

Сыйлы Хабарлар

Эски Разилешивден ва Янгы Разилешивден
алынган Хабарлар

Хабарлай:
Пат Искендер

Суратчы:
Каролин Какс

Original edition published in English with text by Pat Alexander ©1981
and 1991, under the title **The Lion Children's Bible** by Lion Hudson plc,
Oxford, England. © Lion Hudson plc 1991.
Illustrations copyright © Carolyn Cox 1991.

This edition in Kумык, © Wycliffe 2008
ISBN: 978-1-60643-600-4

Printed and bound in Belarus

Ичделик

Аллагъу-Тааланы халкъыны тарихи

Таврат, Забур ва Пайхаммарланы Китаплары

Дюньяны яратылыву	6	Башлапгъы пачалар	80
Нугъну гемеси	9	Давут ва Гьолигъап	83
Бабил шагъарны къаласы	13	Давут ва Савул	87
Ибрагъим ва Лут	15	Яшасын Давут пача!	91
Исгъакъны сынагъа тюшовю	18	Гъакъыллы Сулайман	97
Исгъакъ учун къатын	20	Сулайман Аллагъу-Тааланы	
Якъубну гъакъындагъы хабар	23	ибадатханасын къура	101
Юсуп, ону агъалары ва иниси	29	Илияс ва Баалгъа къуллукъ	
Аллагъу-Таала Мусагъа		этегенлер	105
чакъырыв эте	37	Агъав пача ва юзюмлюк	111
Мисрини пачасы		Элисаны гъакъындагъы хабар	113
Аллагъу-Тааланы гери ура	40	Ёгъаш деген яш пача бола	119
Дангылдагъы манна	44	Темиркъазыкъдан гелген	
Аллагъу-Тааланы он буйругъу	47	чапгъын	123
Аллагъу-Тааланы сыйлы		Ёшия тапгъан зат	129
чатыры	50	Еремия ва Ерусалимни тюп	
Халкъны башгётеривю	55	болуву	132
Рагъав ва тынчылар	58	Езекийил ва къуваланып	
Еригъон деген шагъар-беклик	60	чыгъарылгъанлар	138
Исрайыллылар оьзлеге деп		Даниялны гъакъындагъы	
ваьда этилген топуракъда	63	хабар	141
Гедееонну уьч юз адамы	66	Къайтып уйге, Ерусалимге	
Кочап Самсон	69	багъып!	148
Руф атасыны уьюн къоюп чыгъа	72	Тюзелмей къалгъан	
Гъаннаны авлети	75	тилбирчилик	154
		Пайхаммарны къачып гетивю	158

Исаны ва Ону якъчыларыны гъакъындагъы хабар Янгы Разилешив

Мариям деген къыз	162	Ач болгъан кѣп халкъ	207
Ягъия пайхаммар тува	164	Тавда	208
Аранда тувгъан Пача	167	Биревню эки уланы	210
Ят уълкелилер ва юлдуз	171	Тавратны кютеген кюйню	
Ибадатханадагъы Яш	175	тергейгенлер ва оланы	
Пачаны гъакъында алданокъ		соравлары	212
хабар берген Ягъия	177	Марта, Мариям ва Лазар	215
Иса тойда	181	Ерусалимге барагъан ёлда	218
Исаны он эки якъчысы	182	Пачаны геливию	221
Табиятдагъы дарслар	184	Ахырынчы ахшамгъы аш	223
Гъайран кюйде сав болув	189	Оълюм гъукму чыгъарыла	227
Алатолпан	191	Тирилив	232
Ерусалимге барыв	192	Кѣклерден гелеген къудрат	238
Сонгугюнге байлавлу		Акъсакъ адамны сав болуву	240
эришивлюк	195	Стефан ва Филип	242
Гъирод пачаны тувгъан гюню	197	Павел Исаны якъчыларыны	
Иман ва гечмеклик	198	сыдраларына къошула	244
Тизив къойчу	200	Петир ва Корнел	246
Сав-саламат!	202	Павелни сапарлары	249
Аллагъу-Тааланы гъакимлик		Туснакъ ва гемени батыву	254
этивю	204		

Аллагъу-Тааланы халкъыны тарихи

Таврат, Забур ва Пайхаммарланы Китаплары

Гелигиз чи, бары затны башындан алып къарайыкъ.

Инг алдын Аллагъу-Таала болгъан.

Ол дюньяны ва шондагъы бары да затны яратгъан.

Ол биринчи инсанланы да яратгъан.

Амма инсанлар гюнагъ ишлер этип, Аллагъу-Тааланы
душманлары болгъан. Шо заман Ол инсанланы

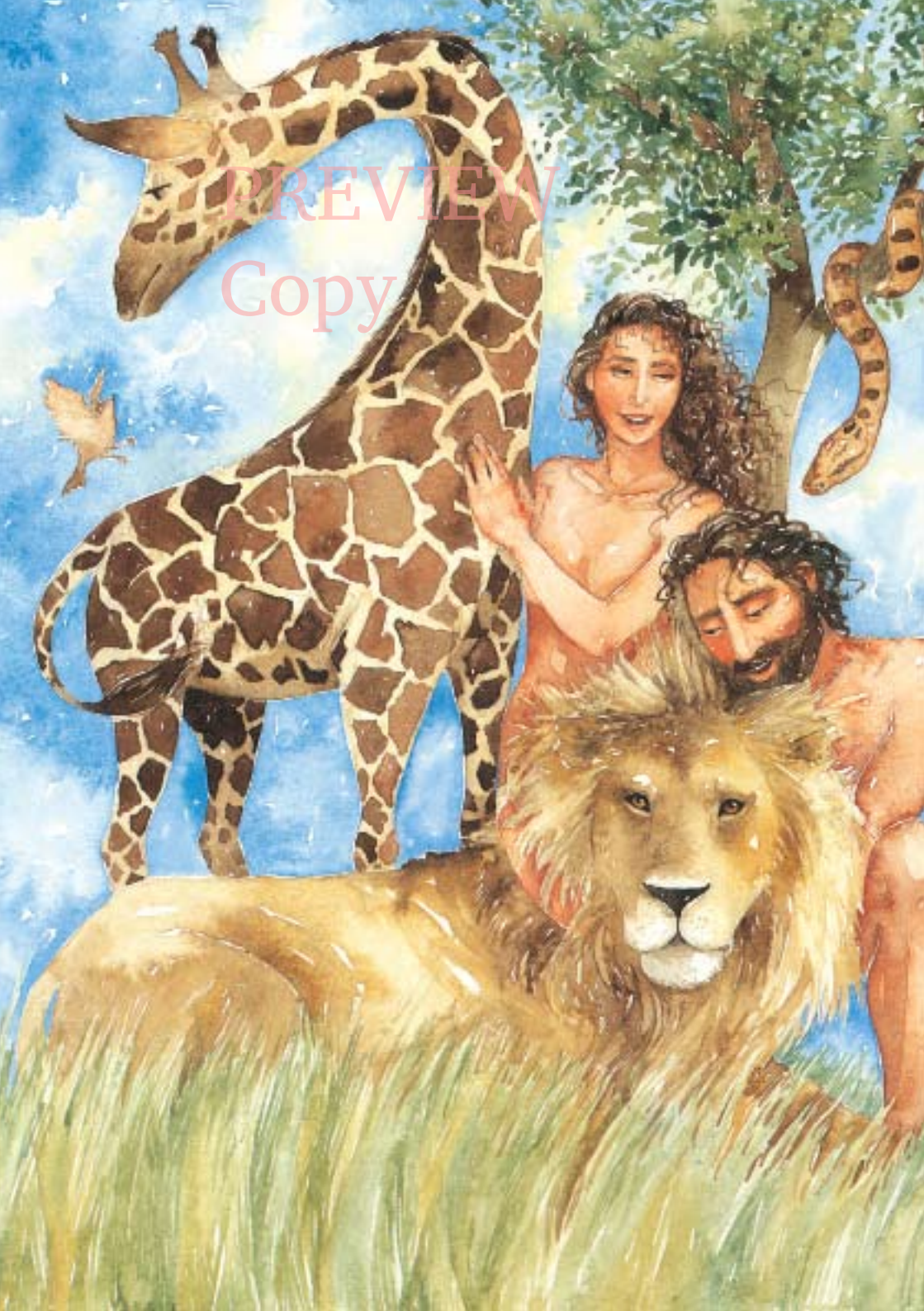
къутгъармакъ учун хыял этген.

Ол бир инсанны, ондан таба сав халкъны, шо халкъдан
таба буса Къутгъарывчуну танглагъан.

Сыйлы Язывларда оьтесиз кеп гъайран ишлер бар.

Шолар бары да бирче бир уллу иш болуп токътай...

PREVIEW
Copy

Дюньяны яратылыву

Кёп тезде Аллагъу-Таала бизин дюньяны яратгъан. Гюндюзлер ярыкъ берсин деп, Ол гюнешни, гечелер ярыкъ берсин деп буса, айны ва юлдузланы яратгъан. Ол кёкню, ерни ва сувланы яратгъан.

Шолай да кёклерде учуп айлансын деп Ол къушланы, денгизлерде юзюп айлансын деп балыкъланы ва ерде яшасын деп жан-жаныварны яратгъан. Аллагъу-Таала Озью яратгъан бары да затгъа къарап, рази къалгъан. Бары да зат яхшы болгъан. Дюнья инсанлар учун гъазир болгъан. Шо заман Аллагъу-Таала Адам деген эргишини ва Гъава деген къатынгишини яратгъан.

Тереклеге, озге оьсюмлюклеге, къушлагъа, балыкълагъа ва жан-жанываргъа тергев бакъдырсын деп, Аллагъу-Таала Адамны да, Гъаваны да бу дюньядагъы бары да затны уьстюне салгъан. Оланы Ол бир гъайран ерде ерлешдирген. Шонда салкъын суву булангъы озенлер, салкъынлыкъ береген тереклер ва ашамакъ учун тюрлю емишлер болгъан. Шо ерге Эдем баву деп айтыла болгъан.

Адам да, Гъава да бек насипли болгъанлар. Аллагъу-Таала олагъа янгыз бир затгъа тиймекни гери ургъан: бир гъайран терекни емишинден ашамакъны. Шо терек яхшылыкъдан ва яманлыкъдан англав береген тамаша бир терек болгъан. Эгер де шо терекни емишинден ашаса, Аллагъу-Таала олар оьлюп къалажагъын айтгъан. Шолай, Адам да, Гъава да Аллагъу-Таала булан татывлукъда яшап ва Ол буюргъан затны этип тургъанлар.

Тек Аллагъу-Тааланы дюньясын бузмагъа сюеген бир зат болгъан. Бир керен Гъава яхшылыкъдан ва яманлыкъдан англав береген терекни къырыйындан оьтюп барагъанда, ол йыланны гылла кюйде шувуллайгъан булай тавушун эшите:

– Къара гъали, нечик тизивдюр бу емиш. Сен муну ашамагъа суймеймисен дагъы? Бу емиш сени гъакъыллы этежек. Эгер де муну ашасанг, Аллагъу-Таала йимик гъакъыллы болуп къалажакъсан.

Шо емишге де къарай туруп, Гъава йыланны яревке тавушуна тынглап тура. Ол Аллагъу-Таала нечик яхшы ва рагъмулу болгъанын унутуп къала. Ол Аллагъу-Таала йимик гъакъыллы болма ва оьзю ушатагъан затны этип турма сюе.

Кьолун да узатып, Гьава емишни юлкъа. Ол ашама башлай ва биразны Адамгъа да бере.

Шо замандан тутуп дюньягъа яманлыкъ гире.

Аллагъу-Таала Адам да, Гьава да этген затны биле. Ондан бир затны да яшырма бажарылмай чы дагъы. Гери урулгъан затны этгени саялы, олар Аллагъу-Таала булан татывлукъда яшама болмайлар. Аллагъу-Таала олагъа бек ачувланып, оланы Эдем бавундан къувалап чыгъара.

Адамгъа да, Гьавагъа да оьзлер бек насипли болгъан, Аллагъу-Таала булан къыдырып, къатнашып айлангъан Эдем бавундан чыгъып гетме тюше. Энни олар бавгъа дагъы къайтып гелип къалмасын деп, шо бавнуну кьолунда къылычы да булангъы малайик сакълап тура.

Аш тапмакъ учун, шо замандан тутуп олагъа кеп ишлеме тюше. Къавшалмакълыкъдан оланы савлай къаркъарасы авруп тура. Шолай Адам да, Гьава да аврув не зат экенни билелер. Аллагъу-Таала буюргъан зат яшавгъа чыгъа: олар къарт болгъанда оьлежегин англайлар.

Адам да, Гьава да Эдем бавундан чыгъып гетген сонг, оланы Гьабил ва Къабил деген эки уланы тува. Оьсген сонг, Къабил сабанчы бола: ол топуракъгъа къуллукъ этип, гелим къайтара. Гьабил буса атасыны сиривлерин сакълай. Ол кьойчу бола.

Гелим къайтарагъанда, Къабил емишлени бир пайын Аллагъу-Таалагъа савгъат гьисапда гелтире. Гьабил буса Аллагъу-Таалагъа оьзюню кьозуларындан бирисин гелтире. Шолай олар Аллагъу-Таалагъа оьзлени разилигин билдирелер. Шолар яхшы савгъатлар болгъан, амма биз Аллагъу-Тааланы сюююн савгъатлар булан сатып алып болмайбыз. Огъар биз нечик адамлар экенибиз агъамиятлы.

Гьабил яхшы адам болгъан. Шо саялы Аллагъу-Таала ону савгъатын да къабул эте. Къабил буса гюллейген, яман хасиятлы адам болгъан. Шо саялы Аллагъу-Таала ону савгъатына рази къалмай.

Бир керен Къабил авлакъда Гьабилни гёрюп, ону оьлтюрюп кьоя. Ол бу ишни бирев де гёрмеген деп ойлаша. Амма Аллагъу-Таала болгъан ишни гьакъында биле, неге тьююл де Ол билмейген бир зат да ёкъдур. Аллагъу-Таала Къабилни такъсырлай: ону даимге уьюнден къувалап чыгъара, уьялюсюнден айыра.

Аллагъу-Тааланы янгы дюньясы, шончакъы яхшы дюньясы бузулуп къала.

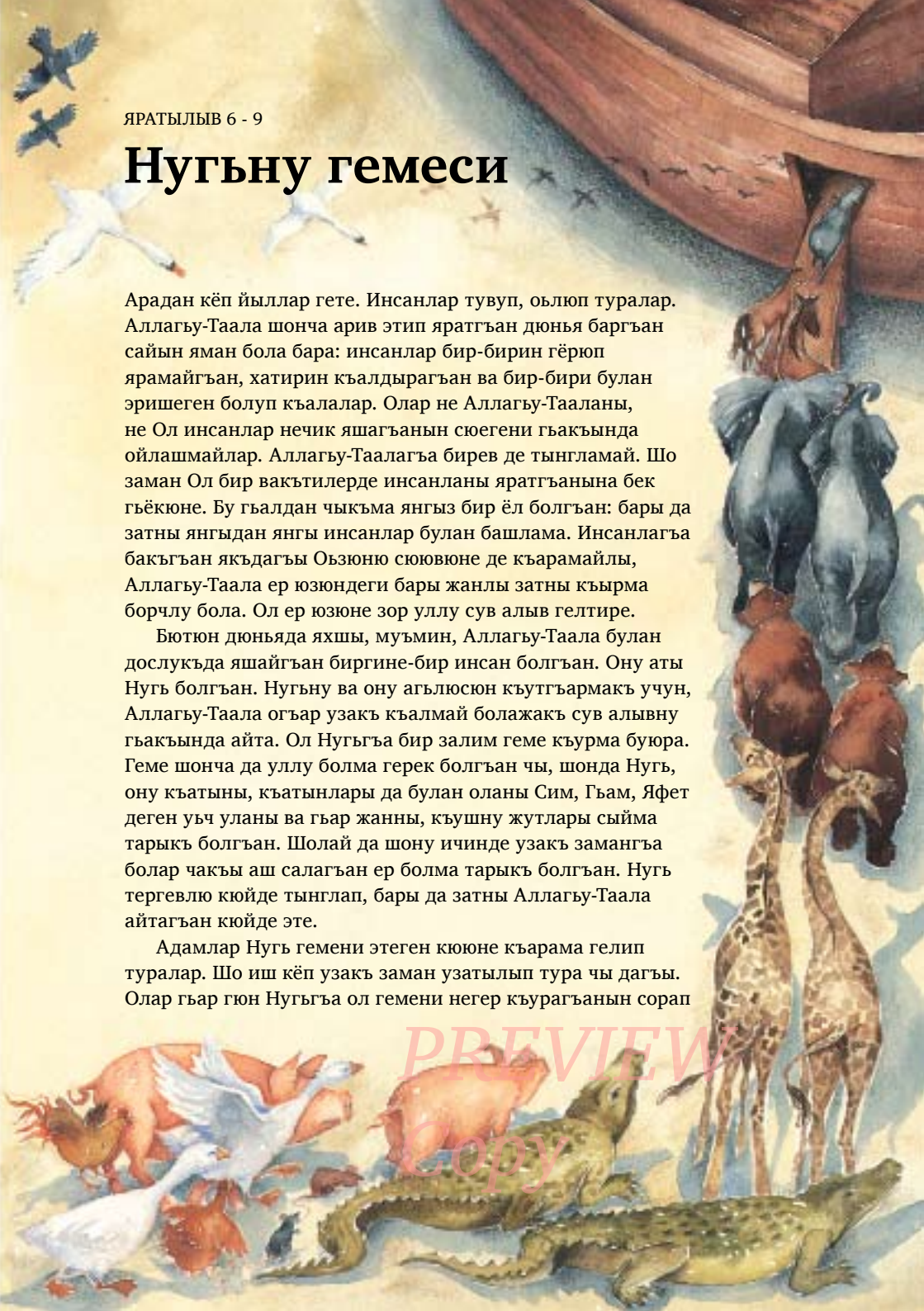

Нугъну гемеси

Арадан кѣп йыллар гете. Инсанлар тувуп, олюп туралар. Аллагъу-Таала шонча арив этип яратгъан дюнья баргъан сайын яман бола бара: инсанлар бир-бирин гѣрюп ярамайгъан, хатирин къалдырагъан ва бир-бири булан эришеген болуп къалалар. Олар не Аллагъу-Тааланы, не Ол инсанлар нечик яшагъанын сюегени гъакъында ойлашмайлар. Аллагъу-Таалагъа бирев де тынгламай. Шо заман Ол бир вакътилерде инсанланы яратгъанына бек гѣкюне. Бу гъалдан чыкъма янгыз бир ѳл болгъан: бары да затны янгыдан янгы инсанлар булан башлама. Инсанлагъа бакъгъан якъдагъы Озюню сюювие де къарамайлы, Аллагъу-Таала ер юзюндеги бары жанлы затны къырма борчлу бола. Ол ер юзюне зор уллу сув алып гелтире.

Бютюн дюньяда яхшы, муъмин, Аллагъу-Таала булан дослукъда яшайгъан биргине-бир инсан болгъан. Ону аты Нугъ болгъан. Нугъну ва ону агълюсюн къутгъармакъ учун, Аллагъу-Таала огъар узакъ къалмай болажакъ сув алывну гъакъында айта. Ол Нугъгъа бир залим геме къурма буюра. Геме шонча да уллу болма герек болгъан чы, шонда Нугъ, ону къатыны, къатынлары да булан оланы Сим, Гъам, Яфет деген уъч уланы ва гъар жанны, къушну жутлары сыйма тарыкъ болгъан. Шолай да шону ичинде узакъ замангъа болар чакъы аш салагъан ер болма тарыкъ болгъан. Нугъ тергевлю кюйде тынглап, бары да затны Аллагъу-Таала айтагъан кюйде эте.

Адамлар Нугъ гемени этеген кююне къарама гелип туралар. Шо иш кѣп узакъ заман узатылып тура чы дагъы. Олар гъар гюн Нугъгъа ол гемени негер къурагъанын сорап

PREVIEW
Copy

PREVIEW

Сору

тура. Нугъ олагъа Аллагъу-Таала ер юзюн сув алдыражагъын айта. Амма адамлар огъар тынгламайлар. Олар Нугъ гъакъылдан тайышгъан деп ойлашалар. Оланы гъисабында, оьзенден, денгизден арек дангыл топуракъда геме къурмакъ авлиялыкъ болгъан. Тек оланы мысгъыллавлары Нугъну токътатмай. Ол ишин узатып тура ва ахырда да геме къурулуп бите.

Муна янгур явма башлай.

Шо гюн Нугъ, ону агълюсю ва шолай да жан-жанывар ва къушлар гемеге гирелер. Аллагъу-Таала оланы арты булан эшикни ябып бегите.

Янгур кёк тешилгендей явуп тура. Гюн сайын янгур тёгюп тура. Узакъ къалмай бары да оьзенлер толуп, бютюн ер юзюн сув алып кьоя. Геме бар ерге де сув геле ва о гётерилип-гётерилип тура. Ахырда да сув ичинде Нугъ ва ону сав агълюсю булангъы гемени гётере ва о юзюп йибере.

Янгур буса токътамай. Бютюн ер юзюн батдыргъанча, сув да гётерилип-гётерилип тура. Бирев де сав къалмай. Гъатта инг де бийик тавланы башлары да гёрюнмейген бола. Сав къалгъанлардан янгыз Нугъ, ону агълюсю ва шолай да гемедеги жан-жанывар бола. Дёрт де якъ боппо-бош ва жансыз бола.

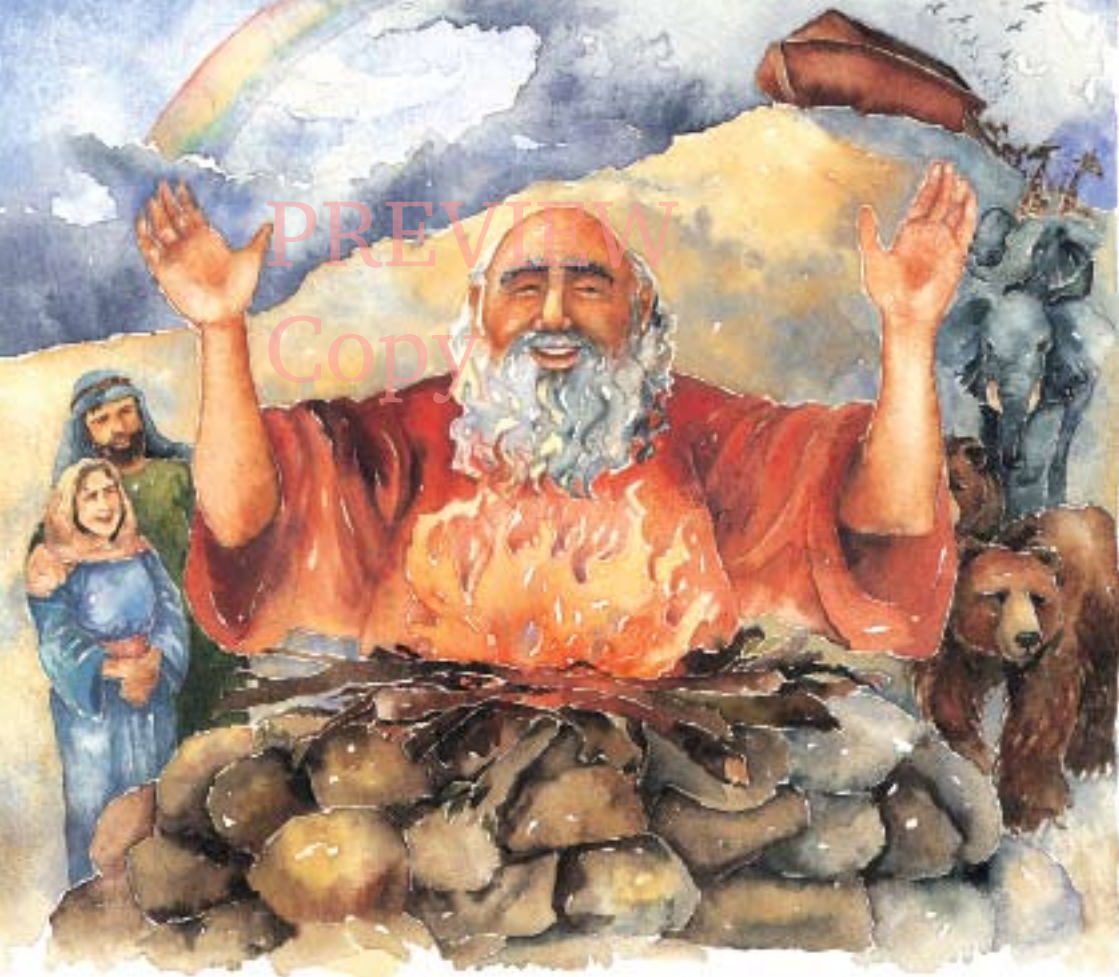

Не буса да янгур токътай. Астаракъ сув кемиме башлай. Геме бир тавну уьстюне гелип токътай. Гемеден чыкъмакъ учун, Нугъ топуракъны барын-ёгъун билме сюе. Терезени ачып, ол къаргъаны учуруп йибере. Къаргъа къайтып гелмегенде, Нугъ гёгюрчюнню учуруп къарай. Тек гёгюрчюн учун таман чакъы топуракъ болмай, шо саялы ол гемеге къайтып учуп геле. Нугъ ону гирме къоя.

Дагъы гезик гёгюрчюн зайтун терекни япырагъын да алып къайта. Шолай Нугъ къуру топуракъ барын биле. Гёгюрчюн уьюнчю керен учуп, дагъы къайтмай къала. Узакъ къалмай Нугъ оьзю де топуракъны гёре.

Шо заман Аллагъу-Таала Нугъгъа гемеден де чыгъып, бары да затны къайтып янгы ва таза дюнъяда башлама заман етишгенни айта. Шо гюн бир тизив гюн бола дагъы! Жан-жанывар да, инсанлар да гемеден чыгъып, топуракъгъа басмакъ учун алгъасайлар. Нугъ ва ону агълюсю кюлейлер, шатланалар ва къуваналар. Сонг олар оьзлени къутгъаргъаны учун Аллагъу-Таалагъа разилигин билдирелер.

Олар бир таш тёбе жыйып, уьстюне агъачлар салалар. Шолай олар къурбанлыкъны салагъан ер этелер. Аллагъу-Таалагъа билдирилеген айрыча разилигини белгиси гысапда олар шонда

кърбан этилген этни яллатып ва арив ийислер чыгъарып туралар. Гюн чыкгъанда буса, кёкде бир арив энемжая чыгъа. Дюньяны дагъытмакъ учун, ер юзюн дагъы сув алдырмажакъгъа Аллагъу-Таала Нугъгъа сёз бере. Кёкдеги энемжая Аллагъу-Таала даим де Оьзю берген сёзню эсде сакълап туражакъны белгиси болуп токътай.

Бабил шагъарны къаласы

Уллу сув алывдан сонг Нугъ ва ону уланлары топуракъгъа къуллукъ этме башлайлар. Оланы яшлары бола, оланы яшларыны да яшлары бола. Бираздан инсанлар шонча да кѣп болуп къала чы, гъайван-малы учун отлавлукълар излей туруп, бир-бир агълюлеге гъатта башгъа ерлеге гѣчюп гетме де тюше.

Амма олар бары да бир тилде сѣйлей ва бир-бирин англап бола болгъанлар. Олагъа бир-бири булан къатнашма ва бирче ишлеме тынч болгъан.

Оланы бирлери Бабил топурагъында ерлешелер. Олар керпич гесме ва шоланы отда къыздырып айрыча къатты этме уйренелер. Керпичлени бир-бирине байлап ишлемек учун, олар сыламаны тюз къоллайгъан къайдасына уйренелер. Шолай олар къурувчулукъгъа уйренелер.

Бир керен бирев:

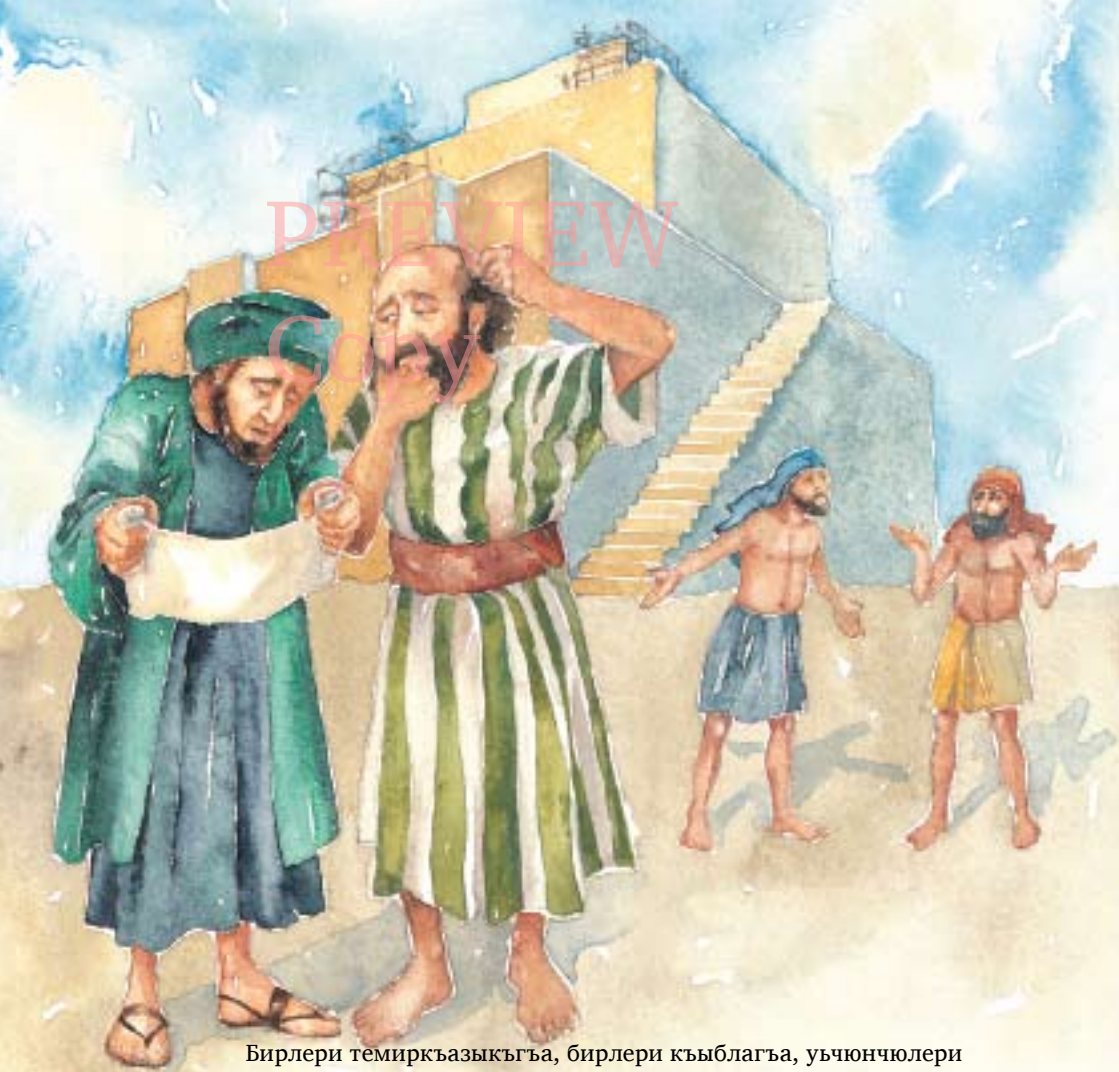
– Гелигиз, оъзюбюзге шагъар да къуруп, бир залим, гъали болгъунча ишленгенлеринден инг де уллусу болагъан къала этейик. Шолай оъзюбюзню атыбызны макътавлу этип болажакъбыз.

Бары да разилешип, бу яхшы пикру деп ойлашалар. Узакъ къалмай инсанлар къасткъылып ишлеме гиришелер. Бабил шагъардагъы къаланы къурулушу башлана.

Къала баргъан сайын бийик болуп тербей. Инсанлар оъзлер бары затны бажарабыз, оъзлер аллагъларбыз деп ойлашма башлайлар. Аллагъу-Таала олар ишлейген кююне къарап тура. Ол барулар баргъан сайын бийик болуп турагъанны гѣре. Ол инсанларда дагъыдан-дагъы уллу пикрулар уяна барагъанны гѣре. Ол бу затланы арты яхшылыкъ булан битмежегин англай. Неге тюгюл де, инсанлар оъзлер этип болмайгъан зат ёкъ деп, гъатта оъзлени аллагъларбыз деп гъысаплама башлагъан чы дагъы.

Шо саялы да Аллагъу-Таала къала къурулуп битгенче къарап турмай. Эгер де инсанлар башгъа-башгъа тиллерде сѣйлей болгъан эди буса, олар бир-бирин англап болмас эдилер. Шо заман олагъа бирче ишлеме къыйын болажакъ эди. Аллагъу-Таала оланы тиллерин булгъап, инсанланы сав дюнъягъа чачып къоя.

Бирлери темиркъазыкъгъа, бирлери къыблагъа, уьчюнчюлери гюнбатышгъа, дёртюнчюлери буса гюнтувушгъа багъып чыгъып гетелер. Бирлери Аралкъ денгизни гюнтувуш бойларында ва атавларында ерлешелер. Башгъалары Мисриде ва Африкада яшама башлайлар. Кёплери буса Ассириягъа ва арап уьлкеге чыгъып гетелер.

Нугъну наслулары зор уллу халкълар болуп токътайлар. Оланы гъариси озюню уьлкесинде яшайлар. Гъар халкъны озюню тили бола. Энни олагъа бирче ишлеме къыйын бола. Гъар заман инсанлар Бабилдеги залим къаланы гъакъында сёйлейгенде, олар башгъа-башгъа тиллерде сёйлеме башлагъан кюн эсге алып туралар.

Ибрагъим ва Лут

Ур деген шагъарда, гъалдей халкъны уълкесинде Ибрагъим деген адам яшай болгъан. Ону къатыныны аты Сарай болгъан. Бир керен Аллагъу-Таала Ибрагъимге булай дей:

– Мен сен Урдан чыгъып, йыракъдагъы Гъанан топурагъына баргъанынгны сюемен. Эгер де сен Магъа тынгласанг, Мен сени бир улуу халкъгъа ата этежекмен.

Шо заман Ибрагъимни де, Сарайны да авлетлери болмагъан. Тек олар Аллагъу-Таалагъа инанып, Ол айтагъан кюйде этелер. Олар Урдан чыгъып гетелер. Оьзлер булан Ибрагъимни къызардашыны уланы Лутну, къулларын ва гъайван-малын да алалар. Олар агълюсюн, къурдашларын – оьзлер яхшы таныйгъан адамларын, ерлени къоюп, белгисиз топуракъгъа чыгъып гетелер.

Оланы сапары узакъ бола, Гъанангъа барагъан ёл йыракъ бола. Нечик де олар етишелер. Олар Гъевронну къырыйындагъы Мамре деген ерде чатырларын да къуруп, узакъ заман бирче татывлукъда яшап туралар. Тек оланы туварларыны, сиривлерини санаву артып, отлавлукълар етишмейген бола. Ибрагъимни туварчыларыны да, къойчуларыны да ва Лутну туварчыларыны да, къойчуларыны да арасында эришивлоклер башлана.

Ибрагъим де, Лут да бир-биринден айрылма заман болгъанны англайлар. Къайсылай багъып барма ихтиярны танглама Ибрагъим Лутгъа къоя. Лут тебе ерлерден тюшюп, Содом шагъарны ювугъундагъы Ёрдан оьзенни боюндагъы яшыл къолгъа гёчме токъташа. Шонда кёп сув, туварлар, сиривлер учун тизив отлавлукълар болгъан. Лут гёче, Ибрагъим буса ончакъы суву да ёкъ, аз, къуругъан-саргъалгъан оту булангъы тебе ерлерде къала.

Къоллар яхшы гёрюнсе де, Лут тюз иш этмеген болуп чыгъа. Содомда яшайгъан адамлар бек оьктем, къызгъанч, эринчек болуп чыгъа. Олар даим бир-бири булан эришип тура болгъанлар, бир-бирин гёрюп ярамай болгъанлар. Содомда кёп яман ишлер этилип тургъан. Бирев де шогъар гъеч гъёкюнмеген ва уялмагъан.

Аллагъу-Таала адилли, Ол биле-биле туруп яманлыкъ этегенлеге гёз юмуп турмай. Содом шагъаргъа такъсыр тийишли бола.

Бир керен яллав гюн тюш вакътиде Ибрагъим чатырыны салкъынлыгъында ятып турагъанда, ол бираз ариде учев токътап турагъанын гёре. Ибрагъим оланы Аллагъу-Таала йиберип гелгенин англай. Озью булан ял алсын, ашасын деп, Лут оланы къаршылап, чатырына чакъырма бара. Шоссагъат Сарай да, къуллукъчулар да ашгъа гиришелер. Олар исси экмеклер биширелер, бузав эт кызарталар ва сукаралагъа толтуруп сют де тегюп, бишлакъ да салып, къонакълагъа аш салалар.

Ашап битген сонг, къонакълар озлер не мурат булан гелгенин англаталар. Ибрагъим де, Сарай да шо заман къарт болуп битген болгъанлар. Тек Аллагъу-Тааланы олар учун яхшы хабары болгъан. Ювукъ заманны ичинде олардан озлер кепден къаравуллагъан улан тувма тарыкъ болгъан. Олар бек тамаша да болалар, сююнме де сююнелер!

Амма къонакълар сонг айтгъан зат оланы пашман этип къоя. Аллагъу-Таала озюнде Лут яшайгъан Содом шагъарны дагъытма токъташгъан экен.

Сав Содомда янгыз Лут ва ону агълюсю яхшы, муъмин адамлар болгъан. Шо саялы Аллагъу-Таала Озьюню чавушларын, геч болуп къалгъанча, Лут шагъардан чыгып тайсын деп айтма йибере.

Тек Лутну агълюсю Содомну къюп чыкъма суймей.
Аллагъны чавушлары оланы алгъасатма башлайлар ва чагъында
Содомдан чыгъаралар. Бираз ари гетип битгенче де, олар гючлю
тавуш эшителер. Ер къартыллап, тербенип йибере. Содомгъа
ва ону ювугъундагъы шагъарлагъа, юртлагъа ялын, кюл явуп
йибере. Гъава чанггъа бата. Амма Лутну къатыны алгъасамай.
Ол бурулуп къарама деп токътай ва таш багъанагъа айланып
къала. Янгыз Лут да, ону эки къызы да оьлмей къутулалар.
Шолай Аллагъу-Таала оланы къутгъара.

Сору

Исгъакъны сынавгъа тЮшЮвЮ

Сору

Аллагъу-Таала Ибрагъимге Ур шагъардан чыкъ деп буюра туруп, Ол ону бир уллу халкъны атасы этме сѣз бере. Ол Ибрагъимге улан да, кѣкдеги юлдузланы санавудай санап болмас чакъы наслу да берме сѣз бере.

Кѣп йылланы узагъында къаравуллай туруп, гъар гече Ибрагъим кѣкге къарай ва Аллагъу-Тааланы сѣзюн эсге алып тура. Ахырда да, Ибрагъим де, Сарай да къарт да болуп, умут уъзюп де битгенде, Исгъакъ тува. Сарай янгы тувгъан уланына къарай туруп, оъзюн шолай насипли гъис эте чи, гъатта сююнмекликден кюлеп тура.

Йыллар гетип, Исгъакъ гючлю улан болуп оъсе. Шо заман Аллагъу-Таала Ибрагъимни сынап къарама токъташа.

– Ибрагъим, – дей Ол. – Биргине-бир, кѣп сюеген уланынг Исгъакъны да алып, Мориагъа топурагъына бар. Шонда ону Мен учун къурбан эт.

Ибрагъим бу гъайран сѣзлеге гъарангъа инанып къала. Берген сѣзлеринден сонг Аллагъу-Таала гертиден де оъзю уланын оьлтюргенин сюеми экен дагъы? Амма Ибрагъим гъар заман да Аллагъу-Таалагъа инанып, тынглап уйренген

болган. Шо саялы да артындагы гюн эртен олар ёл чыгъалар. Игъакъ агъачлар гётерип юрой. Ибрагимни буса бичагы да, от якъмакъ учун сёнмеген жыжымлары да бола.

Олар уьч гюн ёл юройлер. Гелгенде Ибрагим оьзю этме герек ишни гъакъында ойлашма да суюмей. Тек шо гъакъда ол Игъакъгъа бир зат да айтмай. Олар етишип бите турагъанда, Игъакъ:

– Атам, Аллагъу-Таалагъа къурбан этмек учун бизин агъачыбыз да, отубуз да бар. Тек къозубуз къайда дагы? – деп сорай.

Ибрагим гъарангъа чыдап къала. Сонг ол:

– Ону гъайын Аллагъу-Таала Оьзю этер, – дей. Гелгенде буса, олар къурбан салагъан ерни къуралар, шонда агъачланы салалар. Ибрагим Игъакъны къолларындан да байлап, ону къурбан этеген ерде ятдыра. Уланын оьлтюрмек учун, ол бичагын гётере...

Тек шо вакътиде Аллагъу-Таала огъар:

– Ибрагим! Токъта! Тийме яшгъа. Сен Магъа инанагъанынгны билемен. Мен не айтсам да, сен кютежегингни билемен. Къара гъали, шонда уьлкюлеге мююзлери чырмалып турагъан бир ирк бар. Шону къурбан эт.

Сонг Ибрагим къоркъмакълыгъындан къартыллап турагъан уланын азат эте. Уллу разилик булан, сюоне туруп, олар иркни соялар ва ону къурбанлыкны салагъан ерде яллаталар. Аллагъу-Таала дагы да керенлер де Оьзюню ваьдаларын ва рагъмуларын такрарлагъан, неге тююл де Ибрагим Огъар гъатта сынавну вакътисинде де тынглагъан.

Исгъакъ учун къатын

Исгъакъгъа къатын алма заман етише. Исгъакъ гъанан халкъындан тюгюл, оъзюню халкъындан чыкъгъан къызны къатын этип алма тарыкъ болгъан.

Ибрагъимни тухуму йыракъда яшай болгъан. Ёлгъа чыкъмакъ учун буса Ибрагъим бек къарт болгъан. Шо саялы ол янына инамлы къуллукъчусун да чакъырып, огъар:

– Мени иним яшайгъан Месопотамиягъа багъып бар. Шонда Исгъакъгъа къатын сайларсан.

– Эгер да къыз гелме суймесе? – деп сорай къуллукъчу. – Ону янына Исгъакъны алып барма герекменми?

– Ёкъ, вѐре, шолой этип къоймассан, – дей Ибрагъим, – неге тюгюл де бу топуракъны Аллагъу-Таала мени наслуларыма деп ваъда этген.

Къуллукъчу оъзю булан барагъан адамланы жыя, тюелеге Баалы савгъатлар да юклеп, ёл чыгъа. Оланы ёлу къыйын ва узакъ бола. Олар тавлардан, чѐллерден, дангыллардан оьгелер, ахырда да Ибрагъимни ана топурагъына етишелер.

Къуллукъчу тюелерин шагъарны ювугъундагъы къюню къырыйында токътата. Тюшден авгъан вакъти болгъан. Узакъ къалмай къатынлар-къызлар сувгъа гелме тарыкъ болгъан. Оланы къайсы Исгъакъны къатыны болар экен дагъы?

Къуллукъчу Аллагъу-Тааланы атын тутуп сѐйлеме башлай, неге тюгюл де ол оъзюню еси чакъда-чакъда Аллагъу-Тааланы атын тутуп сѐйлейгенни эшитген болгъан.

– Аллагъым, – дей ол, – есим Ибрагъимге этген ваъдангны яшавгъа чыгъар дагъы. Магъа Исгъакъгъа къатын тапма кѐмек эт дагъы. Мен къызланы бирине: «Кажинигден магъа тойгъунча ичме сув бер», – деп айтажакъман. Эгер де ол: «Мен сени тюелеринге де сув гелтирежекмен», – десе, ол тап Исгъакъгъа буюрулгъан къыз болуп къалсын дагъы.

Дуасын этип битгенче де, ол инбашына салынган кажини де булан гелеген бир арив кызны гёре. Кыз куюдан сув алып кажинин толтурганда, күүлукчу ондан ичме сув тилей. Кыз шосагъат огъар кажинин узата. Күүлукчу сув ичип тураганда, ол ону бары да тюелерине де сув ичире.

Бу затлар күүлукчу тилеген затланы бир белгиси болган. Шо саялы ол алтын юзюк де, эки билезик де алып, шоланы кызгъа бере. Сонг кызгъа ким экенин, ону ата-анасы ким экенин сорай. Күүлукчу огъар дагъы да озыню адамлары да булан атасыны уюне конакъ тюшюп болагъанын-болмайгъанын сорай.

– Мени атым Рабият, – дей ол. – Мен Байтулланы кызыман. Уллу атамны аты – Нагъор.

– Не яхшыдыр хари! Аллагъу-Таала мени тап есимни кърдашларыны янына гелтирип кыйгъан экен, – дей күүлукчу ва этген кемеги учун Аллагъу-Таалагъа шюкюрлюк эте.

Күүлукчуну куюну кырыинда да кююп, Рабият агълюндегилеге савгъатланы гёрсетмек учун ва болган затны гъакъинда хабарламакъ учун, уюне багъып чабып гете. Ону Лаван деген эркърдашы шо гъакъда эшитгенде, таныш тюгюл адамгъа хошгелди этме деп алгъасай ва ону уюне чакъыра.

Узакъ къалмай тюелеге ем берелер, адамлар да жувунуп, тепсиге олтуралар. Озыю негер гелгенин хабарламай туруп, Ибрагъимни күүлукчусу ашама гиришмей тура. Ол Ибрагъимни, Исгъакъны ва Аллагъу-Тааланы озылеге гёрсетген рагъмусу гъакъда хабарлай. Шолай да ол куюну кырыинда

PREVIEW

Сору

этген дуасы ва шо дуагъа Аллагъу-Таала жавап бергени гъакъда хабарлай. Сонг къуллукъчу олардан Рабиятгъа оъзю булан барма, огъар Исгъакъны къатыны болма ихтияр береми экен деп сорап къарай.

Байтулла да, Лаван да нечик къаршылыкъ этсин дагъы? Бу зат Аллагъу-Тaalаны хыялы болгъан экени ачыкъ кюйде билинип тура болгъан. Гъасили, олар къуллукъчуну савгъатларын къабул этелер ва бирче байрам этме башлайлар.

Артындагъы гюн Ибрагъимни къуллукъчусу уйге къайтма деп айлана. Узакъ ёл чыкъма тюшегенине де къарамайлы, Рабият оъзюне таныш тюгюл адамлар булан янгы уйге, йыракъдагъы уълкеге барма рази бола.

Муна шолай бир гюн ахшам, къуллукъчусун къайтмакълыгъын къаравуллай туруп, Исгъакъ кериван гелегенин гёре. Къайтып гелген къуллукъчу болгъан ишни гъакъында чыдамсыз кюйде хабарлама сюе, тек Исгъакъ огъар ярты-юрту тынглай. Оъзюню къатыны болмакъ учун йыракъдан гелеген атив къызны ол оьмюрюнде биринчи керен гёре болгъан. Не буса да узакъ заман гёзлеген гюню етише. Исгъакъ Рабиятны бек сююп къала ва ону къатын этип ала.

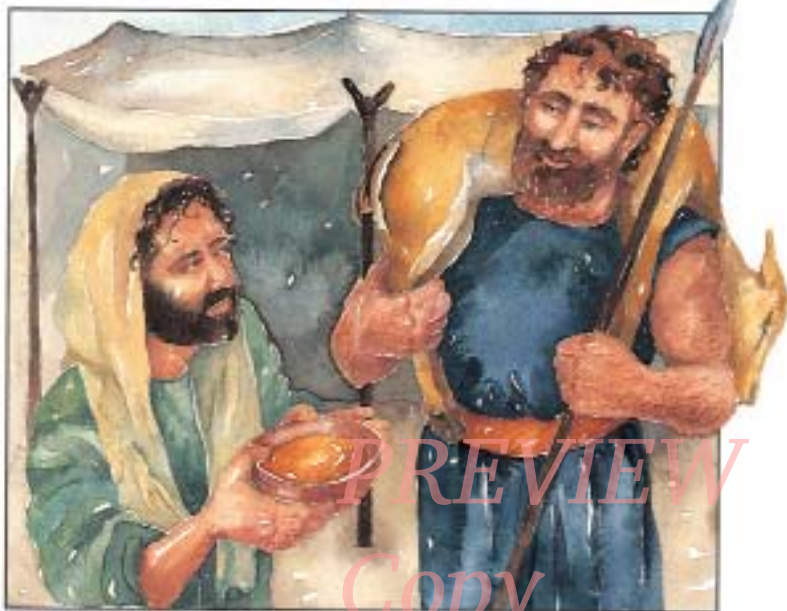
Якъубну гъакъындагъы хабар

Заман гетип, Исгъакъны да, Рабиятны да Исав ва Якъуб деген эки эгиз уланлары тува. Яшлар тувгъан заманда Аллагъу-Таала олар бир-бирине душман халкълагъа аталар болажакъ ва яшланы уллусу Исав гиччиси Якъубгъа къуллукъ этежек деген болгъан.

Исав оъсюп, яхшы гъавчу бола. Ону тавлардан-гёбелерден айланма, къыр жанлагъа гъав этме кепине геле болгъан. Якъуб гъавда оьлтюрген къыр жанланы уюне гелтирип, шолардан татывлу ашлар эте болгъан. Ону атасы шо ашланы ушата болгъан. Якъуб буса башгъа болгъан. Ол иннемей турагъан, аслу гъалда уйде турагъан яш болгъан. Рабият ону бек сюе болгъан.

Ялгъан

Къарт болгъанда, Исгъакъ сокъур болма башлай. Шо заманлар оьлюмюню алдында атасы уллусу уланына Аллагъу-Тааладан айрыча шабагъат тилейген бир адат болгъан. Исгъакъ шо

шабагъатны Исавгъа берме заман етишди деп гысаплай. Тек ол бир башлап, этден татывлу аш этсин деп, Исавну гъавгъа йибере.

Исгъакъ Исавгъа айтгъан затгъа Рабият тынглап тургъан экен. Ол шабагъатны Исавну орнуна Якъуб алма тарыкъ деп гысаплай. Исгъакъ мекенли сокъур болуп бите. Шо саялы Якъуб атасына Исавман деп айтып къойса да, ол шогъар бирдокъда шекленме де шекленмес эди.

Шолай, Исав гъавдагъы вакътиде, Рабият эки яш эчкиден бек татывлу ва арив ярашдырылгъан эт аш онгара. Исавну къаркъарасы тюклю, Якъубнуки буса тюксюз, тегиш

болгъан. Шо саялы Рабият Исгъакъ шекленмесин деп, эчкини терилерин Якъубну къолларына, бойнуна чырмап къоя.

Якъуб Исавну опуракъларын да гийип, атасына ашны гелтире. Ашны эпсиз арив ийиси ва шолай да Якъубну тийгендеги тюклю гёрюнеген гёню Исгъакъны алдатып къоя. Амма огъар тавуш башгъача чалынгъанда йимик гёрюне.

– Сен гертиден де Исавмусан? – деп сорай ол.

– Дюрмен, – деп ялгъан айтып къоя Якъуб.

Шо заман Исгъакъ Аллагъу-Таала биринчи уланына тийишли болгъан шабагъатланы аявсуздан Якъубгъа берсин деп дуа эте.

Обью Исав къайтгъанда, ялгъан ачылып къала. Тек геч бола,

неге тюгюл де шабагыат берилип битген болгъан. Исав Якъубгъа шонча да бек ачувлана чы, Рабият ол эгиз ёлдашын олтюрюп къояр деп къоркъа. Рабият Якъубну Месопотамиядагъы къардашларыны ягъына барып, шонда оъзюне къатын да тапма ихтияр берсин деп, Исгъакъны гъарангъа рази эте.

Тюш гёрюв

Яп-янгыз, къоркъа туруп, Якъуб темиркъазыкъ якъгъа багъып гете. Гюн арта туруп ол боппо-бош ташлы къолгъа багъып геле. Мунда ол ястыкъны орнуна ташны да башыны тубюне салып, юхлама ята. Тюшюнде Якъуб зор бийик батгъыч гёре. Шо батгъычдан малайиклер оьрге-тюпге юрюй болгъанлар. Лап оьрде Аллагъу-Таала токътап, Якъуб булан сёйлеп тура болгъан.

– Мен сагъа ва сени наслуларынга оъзюнг ятып турагъан топуракъны бережекмен, – дей Аллагъу-Таала. – Мен сени буланман. Сен къайда барсанг да, Мен сени булан болуп туражакъман. Мен сени къайтып бу топуракъгъа гелтирежекмен.

Шолай ругъландырагъан сёзлеге де къарамайлы, Якъуб уянгъанда бек къоркъа. Ол оъзо эшитген тавуш Аллагъу-Тааланы тавушу болгъанына къатты кюйде инана. Якъуб Аллагъу-Таалагъа булай деп сёз бере:

– Эгер де Сен мени булан болуп, мени якълап турсанг, магъа эсен-аман уюме къайтма кёмек этсенг, шо заман Сен мени Аллагъым болажакъсан.

PREVIEW
Copy

Якѹбну уйленивю

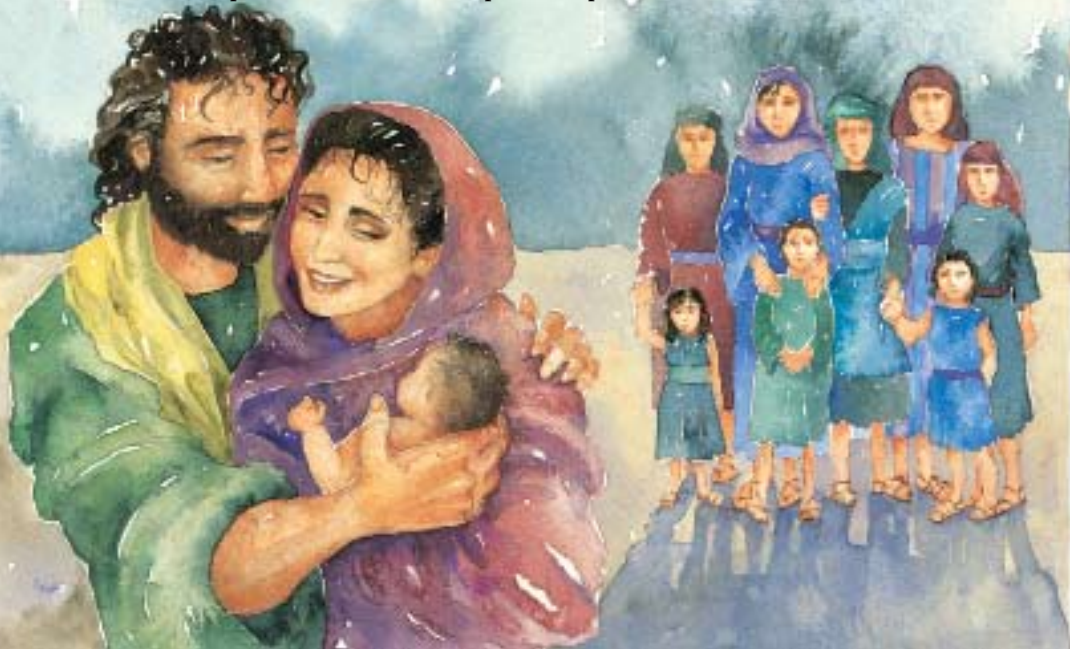
Не буса да Якѹб анасыны ватанына кѹайта. Обѹюню атасыны агѹасы Лаванны гѹакѹында сорамакѹ учун, ол кѹюню кѹырѹыйында токѹтай. Шо заман кѹойларын сув ичирмек учун бир кѹыз геле. Ол Якѹбну зукѹариси Лаванны кѹызы Рагѹил болгѹан! Ол ким экенин билгенде, сююнмекликден Якѹбну гѹѹыашлары тѹгюлюп гете. Ол Рагѹилге обѹюню гѹакѹында хабарлай.

Лаван ону обѹюню уланыдай кѹабул эте. Якѹб Лаванны алдында ишлеме башлагѹанлы бир ай обѹте. Шо заман Лаван Якѹбгѹа тѹкген загѹматы учун нечакѹы сюегенин сорай.

– Эгер де магѹа кѹызынг Рагѹилни кѹатын этип берсенг, мен сени алдында етти йыл ишлежекмен, – деп жавап бере Якѹб.

Лаван рази бола. Якѹб шонча да сюе болгѹан чѹ Рагѹилни, етти йыл бир етти гюн йимик гетип кѹала. Тек тойну гюню етгенде, Лаван Якѹбну алдатып кѹоя: огѹар уллусу кѹызы Лияны кѹатын этип берип кѹоя. Ол обѹюню айыбын жувуп сѹйлеме башлай, сайки, овзлени уьлкесинде гиччиси кѹызындан уллусу кѹызын алда эрге береген адат бар дей. Буса да Лаван Якѹбгѹа Рагѹилни де кѹатын этип берме сѹз бере. Тек шону учун Якѹб обѹюне бирдагѹы етти йыл гѹавайын ишлегенин сюе.

Шолай Якѹбну эки кѹатыны бола. Якѹб Лиядан эсе Рагѹилни артыкѹ сюе. Шо зат буса Лияны пашман эте. Тек Лияны авлетлери бола. Рагѹилники буса, обѹю нечакѹы гѹасирет болса да, бир авлети де болмай. Арадан бир нече йыл обѹтуп, Лия

алты улан ва бир къыз тапгъанда, не буса да Рагъил де биринчи авлетин таба. Огъар ол Юсуп деп къоя.

Уйге багъып ёл

Шо замангъа Якъуб уюне къайтма сюе. Якъубну яхшылыгъындан бай болгъан Лаван ону йиберме суймей.

– Мени булан къал. Мен сагъа сен озюнг сюеген кюйде гъакъ тѣлежекмен, – дей ол. Якъуб учун бу зат бай болма имканлыкъ бола.

Ол рази бола ва булай дей:

– Гъакъны орнуна мен бары да къара, ала-кѳула, дамгъалы эчкилени де, къойланы да алажакъман.

Лаван ону алдатма сюе. Тек Аллагъу-Таала Якъубгъа кѳемек эте ва ону сиривлери артып тербей. Якъуб бай бола, Лаванны уланлары буса ону гѳрюп ярамайгъан бола.

Лаван озюн бир заманда да гетме къоймажагъын Якъуб биле. Бир керен, Лаван къойларын къыркъып турагъанда, Якъуб чабып йиберип уюне гелип, къатынларын-яшларын, сиривлерин-туварларын да жыйып, Фират озенден таба атасыны агъасындан къачып гете. Лаван ону артындан тюше, амма ол Якъубну къайтып гелме рази этип болмай.

Якъуб Гъанангъа багъып ёлун узата. Амма ювукълашгъан сайын, ол бирден-бир къоркъма башлай. Исав гъали де огъар ачувлу кюйдеми экен дагъы? Исав булан ярашмакъ учун, Якъуб алды булан озюню адамларын йибере. Амма олар къайтып гелип, Исав дѳрт юз эргиши де алып, оланы алдына озю геле турагъанын айта. Якъуб Аллагъу-Тааладан кѳемек тилеме башлай.

– Аявлу Аллагъым, – деп дуа эте ол, – Сен магъа къайтма кѳемек этдинг. Мен сени рагъмунга лайыкълы тююл бусам да, гъали мени Исавну къзапланывундан къутгъар дагъы.

Ол Исавгъа савгъат этип бермек учун, кѐп санавда къойлар, эчкилер, тюелер, сыйырлар ва эшеклер сайлап айыра. Якъуб шоланы къуллукъчулары да булан объюню алды булан йибере. Сонг буса объю де, къатынлары да, яшлары да Ябокъ деген объенни юрюп чыгъалар.

Шо гече, Якъуб яп-янгыз къоркъуп турагъанда, бир тамаша иш бола. Сав гечени узагъында, эртен танг къатгъанча, ону булан Бирев ябушуп тура. Якъуб О Адамны танымай, тек Ол Аллагъу-Тааладан гелгенни биле. Аллагъу-Тааланы шабагъатын алгъынча, Якъуб Ону гетме къоймай тура.

Шо гечеден сонг Якъуб даимге акъсакъ болуп къала, амма башгъа, янгы аты да булангъы адам болуп токътай. Ёкъ, гъали ол объюню эгиз ёлдашын алдатгъан алдагъы Якъуб тююл. Энни ону аты – Исрайыл, Аллагъу-Таала булан бетге-бет ёлукъгъан инсан.

Гюн чыкыгъанда, Якъуб ювукълашып гелеген Исавну ва ону адамларын гѐре. Ол бир яман затны къаравуллама гъазир бола. Амма Исав Якъубну алдына багъып чабып йиберип, ону къучакълай ва тезден ону гечгенин айта. Олар экево де бу янгы ёлугъувгъа бир сююне дагъы!

– Булар кимлердир? – деп сорай Исав, Якъубну бютюн агълюсю объзлени къуршап алгъанда. – Магъа къаршылашгъан туварлар-сиривлер де не затлар эди?

– Туварлар-сиривлер – булар сагъа савгъат, – дей Якъуб. – Шоланы къабул этсене, неге тююл де магъа сени илиякълы бетингни гѐрмек де бир, Аллагъу-Тааланы бетин гѐрмек де бир.

Юсуп, ону агъалары ва иниси

Лиядан ва Рагъилден къайры да, Якъуб оъзюне къатын этип оланы Зелпа ва Билгъа деген къаравашларын да ала. Бары да ону он эки уланы бола: Рувим, Симон, Леви, Ягъуда, Иссагъар ва Забулон – булар Лияны уланлары; Гъад ва Ашир – Лияны къаравашы Зелпаны уланлары; Дан ва Напталим – Рагъилни къаравашы Билгъаны уланлары; Юсуп ва Буньямин – Рагъилни уланлары.

Якъуб барындан да Юсупну бек сюе болгъан, неге тюгюл де ол кѐп сюеген къатыны Рагъилден тувгъан болгъан. Ол буса гечинген болгъан. Якъуб Юсупгъа бакъгъан якъдагъы оъзюню айрыча сюевюн бир де яшырма да къарамай. Ол ону эркелетип оьсдюре, гъатта огъар уллусу уланы Рувимге берме тийишли арев опуракъланы гийдире.

Шо саялы агъалары ва иниси ону гюллейген, гѐрюп ярамайгъан болуп кълалар. Юсупгъа агъалары, иниси ва атасы сужда къыла туруп тюш гѐрюнгенде, олар ону бирден-бир гѐрюп ярамайгъан болуп кълалар. Юсуп атасына оъзюню тюшлери булан макътангъанда, гъатта ол да ачувланып йибере.

Юсупну къул этип сатып йиберелер

Бир керен Якъуб Юсупну гъайван-малны сакълама гетген агъаларыны гъалын-кююн тергеме деп йибере. Агъалары буса Юсупну гелегенин гёрюп, ону оьлтюрме токъташалар. Рувим буса инисин къутгъарма умут эте туруп, оланы шо хыялдан тайдыра.

– Шу бош къюгъа ташлап къюгъуз муну, – дей Рувим. Шогъар инилери де рази болуп къалалар. Тек Рувим къойларыны ягъына деп тайгъанда, буланы къырыыйндан Мисриге багъып ёл чыкъгъан савдюгерчилер оьтюп бара болгъан. Агъа-инилер Юсупну олагъа йигирма гююш

акъчагъа сатып берип къоялар. Рувим къайтгъанда, савдюгерчилер йыракъгъа гетип табыла.

Агъа-инилер Юсупну арив опуракъларын да алып, шоланы гъайванны къанына батдырып къоялар. Олар уьуне къайтып, опуракъланы атасына гёрсетелер. Юсупну къыр жанлар талап къойгъандыр деп ойлаша туруп, Якъуб гъынкыгъа тюшюп йылай. Ону къайгъысы басылмагъан кюйде тура.

Мисрини пачасы пиръавунну къоруп сакълайгъан Потипар деген ёлбашчысы болгъан. Юсупну Потипаргъа сатып берелер. Юсуп ят ерлерде къул болуп токътай. Амма ол янгыз къалмай – ону булан Аллагъу-Таала болуп тура.

Бираздан Потипар янгы кьулну шолай ушатып кьоя чы, гьатта ону оьзюню уьюне, бары да ишлерине ёлбашчылыкь этме сала.

Пачаны тёлесинде

Юсуп бек анив адам болгъан. Потипарны кьатыны ону сююп кьала. Амма Юсуп оьзюню есине амин кюйде кьала ва шо каьтынны гьислерине жавап бермей. Шо заман Потипарны кьатыны ачувланып йиберип, эрине ону гьакьында ялгъан айта. Ол Юсуп оьзюню уьстюне чапгъан деп кьоя.

Потипар бек кьазапланып йибере. Ол Юсупну пачаны тёлесине салдыра. Амма Аллагъу-Таала алда йимик ону булан болуп тура. Юсуп тёлени ёлбашчысыны инамлыгъына гире. Шо саялы ону оьзге туснакъланы уьстюндеги адам этип сала. Оланы арасында пачаны чагъыр тёгювчюсю – чагъыр береген адамы да, пачаны экмекчиси де болалар.

Бир керен гече оланы экевюне де бир тамаша тюшлер гёрюне. Артындагъы гюн эртен, Юсуп аш алып гелгенде, оланы экевюн де бек кеплери бузулуп таба. Олар оьзлер гёрген тюшлени яшыртгъын маъналары болма болагъанны англайлар. Шо саялы да оьзлер-оьзлеге тюшлери не затны англагма болагъанны сорайлар.

PREVIEW
Copy

– Аллагъу-Таала бизге шо тюшлени чечип берме бола, – дей Юсуп. Шо заман чагъыр тегювчю де, экмекчи де Юсупгъа озлени тюшлерин хабарлайлар. Аллагъу-Таала да Юсупгъа шоланы чечип бере.

Чагъыр тегювчю тюшюнде уьч бутагъы да булангъы бир юзюм терек гегрен болгъан. Ол юзюмюн жыйып, шону пачаны пияласына да сыгъып, огъар берген болгъан.

– Уьч гюнден сонг, – дей Юсуп, – пача сени азат этежек, сен де алдагъы еринге къайтып баражакъсан. Тилеймен сагъа, шо заман мени гъакъымдан пачагъа бир сез айтып къоярсан, магъа туснакъдан чыкъма кемек этерсен.

Чагъыр тегювчю шотай этме сез бере.

Экмекчи буса экмекден уьч земгилни де толтуруп, башыны уьстюне де салып пачагъа деп алып бара туруп тюш гегрен болгъан. Тек къушлар шоланы чокъуп битдирип къойгъан.

– Уьч гюнден сонг, – дей Юсуп, – пача сени де азат этежек. Тек сени башынгны гесип ташлажакълар.

Бары да зат Юсуп айтгъан кюйде болуп да чыгъа. Амма чагъыр тегювчю озюню берген сезюн унутуп къоя.

Юсупну гетериливю

Арадан эки йыл гетип Мисрини пачасы пиръавун бир тамаша тюш гегре. Бирев де шону маънасын чечип берип болмай. Шо заман чагъыр тегювчюню эсине Юсуп тюшюп гете. Ону теледен чыгъарып алып гелелер.

Пиръавун огъар озюню тюшюн хабарлай:

– Тюшюмде мен Нил озенни ягъасында токътап тура эдим. Шо заман озенден етти семиз сыйыр чыгъып гелди.

Сонг етти арыкъ сыйыр чыкъды. Арыкъ сыйырлар семизлерин ашап кьойдулар!

Аллагъу-Таала Юсупгъа бу тюшню маънасын чечип бере.

– Етти гелимли йыл болажакъ, шондан сонг ачлыкъны етти йылы башланажакъ, – дей Юсуп пиръавунгъа. – Эгер де сен гъакъыллы бусанг, сонг адамларынг ач къалмасын учун, гелимли йылланы вакътисинде ашлыкъ жыйып тур.

Пиръавун озъюню тюшюн чечип бергенине шат бола. Юсуп Аллагъу-Таала йиберип гелген адам экенлиги ачыкъ бола. Сакъламакъ учун будай жыйывну башын тутма ондан яхшы бирев де болмас. Шо саялы пиръавун Юсупну бармагъына озъюню оърмекчесин, бойнуна буса шынжыр тагъа ва бютюн Мисриге озъюнден сонг экинчи гъаким этип сала.

Етти йыл гетип, Юсуп да айтгъан кюйде, ашлыкъ болмай къала. Кёп ерлерде адамлагъа ашама зат болмай. Амма Юсуп Мисриде беженлени де ачып, адамлагъа ашлыкъ сатып тура.

Бу вакътиде буса Гъанан деген уълкесинде Юсупну атасыны, агъаларыны, инисини экмек биширме будайы битмей заты къалмай. Шо заман Якъуб Буньяминден къайры бары да уланларын Мисриге йиберме токъташа.

Якъубну он да уланы Мисрини гъакимини алдында да эрегрууп, ондан сатып алма будай барын-ёгъун сорайлар. Гъаким буса буланы тезден тас болгъан иниси Юсуп болуп чыгъа. Агъаланы бириси де ону танымайлар. Юсуп буса оланы гъазир таный ва бары да затны гъакъында сорап ала. Ол агъалары алда йимик рагъмусузму неде тюгюлмю – шону тергеп къарама токъташа. Юсуп олагъа ачувлу кюйде къарай.

– Сиз бизин яшыртгъын тергеме гелген адамларсыз! – дей ол ва оланы тёлеге салма йибере.

Уч гюнден сонг Юсуп оланы азат эте. Тек олардан дагъы гезик гелегенде оззлер булан Буньяминни де алып гележекте сёз ала. Олар сёзюнде туражакъгъа мекенли инанмакъ учун, Юсуп аманатгъа Симонну кьойдура. Сонг ол къуллукъчуларына оланы къапларына будайны сатып алгъан оззлени акъчаларын яшыртгъын салып кьоймакъны буюра.

Агъа-инилер къапларын ачып, шоланы ичинде акъчаларын тапгъанда, бек рагъатсызланып йиберелер. Будайын да алып, пашман кюйде олар къайтып Гъанангъа багъып ёл чыгъалар. Дагъы гезик олар Буньяминни де алып гелме герек. Амма олар атасы Якъубну гиччиси уланындан айрылма нечик рази этип

болур экен дагъы? Ашайгъан заты битгенде, олагъа дагъы этме зат къалмай. Буньямин олар булан барма тарыкъ болгъан, ёгъесе олар ачдан оьлме герек болгъанлар.

Олар бирдагъы да Мисрини гъакимини алдына гелип токътайлар. Юсуп Буньяминни гёргенде, гёзьяшларын тёммей гъаран сакълай.

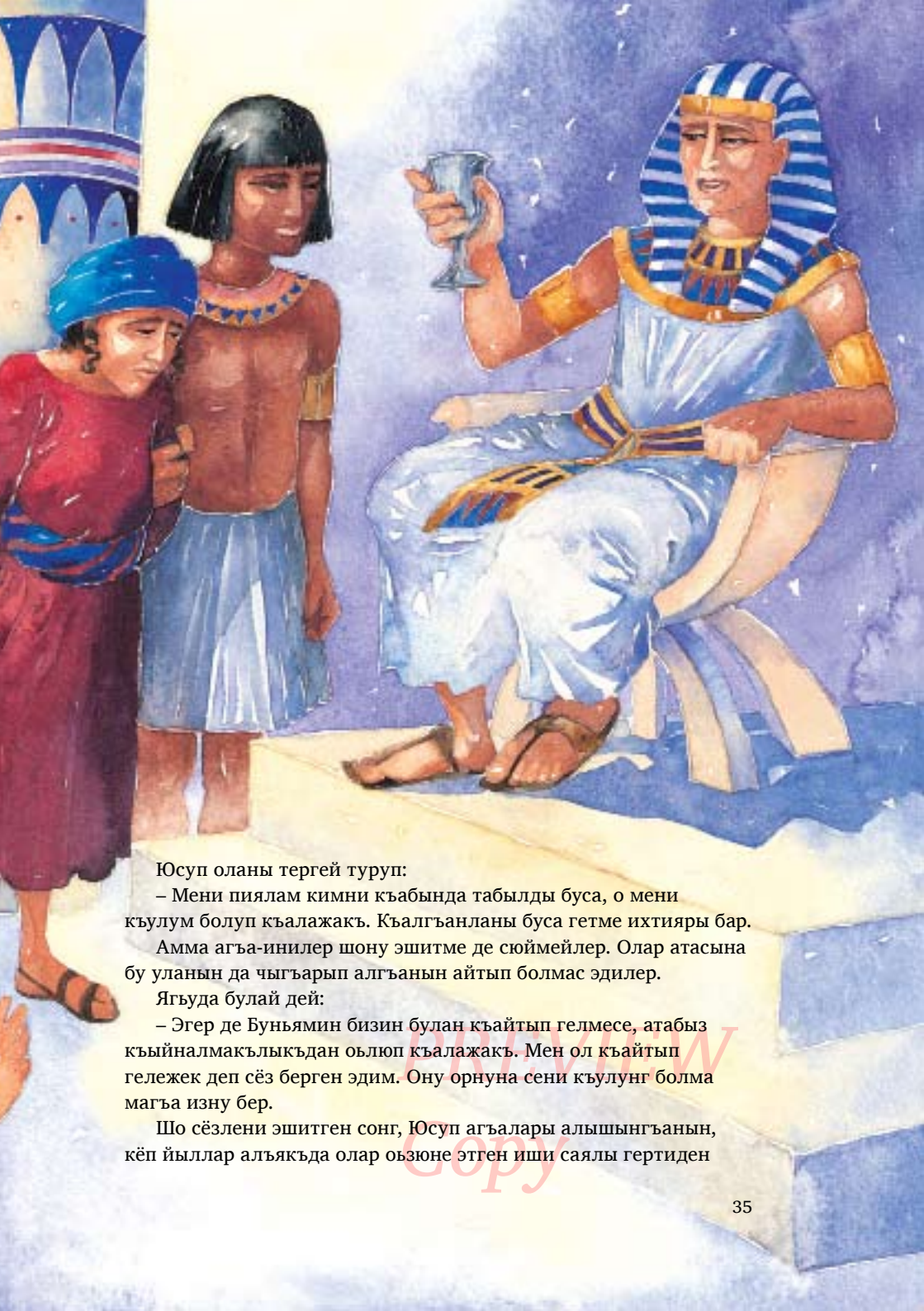
– Атагъызны кюю нечикдир? – деп сорай ол. – Буму сизин гиччиси инигиз?

– Агъа-инилер Юсупгъа баш да уруп, ону соравларына жавап берелер. Сонг Юсупну къуллукъчулары аш гъазирлейлер. Агъа-инилер ашама олтуралар. Аш гелтиргенде, Буньяминге башгъалардан эсе беш керен артыкъ берелер. Амма Юсуп олагъа озю ким экенин айтмай тура.

Артындагъы гюн эртен, къаплар будайдан толтурулгъанда, Юсуп къуллукъчуларына озюню гююш пияласын Буньяминни къабында яшырып къойма буйрукъ бере.

Агъа-инилер ончакъы арекге де чыгъып битгенче, оланы артындан Юсупну адамлары етип гелелер. Олар Юсупну пияласын урлагъан «уручуну» излей чыкъгъанлар. Олар Буньяминни къабын ачгъанда, «урлангъан» пияла шондан чыгъып къала. Агъа-инилер манг болуп къалалар. Олар бары да къайтып шагъаргъа гелелер ва Юсупну алдында къапланып ерге яталар.

Юсуп оланы тергей туруп:

– Мени пиялам кимни къабында табылды буса, о мени къулум болуп къалажакъ. Къалгъанланы буса гетме ихтияры бар.

Амма агъа-инилер шону эшитме де суймейлер. Олар атасына бу уланын да чыгъарып алгъанын айтып болмас эдилер.

Ягъуда булай дей:

– Эгер де Буньямин бизин булан къайтып гелмесе, атабыз къыйналмакълыкъдан оълюп къалажакъ. Мен ол къайтып гележек деп сёз берген эдим. Ону орнуна сени къулунг болма магъа изну бер.

Шо сёзлени эшитген сонг, Юсуп агъалары алышынгъанын, кёп йыллар алякъда олар озъюне этген иши саялы гертиден

де гьёкюнгенин англай. Ол кьуллукъчуларын кьыргъа да чыгъарып, кьангынча йылап ала.

– Мен Юсупман! – дей ол. – Атам савму гъали де?

Олар абдырап кьалалар. Энни Юсуп гертиден де олардан ачув алма болар эди. Не этер экен дагъы Юсуп олагъа?

Амма Юсуп сёзюн булай деп узата:

– Кьоркъмагъыз. Аллагъу-Таала мени мунда сизин олюмден кьутгъармакъ учун йиберген. Гъали де беш йыл ашлыкъ болмай туражакъ, кёплер ачындан оьлежеклер. Уьюгюзге де барып, бары агьлюгюзню де алып, мени ягъымда Гошен топурагъында яшамакъ учун, мунда къайтып гелигиз.

Юсуп оланы кьучакълай, ону яякъларындан гёзьяшлар агъылып гете.

Шолай Якъуб, Юсупну агъалары, иниси, оланы кьатынлары, яшлары, кьуллукъчулары ва туварлары-сиривлери Гъанандан чыгъып, Мисриге багъып ёл чыгъалар. Пиръавун булан таныш этмек учун, Юсуп Якъубну пачаны кьаласына гелтире. Олар бары да шо уьлкени инг де тизив топурагъы саналагъан Гошенде ерлешелер.

Аллагъу-Таала Мусагъа чакъырыв эте

Арадан кѣп заман гете. Якъубну наслулары болгъан исрайыллылар гючлю ва къудратлы халкъ болуп токътайлар. Мисридилер олардан къоркъма башлайлар. Пача тахда янгы пиръавун олгура. Ол исрайыллылар Мисридеги гъакимликни алып къоймасын учун, бир зат этме герек деп токъташа.

Ол исрайыллыларыны оъзюню къулларына айландырып къоя. Пиръавунгъа янгы шагъарлар къурмакъ учун, рагъмусуз жаллатлар оланы керпич гесме борчлу этелер. Олагъа тангдан тутуп къашкъаралгъанча авур кюйде ишлеме тюше. Шогъар да къарамайлы оланы санаву баргъан сайын артып тербей.

Шо заман пиръавун гъар янгы тувгъан исрайыллы улангъашны Нил оъзенге ташласын деп буйрукъ бере.

Шо заманларда Ёгъебет деген исрайыллы бир къатын яш таба. Шо замангъа ону Гъарун деген уланы да, Мариям деген къызы да болгъан. Ёгъебет янгы тувгъан яшы улан экенни гѣргенде, къоркъма башлай. Ол яшны уьюнде уьч ай

яшырып сакълап тура. Амма дагъы да яшырып сакъламакъ бек къоркъунчлу бола. Огъар дагъы этме не къала экен?

Ол къамушдан бир четен эше. Ичине сув гирмесин учун, шону устюне сылама сюрте. Сонг ичине яшны сала. Сонг буса четенни алып, шону озенни ягъасындагъы бийик къамушлар бар ерде де къоюп, Мариямгъа шогъар къарап турмакъны тапшура.

Бираздан, Ёгъебет де ёрайгъан кюйде, киринмеге деп озенге пиръавунну къызы геле. Пачаны къызы четенни гёргенде, къаравашын шону алып гелсин деп йибере. Четенни къапгъачын ачгъанда, олар оьмюрюнде бир де гёргеген бир суюкюмлю нарыстаны гёрелер. Ол йылай! Пачаны къызы яш исрайыллы къатынныки экенни англай. Ону озюню яшлары болмагъан. Шо саялы пачаны къызы ону озюню яшыдай сакълап оьсдюрге сюе. Ол яшгъа Муса деп къоя.

Пачаны кызы артгъа бурулуп къарай, шонда буса эретуруп Мариям болгъан. Ол пачаны кызына яшгъа къарама къатын табып гелейим дей. Мариям чабып излеп тапма гетген къатын, озокъда, яшны герти анасы болгъан!

Шолай Муса пачаны къаласында яшама башлай. Шонда илму, билим ала. Амма ол бир заманда да оъзю исрайыллы экенин унутмай. Жаллатлар оъзюню халкъына бек рагъмусуз янашагъанны герегенде, ол бек пашман бола.

Бир керен ол бир мисрили башгъа исрайыллыны къамучу булан тюегенин гёрюп къоя. Муса бек къазапланып йиберип, мисрилини устюне багъып чаба ва ону оьлтюрюп къоя. Эни гъар къоркъунчлукъ тува, неге тюгюл де болгъан бу ишни гъакъында пиръавун эшитип къоя. Шо заман Муса къутгъарылмакъ учун, Мисриден дангылгъа къачып гете.

Шонда ол узакъ заман къала. Мидиян топурагъында ол тувар багъып тура. Шонда ол бир динчи адамны кызын къатын этип ала. Мисриде буса исрайыллылагъа баргъан сайын яшавлукъ этме къыйын бола бара.

Бир керен Муса оъзюню къайнатасыны туварларын багъып турагъанда, бир тамаша зат гёрюп къоя. Бир уьлкю ялынны ичинде йимик гёрюне, тек оъзю буса ялламай.

Муса ювукъ гелип къарай.

– Токъта! – деген тавуш чалына. – Аякъгийимингни чеч – сен сыйлы топуракъда эретуруп турасан.

Муса бек къоркъуп, аякъгийимин чечип сала. Бирдагъы керен де булай тавуш чалына:

– Мен Оъзюне сени аталарынг сужда этип гелген Аллагъу-Тааламан, Аллагъман. Мен исрайыллыланы азап чегивлерин гёрдюм. Сен Мисрини пачасыны янына да барып, Мени халкъымны азат этме герексен. Халкъымны Мени яныма, Синай тавгъа багъып алып гелерсен.

– Мен не деп айтып боларман? Мен не зат этип боларман? Олар магъа тынгламаслар, – дей Муса. – Ярай буса, башгъа биревню йиберип къой!

– Ёкъ, – деп жавап бере Аллагъу-Таала. – Мен сени тангладым. Оъзюнг булан агъанг Гъарунну да ала бар. Сени орнунга халкъгъа ол сёйлежек. Сагъа буса Мен бир тамаша ишлер этип болагъан кюйде къудрат бережекмен. Мен тюгюлменми дагъы гъакъ герти Аллагъ?

Сору

Мисрини пачасы Аллагъу-Тааланы гери ура

Муса да, Гъарун да Мисрини пачасыны алдында эретуруп токътайлар.

– Бизин бир тилевлюбюз бар, – дей олар. – Аллагъу-Таала, Исрайылны Аллагъы: «Байрамны оьтгермек учун Мени халкъымны дангылгъа барма къой», – деп айта.

– Мен Аллагъу-Тааланы, сизин Аллагъыгъызны танымайман, – деп жавап бере пача. – Кимдир Ол магъа? Мен исрайыллылагъа гетме ихтияр бермежекмен.

Пача олар къайтмай къалар деп къоркъа. Шо саялы ол ачувлана ва оланы такъсырлама токъташа. Пача булай дей:

– Бугюнден сонг исрайыллылагъа керпич гесеген балчыгъына къошма салам берме биревню де ихтияры ёкъ. Шону озлер излеп тапсынлар. Амма олар алда гесеген чакъы керпич гесме тарыкълар.

Исрайыллылар учун шо бек яман иш бола. Умут узгенликден Муса Аллагъу-Тааладан кёмек тилеп сёйлей.

Сен гёерсен пачагъа Мен салып къояжакъ гьалны, – дей Аллагъу-Таала. – Мен Аллагъман. Мен пачаны Мени халкъымны йиберме борчлу этермен. Мен оланы азат этермен. Сен оланы Мисриден чыгъарарсан. Бирдагъы да бар пачаны янына. Эгер де ол Мен сюеген затны этмесе, Мен Мисриге зор уллу балагъ гелтирежегимни айт. Шо заман бютюн Мисри Мен Аллагъ экенимни билип токътар.

Муса да, Гъарун да бирдагъы да пачаны алдына гелип токътайлар.

– Эгер де сиз гертиден де Аллагъу-Таала йиберип гелген бусагъыз, магъа бир гъайран иш этип гёрсетип беригиз.

Шо заман Гъарун асатаягъын атып йибере, шо да йылангъа айланып къала. Амма мисрили сигъручулар да тап шолай затны этип гёрсетип берелер. Шо саялы пача Мусаны да, Гъарунну да къувалап чангына батдыра.

Шо заман Аллагъу-Таала Озью айтгъан затны эте. Бек яман ишлер башлана. Аллагъу-Таала этеген ишлерин гъар гезик пачагъа алданокъ айтып этип тура. Амма ол буса Аллагъу-Таалагъа тынгламайгъан кююнде тура.

Башлап Нилдеги сув къангъа айланып къала. Сувну бек яман ийиси бола, оьзендеги бары да балыкъ къырылып къала.

Бир жума гетип топуракъ бакъадан толуп, важырлап къала. Пача Мусагъа оьзюню топурагъын шо бакъалардан азат этсин деп ялбарып тилей. Амма не этсе де чи, Исрайылны халкъына гетме ихтияр бермей.

Сонг къара булутдай болуп увакъ жан-жанывар, жибинлер чапгъын этелер. Шолар исрайыллылар турагъан Гошенден къайры бары да ерде бола.

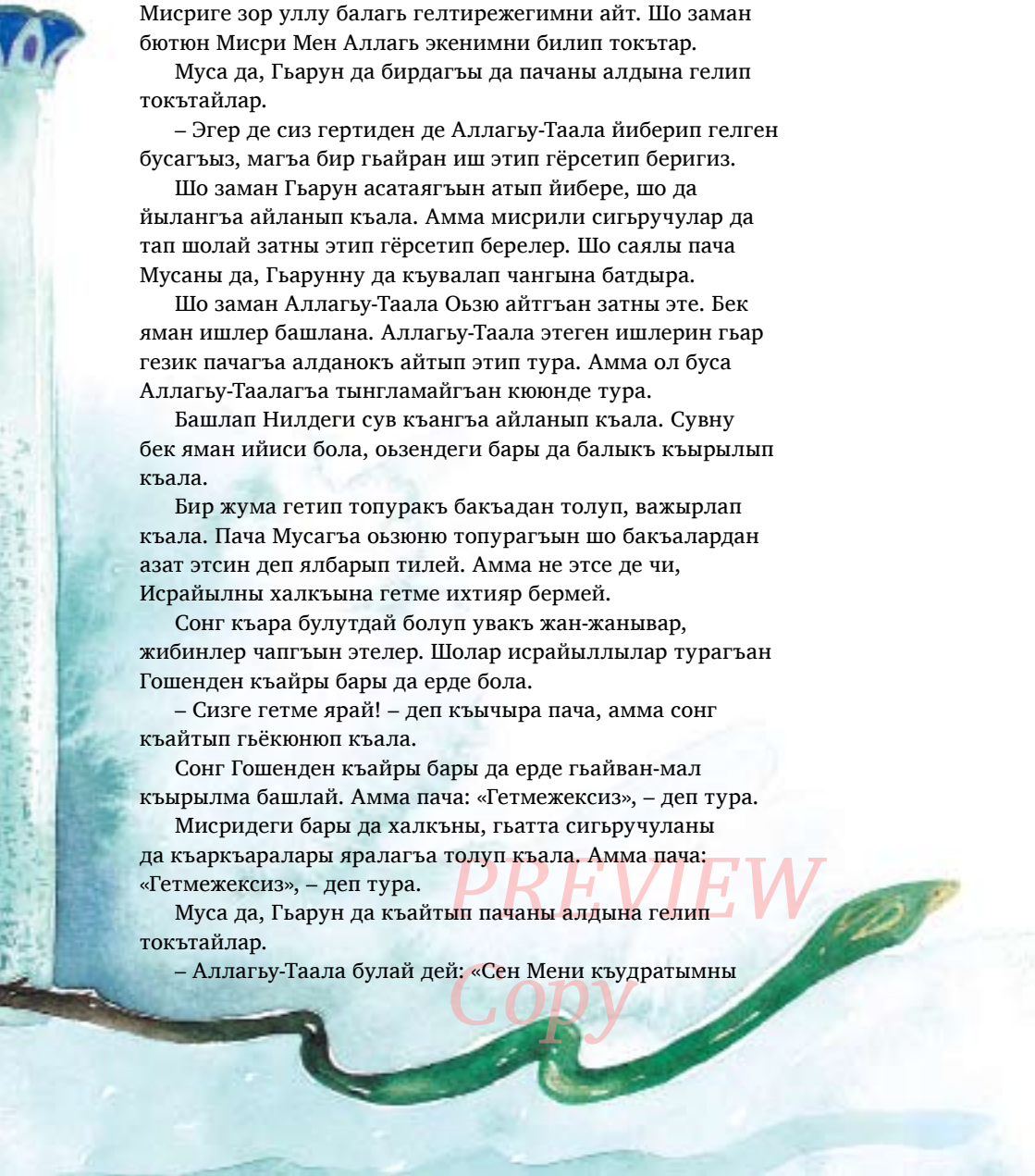
– Сизге гетме ярай! – деп къычыра пача, амма сонг къайтып гьёкюнюп къала.

Сонг Гошенден къайры бары да ерде гъайван-мал къырылма башлай. Амма пача: «Гетмежексиз», – деп тура.

Мисридеги бары да халкъны, гъатта сигъручуланы да къаркъаралары яралагъа толуп къала. Амма пача: «Гетмежексиз», – деп тура.

Муса да, Гъарун да къайтып пачаны алдына гелип токътайлар.

– Аллагъу-Таала булай дей: «Сен Мени къудратымны

PREVIEW
Copy

PREVIEW

Сору

гёрдюнг. Эгер де исрайыллылагъа барма ихтияр бермесенг, дагъы да бузукъ болажакъ. Тангала телиянгур яважакъ!»

Бирев де бир заманда да шолай уллу телиянгурну гёрмеген болгъан. Шо телиянгур бары ашлыкъланы бузуп ярамайгъанын чыгъара, отлавлукълардагъы гъайван-малны къырып къоя. Телиянгур Гошенден къайры бары да ерге явуп тура.

Сонг къара булутдай болуп ченгерткилер чапгъын этелер. Шолар бары яшыллыкъны ашап битдирип къоялар. Сонг буса уч гюнню узагъында айлана якъны тун къарангылыкъ кършап алып къоя. Амма пача енгилмейли, Аллагъу-Таалагъа кършылыкъ билдирме къарай. Ол исрайыллыланы гетме къоймай.

Сонг лап да яман иш бола. Бир гечени ичинде гъар мисрили уыгълюде башлап тувгъан яшлары олюп къала – пачаны наслусуну уланындан башлап къаравашны уланына ерли.

Амма Гошенде исрайыллылар аманлыкъда къалып туралар. Аллагъу-Таала олагъа нечик сакъланма тарыгъын айтып бере.

Шо гече гъар исрайыллы уыгълю къозу да союп, шону къанын эшиклерини энгелерине сюрте. Олар къозуну этин къызартып, шону бир айрыча отлар да, маясыз биширилген экмеклер де булан ашайлар. Шоллукъда олюм оланы уйлерини къырыйындан оытюп гетип къала. (Шо саялы да шондан берли

Исрайылны халкъы гьар йыл озлени Пасха байрамын озгере. Шо байрамда олар Аллагьу-Таала озлени азат этгенин эсгерип, айрыча ахшамгьы аш гьазирлейлер).

Артындагьы гюн эртен мисриликлер исрайыллыланы гетмеклигин бек гьасирет кюйде кьаршылайлар. Олар исрайыллылагьа гьатта арев гийимлер де, алтын, гюмюш тагьымчакьлар да берип йиберелер.

Амма пача оланы кьайтып бирдагьы да токьтатма кьарай. Олар гетгендокь, ол асгерлерин жьы. Асгерлер озлени эки дегерчикли арбаларына да минип, чалтлыкьда исрайыллыланы артындан тербенелер.

Исрайыллылар денгизге етип, шону ягьасы булан юрюп турагьанда, мисрили асгерлер оланы артындан етишме башлайлар. Исрайыллыланы алдында сув, артында буса асгерлер бола. Халкъ абдырап кьала.

Тек Муса кьолун узата, Аллагьу-Таала да Гюнтувущ якьдан ел чыгьарып кьоя. Сав гечени узагьында уьфюре туруп, ел денгизни сувун айлана якьгьа чачып тура ва кьуру топуракьны чыгьарып кьоя. Исрайыллылагьа шо кьурудан эсен-аман чыкьма имканлыкь тувулуна.

Мисрилилер оланы арты булан юрюме кьарагьанда, денгизни суву ерине гелме башлай ва пачаны асгерлери батылып кьалалар. Шолай Аллагьу-Таала Обзюню халкъын кьутгьара ва ону Мисриден эркинликге чыгьара.

Дангылдагъы манна

Исрайылны халкъы мисриден чыгъа. Олар дагъы къуллар тюгюл – олар энни эркин! Мусаны ва Гъарунну къызардашы Мариям тепни де алып, сююнмекликден озге къатынгишилер булан бирче бийий, йырлай туруп, булай дей:

– Аллагъу-Гаалагъа йырлагъыз, неге тюгюл де Ол устюнлюкге ес болуп токътады: Ол атланы да, атлыланы да денгизге ташлады.

Амма узакъ къалмай олар озлени бек къыйын къулчулукъ вакътисин унутуп къоялар. Олар жаллатланы, олары бир де аямай урагъан къамучулары унутуп къоялар. Олар ойлашагъан затлар янгыз Мисридеги аш булан байлавлу бола: балыкълар, чак бишген пастанлар, согъанлар ва хыярлар! Мунда дангылда буса не зат бар дагъы?

Олар Мусагъа ва Гъарунгъа разисизлигин билдирме, олагъа къаршы башгетерме башлайлар.

– Бу дангылда ачыбыздан оьлгенче, авур загъмат теге туруп Мисриде оьлюп къалгъан бусакъ къолай эди, – дейлер олар.

Аллагъу-Таала оланы разисизлигин англап, Мусагъа булай дей:

– Айт халкъынга: Мен олагъа не зат тарыкъ буса, шону бережекмен. Мен оланы оylumден кутгъардым. Мен олагъа аш бережекмен. Бугюн ахшам эт, тангала буса янгы экмек болажакъ. Бугюнден башлап гъар гюн эртен Мен бир гюнге болар чакъы экмек бережекмен. Янгыз жумагюн Мен эки гюнге болар чакъы аш бережекмен, неге тюгюл де сонгугюн – ял алагъан - гюн бирев де ишлеме тюшмей.

Муса халкъына Аллагъу-Таала айтгъан затны етишдире. Гертиден де, ахшам бѣденелени сиривю учуп гелип, чатырланы кырыыйнда ял алма деп токътай. Шолай адамлагъа ашама эт тюше.

Артындагъы гюн эртен гюн чыгъып, чыкъ тайгъанда, ер толуп Аллагъу-Таала айтгъан айрыча экмек бола. Ер кырав салгъандай болуп къала. Гюнню тубюнде ирип тайып къалгъынча, адамлар чалтлыкъда шону жыйып тайдыралар. Шогъар адамлар «манна» деп ат тагъалар. Манна бал къошулгъан чапелекдей ѳтесиз татывлу бола.

Исрайыллылар дангылда болуп тургъан заманны ичинде гюн сайын Аллагъу-Таала олагъа ашамакъ учун манна берип тура. Олар бир де ач болмай туралар.

Амма янгы четимликлер тувулуна. Гюн кыздырып турагъаны саялы, дангылда сув аз бола. Шо саялы адамлар Аллагъу-Таалагъа разисизлигин билдирме ва Мусаны айыплап сѳйлеме башлайлар.

– Муса, бизге сув бер, – дейлер олар. – Сен бизин мунда сувсабыбыздан янып оьлсюн деп гелтиргенмисен?

– Муса кьайтып кёмек излей туруп, Аллагьу-Таалагьа чакьырыв эте.

– Асатаягьынгни да алып, шону булан яргьа ур, – дей Аллагьу-Таала. – Сув бары халкьгьа тойгьунча ичме таманлыкь этежек.

Муса кьайтып Аллагьу-Таала айтагьан кюйде эте. Ярдан таба сув агьып йибере. Аллагьу-Тааланы сынай туруп ва Мусаны айыплай туруп, адамлар тюз иш этмей. Амма Аллагьу-Таала олагьа бу гезик де кёмек эте.

Аллагьу-Таала дангылда кьыркь йылны узагьында Оьзюню халкьыны гьайын этип тура. Ол Оьзю берген сёзлени барын да яшавгьа чыгьарып тура. Гьонден-гьон Ол оланы ашатып, ичме сув берип, Оьзюне аркьатаяма ва инанма уьйретип тура.

Аллагъу-Тааланы он буйругъу

Муса халкъын Мисриден дангыл булан Синай тавгъа багъып алып юрюй. Огъар шонда багъып гелсин деп Аллагъу-Таала буйрукъ берген болгъан. Озью Аллагъу-Таала ёл гёрсете туруп, оланы алды булан юрюй. Адамлар Аллагъу-Таала озлени кырында эженни биле, неге тюгюл де оланы алдында бир залим багъана токътагъан болгъан. Шо багъана гюндюз булутлу, гече буса ялынлы бола болгъан. Синай тавгъа етишгенде, адамлар шону тюбюнде ерлешелер.

Шо заман Аллагъу-Таала Мусадан таба халкъгъа булай деп сёйлеме башлай:

– Мен сизин Мисриден чыгъардым, неге тюгюл де сиз Мени сайлангъан халкъым болгъаныгъызны суюмен. Магъа таби болажакъмысыз?

Бары да адамлар:

– Болажакъбыз! – деп жавап берелер.

– Бирисигюн, – дей Аллагъу-Таала, – Мен Синай тавгъа тюшежекмен. Сизин гъаригиз шону гёрежексиз.

Олар Аллагъу-Таала булангъы ёлугъуна гъазирлик гёрме башлайлар: опуракъларын жувалар, токътагъан еринде тазалыкъ болдуралар.

Учюнчю гюн тавну устынде кёк кёкюрей, яшмын яшнаы ва бир къалын булут чыгъа. Адамлар Аллагъу-Таала

ювукъда экенни англайлар. Шо заман Муса да, Гъарун да экевю де тавгъа гётерилелер. Аллагъу-Таала олагъа адамлар кютме тарыкъ болажакъ он буйрукъну бере.

Аллагъу-Таала булай дей:

– Мен Аллагъу-Тааламан. Сиз Магъа гъюрмет этме, Магъа, янгыз бир Магъа къуллукъ этме тарыкъсыз.

Объюзюзге таш аллагълар этмегиз, шологъа сужда да этмегиз.

Мени атыма абур эте туруп янашыгъыз.

Ял алагъан сонгугюнню абурун сакълагъыз.

Объюзюню атагъызгъа, анагъызгъа абур этигиз.

Объзге адамланы оьлтюрмегиз.

Эренлер де, къатынлар да, бир-биригизге амин болуп туругъуз.

Урламагъыз.

Ялгъан айтмагъыз.

Объгелеге гюнчюлюк этмегиз.

Булар Аллагъу-Тааланы он буйругъудур.

Аллагъу-Таала Мусагъа бу буйрукъланы тюрлю-тюрлю гьалларда нечик къоллама тарыгъын англатьп бере. Муса буса пону халкъгъа етишдире. Халкъ Аллагъу-Тааланы буйрукъларын кютме рази бола.

Буйрукъланы адамлар кютсун учун, Аллагъу-Таала шоланы тегиш дёртгюл ташалагъа къазып язажагъын айта. Муса тавгъа бирдагъы да гётериле. Тек бу гезик ол шонда шолой кёп къала чы, чыдамлыгъы битип, адамлар ачувланып йиберелер.

– Бизин Мисриден чыгъаргъан Мусагъа не болгъанны

билмейбиз, – дейлер олар Гьарунгъа. – Бизге сен бизин алып юрюжек аллагъ эт.

Гьарун адамлагъа оьзюне сыргъаларын ва башгъа тагъымчакъларын берсин дей. Ол шоланы иритип, Мисридеги аллагъланы бирине ошатып бир алтын бузав эте. Ол кьурбан этеген ер эте. Адамлар байрам этелер. Олар:

– Муна бизин Мисриден чыгъаргъан аллагъыбыз, – дейлер. Гючлю къавгъа да гетерип, олар йырлайлар ва бийийлер.

Оьзюню халкъы берген сёзюн де бузуп, ялгъан аллагъгъа сужда этме башлагъанын гёргенде, Аллагъу-Таала бек ачувлана. Тавдан тюшюп, адамлар этип турагъан затланы гёргенде, Муса да ачувлана. Ол буйрукълар язылгъан тегиш дёртгюл ташланы атып йибере, шолар да сынып, гесек-гесек болуп кьалалар. Ол алтын бузавну да уватып хумдай этип кьоя.

– Сиз бек яман иш этип кьойдугъуз, – дей ол.

Амма Муса халкъын алда йимик сюуп тура. Ол Аллагъу-Таалагъа адамланы гечсин, олагъа бирдагъы да имканлыкъ берсин деп тилей. Шо саялы Аллагъу-Таала буйрукъларын янгъдан язып бере.

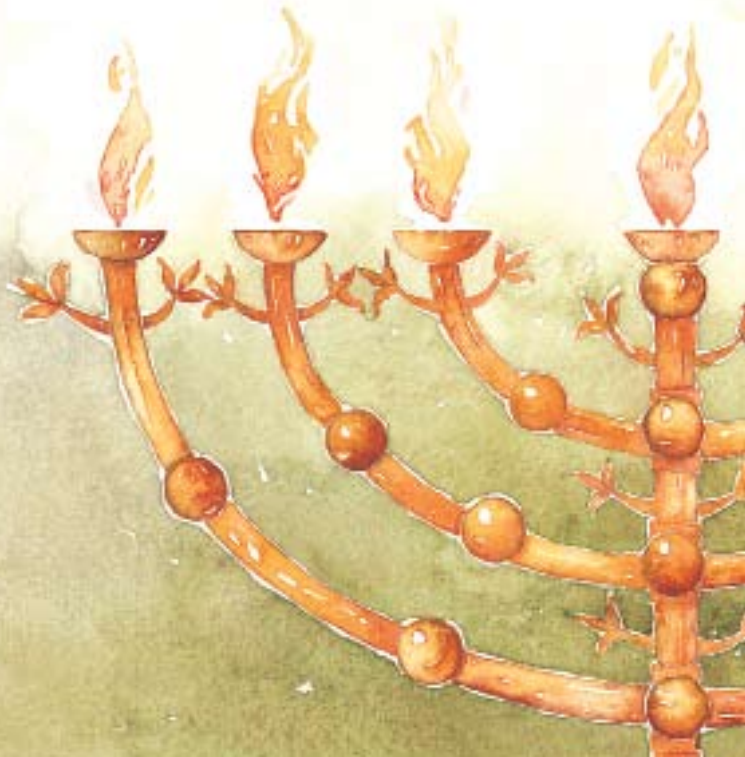
Бу гезик Муса тавдан кьайтып гелгенде, не алтын бузав, не байрам болмай. Муса адамланы Аллагъу-Тааланы Кьанунуна уйретегенде, олар огъар тынглайлар. Аллагъу-Тааланы да, Ону халкъыны да арасындагъы сыйлы разилешив шолай бегетиле.

Аллагъу-Тааланы сыйлы чатыры

Синай тавда Аллагъу-Таала Оъзюню халкъына деп Мусагъа тюрлю-тюрлю къанунлар бере. Шо къанунлар не зат яхшы, не зат буса яман экени, савлукъну, ашны ва шолай башгъа затланы гъакъында болгъан. Аллагъу-Таала адамлагъа нечик ююме тарыгъын, олар бир-бирине нечик янашма тарыгъын, Оъзюне нечик абур ва нечик къуллукъ этме тарыгъын айтып бере.

Аллагъу-Таала бек рагъмулу. Бары да тюз, адилли, гerti ишлер Ону сюндюре. Ол яманлыкъны, ялгъанны гёрюп ярамай. Шо заманлар Исрайыл булан хоншулукъда яшайгъан халкъланы динлери бек уллу масъала болуп токътагъан болгъан. Шо халкълар кёп санавдагъы ялгъан аллагълагъа сужда эте болгъанлар. Шо халкъланы гъар байрамы олар учун ичип-эсирип айланма, суйген кююнде турма багъана болгъан. Олар къатынларына яман янаша болгъанлар, пал салыв булан машгъул болгъанлар, гъатта озлени яшларын ялгъан

аллагълагъа къурбан эте болгъанлар. Аллагъу-Таала бу затланы барын да гѳрюп ярамай болгъан.

– Мени жиргенивюм геле бу халкълардан, неге тюгюл де олар яман ишлер этелер, – дей Ол. – Сиз оланы адатларына гѳре юрюме тарыкъ тюгюлсюз. Сиз сыйлы болма, Меники болма тарыкъсыз.

Аллагъу-Таала Мусагъа Оъзюню халкъы къайсы байрамланы оътгерме, Оъзюне нечик къурбанлар этме, нечик макътав этме тюшегенин хабарлай. Муса буса бу затланы халкъына англатып бере.

– Мен даим сизин булан болуп турма ваъда этдим, – дей Аллагъу-Таала. – Шо саялы оъзюгюзнюкине ошатып, Магъа айрыча бир чатыр къуругъуз. Шону эчкини гѳннюнден этигиз. Ичи булан ачыкъ ва авур кызыл, гѳк кендир йиплер булан айланып тигивлер этигиз. Тигив булан къанатлы малайиклени суратларын да этигиз. Чатырны айланасы булан къурбан этмек учун абзар этигиз. Чатырны ичин буса, айрыча эки уй болсун учун, перделер булан экиге бѳлюгюз.

Дин къуллукъчулардан къайры биревню де биринчи уйге гирме ихтияры ѳкъдур. Шо уйге алтындан къурбан этеген ер, бир тепси ва етти кантили булангъы чыракъ этигиз.

Ичиндеги экинчи уй Мени учун болсун. Йылда бир керен – гюнагълар гечилеген Гюн – дин къуллукъчуланы башчысы халкъны гюнагълары саялы къурбан этмек учун, шонда гирме болажакъ. Мени уьум учун сиз эчкимююз терекни агъачындан сандыкъ (сыйлы разилешивню сандыгъын) этип, шону устьюне алтын тутгъаныгъызны сюемен. Шону ичине Мени буйрукъларым язылгъан тегиш дёртгюл ташланы салып сакълагъыз. Сандыкъны устьюне таза алтындан къапгъач ва къанатлары да яйылгъан эки малайикни этигиз. Шо ер Мени сизин булан ёлугъагъан ерим болажакъ.

Адамлар бары да затны Аллагъу-Таала айтгъан кююнде этелер. Олар Аллагъу-Тааланы чатыры учун алтынын ва тагъымчакъларын, гююшюн ва багъырын, кендинин ва гъайван-малны гёнлерин-терилерин кёп сююне туруп берелер. Олар чыракълар учун май, атив ийислер чыгъармакъ учун отлар гелтирелер. Инг де тизив усталар ишге гиришелер: бирлери согъалар, бирлери тигелер, бирлери бояйлар, бирлери тегишлейлер, бирлери йыртыллавукъ берелер, бирлери накъышлайлар, бирлери алтынны, гююшню уватып, чёкючлейлер. Муна шотай Аллагъу-Тааланы чатыры Озью айтагъан кюйде къурулуп бите ва обтесиз атив болуп токътай.

Бары да иш тамамлангъанда, чатырны булут къуршап ала ва шону ичи Аллагъу-Тааланы макътавлугъундан толуп къала. Шо зат Аллагъу-Таала Озьюню халкъы булан болмакъ учун гелгенликни белгиси болгъан.

Аллагъу-Таала Гъарунну дин къуллукъчуланы башчысы этип танглай. Ол бары да байрамланы оьтгереген кююн ва къурбанланы этилеген кююн тергеме герек болгъан. Ону

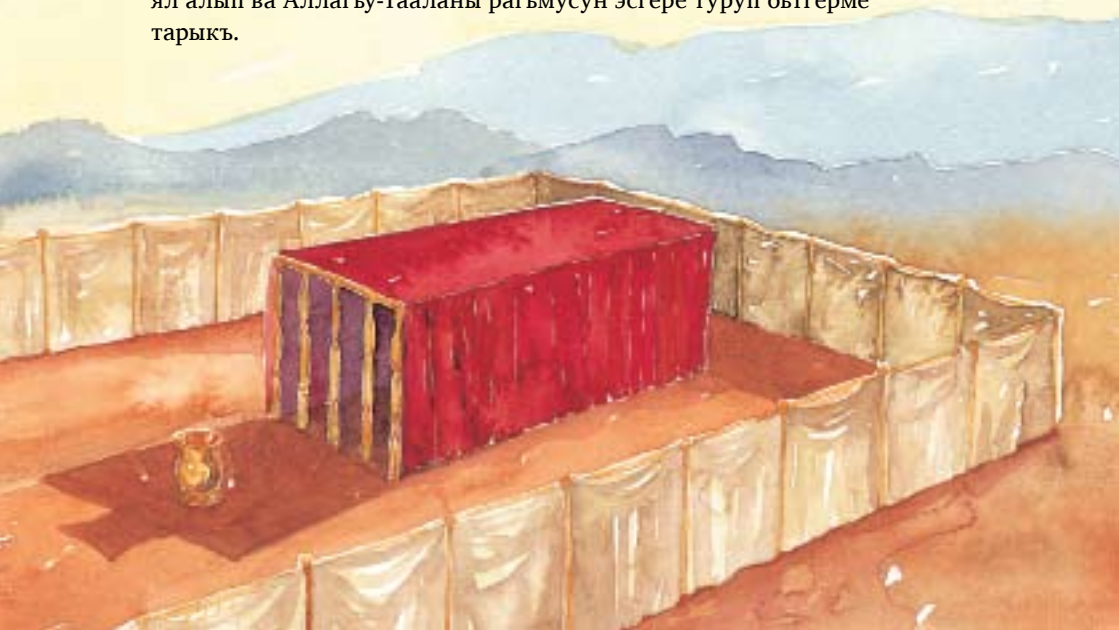
уланлары да дин күүлукчулар болалар, левилер (Якүбну уланы Левини наслулары) буса олагъа кѣмек этип туралар.

Аллагъу-Таала адамланы кырында болса да, олар Озьюню янына кърдашлары йимик гелгенин суйсе де, олар гюнагъларындан тазаланмай туруп, Ону янына гелме болмагъанлар. Шону Муса адамлагъа англатып бере. Аллагъу-Таала бюс-бютюнлей сыйлыдыр. Гюнагъны дамгъасы тийген бирев де ва бир зат да Ол бар ерде сав кююнде къалып болмас, неге тююл де гюнагъ бизин де, Аллагъу-Тааланы да арасындагъы бир бару болуп токътагъан. Гюнагъ учун, Аллагъу-Тааланы Къанунун бузгъанлыкъ учун такъсыр оylum болуп токътай.

Амма Озьюню халкъын сюегени саялы, инсанны оylumю орнуна Аллагъу-Таала кюзуну яда гидивню оylumю къабул эте. Шоллукъда Ол Озьюню халкъына гюнагъ учун кърбан этме ва Озью булан ярашвлукъда яшап турма ихтияр бере.

Гъарун, дин күүлукчулар ва левилер тюрю-тюрю кърбан этивлеге жаваплы болгъанлар. Йылда бир керен, гюнагъланы гечилеген Гююнде, Гъарун бары да халкъны гюнагълары саялы оylum де, бары халкъны да тазаламакъ учун, айрыча кърбанлар эте болгъан.

Дагъы да Аллагъу-Таала Озьюню халкъына сонгуюнюню ял алагъан гюн гъисапда оygтермекни буюра. Сонгуюню ирайыллыларда жуманы еттинчи гуюню болуп токътай. Аллагъу-Таала дуюныны алты гуюню ичинде яратып, еттинчи гуюню ял алгъан. Ону халкъы да бары да ишин токътатып, еттинчи гуюнюню ял алып ва Аллагъу-Тааланы рагъмусун эсгере туруп оygтерме тарыкъ.

Аллагъу-Таала айрыча бир агъвалатланы эделиги булан байлавлу болуп дагъы да байрамлар токъташдыра. Шо байрамлар йылны бир тюрлю вакътилеринде оьтгериле болгъан. Мисриден чыкъгъанлыкъны эсгерип, язбашда Пасханы байрамы ва Маясыз Экмеклени байрамы оьтгериле болгъан. Яйны башында Биринчи Емишлени байрамы болгъан. Гюзде Тюшюм Къайтарывну байрамын, Зурнайланы байрамын ва Чатырланы байрамын оьтгере болгъанлар.

Булар бары да – Аллагъу-Таала адамлагъа кютме буюргъан бир тюрлю яшавлукъ къайдалар. Булар Ол рази къалагъан сужда этивлер ва къуллукъ этивлер. Сыйлы чатыргъа къарайгъанда, олар Аллагъу-Таала къырыйында экенни биле болгъанлар. Олар сонгугюнлер ял ала туруп, Аллагъу-Таала дюньяны ва шондагъы бары да затны яратгъанын эсге ала болгъанлар. Байрам гюнлерде олар айрыча аш ашай болгъанлар ва Аллагъу-Тааланы рагъмусундан сююне болгъанлар. Къурбан этивлер олагъа даим озлени гюнагъларын, Аллагъу-Тааланы рагъмусун ва шоллай да Ону сюююн эсге гелтире болгъан. Шо сююв буса Аллагъу-Тааланы да, адамланы да бир-бири булан къатнама имканлыкъ берген.

Халкъны башгётеривю

Аллагъу-Таала озлеге Къанунну берген Синай тавдан исрайыллылар дангыл булан темиркъязыкъгъа – Гъанан топуракъны дазуларына багъып гетелер. Шо топуракъны Аллагъу-Таала олагъа берме ваьда этген болгъан.

Кадеш деген ерде олар Якъубдан болгъан он эки тухумну гъарисинден бирер адамны айырып, оланы шо топуракъгъа къарама йиберелер. Шо заман юзюм бишме башлап тура болгъан. Йиберген адамлар къыркъ гюнден емишлер де алып къайтып гелелер. Оланы экевю бир залим юзюм салкъын тутгъан болгъан.

– Гъанан – яхшы топуракъ, – дейлер олар. – Сиз бир къарагъыз чы биз алып гелген бу юзюмлеге, инжирлеге, нарлагъа! Амма шондагъы шагъарлар бек гючлю, адамлары буса девлердей. Биз шонда гирме къарайыкъ десек, олар бизин ченгерткилени йимик янчып къояжакълар.

Бу затны эшитгенде, адамлар бары умутун уьзелер.

– Не эте эдик биз Мисриден чыгъып? – деп йылайлар олар. – Биз артгъа багъып къайтма тарыкъбыз.

Шо заман Гъанан топуракъны тергеме йибергенлени экевю – Нунну уланы Ешия ва Гъалев – булай дейлер:

– Башгъалагъа озюгюзню къоркъутма себеп бермегиз.

Гъанан – яхшы топуракъ. Сиз Аллагъу-Тааланы унутуп токътагъансыз. Ол бизин булан болгъан сонг, бизге гъеч къоркъма зат ёкъдур. Бизге шо топуракъны Ол бережек. Огъар къаршы чыкъмагъыз!

Амма адамлар тынглама суймейлер.

Шо заман Аллагъу-Таала олагъа булай дей:

– Сиз кѡачан магѡа инанагѡан болажакѡсыз? Не тез нунтдугѡуз дагѡы Мен сизин учун этген бары да затны! Гѡали энни сиз Магѡа инанмагѡан сонг, Мисриде Мени гѡайран ишлеримни гѡргенлер барыгѡыз да оѡлмей туруп, сиз дангылда кѡыркѡ йылны узагѡында айлана кѡалажакѡсыз. Барыгѡыз да, Ешиядан ва Гѡалевден кѡайрыларыгѡыз. Мен сизге ваѡда этген топуракѡгѡа янгыз олар гирежеклер ва гѡакимлик этежеклер, неге тюгюл де олар Магѡа инандылар.

Бу сѡзлени эшитгенде, адамлар пашманлыкѡгѡа тюшелер. Амма бирлери Аллагѡу-Тааланы сѡзюне инанмайлы, Ону этген буварывуна да кѡарамайлы, гѡананлылагѡа кѡаршы дав эте туруп баралар ва тюп болуп кѡайталар.

Заман гете. Адамлар дангылдагѡы яшавлукѡдан талалар. Олар оѡзлени гѡакимлерине разисизлигин билдирме ва олагѡа кѡаршы башгѡтерме башлайлар. Бу ачыкѡдан-ачыкѡ башгѡтерив бола.

– Мусагѡа да, Гѡарунгѡа да бизге гѡакимлик этме ким ихтияр берген, – дейлер олар.

Шо заман Муса булай деп жавап бере:

– Оѡзюню халкѡыны башына ким тюшме тарыгѡын Аллагѡу-Таала Оѡзю токѡташдырсын. Гѡар тухум оѡзюню башчысын да айырып, бадам терекни бутагѡына ону атын язсын. Гѡарун оѡзюню тухумуну – левилени – башчысы болажакѡ. Бугюн ахшам биз он эки бутакѡны барысын да Аллагѡу-Тааланы чатырына

салажакъбыз. Кимни бутагъы чечек ачса, шо адам Аллагъу-Таала танглагъан башчы болажакъ.

Олар Муса айтгъан кюйде этелер. Артындагъы гюн эртен буса Гъарунну бутагъында бюрлер, чечеклер, гъатта бадамны бишген емишлери де бола! Бириси бутакъларда буса бир зат да болмай. Шолай разисизликлер токъталып къала.

Бир нече йылдан Гъарун гечине. Адамлар къайтып булай деп разисизлигин билдирме башлайлар:

– Не эте эдик биз Мисриден гетип? Мунда не сув, не аш ёкъ. Биз ялкъдыкъ гъар гюн янгыз маннаны ашай туруп.

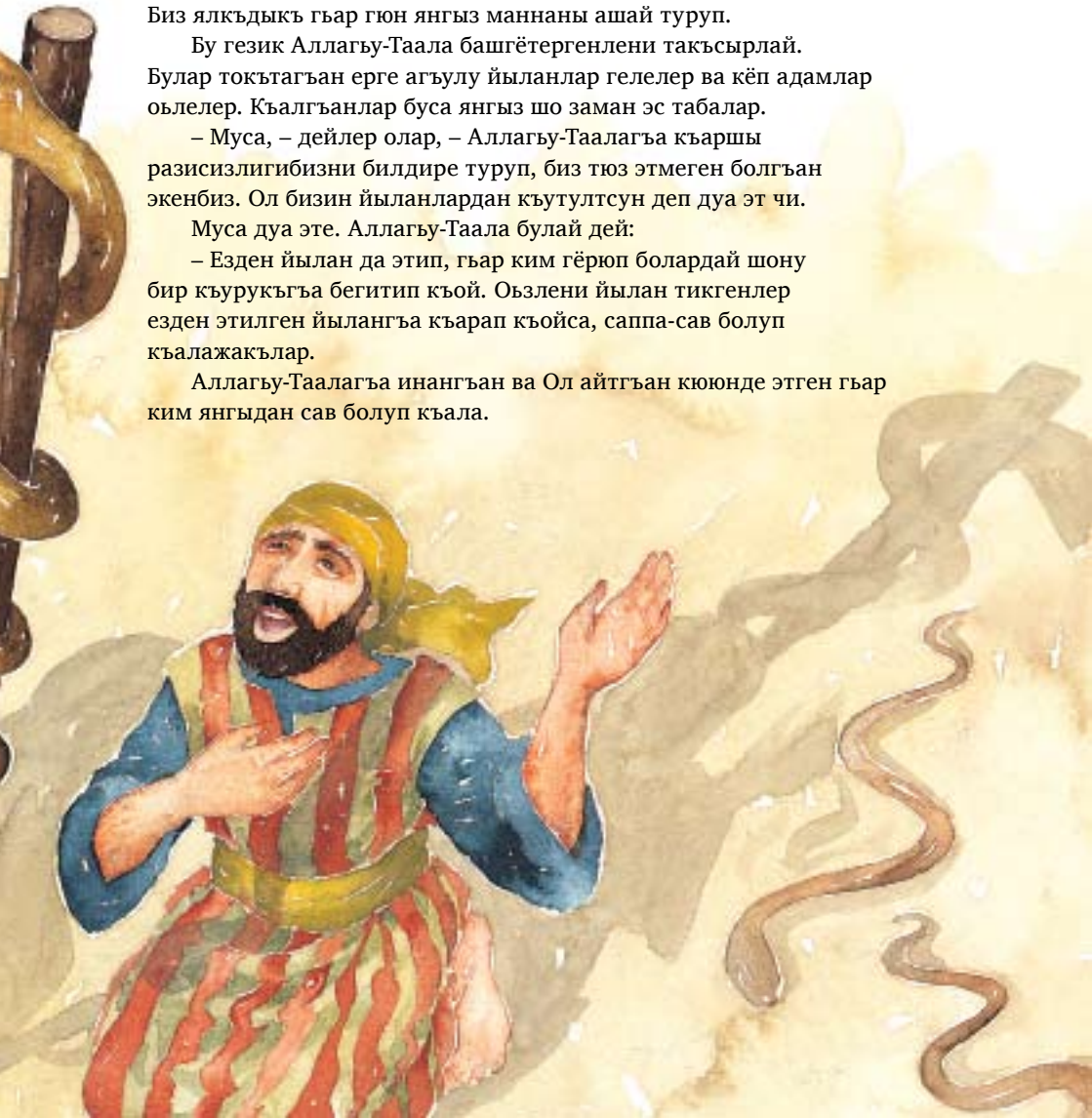
Бу гезик Аллагъу-Таала башгётергенлени такъсырлай. Булар токътлагъан ерге агъулу йыланлар гелелер ва кёп адамлар оьлелер. Къалгъанлар буса янгыз шо заман эс табалар.

– Муса, – дейлер олар, – Аллагъу-Таалагъа къаршы разисизлигибизни билдире туруп, биз тюз этмеген болгъан экенбиз. Ол бизин йыланлардан къутултсун деп дуа эт чи.

Муса дуа эте. Аллагъу-Таала булай дей:

– Езден йылан да этип, гъар ким гёрюп болардай шону бир къурукъгъа бегитип къой. Оьзлени йылан тикгенлер езден этилген йылангъа къарап къойса, сапша-сав болуп къалажакълар.

Аллагъу-Таалагъа инангъан ва Ол айтгъан кююнде этген гъар ким янгыдан сав болуп къала.

Рагъав ва тынчылар

Арадан кыркъ йыл оьте. Муса гечине. Аллагъу-Таала Нунну уланы Ешияны халкъны башчысы этип танглай. Гъананни – оьзлеге деп ваьда этилген топуракъны елеме заман етише. Исрайыллылар Еригъон шагъарны къаршысында Ёрдан оьзенни ягъасында къонуш къуруп ерлешелер. Ешия оьзенден таба эки тынчыны йибере.

Оьзлеге шекленмесин деп, олар бир Рагъав деген саякъ юройген къатынны уьюнде гече кълалар. Амма Еригъонну ёлбашчысы шо гъакъда билип, тынчыланы тутсун деп, адамларын йибере. Рагъавну кълкъысында къурума деп салынгъан кендир кюлтелер болгъан. Ол исрайыллыланы шо кюлтелени тьубюнде яшырып кьоя. Пачаны адамлары гелгенде, Рагъав олагъа ят уьлкеден гелгенлер гетди деп кьоя.

Сонг ол тынчыланы янына да барып, булай дей:

– Аллагъу-Таала шу топуракъны исрайыллылагъа бергенни мен билемен. Ол сизин Мисриден чыгъаргъанны

да, гъали буса сиз яман гъалгъа тюшюп турагъаныгъызны де биз эшитдик. Сиз шагъарны елегенде, магъа да, мени агълюме де рагъму этежекге магъа сѣз беригиз.

– Сен бизин оьлюмден кьутгъардынг, – дейлер эргишилер. – Эгер де сен бизин мунда негер гелгенибизни биревге де айтмасанг, биз сени тилевюнгни кютме сѣз беребиз.

Рагъав шагъарны барусуну ичине гийирилип этилген уйде яшай болгъан. Ол эргишилени терезеден таба аркъан булан тюшюрюп йибере. Олар да бары да гѣрген-билген загын Ешиягъа хабарлама чабып гетелер. Тек гетгенче, олар Рагъавгъа терезесине кызыл аркъан байлап къоярсан дейлер. Шо заман, шагъарны елейген вакътисинде, олар шо уй Рагъавну ую экенни билип болажакълар.

Еригъон деген шагъар-беклик

Язбаш вакъти болгъан. Темиркъязыкъдагъы тавлардагъы къар да ирип, Ёрдан озенни суву ягъаларындан чыгъып, ташып агъып тура болгъан. Исрайылны халкъы озенден таба чыкъма гъазирлик гёрюп тура болгъан. Чыкъмакъ учун не кёпюр, не озенни сай ери болмагъан. Амма Аллагъу-Таала олагъа озенни бириси ягъасына тап шо гюн чыкъма тарыгъын айтгъан болгъан. Дин къуллукъчулар озюнде Аллагъу-Тааланы Къануну салынып сакълангъан разилешивню сандыгъын да алып, алды булан юройлер. Адамлар не зат болар экен деп оланы арты булан къаравуллап къарап туралар.

Олар сувгъа гиргенде, йыракъдан бир къавгъа чыгъып, озенни суву шайлы кемип йибере. Озенни башында сув бир барудай жыйылып тура. Исрайыллылар Еригъонну къырийында озенден таба чыкъма болалар. Бир вакътилерде озлени Мисриден чыгъаргъан Аллагъу-Таала исрайыллыланы олагъа деп ваъда этген топурагъына гелтирмек учун, янгыдан Озьюню къудратын гёрсетип бере.

Адамлар эсен-аман озенни бириси ягъасына чыгъалар. Олар озенден он эки таш – гъар тухумгъа бирер таш – алып чыгъалар. Олар шо ташланы озенни ягъасында бир тёбе этип жыялар.

– Шу ташлар сизин учун бир белги болуп кьалсын, – дей Аллагъу-Таала. – Йыллар гетип, яшларыгъыз шо ташланы гёргенде, олагъа Мен сизин нечик гъайран кюйде бу топуракъгъа гелтиргенимни хабарларсыз.

Шо вакътиде озен алда йимик ягъаларындан чыгъып ташып агъагъан кююнде толуп гете. Янгыз таш тебе болуп гетген ишни эсге салып тура.

Исрайыллылар Еригъонну ювугъунда кьонуш кьуруп ерлешелер. Пасха байрамыны вакътиси болгъан. Артындагъы гюн олар экмеклер биширелер ва озлеге ваъда этилген Гъанан топурагъында биринчи керен будай кызарталар. Шо гюнден тутуп дагъы манна болмай, неге тюгюл де оланы дангылда айланып турагъан заманы тамамлана. Гъали энни олар бу топуракъны емишлеринден ашап леззет алып болалар.

Еригъон терен тарихи булангъы шагъар болгъан. Шагъарны айланасы булан генглиги бир нече аршин гелеген бийик барулар болгъан. Шагъарны кьапулары бегитилген болгъан. Бирев де не гирип, не чыгъып болмай болгъан.

Аллагъу-Таала Ешиягъа булай дей:

– Еригъон сизинки. Шону Мен сизге ёлбашчысы ва адамлары булан бирче бере тураман. Сиз булай этме тарыкъсыз. Сиз гъар гюн алты гюнню узагъында шагъарны айланасындан айланып турма тарыкъсыз. Етти дин кьуллукъчу разилешивню сандыгъын тутуп юрюйген адамланы алды булан зурнайлар да согъа туруп юрюме тарыкълар. Къалгъанлар шыплькъда юрюме тарыкълар. Амма еттинчи гюн сиз шагъарны айланасындан етти керен айланма тарыкъсыз. Зурнайлар согъулма башлагъанда, халкъ

кычырып йиберсин. Барулар чёгюп гетежек, сиз де Еригьонну елеп токътажакъсыз.

Ешия Аллагъу-Тааланы сёзлерин адамлагъа етишдире. Олар бары да затны тап Ол айтгъан кюйде этелер. Еттинчи гюн олар шагъарны айланасындан етти керен айланалар. Ешия адамлагъа:

– Кычырыгъыз, неге тюгюл де Аллагъу-Таала бу шагъарны бизге берди.

Адамлар кычырып йиберелер, барулар да чёгюп гетелер. Олар гирип, шагъарны елейлер. Тынчылар да сёз бергени йимик, Рагъавдан ва ону агълюсюнден къайры гъеч бирев де кьутгъарылмай. Адамлар шагъардан гюмюшню ва алтынны, багъырны ва темирни алып, Аллагъу-Тааланы чатырындагъы хазналагъа къошалар. Сонг олар шагъаргъа от салалар. Шолай Аллагъу-Таала Гъананда Оьзюню халкъына биринчи устюнлюкню бере. Ешияны гъакъындагъы хабар буса бары да ерлеге яйылып гете. Шо саялы бары да халкълар ондан къоркъма башлайлар.

Исрайыллылар оьзлеге деп ваьда этилген топуракьда

Аллагьу-Таала Оьзюню халкьына Еригьонну бузма буйрукь бере. Олар оьзлер учун бир зат да алма тарькь болмагьанлар. Амма Агьан деген бирев тынгламайлы, оьзюне арив опуракьлар да, бираз алтын да, гююш де алып кьоя.

Бу затны гьеч бирев де гьрмей. Амма Аллагьу-Таала бары затны билип тура. Исрайылны халкьы Гьай деген бекликни елеме деп баргьанда, Аллагьу-Таала олар утдурогьан кюйню эте. Исрайылны халкьы Оьзюне тынглайгьан болмай туруп, Аллагьу-Таала дагьы олар булан бирче болуп турмажакь ва олагьа дагьы уьстюнлюк бермежек.

Ешия Аллагьу-Таала оьзлер булан неге болмагьанын билгенде, Агьанны такьсырлай. Ешия буса Гьайгьа бирдагьы да гьужум этме онгарыла. Бу гезик Аллагьу-Таала огьар шагьарны гьиллалыкь булан алма буйрукь эте.

Ешия алданокь гьазирлик гьере. Шо гече ол оьзюню бир нече тизив адамларын шагьарны ягьасында яшынып турсун деп йибере. Артындагьы гюн эртен ол асгерин шагьарны кьапуларына багьып алып юрюй. Гьайны адамлары урушун башлагьанда, Ешия оьзюню адамларына артгьа бурулуп кьачма буйрукь бере. Душманлар оланы артындан тербенебиз деп шагьардан чыгьалар.

Сонг Ешия оьзюню яшынып токтагьан адамларына ишара эте. Олар сакьлавсуз кьалгьан шагьаргьа гирип, шогьар от салып кьоялар. Ешия ва ону адамлары тютюнню гьргенде, кьайтып гелип йиберип, янгьдан урушун башлайлар. Шолай Гьайны адамлары кьуршавгьа алынып кьалалар.

Бираз арекде, Гъавагъон деген шагъарда яшайгъан адамлар Ешия Еригъонну дагъытгъанын ва Гъайны халкъындан уьстюн гелгенин гёрелер. Олар оьлме суймей болгъанлар. Ешияны олар булан ярашывлукъ этдирме нечик борчлу этме бола экен дагъы?

Олар да бир гьиллалыкъ этме токъташалар. Арадан бир нече гюн оьгюп, Ешия оьзлер турагъан кьонушгъа багъып ювукълашып гелеген арыгъан-талгъан ёлавчуланы бир бёлюгюн гёре. Оланы аягъындагъы чарыкълары йыртылгъан, опуракълары тозулгъан, дорбаларындагъы экмеклери кьуругъан, кьатгъан болгъан.

– Сиз кимлерсиз? – деп сорай Ешия. – Къайдан гелесиз?

– Биз йыракъ эллерден гелебиз, – деп жавап берелер олар. Биз Аллагъу-Таала сизин Мисриден нечик чыгъаргъаны гьакъда эшитип, сизин булан ярашывлукъ этме гелгенбиз. Экмеклерибиз нечик базлап кьалгъанны гёресиз чи? Экмеклерибиз биз шагъардан чыгъагъанда биширилген эди. Ёлда опуракъларыбыз да тозулду.

Ешия ва ону адамлары гелгенлер булан татывлу туражакъгъа разилешив этип, шо халкъ булан дав этмежекге сёз берелер.

Уьч гюнден сонг олагъа «гъалы-гъавкъаты битген ёлавчулар» ювукъда ерлешген Гъавагъон шагъардан гелгени аян болуп къала! Олар бек ачувланалар, амма берген сёзюнден тайышмай туралар.

Шо вакътилерде гиччи пачалыкълар болгъан шагъарланы ёлбашчылары Исрайылгъа кьаршы дав этмек учун, оьзлени гючлерин жыйып айланалар.

Ешия асгерлерин экиге бёле: бирлери кьыбла якъда чапгъын эте, башгъалары буса – темиркъазыкъда. Олар эки уллу урушда уьст чыгъалар. Аста-аста исрайыллылар

оъзлеге ваъда этилген Гъанан топурагъын елеп токътайлар. Амма не этсе де чи, олар бары да душманланы къувалап чыгъарып болмайлар.

Мусаны заманларында Ешия ва дагъы да он эргиши де булан Гъанан топурагъына гъызарлай туруп баргъан Гъалевге энни сексен беш йыл бола болгъан. Ол гъали де алда йимик гючлю, къоччакъ ва Аллагъу-Таалагъа инанып юрюй болгъан.

– Магъа девлер яшайгъан шо тѣбечикли ерни бер, – дей ол Ешиягъа. – Аллагъу-Тааланы кѣмеклиги де булан мен оланы шондан къувалап чыгъарайым.

Шолай Ешия огъар Еригъон деген шагъарны бере. Гъалев де шондан девлени къувалап чыгъара!

Сонг Ешия Гъанан топурагъын пайлай. Гъар тухумну оъзюню ери бола. Исрайыллылар шонда ерлешме ва топуракъгъа къуллукъ этме башлайлар.

Ешия къарт болгъанда, ол халкъын да жыйып, булай дей:

– Аллагъу-Таала этген ваъдаларын кютдю. Кютюлмей къалгъан бириси де къалмады! Гъали энни Ону булангъы разилешивге амин туражакъмысыз? Огъар къуллукъ этип туражакъмысыз?

– Туражакъбыз. Ол бизин Аллагъыбыз, – деп жавап бере халкъ.

Ешия сав турагъан чакъы адамлар сѣзюнден тайышмай туралар.

Гедеонну уьч юз адамы

Йыллар гетип тура. Нунну уланы Ешия гечине. Бираздан адамлар Аллагъу-Таала оьзлер учун этген бары да затны унутуп кьоялар. Олар янгыз Аллагъу-Таалагъа кьуллукъ этип туражакъбыз деп берген сёзюн де унутуп кьоялар. Олар оьзлени кьырыйында яшайгъан халкъланы аллагъларына сужда этип юройлер.

Шо заман темиркъязыкъдан ва кьыбладан, гюнтувушдан ва гюнбатышдан таба душманлар олагъа чапгынлар этип туралар. Гъар гезик исрайыллылар товбагъа тюшгенде ва кёмек ахтара туруп Оьзюне чакъырыв этгенде, халкъны душманлардан азат этмек учун, Аллагъу-Таала арагъа игитлер чыгъарып тура. Шо игитлер булардыр:

Отнийил, Егьуд, Шамгъар, Дебора ва Варакъ, Гедеон...

Гедеонну заманында дангылда атлыланы тухуму болгъан мидиянлылар яшай болгъанлар. Олар исрайыллылагъа кьуру зарал гелтирип тургъанлар. Олар тюелеге де минип ченгерткилени сиривюдей гелип тургъанлар. Оланы санавун токъташдырма да бажарылмай болгъан. Олар исрайыллыланы кьойларын, сыйырларын, эшеклерин чыгъарып алып ва бары да ашлыгъын ашап тургъанлар.

Шо заман Исрайылны халкъы кёмек ахтара туруп, Аллагъу-Таалагъа чакъырыв эте. Аллагъу-Таала да Оьзюню Малайигин Гедеонну янына булай хабар да булан йибере:

– Аллагъу-Таала: «Исрайылны мидиянлылардан азат этмек учун йиберемен Мен сени», – дей.

Гедеон адамакълыгъындан авзун ачгъан кюйде къала. Ол оьзю эшитген затгъа инанмай ва далиллер гелтирмекни тилей.

– Гъали мен ерге юн салажакъман, – дей ол. – Эгер де тангала эртенге чыкъ топуракъгъа тюшмей, юнге тюссе, Сен Исрайылны кьутгъаргъанымны сюегенинге инанажакъман.

Артындагъы гюн эртен ол юнню сыгъып, бир сукара сув чыгъара, топуракъ буса кьуп-кьуру бола.

Амма ол дагъы да далиллер гелтирмекни тилей: бу гезик юн кьуру къалма, топуракъгъа буса чыкъ тюшме тарыкъ болгъан. Аллагъу-Таала янгыдан ону тилевюн кюте.

Шо заман Гедеон оьзюне шо затланы Аллагъу-Таала айтгъанына мюкюр бола. Ол бары да исрайыл къавумланы

урушгъа чыкъма деп жыя. Асгери де булан ол Гъарод деген булакъны кырыйында къонуш да къуруп токътай. Шо булакъ мидиянлыланы къонушу ерлешген къолну къаршысында болгъан.

Амма Аллагъу-Таала булай дей:

– Сени халкъынг кѣп зат. Исрайыллылар озъююзню гючююз булан да устынюлюкню алып болажакъбыз деп ойлашма болалар. Къоркъагъанланы гъарисине уйлерине къайтып къалсын деп буюр.

Йигирма эки минг адам уйлерине къайтып гетелер! Он минг адам буса къала.

– Булай да кѣп, – дей Аллагъу-Таала. – Оланы сувну ягъына багъып гелтир, итни йимик ялап сув ичегенлерин тобукъларындан туруп ичегенлеринден айыр.

Янгыз уьч юз адам ялап сув ичелер.

– Къалгъанлагъа уйлерине къайтсын деп буюр, – дей Аллагъу-Таала. – Сизин булан экенлигимни гѣрсетмек учун, Мен сагъа устынюлюкню уьч юз асгер булан алдыражакъман.

Шо гече Гедеон мидиянлыланы къонушуна гужум эте.

Ол адамларын уьчге бѣле. Гъар асгерни зурнайы да, кажинни ичине яшырылып салынгъан ярыкъ береген оту да болгъан.

Буланы гъариси душманны къонушуну айланасында оъзюне тийишли ерни де тутуп токътайлар.

Бирден барысы да бирче Гедеон берген ишарагъа гёре зурнайларын согъалар ва кажинлерин уваталар. Бек яман къавгъа ва бирден бек ярыкъ болуп гете.

– Къылычларыбыз Гъар Даимги учун да, Гедеон учун да!
– деп къычырып йиберелер олар.

Душманны бары да асгери гъуя-гъарай сала туруп къачма башлайлар. Бу къалмагъалда гъатта бирин-бири оьлтюрюп къойгъанлар да болалар. Къалгъан асгерлени Гедеонну адамлары Исрайылны хоншу къавумларыны кёмеклиги де булан гъызарлап юрюйлер.

Шолай Гедеон мидиянлыланы янча. Шондан сонг къыркъ йылны узагъында парахатлыкъ болуп тура.

Кочап Самсон

Аллагъу-Таала Оьзюню халкъын шолай чакъда-чакъда къутгъарып турагъанына да къарамайлы, адамлар бираздан Ону унутуп къоялар. Олар оьзлени айланасында яшайгъан халкъланы аллагъларына сужда этме башлайлар: тюшюм беривню аллагъларына, дагну аллагъларына. Шо заман исрайыллылар бирдагъы да балагъгъа тарыйлар. Филистимлилер къыбла-гюнбатыш якъдан айрокъда кеп чапгъын этип туралар. Олар къыркъ йылны узагъында исрайыллылагъа гъакимлик этип туралар.

Бир керен Аллагъу-Таала Оьзюню Малайигин Мановагъ деген адамны ва ону къатыныны янына йибере. Олар Сор деген ерде яшай болгъанлар.

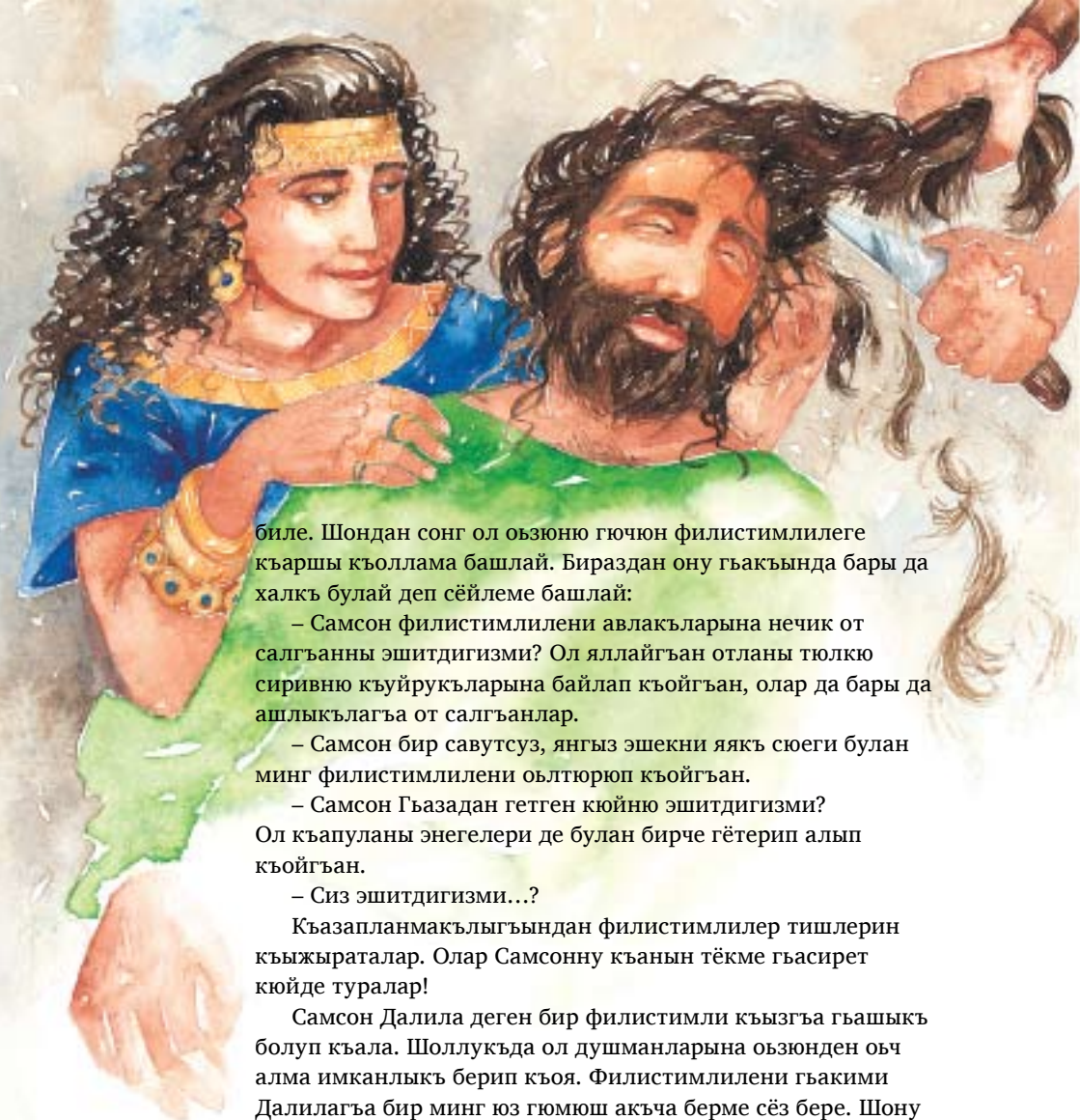
Малайик олагъа булай дей:

– Сизин уланыгъыз болажакъ. Оьсюп уллу болгъанда, ол Исрайылны филистимлилерден азат этежек.

Мановагъ да, ону къатыны да бирче яшайгъаны кеп бола болгъан, амма оланы яшлары болмагъан. Шо саялы булай хабарны эшитгенде, олар бек тамаша болалар. Амма заманы етгенде, оланы уланы тува. Ата-ана яшындан бек сюенелер ва огъар Самсон деп къоялар. Самсон айрыча Аллагъу-Тааланыки болгъан экенликни белгиси гъисапда ону башын бир де къыркъмай болгъанлар. Узакъ къалмай Самсон оьсюп, бек къуватлы улан бола.

Бир керен Самсон юзюмлюклер булан юрюп барагъанда, бирден ону уьстюне арсланкъаплан чабып йибере. Самсон шо арсланкъапланны янгыз къоллары булан паралап къоя. Шолай ол Аллагъу-Таала оьзюне айрыча бир гюч бергенин

биле. Шондан сонг ол овъюню гючюн филистимлилеге кършы къллама башлай. Бираздан ону гъакъында бары да халкъ булай деп сёйлеме башлай:

– Самсон филистимлилени авлакъларына нечик от салгъанны эшитдигизми? Ол яллайгъан отланы тюлко сиривню куйрукъларына байлап кьойгъан, олар да бары да ашлыкълагъа от салгъанлар.

– Самсон бир савутсуз, янгыз эшекни якъ сюеги булан минг филистимлилени олтюрюп кьойгъан.

– Самсон Гъазадан гетген кюйню эшитдигизми? Ол къапуланы энегелери де булан бирче гётерип алып кьойгъан.

– Сиз эшитдигизми...?

Къзапланмакълыгъындан филистимлилер тишлерин кыжыраталар. Олар Самсонну къанын тёмке гъасирет кюйде туралар!

Самсон Далила деген бир филистимли кызгъа гъашыкъ болуп къала. Шоллукъда ол душманларына овъюнден оъч алма имканлыкъ берип къоя. Филистимлилени гъакими Далилагъа бир минг юз гюмюш акъча берме сёз бере. Шону учун Далила Самсонну сырын билме герек болгъан.

– Эгер де сен мени сюе бусанг, магъа овъюнню гючюнню сырын ач, – деп ялбара Далила огъар гъар гюн.

Бир башлап Самсон ону булай деп алдатып тура:

– Мени етти янгы аркъан булан байласанг, мен гъар къайсы адам ймик де осал болуп къалажакъман.

– Мени узун чачларымны къумачгъа кьошуп эшип къой...

Амма ахырда да Далила Самсонну тазза инжите, ол да къызгъа бары герти затны хабарлап бере.

– Мени чачларым бир заманда да къырккълмагъан, – дей ол. – Шолар мен Аллагъныки экенликни бир белгисидир. Эгер де шоланы къырккълп къойса, мени бары гючюм тайып къалажакъ.

Далила Самсон юхлап къалгъынча, ону башын сыйпап тура. Сонг къыз ону душманларын чакъыра. Филистимлилер гелип йиберип, Самсонну башын юлюп къоялар. Самсонну гючю тайып къала. Ону сокъур да этип, бугъавлама да бугъавлап, Гъазагъа гелтирелер. Шонда ону къарангылыкъдагъы тирменде ун тартма салалар.

Заман гетип, Самсонну чачлары янгъдан оъсе. Гъали энни оъзюню гючю оъзюнден асылы тюгюлюню ол мекенли кюйде биле. Аллагъу-Таала огъар шо гючню айрыча бир мурад булан берген болгъан.

Бир керен филистимлилер оъзлени Дагъон деген аллагъын гъюрметлей туруп байрам оътгерелер. Самсонну уъстюнден кюлемек учун, филистимлилер ону Дагъонну ибадатханасына гелтирелер. Оътесиз кѣп халкъ жыйыла. Аллагъу-Таалагъа чакъырыв да этип, Самсон ибадатхананы эки орта багъанасына багъып таяна ва шоланы гючю бар чакъы теберип йибере.

Бина чѣгюп гете. Бинаны ичинде болгъан бары халкъ шону тюбюнде къалып къала. Шу зат Самсонну ахырынчы, амма инг де зор уллу иши болуп токътай.

РУТ

Рут атасыны уюун кьююп чыгъа

Къургъакълыкъдан авлакълар къуруп, ашлыкъ болмай къалгъаны саялы, Байтлагъам деген бир гиччирек шагъарны бары да халкъы ачлыкъгъа тарый.

– Бизин ашама гъеч затыбыз къалмады, – дей бир гезик Эли-Малик деген бир адам озъюню къатыны Нагъомиге. – Бары тарыкъ-герекни жый. Тангала биз уланъяшларыбыз булан ёл чыгъабыз.

– Биз къайда барабыз? – деп сорай Нагъоми.

– Ёрдан оззенден таба Моав деген ерге, – деп жавап бере Эли-Малик. – Шонда ачлыкъ ёкъ.

Шолай Эли-Малик, Нагъоми ва оланы эки уланы Моав деген уълкеге яшама деп ёл чыгълар. Арадан кёп йыллар гете. Уланлар озъюп, озълеге моавлу Орфа ва Рут деген къызланы къатынлар этип алалар. Эли-Малик гечине. Бир он йылны ичинде Нагъомини эки де уланы да гечинип къала. Ол яп-янгыз къала.

Шо заман Байтлагъамдан дагъы ачлыкъ ёкъ деген хабар геле. Нагъоми де уъюне къайтма токъташа.

– Сагъа шонда янгыз барма ярамай, – дей Рут. Орфа да ону анын тутуп сёйлей. Шо саялы Орфа да, Рут да озълени уйлерин де кьююп, Нагъоми булан бирче Байтлагъамгъа барма деп онгарылалар. Амма ёлда Нагъоми оланы къайтсын деп рази этме къарай. Шонда олар янгыдан эрге барып болажакъ эди чи дагъы.

Бары да къычырып йылап йиберелер. Орфа Нагъомини де озъюп, савболлаша. Амма Рут Нагъоми булан бирче къалма токъташа.

– Сени кѳююп гет деп, магѳа тилеп де авара болма, – дей ол. – Сен кѳайда барсанг да, мен сени булан гелип туражакѳман. Сени халкѳын мени халкѳым болажакѳ, сени Аллагѳынг да мени Аллагѳым болажакѳ.

Шолай эки де кѳатын бирче гетелер.

Олар Байтлагѳамгѳа гиргенде, апрель ай болгѳан. Сабанчылар арпасын орма башлап тура болгѳанлар. Нагѳомини тезги кѳурдашлары ону булан янгѳыдан ѳлукѳгѳанына бек сююнелер. Амма Нагѳоми пашман бола, неге тѳююл де эри де, уланлары да булан гетген эди, тек оларсыз кѳайтгѳан.

Нагѳоми де, Рут да бек ярлы болгѳанлар. Рут гѳар гѳю авлакѳлагѳа чыгѳып, оракѳчыланы арты булан ерге тѳюшген арпабашланы жыйып юрюй болгѳан. Оѳзю де билмей туруп, ол Нагѳомини Боаз деген бир бай кѳардашыны авлагѳына тѳюшюп кѳала.

– Бу кимдир? – деп сорай бир гезик Боаз, Рутну гѳргенде.

– Нагѳоми булан ят элден гелген бир кѳатын, – дей ону ишчилеринден бириси. – Ол эртенден берли кѳайратлы кѳюйде загѳмат тѳгюп тура.

– Мени ишчилерим булан шу авлакѳда кѳалып кѳал, – дей Боаз Рутгѳа. – Сув ичме сѳюйсенг, кажинлерден алып ичерсен. Сен Нагѳомиге нечик рагѳмулу болгѳанынг, гѳатта ону булан бирче гелмек учун, оѳз халкѳынгны да кѳойгѳанынг гѳакѳда эшитгенмен. Оѳзю Аллагѳу-Таала сагѳа савгѳатын берсин дагѳы.

Ахшам Рут уѳюне кѳайтгѳан сонг, Нагѳомиге болгѳан ишни хабарлай. Нагѳоми бек сююнюп йибере. Ол Боаз яхшы гиши экенин биле ва Рут янгѳыдан эрге баргѳанын сѳе.

Шо заман Исрайылда булай адат болгѳан: эгер де бир эргиши гечинип кѳалса, гечинген гишини агѳлюсюню гѳайын ону ювукѳ кѳардашы этме герек болгѳан. Нагѳоми оѳзюню шо ихтиярындан пайдаланма сѳюп, Боазгѳа Рутну кѳатын этип ал деп айтма сѳе.

Ол Боаз гечелер иннырда кѳалып, арпасына кѳаравул этегенин биле болгѳан. Шо саялы ол кѳарангы болгѳанда, яшыртгѳынлатып оѳзюню тилевю де булан Рутну ону янына йибере.

– Нагьомиге мен рази эженимни айт, – дей Боаз Рутгъа.
– мен сени къатын этип аламан. Амма менден эсе сагъа ювукъ къардаш болагъан дагъы да бир адам бар. Шо гъакъда мен бир башлап ону булан сёйлеп къарама тарыкъман.

Артындагъы гюн шагъарны къапуларыны алдында Боаз Нагьомини лап да ювукъ къардашы булан ёлугъа. Шо адам Рутну къатын этип алма суймей. Шоллукъда масъала чечилип къала.

Боаз Рутну къатын этип ала.

Рут улан тапгъанда буса, Байтлагъамда Нагьомиден насипли гъеч бир къатынгиши болмай.

Гъаннаны авлети

Рама деген юртда, Ерусалимни ювугъундагъы тѣбечиклерде, Элкъана деген бир адам яшай болгъан. Ону Фенана ва Гъанна деген эки къатыны болгъан. Фенаны кѣп уланлары ва къызлары болгъан, Гъаннаны буса бир авлети де болмагъан. Эри озюн бек сюегенин билсе де, Гъанна шо зат саялы бек пашман болгъан.

Гъар йыл Элкъана Аллагъу-Таалагъа сужда этмек учун, Шило деген ерге бара болгъан. Шондан сонг олар бары да байрам тепси де къуруп олтура болгъанлар. Айланасында авлетлери де булангъы Фенана яп-янгыз къалып турагъан Гъаннаны къуру хатирин къалдыра болгъан, ону бирден-бир насипсиз эте болгъан.

Бир керен булар бары да ашап битгенде, Гъанна Аллагъу-Тaalаны уюне деп гете. Аллагъу-Таалагъа озюню насипсизлигин хабарлай туруп, ол гъынкъгъа тюшюп йылай.

– Эгер де Сен магъа улан берсенг, – дей Гъанна, – бютюн оьмюрюн ол Сагъа къуллукъ эте туруп йибережекге сѣз бермен.

Аллагъу-Таала да о айтагъанны эшите. Ол бизин гъар заманда да эшитип тура чы дагъы.

Шо вакътиде Илий деген дин къуллукъчу Гъаннагъа тергев бакъдырып тура болгъан. Ол Гъанна эсирген деп тура.

– Тилеймен, мени гъакъымда бир де яман зат ойлашма, – дей ол. – Мен эсирмегенмен, амма мен бек насипсизмен.

Гъанна дин къуллукъчугъа озю не зат тилеп дуа этгени гъакъда хабарлай. Шо заман Илий огъар:

– Эсен-аман къайт уюнге. Сагъа Аллагъу-Таала сен шунча гъасирет кюйде къаравуллап турагъан уланны берсин дагъы.

Гъанна гѣзьяшларын да сибирип ва бираз рагъатланып, уьюне багъып гете.

Аллагъу-Таала ону дуасын къабул эте. Ол Гъаннагъа гъайран бир яш берип къоя. Яшгъа ол Самуйыл деп къоя.

– Аллагъу-Таалагъа къуллукъ этсин учун, оьсгендокъ, яшны мен Шилогъа алып баражакъман, – дей ол. – Мен сѣз де берген кююмде, яш шонда бютюн оьмюрюн оьтгерезек.

Заманы етгенде, ол шолай этме де эте.

– Муна болсун деп мен тилеп дуа этген уланым, – дей Гъанна дин къуллукъчу Илийге. – Ону магъа Аллагъу-Таала берди. Гъали буса мен яшны Огъар къуллукъ этмек учун бере тураман. Тилеймен, яшны гъайын этип тур, ону Аллагъу-Таалагъа къуллукъ этме де уьйрет.

Самуйылны Илий булан да къююп, Гъанна агълюсю булан Рамагъа уьюне бара. Аллагъу-Таала Гъаннагъа уланындан айрылма нечик къыйын экенин биле. Арадан бираз заман гетип, Ол Гъаннагъа дагъы да уьч улан ва эки къыз бере. Гъанна оланы оьтесиз бек сюе ва оланы гъайын этип тура.

Йылда бир керен, савлай агълюсю Шилогъа баргъанда, Гъанна Самуйыл булан гѣрюше болгъан. Ол уланына оьзю тигип янгы опуракълар да ала геле. Самуйыл тизив улан болуп оьсе, ону бары да халкъ сюе.

Илий къарт бола. Ону уланларына Аллагъу-Тааланы уьюню гъайын этме тарыкълы заман етишип геле. Амма Илийни

уланлары атасына ошамай болгъанлар. Олар къызгъанч, Аллагъу-Тааланы суймейген, Огъар гъюрмет этмейген адамлар болгъанлар. Аллагъу-Таала шолай адамланы дин къуллукъчулар болма къоймажагъын Илийге буварып айта.

– Мен Магъа амин ва тынглайгъан дин къуллукъчуну танглажакъман, – дей Аллагъу-Таала.

Бир гезик гече Самуйыл Аллагъу-Тааланы уъюнде юхлап турагъанда, ол сесгенип йиберип, уянып гете. Бирев ону атын да айтып чакъыра! Самуйыл чабып Илийни янына бара, тек чакъырагъан ол болмагъан.

Шо зат бирдагъы да такрарлана.

– Сен мени чакъырдынгмы? Мунаман мен, – дей ол Илийге.

Амма ону чакъырагъан Илий болмагъан. Шо заман дин къуллукъчу Самуйылны чакъырагъан Аллагъу-Таала экенни англай.

Шо саялы шо тавуш янгыдан: «Самуйыл! Самуйыл!» – деп чакъыргъанда, яш, озюн Илий уйретген кюйде, булай деп жавап бере:

– Айт, Есим, Сени къулунг Сагъа тынглап тура.

– Мен Илийни уланларын такъсырлама тураман, – дей Аллагъу-Таала. – Ону уъюнден дагъы бирев де бир заманда да дин къуллукъчу болмажакъ.

Артындагъы гюн эртен Илий Самуйылгъа Аллагъу-Таала не деп айтгъанын сорай. Ол буса жавап берме суймей. Амма къарт ону айтма борчлу эте. Ол яшгъа пашман кюйде тынглап тура.

– Аллагъу-Таала Озью тийишли гёреген кюйде этсин дагъы, – дей Илий.

Арадан бираз заман гетип, исрайыллылар филистимлилеге къаршы дав башлайлар. Исрайыллылар тюп болуп бара болгъанлар. Шо саялы олар Шилогъа ичине Аллагъу-Тааланы Къануну салынып сакъланагъан разилешивню сандыгъын алма

йиберелер. Олар шо сандыкъ ябушувда озлеге устыюлюк гелтирежек деп ойлашалар. Илийни уланлары сандыкъны исрайыллылар къонуш къуруп токъятагъан ерге гелтирелер.

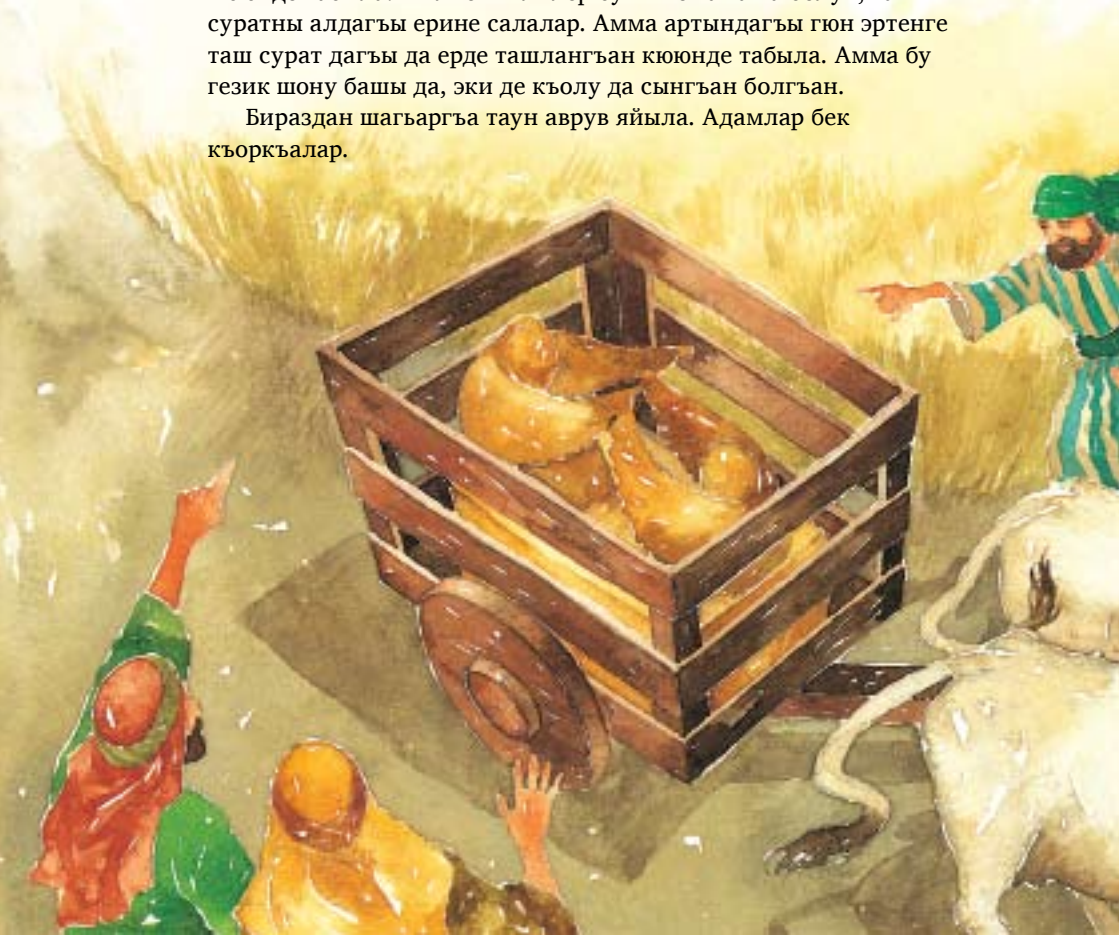
Амма сандыкъдан да гъеч бир кѣмек болмай. Филистимлилер уллу устыюлюк къазаналар. Олар разилешивню сандыгъын чыгъарып алалар ва Илийни уланларын оьлтюрюп къоялар.

Шо заман Илий бек къарт болуп, гѣзлери де гѣрмейген болгъан деп айтма ярай. Яман хабарланы эшитгенде, ол йыгъылып бойнун сындыра ва гечинип къала.

Филистимлилер озлени Ашдот деген шагъарына бир уллу къуванчыкъ булан къайталар. Олар сандыкъны озлени Дагъон деген аллагъыны ибадатханасына асгерлик устыюлюгюню бир белгиси гысапда салып къоялар.

Артындагъы гюн эртенге Дагъонну ташдан этилген сураты сандыкъны алдында бети де ерге къапланып ташлангъан кююнде табыла. Филистимлилер бу ишке тамаша болуп, таш суратны алдагъы ерине салалар. Амма артындагъы гюн эртенге таш сурат дагъы да ерде ташлангъан кююнде табыла. Амма бу гезик шону башы да, эки де къолу да сынган болгъан.

Бираздан шагъаргъа таун аврув яйыла. Адамлар бек къоркъалар.

– Бу затны Аллагу-Таала, Исрайылны Аллагы, разилешивню сандыгы саялы этди, – деп токъташдыралар олар. – Гелигиз чи, шо сандыкъдан къутулайкъ.

Олар сандыкъны Гъат деген ерге, Гъатдан буса Ашкелон деген ерге йиберелер. Шонда да таун авруй яйылма башлай. Филестимлилер адап-абдырап къалалар. Олар озлени динчилерине ва сигъручуларына сорап къарайлар.

– Разилешивню сандыгын, Аллагу-Таалагъа савгъатлар да салып, къайтып Исрайылгъа йиберигиз, – деп таклиф берелер олар. – Шо заман сиз сав болажакъсыз. Аллагу-Таала мисрилиге не этип къойгъанын эсигизге гелтирип къоюгъуз чу!

Олар сандыкъны эки сыйыр егилген арбагъа да салып, не болар экен деп артындан къарап туралар. Сыйырлар буса озлер не этме герегин билгендей болалар. Олар озлер тувра даздун таба Исрайылдагъы Байт-Шемеш деген ерге багъып баралар. Разилешивню сандыгын гёрюп, юртну халкъы бир сююнюп йибере дагъы!

Шолай филестимлилер Аллагу-Таалагъа, Исрайылны Аллагына, гьормет этме тюшегенин билип къалалар.

Башлапгы пачалар

Илий гечингенде, Исрайылны халкъын Оьзюню буйрукъларын кютме уьйретсин деп, Аллагъу-Таала Самуйылны дин къуллукъчу этип танглай. Самуйыл Аллагъу-Тааланы сюе болгъан ва Огъар тынглап юрюй болгъан.

Амма Самуйылны уланлары Илийникинден башгъа ончакъы кьолай чыкъмайлар, олар къызгъанч ва намуссуз болуп чыгъалар. Шо заман халкъ Самуйылны янына гелип йиберип, булай дей:

– Сен гъали къарт бола турасан. Биз сени уланларынг бизин башчыларыбыз болгъанны сюебиз. Башгъа халкъларда йимик, бизин устьюбюзге де пача сал.

Бу зат Самуйылны бирдокъда кепине гелмей! Бу затны Аллагъу-Таала да ушатмай. Исрайылны гъакъ герти Пачасы Оьзю чю дагъы. Исрайылны халкъын Мисриден чыгъаргъан, огъар Къанун берген Оьзю чю. Гъали буса олар Ону гъакимлигин гери уралар.

– Сиз башгъа халкъларда йимик пача сюемисиз? – деп сорай Самуйыл. – Амма шо пача сизге булай этежек. Сизин уланларыгъыз ону асгерлери болуп токътажакъ. Сизге ону топуракъларына къуллукъ этме, огъар савут этме тюшежек. Ол сизин инг де тизив гъайван-малыгъызны, гелимигизни, топуракъларыгъызны чыгъарып алып туражакъ. Сиз ону къуллары болуп къалажакъсыз. Сиз артда оьзюгюз учун пача тилегенигизге гьёкюнежексиз.

Амма адамлар оьзлер айтгъан затдан гъеч тайышма суймейлер – олар оьзлеге гъакимлик этип юрюйген, оьзлени давлагъа алып юрюйген пачаны сюелер.

Шо заман Аллагъу-Таала булай дей:

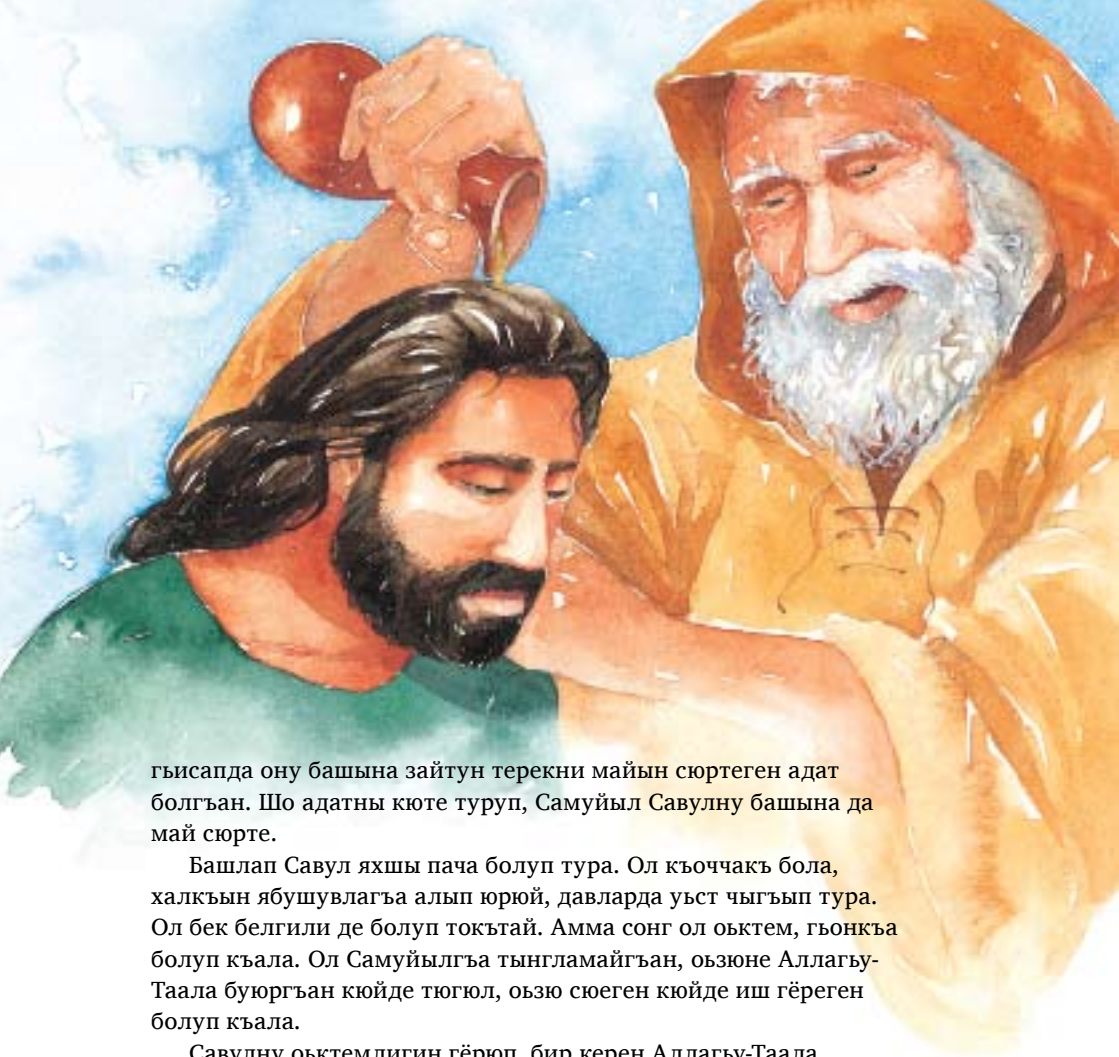
– Олар сюеген кюйде этип къой. Оланы устьюне пача сал.

Шолай Исрайылны биринчи пачасы Савул деген бир гёрмекли, бийик, исбайы эргиши болуп токътай. Савул Самуйылгъа биринчи керен ёлукъгъанда, ол атасыны тас болгъан эшеклерин излеп айлана болгъан. Шо заман Аллагъу-Таала Самуйылгъа:

– Бу Мени халкъымны устьюнде пача болажакъ тап шо адамдыр, – дей.

Шо заманларда Аллагъу-Таала пачаны танглагъанлыкъны ва огъар тарыкълы бары да савгъатланы бережекликни бир белгиси

гысапда ону башына зайтун терекни майын сюртеген адат болган. Шо адатны кюте туруп, Самуйыл Савулну башына да май сюрте.

Башлап Савул яхшы пача болуп тура. Ол кьоччакъ бола, халкьын ябушувлагъа алып юрой, давларда уст чыгып тура. Ол бек белгили де болуп токътай. Амма сонг ол оьктем, гьонкъа болуп къала. Ол Самуйылгъа тынгламайган, оьзюне Аллагъу-Таала буюрган кюйде тьогюл, оьзю сюеген кюйде иш гьереген болуп къала.

Савулну оьктемлигин гьерюп, бир керен Аллагъу-Таала Самуйылгъа булай дей:

– Савул дагъы пача болмажакъ. Мен ону орнуна башгъасын танглаганман. Байтлагъамгъа барып, янгы пачаны – Есейни уланларындан бирисини – башына май сюрт. Амма бу затланы бир сыр этип сакълап тур.

Савулгъа болган затлар саялы Самуйыл бек пашманлыкъгъа тьоше. Амма ол Савул дагъы алышынмажагъын англай. Байтлагъамгъа гелип, Самуйыл Аллагъу-Таалагъа айрыча бир кьурбан этме сюегенин айта. Ол байрамгъа Есейни ва ону уланларын чакъыра.

Байрамгъа Есей ва ону етти де уланы гелелер. Ону уланлары бары да бийик, къуватлы ва арив болганлар. Самуйыл гезик

булан оланы гъариси булан сёйлеп къарай ва гъар гезик: «Муна Аллагъу-Таала танглагъаны», – деп ойлаша.

Амма Аллагъу-Таала гъар гезик: «Тюгюл», – деп тура!

– Исбайы боюна-союна къарап алданып къалма, – дей Аллагъу-Таала. – Мен адамны ичине къарап – ол яхшымы, сююп билеми, рагъмолуму – багъа беремен.

– Сени дагъы башгъа уланынг бармы? – деп сорай Самуйыл Савулгъа.

– Бар, – деп жавап бере Есей, – дагъы да Давут деген лап гичиси бар. Тек ол буссагъат сирив багъып тура.

– Огъар гелсин деп буюр, – дей Самуйыл, – биз осуз байрамны башлап болмайбыз.

Есей Давутну артындан йибере. Давут гирип гелгенде, Аллагъу-Таала Самуйылгъа:

– Муна ол! – дей.

Озью булан гелтирген зайтун майны да алып, Самуйыл Давутну башына май сюрте.

Байрамдан сонг Самуйыл уюне гете. Давут буса Байтлагъамны ювугъундагъы тѣбечиклерде агасыны сиривлерин багъа туруп къала. Амма шо гюнден тутуп Аллагъу-Таала Давутну бир айрыча шабагъатлап тура.

Давут ва Гьолигъап

Давут атасыны ожагъында яшап тура болгъан. Сав гюнлени узагъында ол атасыны кьойларын багъып тура болгъан. Эгер де гъеч бир кьою тас болуп кьалса да, Давут шону излеме гетип, табып гелтирип сала болгъан. Бир-бирде ач болгъан йыртгъычлар да – аюв неде гьатта арсланкьаплан – сиривдеги кьойну алып гетме кьарай болгъанлар. Шо заман кьыр жандан кьойну азат этмек учун, Давутгъа бары да кьуватын ва бажарывлугъун гёрсетме тюше болгъан.

Кьойларын бир отлавлукъдан башгъа, янгы, яшыл оту булангъы отлавлукълагъа гьайдама тюссе тююл, Давутну башгъа дагъы этегени де болмагъан.

Амма Давутну ялкьма чоласы болмагъан. Тюз атагъан болгъунча, ол сарпандан таш атып уййрене болгъан. Дагъы да ол кьомуз согъа ва чакьда-чакьда оьзю чыгъаргъан йырланы йырлай болгъан. Давут белгили йырчы болуп токътай! Адамлар о чыгъаргъан тамаша кюйлеге токътап тынглай болгъанлар.

Бираздан пачаны кьаласындагъы ишлер бек яман болуп гете: Савул насипсиз болуп кьала. Шо гюнлер Самуйыл ону янына бирдокьда гелме де гелмей. Аллагъу-Таала да ондан йыракьда бола. Бары ишлер де нечакьы да бузукь юрюлюп тура. Савул баргъан сайын гёнгюлсюз бола бара. Пачаны бираз гёнгюн алмакь, огъар кьайгъыларын унутдурма кёмек этмек учун, ону кьуллукъчуларындан бириси:

– Мен пачагъа не тарыгъын билемен. Огъар йырлар тарыкъ, – дей.

– Мен яхшы кюйде кьомуз согъуп бажарагъан адамны билемен, – дей бир башгъа кьуллукъчусу.

Шолай Давут биринчилей пачаны кьаласына гире. Ону йырлары кьайсы дармандан да яхшы болуп чыгъа. Не буса да Савулну адашып турагъан башы бир кюйге тюшме башлай. Бираздан ол хошлу бола, Давутну буса уюне йиберелер.

Исрайылны кёп тезден берлиги душманлары гьисапланагъан филистимлилер темиркъазыкь якъгъа чапгъын этип тура деген хабар етише. Олар Ела деген кьолда кьонуш да кьуруп токьтайлар. Филистимлилени асгерлери кьолну бир янында, исрайыллылар буса башгъа янында болалар.

Филистимлилени бир яшыртгъын савуту болгъан! Шо эки адамны бийиклигиндеги Гьолигъап деген дев болгъан. Ону сюнгюсюню агъачы билекни базыгъында болгъан. Гьолигъап гьар гюн октем кюйде о янгъа-бу янгъа юрой туруп:

– Кьайдадыр Исрайылны игити? Эгер де кьоркьмай буса, чыкьсын, мени озуп болсун! – деп мысгьыллап кюлей болгъан.

Амма бирев де чыкьмай, неге тююл де бары да бек кьоркьгъан болгъан.

Давутну уьч агъасы Савулну асгерлерини сыдраларында болгъан. Шо саялы оланы гёрюп, аш да етишдирип гелсин деп, атасы Давутну оланы янына йибере. Ол гелип, Гьолигъапны кьоркьув беривлерин эшите.

– Кимдир шо адам, – дей Давут, – Аллагъу-Тааланы, Бар болгъан Аллагъны асгерин негер мысгьыллап кюлей ол? Магъа ону булан тартышма изну беригиз чи.

Асгерлер кюлеп кьоялар. Амма Савул шону эшитгенде, ол Давутну артындан йибере.

– Сен чи гьали де яшсан, – дей ол. – Шо кьудратлы асгерни утма сени не гьалынг бар?

– Мен кьойлагъа чапгъан арсланкъапланланы, аювланы оьлтюрюп ташлагъанман, – деп жавап бере Давут. – Шо заманларда Аллагъу-Таала мени булан болуп турду, гъали энни де Ол мени булан болуп туражакъ.

– Яхшы, – дей пача. – Бар, Аллагъу-Таала сени булан болуп турсун дагъы.

Ол Давутгъа оьзюню кылычын да берип, оьзюню асгер опуракъларын да гийдире. Амма Давут шоланы да гийип, эркин кюйде айланып болмай.

– Мен буланы да гийип, ябушуп болмайман, – деп де айтып, ол асгер опуракъларын чечип ташлай.

Давут оьзюню асатаягъын да, таш атагъан сарпанын да ала ва оьзенден беш япалакъ таш да сайлап алып, дорбасына сала. Шо затлар да булан ол Гьолигъапгъа къаршы ябушма чыгъа.

Ювукълашып гелеген Давутну гьргенде, Гьолигъап ачувлана ва:

– Буму сизин игитигиз? – деп мысгъыллап кюлеме башлай.

Амма Давут:

– Бугюн Аллагъу-Таала сени мени кьолума бережек. Шо заман бары да халкъ Исрайылда Аллагъ барын англажакъ, – дей.

Ол дорбасындан таш ала, шону сарпангъа да салып, айланып бир атып йибере. Таш гюлледей болуп Гьолигъапны тап мангалайына багъып шолай гюч булан тие чи, гъатта ону тешип чыгъып гете.

Давут Гьолигъапны янына чабып бара, кынындан ону кылычын сувуруп чыгъарып, башын гесип ташлай.

Филистимлилер бу затланы барын да гөрюп, бек кьоркзуп токътайлар. Олар артгъа да бурулуп, озлени артына тюшген исрайыллылардан къачып йиберелер.

Исрайыл устьюнлюкге ес болуп токътай!

Давут ва Савул

Гьолигъадан уьст чыкыгъанлыкъ Давутгъа макътавлукъ гелтире. Савул ону оьзюню къаласында кьоюп кьоя.

– Ол мени кызымны къатын этип алажакъ, – дей пача.

Савулну Ёнапан деген уланы Давутну шоссагъат агъасы-инисидей сююп кьоя. Бираздан олар кърдашлар да болуп къалалар. Олар не зат болуп къалса да даимге кърдашлар болуп туражакъгъа бир-бирине сёз берелер.

Давут асгерни сыдраларына кьошула ва зор гючлю асгер болуп, бек белгили болуп токътай. Халкъ огъар макътав этип юрюй, Савул буса ону гюллеме башлай. Давутгъа Савулну Мерав деген кызы гелешинген болгъан. Амма пача тойну болжалын кьуру артгъа тартып тура.

Бир керен Давут олтуруп, кьомузун согъуп турагъанда, Савул огъар багъып сюнгюсюн атып йибере. Бу иш бары да балагъланы башы болуп токътай.

Савул Давутгъа берген сёзюнден де тайып, Меравну бир башгъа адамгъа эрге берип кьоя. Миггил деген гиччиси кызы Давутгъа гъашыкъ болуп къалгъанын эшитгенде чи, ол оьзюне Давутну оьлтюрме имканлыкъ тувгъанын англай.

– Мени кызым учун къалым тарыкъ тюгюл, – дей Савул.
– Мен сюеген зат – эки юз филистимлини оьлюп гёрмек!

Бу бек гылла кюйде ойлашынгъан зат болгъан.

Савул филистимлилер Давутну оьлтюрюп кьояжагьына бирдокьда шеклик этмей. Ишлер буса терсилейине чыгьып кьала – Давут ва ону асгерлери пачаны буйругьун кютюп кьайталар, Давут да Мигьилни кьатын этип алып кьоя.

Ёнапан буса атасы этеген пышдырыкьлагьа кьаршы болгьан. Ол Давутгьа Савул ону оьзюн оьлтюрме сюегенин алданокь айтып бере. Шолай да ол пачагьа оьзюню Давутгьа байлавлу хьялларын кьоюп кьойсун, ону аясын деп ялбара. Савул рази бола, амма бираздан кьайтып сёзюн ерге уруп кьоя.

Бир гюн ахшам Давут кьомузун согьуп турагьанда, ону башыны уьстюнден Савулну сюнгюсю сызгьырып оьтюп гетип, барып тамгьа чанчылып кьала. Кьалада яшап турмакь кьоркьунчлу болуп токьтай.

Шо гече Мигьил Давутгьа кьачып гетме кёмек эте, ону аркьан булан терезеден таба тюшюрюп йибере. Кьаравуллар буса бир затны да гёрмеген кюйде кьалалар. Ёнапан да, Давут да бир-бири булан гёзьяш тёге туруп савболлашалар. Олагьа бир-бири булан ёлукьма дагьы буюрмай.

Шо замандан тутуп Давут кьуваланып, тавлагьа чыгьып яшай. Давутгьа амин болгьан адамлар да огьар кьошулалар. Олар аш излей туруп, бир ерден бир ерге гёчюп юрюйлер. Оланы гьар абатда дегенлей кьоркьунчлукь кьаравуллап тура. Бир-бирде Савул ва ону адамлары шонча да ювукь гелип кьала чы, гьали энни кьачып кьутулма бажарылмас деп эсинге гелир эди. Амма Давутгьа пача болма заман етишмей туруп, Аллагьу-Таала ону булан болуп ва ону кьоруп сакьлап тура.

Бир керен Савул янгыз, гъеч бир савутсуз Давут ва ону адамлары яшынып токътагъан анакъгъа багъып геле. Пача Давутну къолуна тюшюп къала, амма ол Савулгъа зарал гелтирмекни гери ура.

Амма адамлар Савулгъа Давут къайда яшынгъанын айтып бергенде, пача ону оьлтюрме деп шонда багъып барып тура. Бир керен Савул оьзюню асгери де булан Зип деген дангылда токътап тура. Гечени бир заманында, Давут оьзюню эки адамы да булан къаравуллардан да оьтюп, Савул юхлап турагъан ерге багъып бара. Савулну сюнгюсю ону къырыйында ерге чанчылып тура болгъан.

– Буссагъат оьлтюрюп къой ону, сагъа гелеген бары да балагълар токъталып къалажакъ, – деп шыбышлайлар Давутгъа ону адамлары. – Аллагъу-Таала ону сени къолунга берип тура чы.

Амма Давут булай деп жавап бере:

– Мен бир заманда да Аллагъу-Таала оьзюн пача болма деп танглагъан адамгъа зарал гелтирмежекмен. Ол оьлме тарыкъ заманны Аллагъу-Таала Оьзю токъташдырсын дагъы.

Олар Савулну къонушундан оьзлер булан ону сюнгюсюн де, кажин булан сув да алып гетгенин гъеч бирев гърмеген кюйде къала. Оьзлер шайлы йыракгъа чыкъгъан сонг, Давут бары да къонушдагъыланы булай тавуш булан уята:

– Не тизив къравуллардыр дагъы булар! Сизге пачагъызны бираз къолай гъайын этме тюше. Къарагъыз чы, муна ону сюнгюсю де, ону кажини де!

Савул шо тавушну таний, шо Давутну тавушу болгъан. Ол Давут оъюн аяп къойгъанын англай. Савул оъюу этип тургъан ишлеринден уяла. Шо саялы ол Давутну парахат къоя, амма узакъгъа тююл.

Исрайылны бир еринде де Давут оъюн къоркъунчсузлукъда гъис этип болмай. Шо саялы ол Сыкълакъ деген филистимли бир шагъарда яшынып токътай. Давут оъюн филистимлиени янында йимик гёрсетме башлай. Филистимлилер темиркъязыкъдан таба Исрайылгъа дав этип гелгенде, ол шонда

бола. Олар Шюнем деген ерни къырийында къонуш къуруп токътайлар. Гъилбав деген тавларда бек уллу ябушув болуп гете.

Шо гюн Ёнапан ва Савулну оъзге уланлары жанларын къурбан этелер. Пача да авур кюйде яралана. Ол сав кюйде есир болуп тюшгенче, оъюнсю сюнгюсюне де йыгъылып оьлмек къолай деп токъташа.

Артындагъы гюн филистимлилер ону тапгъанда, олар Савулну башын гесип алып, къаркъарасын Байт-Шагъан деген ерни тамына илип къоялар. Амма бир къоччакъ адамлар ону къаркъарасын тюшюрюп, гёмелер.

Бары халкъ яслы бола.

Бу хабарны эшитгенде, Давут терен къайгъыгъа тюшюп токътай. Гётеринки тавуш да булан ол булай яс эте:

– Савул, Ёнапан, азизлерим, аявлуларым!

Яшавда да, оьлюмде де бир-биригизден айрылмагъан кююгюзде къалдыгъыз сиз.

Ябушувларда къоччакълар йимик оьлюп гетдигиз сиз!

Давут гёзьяшлары битип къалгъынча йылап тура.

Яшасын Давут пача!

Зурнайлар согъулалар. Адамлар:

– Давут Исрайылны тахына минди. Яшасын Давут пача! – деп
оькюрюп кычыралар.

Къуваланып яшайгъан заманлар артда къала. Амма шону
булан Давутну къыйынлыкълары битип къалмай. Савул пачаны
якъчылары Давутгъа къаршы болалар. Филистимлилер ва оьзге
тезги душманлар къуру янгыдан чапгъын этме имканлыкъ
ахтарып туралар. Исрайылны къап ортасындагъы Ерусалим
беклиги гъананлыланы къолунда къалып тура болгъан.

Давут бекликни гъужум этип алып, Ерусалимни янгы
тахшагъар этген гюн бир уллу гюн болуп токътай дагъы!

Не буса да парахатлыкъ башлана. Гъали энни Давутгъа кеп
тезден этеген хыялларын яшавгъа чыгъарма имканлыкъ тува.
Ол оьзюнде Аллагъу-Тааланы Къануну салынып сакъланагъан
разилешивню сандыгъын Ерусалимге гелтирсин деп буйрукъ
бере.

Шо гюн бир байрам бола дагъы! Бары да бийийлер. Барындан
да кеп Давут бийий, шолай насипли бола ол! Энни Ерусалим
янгыз ону тахшагъары тьгюл, Аллагъу-Тааланы да шагъары.

Давут яхшы пача, гёрмекли асгер, гъаким – тувумундан болуп
гелген башчы болуп чыгъа. Халкъ ону бек сюе. Ол Савул йимик
оьктем ва бойсынмайгъан болмай. Сав оьмюрю ол Аллагъу-
Таалагъа амин койде къала. Амма ону яшавда сюрюнеген
вакътилери де бола.

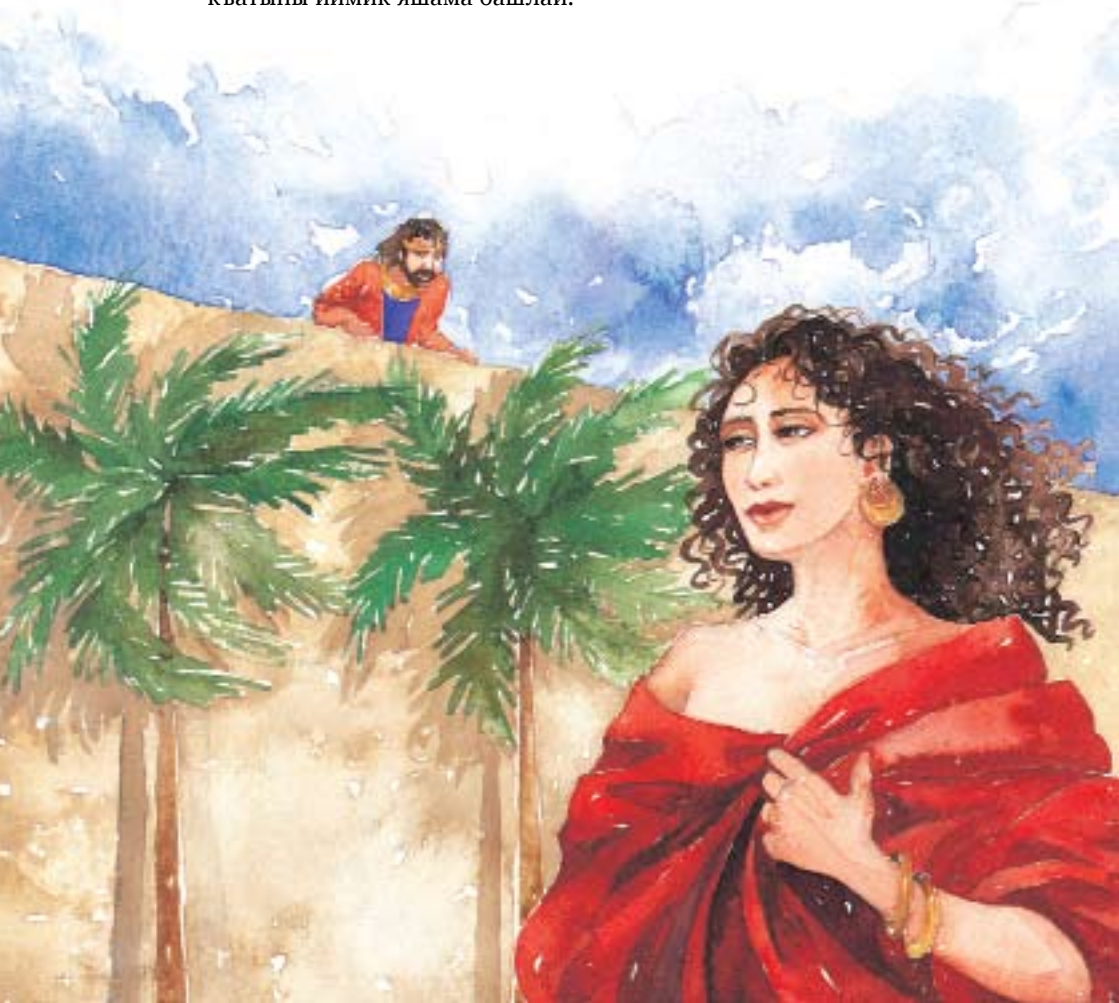
Давут ва Бат-Шава

Бир язбашгъы гюн, Давутну асгерлери амонлулар булан давгъа гетгенде, пача къаласыны къалкъысында юрюп айлана болгъан. Шонда салкъын болгъан. Ол эки янгъа къарап тура болгъан. Бирден ол оьмюрюнде бир де гёрмеген шолай бир арив къатынгишини гёрюп къоя.

– Бу кимдир? – деп сорай ол.

– Бат-Шава, Урияны къатыны, – деп жавап бере къуллукъчусу.

Урия Давутну инг де тизив асгерлеринден бири болгъан. Шо вакътиде ол давда болгъан. Амма Давут шо гъакъда ойлашма да ойлашмай къоя. Ол къуллукъчуларына Бат-Шаваны къалагъа гелтирсин деп буйрукъ бере. Шонда Давут ону булан оьзюню къатыны йимик яшама башлай.

Арадан бир нече жума оътюп, Бат-Шава Давутгъа яшы болажакъ, шо яш ондан болажакъ деген хабарны айтып йибере. Бат-Шаваны эри Урия бары затны билип къойса, не болар экен дагъы? Давутгъа алгъасавлукъда бир чаралар гѳрме тюше. Ол асгерини башчысына булай буйрукъну йибере:

– Ябушувну вакътисинде Урия жанын къурбан этсин учун, ону ал сыдралагъа чыгъарарсан.

Бу затлар бары да яшыртгъынлыкъда этиле. Бирев де бир затны да билмей тура. Шолай деп Давут оъзю чю ойлаша. Амма ол Аллагъу-Тааланы унутуп къоя.

Урия жанын къурбан эте.

Давут Бат-Шаваны къатын этип ала.

Оланы уланы тува.

Давут оъзюню сырын бирев де билмей деп тура.

Амма бир керен ону янына Натан деген бир адам геле. Ол Аллагъны пайхаммары болгъан. Натан булай бир хабар айта:

– Бир заманларда, – деп башлай ол, – эки адам болгъан: бири бай, бириси буса ярлы. Байны сыйыр туварлары, къой сиривлери болгъан. Ярлыны буса биргине-бир къозусу болгъан. Шо къозу огъар бек аявлу болгъан. Байны янына бир къонакъ гелип, къозу сойма тарыкъ болгъан. Амма оъзюню сиривюнден алагъанны орнуна, бай ярлыны къозусун алып соя, сонг аш да этип къонакъгъа бере.

Шо хабарны эшитип, Давут бек ачувланып йибере: шонча да шолай вагъши болма ярайгъан затмы? Шо заман Натан хабарын узата. Ону сѳзлери бичакъдай итти бола.

– Сен тап шо адамсан, – дей ол. – Аллагъу-Таала сени пача этип салды, сагъа суйген-суйгенингни берип турду. Амма сен

Урияны къатынын озюнге де алып, ону буса оylumге бакъдырып токътадын. Аллагъу-Таала буланы барын да гөрюп турду. Эгер де сен пача болгъан сонг, сагъа не суйсенг де этме ярай, бары да зат иннемей оytюп къалажакъ деп ойлашма. Этген гюнагъынг саялы сени авлетинг оyleжек.

Шо заман Давут Аллагъу-Таалагъа къаршы нечик уллу гюнагъ иш этгенин англай ва этген иши саялы гъакъ юрекден товбагъа тыше. Амма ол авлетин оylumден къутгъарма болмай. Улангъаш оyleюп къала.

Давут Бат-Шаваны гөнгюн алып тура. Аллагъу-Таала ондан гече ва олагъа бирдагъы бир улан бере. Яшгъа олар Сулайман деп къоялар.

Сонггъу йылларда пачаны эпсиз кеп иши бола. Ол кеп ябушувларда устынюклер къазана, ону пачалыгъы гючлю болуп токътай. Амма бары да затдан эсе ол айрыча бир уый, Аллагъу-Тааланы ибадатханасын къурма гъасирет бола. Амма шо ишге яшавгъа чыкъма буюрулмагъан болгъан экен.

– Шону Сулайман этежек, – дей Аллагъу-Таала.

Шо саялы Давут болажакъ ибадатхананы суратларын этивден, алтын, гюмюш, багъыр, темир, агъач ва Баалы ташлар жыйывдан леззет алып тура. Къурулушну башламакъ учун, шолай ол Сулаймангъа бары затны гъазирлеп тура. Ибадатханада гележекде болажакъ къуллукъ этивню, айрокъда кюйлер согъувну гъазирлей туруп да, ол кеп заманын йибере, неге тюгюл де Давут кюйлени сюе болгъан. Ол кеп йырлар язгъан.

Абсаламны башгөтеривю

Шексиз кюйде, Давут уллу пача, инг уллу пачалардан бириси болгъан. Амма ону агълюсюнде бир-бир четим масъалалар да болгъан. Ол пачалыкъны ишлерин юрютюп бажаргъан, амма озюнню авлетлерине тийишли тарбия берип болмагъан. Шо зат саялы огъар шайлы жаза гөрме тыше.

Давутну оytесиз исбайы, халкъ озюне гюрмет этеген ва сюеген Абсалам деген уланы болгъан. Халкъ озюн сюенлик огъар азлыкъ эте. Абсалам пачаны тахына

минип олтурма сюе. Шо мурат булан ол атасына кършы тилбирчилик де этип, Гьевронда жыйын оьтгере. Шо жыйында ону пача деп билдирелер. Сонг ол уллу асгери де булан гелип, тахшагьар болгъан Ерусалимни елеп токътай. Давутгъа къачып кьутулма тьуше.

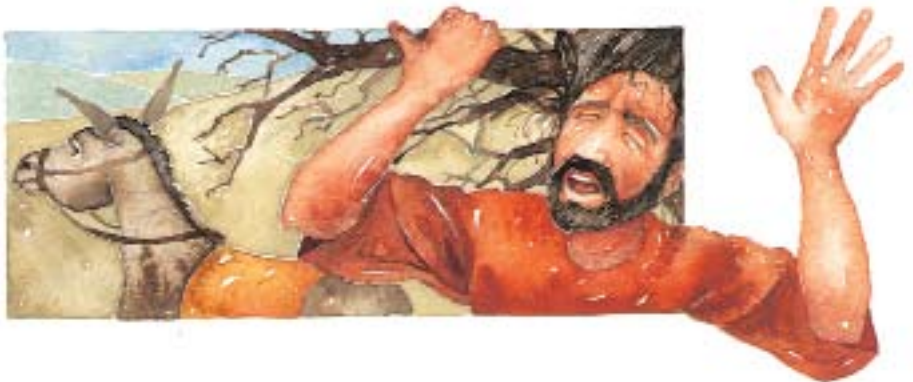
Шолай ватандаш дав башлана.

Давутну Агьитопел деген инг де гьакъыллы ойчусу болгъан. Ол Давутгъа хыянатлыкъ этип, Абсаламны янына чыгъып къала. Амма Аллагъу-Таала пачаны унутуп кьоймай. Ол Давутну сюе ва ол яшап тургъан чакъы ону гъайын этип тура.

Давутну Гьушай деген бир кьурдашы Абсаламны янына чыкъгъан болуп гьрюнюп, пачагъа яшыртгъын ону хыяллари гьакъда билдирип тура.

Агьитопел Давутгъа хапарсыздан чапгъын этмекни таклиф эте. Шону орнуна Гьушай Абсаламны бираз токътап турма рази эте. Шо зат Давутгъа асгер жыйма имканлыкъ бере.

Давут оьзюне хыянатлыкъ этгенлеге кършы чыкъгъанда, кьп яман ябушув болуп гете. Давутну асгерлери устьон гелелер. Абсалам къачып кьутула. Амма Абсалам къачыргъа да минип, бутакълы терекни тьубюнден оьтюп чыгъып бара турагъанда, ону чачлары бутакълагъа уьюшюп къала. Давутну асгерлери ону шо ерде табып да кьоялар. Пачаны буйругъуна кършы да чыгъып, олар Абсаламны оьлтюрюп кьоялар. Давут шо гьакъда эшитгенде, шону гьетерип болмасман деп ойлаша.

– Ай, мени уланым, Абсалам! – деп яс эте ол. – Сени орнунга мен олюп кьалгъан буса эдим. Ай, Абсалам, мени уланым!

Уллу устьюнлюк шолай яс булан тамамлана.

Давут Ерусалимге кьайтып, башгетеривчюлени такьсыргъа тарта. Ол минген тахгъа дагъы биревден де кьоркьунчлукъ болмай. Амма башгетеривден ва Абсаламны олюмюнден сонг пача оьзю бек кьарт болгъанын ва кьавшалгъанын гьис эте. Шо заман адамлар Давутну кьайсы уланы Исрайылны пачасы болар экен деп сорама башлайлар.

Гъакъыллы Сулайман

Давут пача къарт болуп, къавжагъанда, адамлар тахда ону орнун ким тутар экен деп ичибушма башлайлар. Абсалам оьлген сонг, Давутну Адония деген башгъа уланы тахгъа минме умут эте.

Амма Давутну башгъа хыяллары бола. Ол Садокъ деген дин къуллукъчуну, Натан деген пайхаммарны, Бенаяны ва къаравулланы башчысыны артындан йибере.

– Мен гечингенде, пача Сулайман болажакъ, – дей олагъа Давут. – Ону мени къачырыма да миндирип, Гъигъон деген булакъгъа багъып бакъдырыгъыз. Пачаны тахына мингенликни белгиси гъисапда Садокъ да, Натан да ону башына зайтун май сюртежеклер. Сонг зурнайланы да согъа туруп: «Яшасын Сулайман пача!» – деп къычырыгъыз.

Шолай Садокъ, Натан, Беная ва къаравулланы башчысы Давут буюргъан кюйде этелер. Сулайман пача деп билдириле. Зурнайлар согъула. Бары да:

– Яшасын Сулайман пача! – деп къычыралар.

Сонг зурнайлар да согъа туруп, сююнмекликден къычыра туруп, Сулайманны къайтып шагъаргъа гелтирелер.

Давут Сулаймангъа ахырынчы буйругъун бере:

– Гючлю пача бол, – дей ол. – Аллагъу-Тааланы ёлу булан юрю, Ону буйрукъларын кютюп тур. Шо заман бары зат яхшы болуп къалажакъ. Аллагъу-Таалагъа тынглап юрюсенг, Ол мени наслуларым халкъгъа даим башчылыкъ этип туражакъ деп этген Озьюню ваъдасын эсинде сакълап туражакъ.

Давут пача гечине. Сулайман Аллагъу-Тааланы шагъары болгъан Ерусалимде пачаны тахына минип олтура. Сулайман бютюн Исрайыл пачалыгъына башчылыкъ этип тура. Исрайыл буса къатты ва бирикген пачалыкъ болуп токътай. Ол да атасы йимик Аллагъу-Тааланы сююп юрюй.

Бир керен Сулаймангъа тюшюнде Аллагъу-Таала гёрюне.

– Мен сагъа не зат бергенимни сюесен? – деп сорай Ол.

– Мен гъали де шайлы жагъилмен, – деп жавап бере

Сулайман. – Мен бу халкъны уьстюне пача этилип салындым. Мен адилли кюйде башчылыкъ этсин учун, тюз иш гёрсюн учун, мени гъакъыллы эт.

Байлыкъдан, макътавлукъдан эсе гъакъылны артыкъ сюегени саялы, Аллагъу-Таала Сулаймангъа рази къала.

– Мен сени инсанланы арасында инг де гъакъыллысы этежекмен, – дей Ол. – Шондан да оьтюп, Мен сагъа байлыкъ да, макътавлукъ да бережекмен.

Аллагъу-Таала ваъда этген кюйде, Сулайман инсанланы арасында инг де гъакъыллы, Гюнбатышда лап да гъакъыллы, Мисриде лап да гъакъыллы болуп токътай.

Сулайман пача уьч минг айтыв язып чыгъара! Амма ол гъакъыл Аллагъу-Тааладан гелегенин бир заманда да унутмагъан кюйде тура. Сулайман гъакъыл Аллагъу-Таалагъа гьюрмет этмекде ва Огъар тынгламакъда экенни англай.

Шавадагъы пача къатын

Сулайманны гъакъындагъы хабар йыракъ элlege де ййылып гете. Ону гъакъыллылыгъыны гъакъындагъы хабарлар Шава деген уьлкеге де етише. Шавадагъы пача къатын адамлар айтагъан затлагъа ончакъы инанып битмей. Амма ол шо пача ким экени гъакъда оьзю билме гъасирет бола.

Сулайманны тергемек учун, ол гъеч дагъы болмасдай инг де къыйын соравлар гъазирлей. Сонг пача къатын кериванларын кёп сийрек ёлугъагъан арив ийис чыгъарагъан затлардан, Баалы

ташлардан ва алтындан толтуруп, кьуллукъчулары да булан йыракъ сапаргъа чыгъа.

Исрайылны халкъы ят ерлерден гелеген кьонакъланы кьаршылап уйренген болгъан. Шаваны пача кьатыныны кериваны гелгенде, олар адап-абдырап кьалалар!

Пача кьатынны кьалагъа гийирелер. Ол Сулайман пачагъа озю онгаргъан бары да сорауларын бере, ол да пача кьатынны бары да сорауларына жавап бере. Пача кьатынгъа савлай кьаланы ичин гёрсетип берелер. Ол пачаны тепсисине салынагъан ашланы, пачаны уллу йыбавларын гёре. Ол арив гийимлери де булан пачаны кьаласында кьуллукъ этегенлени гёре. Бу затланы барын да гёрюп, ону гьатта тынышы токъталгъандай болуп кьала!

– Магъа сени гьакъында айтагъан затланы бирисине де инанмай эдим, – дей Шава пачагъа. – Гъали буса бары затны мен озюм гёрдюм. Аллагъу-Таала Озюню халкъын сюегенге гёре, Ол Исрайылгъа гьакъыллы пача да берген.

Ол Сулаймангъа озю булан алып гелген савгъатларын бере: сийрек ёлугъагъан арив ийис чыгъарагъан затланы, Баалы ташланы ва алтынны. Къайтарышын эте туруп, Сулайман пача кьатынгъа озюню савгъатларын ва ол тилеген бары затны бере. Сонг пача кьатын кьуллукъчулары да булан Шавагъа къайтып геле.

Сулайман Аллагъу-Тааланы ибадатханасын къура

Обзю пача болгъанлы дёрт йыл битип, Сулайман Аллагъу-Тааланы уюн – ибадатхананы къурма башлай.

Кюрчюлеге ва чырагъа деп бир залим ташлар сындырылып онгарыла. Сулаймангъа дагъы да къарагъай агъач тарыкъ бола. Инг де тизив къарагъай тереклер Исрайылда тююл, темиркъазыкъда, Гъирам деген пачаны Тир деген уълкесинде обсе болгъан. Шогъар байлавлу болуп, Сулайман да, Гъирам пача да разилешив бегетелер. Гъирамны адамлары къарагъай тереклени де гесип, шоланы денгизни ягъасына багъып гелтирелер. Аркъалыкъланы бирче байлап, олар саллар этелер ва шоланы денгизни ягъасы булан йиберип къоялар.

Айтардай уллу болмаса да, ибадатхана бек арив болгъан. Ибадатхананы ичинде дёртмююшлю эки уый болгъан: тышдагъы уыйню эки тамы бириси эки тамындан узун болгъан, ичиндеги уыйню буса бары да тамлары бир тенг болгъан; уыйлени арасында эки эшик де болгъан.

Ичиндеги уыйню терезелери болмагъан, шо саялы шону ичинде шайлы къарангы болгъан. Бу уыйню ичинде Аллагъу-Тааланы Къануну булангъы разилешив сандыгъы салынып сакълана болгъан. Разилешив сандыгъыны къапгъачында къанатлары да яйылгъан эки бир залим малайик болгъан. Шо малайиклер зайтун терекден этилип, устюне алтын тутулгъан болгъан. Бу Аллагъу-Тааланы айрыча бир ую болгъан. Дин къуллукъчуланы башчысындан къайры биревню де шо уыйню ичине гирме ихтияры болмагъан. Ол да шонда йылда бир керен, янгыз гюнагълар гечилеген Гюн гире болгъан.

Тышдагъы уыйде алтындан этилип къурбан этилеген ер ва чыракълыкъ болгъан. Ибадатхананы ичине адамлар гирмей болгъанлар, янгыз дин къуллукъчулар гире болгъанлар. Шо Аллагъу-Тааланы ую болгъан.

Ибадатхананы тамларына жабарындан уруп пурхасына ерли къарагъай агъач тутулгъан болгъан. Тамлар къазылып этилген къанатлы малайиклер, зайтун тереклер, гюллер-чечеклер булан безендирилген болгъан. Савлай ибадатхананы ичине, гъатта къарагъай агъач тутулгъан жабарына да алтын тутулгъан болгъан.

Ибадатхананы алдында абзар болгъан. Дин къуллукъчулар Аллагъу-Таалагъа къурбан этсин деп, шонда адамлар гъайван-малны гелтире болгъанлар.

Тир уълкесинден гелген белгили бир уста багъырдан эки багъана (шолар ибадатханагъа гиреген ерде болгъан); багъырдан бир залим чара (шо чара багъырдан этилген он эки оьгюзню уьстюнде ерлешдирилген болгъан); багъырдан этилген он тирев (шоланы гъарисини дёртер дегерчиги ва уьстюнде жувунмакъ учун салынгъан савуту да болгъан) этип бере.

Ибадатхананы къурув ва безендирив етти йьлыны узагъында юрюлюп тура. Не буса да бары да ишлер бите. Ибадатхана бир тизив бола дагъы! Ибадатханада Аллагъу-Таала учун инг де тизив затлар сайлангъан болгъан.

Сонг Сулайман бютюн халкъны жыя. Дин къуллукъчулар Аллагъу-Таалагъа айрыча къурбанлар этелер. Олар разилешивню

сандыгын ибадатхананы ичине гийирелер. Шо заман шону ичи Аллагъу-Тааланы макътавлугъундан толуп къала.

Сулайман халкъны алдына чыгъып токътай.

– Аявлу Аллагъу-Таалам, Исрайылны Аллагъы, – деп дуа эте ол, – Озьюню халкъын шолай бек сюеген, бары да Озьюню ваъдаларын даим эсде сакълап турагъан Сенден озге дагъы Аллагъ ёкъдур. Гъар заман да Озьюнгню ибадатхананга гёз къаратып тур дагъы. Озьюнгню халкъынгни дуаларын къабул эт дагъы. Олардан геч, гъар заман да олагъа кёмек этип тур дагъы.

Сонг ол халкъгъа багъып бурула.

– Аллагъу-Таала ата-бабаларыбыз булан бирче болуп тургъаны йимик, бизин булан да бирче болуп турсун дагъы, – дей ол. – Аллагъны алдында таза болуп туругъуз, огъар тынглап юрюгюз.

Шолай шабагъатдан сонг олар байрам этелер. Байрам бир жума узатылып тура. Сонг бары да уйлерине багъып гетелер.

Балагъ

Сулайман пачаны гъакимлик этеген девюрю Исрайыл учун алтын асру болуп токътай. Оланы савдюгерчилери шайлы йыракълагъа чыгъып гетелер. Ол Баалы юклер ташыйгъан гемелер къура. Янгы арив биналар обселер, къатты бекликлер къурулалар.

Амма бары да зат айтардай яхшы да юрюлюп турмай.
Къурулушлар учун баргъан сайын кѣп акъча тарыкъ бола.
Адамлагъа уллу ясакълар тѣлеме тюше. Гъар кимге озъюню
топурагъына къуллукъ этегенни орнуна, пачагъа да ишлеме
тюше.

Сулайман пача кѣп ят уълкелени пачаларыны къызларын
къатынлар этип ала. Бу зат савдюгер аралыкълар ва
парахатлыкъ учун яхшы бола. Амма Сулайманни ят
уълкелерден алгъан къатынлары озлер булан аллагъларын
да алып гелип, Аллагъу-Таалагъа сужда этмей туралар.
Сулайман къарт болгъанда, къатынлары ону озлени
аллагъларына сужда этме рази этип къоялар. Ол атасы
Давут йимик Аллагъу-Таалагъа шолай бек амин кюйде
турмай.

Аллагъу-Таала Сулаймангъа:

– Сен Мени буйрукъларымны кютмей эдинг, шо саялы
сени пачалыгъынгны барысы да уланынга берилмежек.

Аллагъу-Таала айтгъан зат яшавгъа чыгъа.

Сулайман гечинген сонг, Исрайыл пачалыкъ экиге
бѣлюнюп къала. Пачалыкъны къыбладагъы Ягъудея
деген бѣлюгю Сулайманни Регъобогъам деген уланына
амин кюйде къала. Темиркъазыкъдагъы он тухум буса,
айрылма да айрылып, Сулайман пачаны Еробогъам деген
бир къуллукъчусун озлеге пача этип салалар. Аллагъу-
Тааланы халкъы озлеге сужда этсин деп, Еробогъам
алтындан эки бузав эте. Шоланы бирин къыблада Байт-Ил
деген ерге, бирисин буса темиркъазыкъда Дан деген ерге
сала. Еробогъам адамлар Аллагъу-Тааланы Ерусалимдеги
ибадатханасына юрюмейген болгъанын сюе болгъан. Амма
ол этген иш ѳтесиз яман ишлеге себеп болуп токътай.

Илияс ва Баалгъа къуллукъ этегенлер

Исрайылны Темиркъязыкъ пачалыгъыны биринчи пачасы Еробогъам болгъан. Не ол, Исрайылны ондан сонггъу не оьзге пачасы Аллагъу-Таалагъа амин болуп турмайлар. Олар бары да халкъны Еробогъам этген ялгъан аллагълагъа – бузавлагъа сужда этме чакъырып туралар.

Еробогъамдан сонг еттинчилей гелген Агъав деген пача инг де яман пача болуп чыгъа. Ол оьзюне сидонлу пачаны Изабел деген къызын къатын этип ала. Ол бек вагъши ва ачувлу къатын болгъан. Изабел ва ону халкъы дагну ва тюшюм беривню аллагъы болгъан Баалгъа сужда эте болгъанлар. Баал учун Агъав айрыча бир ибадатхана къура.

Изабел Аллагъу-Тааланы кеп-кеп пайхаммарларын оьлтюрюп къоя. Шо пайхаммарлар буса халкъны Аллагъу-Тааланы суйме, Огъар тынглап юрюме уййрете болгъанлар.

Амма Агъавну пачалыгъында Аллагу-Тааланы каламын гъеч бир де тартырмайлы айтып юрюйген бирев – Илияс деген пайхаммар къалып тура болгъан. Бир керен Аллагу-Таала Илиясгъа булай дей:

– Агъавну янына да барып, огъар Мен о этип тургъан чакъы бары да яман ишлени билегенимни айт. Мен айтмай туруп, Исрайылда дагъы янгур явмажагъын да айт.

Илияс шо сёзлени Агъавгъа етишдире. Сонг Аллагу-Таала Илиясгъа Ёрдан оьзенни ари ягъына, Керит деген гиччирек оьзенни ягъасына, къоркъунчсуз ерге чыкъсын дей. Илияс шо гиччирек оьзенден сув ичип тура. Аллагу-Таала буса огъар аш алып гелсин деп, гъар гюн къаргъаланы йиберип тура. Амма бираздан оьзен кьуруп къала, неге тьогюл де янгур болмай. Аллагу-Таала Илиясгъа:

– Темиркъазыкъдагъы Сидонну ювугъундагъы Сарепта деген шагъаргъа багъып бар. Шонда яшайгъан бир тул къатын бар. Ол сени ашатып туражакъ, – дей.

Илияс Аллагъу-Таала айтгъан кююнде эте. Шагъаргъа гелгендокъ, ол тереклени къуругъан бутакъларын жыйып айланагъан бир тул къатынгъа ёлугъуп къала.

– Ярай буса, магъа сув гелтир, – дей Илияс, – ашама бираз экмек де.

– Мени экмегим ёкъ, – дей тул къатын. – Мени бар-ёкъ затым – бир увуч ун да, бираз зайтун май да. Мен шу чырхыны уйге де гелип, аш этмек учун жыйып айланаман. Сонг буса магъа да, уланыма да ач турма тюшежек.

– Ичингбушмасын, – дей Илияс. – Бир башлап магъа чапелек биширип бер. Аллагъу-Таала Озью янгур явдурмай туруп, сени уюнгде не ун, не май битмежек дей.

Къатынгиши бары да затны Илияс айтгъан кюйде эте. Гертиден де, ун да, май да битмеген кюйде тура. Гюн сайын ол экмек биширип тура, ону уюнде буса гъар заман ун ва май болуп тура.

Амма бир гюн тул къатынны уланы авруп къала. Ол гюн сайын осаллаша бара, сонг буса гечинип де къала.

– Сен не этип кюйдунг? – деп сорай къатын Илиясгъа. – Бу мени учун болгъан бир такъсырмы? Сен мен этген бары да яман затланы Аллагъу-Тааланы эсине салып кюйдунгму?

Тул къатынны эпсиз кепи бузула.

– Бер магъа уланынгны, – дей Илияс. Ол яшны оьрге, озью турагъан уйге багъып алып барып, ону ятывгъа сала.

Илияс Аллагъу-Таалагъа булай деп дуа этме башлай:

– Шо къатын магъа нечик рагъмулу болуп тургъанын Сен билесен, – дей ол. – Ону яшын тирилтип кюй дагъы.

Илияс Аллагу-Таалагу уьч керен дуа эте. Аллагу-Таала яшны тирилтип кьоя. Тул кьатын бары болгъан ишге гьарангъа инана. Ол яшын да кьучакълап ва пайхаммаргъа бурулуп йиберип, булай дей:

– Сен гертиден де Аллагу-Тааланы адамы экенине, сен гьакъ гертини сьейлейгенинге гьали энни мен инанаман.

Къаршылыкъ билдирив

Муна уьч йыл янгур явмагъан кюйде тура. Ачлыкъ башлана. Сонг Аллагу-Таала Илиясгъа Агъав пачаны янына бар деп буюра.

– Негер гелгенсен? – деп сорай огъар пача. – Сенден чи Исрайылгъа кьобуп турагъан бу бары да балагълар.

– Тюз тьююл, – деп жавап бере Илияс. – Сенсен Исрайылгъа балагъ гелтирип турагъан, неге тьююл де сен Аллагу-Тааланы ёлун да гери уруп, Баалгъа сужда этме башладынг. Халкыгъа да, Баалгъа кьуллукъ этегенлеге де биз Кармил тавда ёлугъажагъыбызны айт.

Пача Илияс айтгъан кюйде эте. Бары да шонда багъып гелгенде, Илияс булай дей:

– Токъташма заман етишди. Сиз бир вакътини ичинде Баалгъа да, Аллагу-Таалагъа да сужда этип болмайсыз. Гелигиз, оланы кьайсы гьакъ герти Аллагъ экенине кьарайыкъ. Эгер де Аллагу-Таала буса – Огъар сужда этербиз, эгер де Баал буса – огъар сужда этербиз.

Сонг ол Баалгъа кьуллукъ этегенлеге сьейлей туруп, булай дей:

– Гелигиз, бирче кърбан этип кърарайыкъ. Сиз Баалгъа, мен буса Аллагъу-Таалагъа бузавлар кърбан этейик. Амма оланы яллатмажакъбыз. Къайсы Аллагъ кърбанны ялын булан къабул этсе, шосу гъакъ герти Аллагъ болажакъ.

Баалны дин къуллукъчулары кърбан этеген ер кърба. Олар кърбан этеген ерни айланасы булан агъачлар сала, бузавну да союп, шону устъюне багъып сала.

Олар сав гюнню узагъында: «Баал, эшит бизин!» – деп къычырып туралар. Шолай къычыра туруп, олар гъакъылдан тайышгъандай болуп да къалалар. Амма жавап эшитилмей – гъеч бир зат болмай.

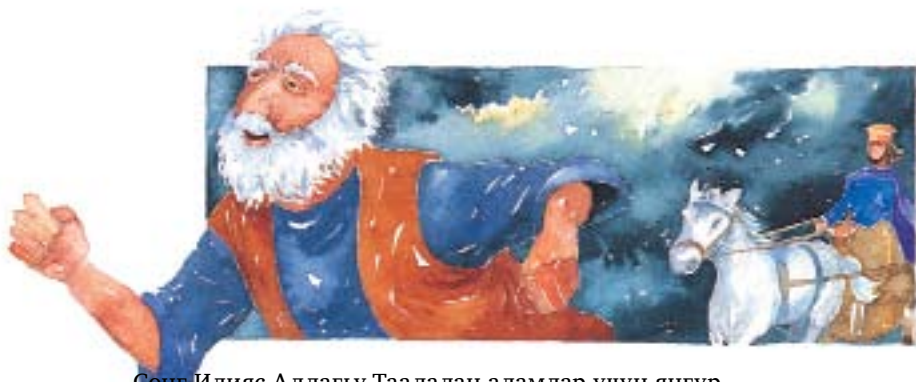
Илиясгъа гезик етишгенде, ол кърбан этеген ер кърба, айланасы булан чырхылар сала ва бузав соя. Сонг ол кърбан этеген ерге яхшы сингдирип сув теге. Дагъы да ол кърбан этеген ерни айланасы булан татавул къазып, шону сувдан толтура.

– Аявлу Аллагъу-Таалам, Исрайылны Аллагъы, – деп два эте ол, – бу халкъ Сен Аллагъ экенингни гёрсюн дагъы.

Шо заман Аллагъу-Таала ерге багъып ялын йибере. Бир залим оъртен сувну кърутуп, кърбанны яллатып къоя.

Адамлар бу затны гёргенде, тобукъларындан да туруп:
– Аллагъу-Таала – гъакъ герти Аллагъ! Аллагъу-Таала – гъакъ герти Аллагъ! – деп къычырып йиберелер.

Къачып гетгенче, олар Баалгъа къуллукъ этеген бары да къуллукъчуланы туталар. Илияс оланы оьлтюрюп къоя.

Сонг Илияс Аллагъу-Тааладан адамлар учун янгур тилей. Бираз заман гетип, ел уьфюрме башлай, кёкню булутлар яба ва янгур явуп йибере. Шо гюн Илиясны оьмюрюнде инг де уллу гюн болуп токътай. Ол оьзюн насипни лап оьр канзисинде йимик гъис этме башлай. Ол гъатта пачаны атарбасыны алды булан тап Исреелдеги къалагъа ерли чабып бара.

Артындагъы гюн бары зат алышынып къала. Пача къатын Изабел Илиясны оьлтюрме ант эте. Оьлюмден къутулмакъ учун, огъар къачма тюше. Илияс баргъан сайын йыракъгъа, кыбла якъгъа, дангылгъа, сонг буса Синай тавгъа етишип къалгъынча барып тура.

Ол яп-янгыз бола. Айлана якъда шыплькъ бола – гъеч бир тавуш эшитилмей тура. Сонг ол Аллагъу-Тааланы:

– Илияс, мунда не этесен? – деген авазын эшите.

– Олар Сени бары да пайхаммарларынгни оьлтюрдюлер, – деп языкъсынын тавуш булан жавап бере ол. Мен яп-янгыз къалып тураман, амма мени де оьлтюрме сююп туралар.

– Къайт, – дей огъар Аллагъу-Таала, – сагъа гъали де шонда этме ишлер къалып тура. Пача къатын Изабелни де, Агъавну да Магъа кююп тур. Барып, Элисаны тап. Ол Мени сенден сонггъу пайхаммарым болажакъ. Сен янгыз къалып къалгъанман деп де ойлашма. Исрайылда Магъа амин кюйде къалгъан, Баалгъа бир заманда да сужда этмей тургъан дагъы да етти минг адам бар.

Шо сёзлерден сонг Илиясгъа къайтып гюч гире. Ол барып Элисаны таба. Ол топуракъ сюрюп тура болгъан. Илияс оьзюню уьст опурагъын чечип йиберип, ону инбашларына сала. Шо зат буса Элиса Исрайылда гезикли пайхаммар болажакъ деген затны англата болгъан. Элиса оьзюню уьюн де кююп, Илиясны артына тюшюп гете.

Агъав пача ва ЮЗЮМЛЮК

Исреелде Агъав пачаны къаласыны къырийында Набот деген адамны юзюмлюгю болгъан.

– Шу юзюмлюкден бир гъайран бахчалы бав болажакъ эди, – деп ойлаша пача.

Шо саялы Агъав Наботну оъзюню янына да чакъырып, ол бавун сатма неде, балики, орнуна бир башгъасын алма рази болмасмы эди экен деп сорап къарай. Амма Набот шо затгъа къаршы чыгъа.

– Ёкъ-ёкъ, – деп жавап бере ол. – Бу юзюмлюк не заманда да мени агълюмнюки болгъан. Мен оьлгенде, шону уланыма къойма сюемен. Ондан къайры да, Аллагъу-Тааланы Къанунуна гёре мен шону бир башгъа адамгъа сатып болмайман.

Амма Агъав пача гъар заманда да оъзю суйген затны этип уйренген болгъан. Гъали болгъанча бирев де бир заманда да огъар «ёкъ» деп айтмагъан болгъан! Шо саялы Наботну жавабы ону ачувландыра.

Агъавну къатыны Изабел ону шо гъалында гёрюп, не болгъанын сорай. Агъав бары затны хабарлап бергенде, къатыны:

– Сен пача тюзюлмюсен дагъы? – деп сорай. – Шо юзюмлюк сеники болажакъ. Шо ишни магъа къой гъали.

Пача къатын Изабел гъар заманда оъзю сюзген затны эте болгъан. Ол бек намарт къатын болгъан. Пача къатын Наботгъа къаршы тилбирчилик этме ойлаша. Ол бир адамланы сатып ала. Шо адамлар Наботну хыянатлыкъ этген деп айыплама да айыплап, ону ташгъа тутуп ольтюрюп къоялар. Сонг Изабел пачаны янына багъып бара.

– Набот оьлдю, – дей ол. – Юзюмлюкню алмакъ учун, сагъа гъали энни гъеч бир зат да пуршавлукъ этмей.

Илияс пачаны янына гелгенде, ол юзюмлюкде болгъан. Илияс огъар булай дей:

– Аллагъу-Таала: «Сен Наботну къанын тѣкгенинг саялы, сени къанынг да тѣгюлежек. Изабел мунда, Исреелде оьлежек. Сени бютюн агълюнг де къырылып къалажакъ», – дей.

Илиясны сѣзлери Агъавну къоркъута. Бир гесекге ол алышынып да къала, амма узакъгъа тюзюл.

Уч йылдан сонг, Агъав Ягъудеяны пачасы Ёсапат да булан бирлешип, Сириягъа къаршы дав эте туруп чыгъа. Галатлы Рамот деген ерде улуу къыргъын болуп гете.

Гъаман да йимик, Ёсапат оъзюню пача опуракъларын гие. Агъав буса оъзге асгерлер йимик гийинип кълса, къоркъунчусуз болажакъ деп ойлаша. Амма шо затдан огъар кѣмек болмай. Душманны бир окъчусу жаядан окъну атып йибере, шо да ону гюбесин тешип чыгъып гете. Агъав къанына юзюп гете ва оъзюню атарбасында оьлюп къала.

Аллагъу-Таала айтгъан сѣзюн шолай яшавгъа чыгъара.

Элисаны гъакъындагъы хабар

Илияс къарт болуп, огъар ахырынчы сапарына чыкъма заман етише. Гъаман да йимик, Элиса ону булан бирче бара.

Еригъонда оланы артына озге пайхаммарлар тюшелер ва Ёрдан озенни къырыйына гелип токътайлар. Илияс опуракъларын чырмап йиберип, шоланы сувгъа уруп йибере. Ону алдындагъы сув эки янгъа тайышып, ёл ачылып къала. Илияс Элиса да булан бирче озенни ари ягъасына чыгъа.

Илияс Элисагъа:

– Узакъ къалмай мен сени къоюп гетежекмен. Мен гетгенче, сен не зат сюегенингни айтып къой? – дей.

– Магъа сени ишингни сенсиз этме тюшежек, – деп жавап бере Элиса. – Мен сени орнунга къаламан, шо саялы магъа озюнгни гючюнгни къоюп гет.

– Шо тынч зат тююл, – дей Илияс. – Амма сен мени

кёкге гөтерилип гетип барагъанымны гөрсенг, шо заман тилеген затынгны алажагъынга инанма боласан.

Лакъырын узатып турагъанда, бирден буланы арасындан ялынлы атлар да егилген шавла береген атарба оьтюп гете. Элиса Илиясны елдей кёкге гөтерилип гетгенин гёре. Ол янгыз къала.

Пашманлыкъда ол Илиясны уьст опуракъларын гөтерип ала ва оьзенге багъып къайта. Опуракъланы ол сувгъа багъып ура ва:

– Къайдадыр Аллагъу-Таала, Илиясны Аллагъы? – дей.

Шолай этгенде, алда йимик, алдындагъы сувлар эки янгъа тайышып къала ва ол оьзенни бириси ягъасына чыгъып бола. Шо заман огъар къарап турагъан пайхаммарлар Илиясны дагъы бир де гөрмежегин ва Аллагъу-Таала ону ерине Элисаны танглагъанын англайлар.

Шюнемдеги уьй

Элиса Аллагъу-Тааланы Исрайылдагъы пайхаммары болгъан вакътисинде кёп сапарлагъа чыгъып тура. Ол бир юртдан башгъа юртгъа юрюй туруп, адамланы Аллагъу-Тааланы Къанунуна уьйретип тура.

Бир керен ол ач, арыгъан-талгъан, чангъа да батгъан кююнде Шюнемге геле. Элиса бир бай къатынны уьюню къырийындан оьтюп барагъанда, шо къатын ону ашама чакъыра.

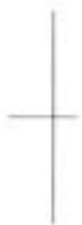
Сонг ол эрине:

– Шюнемге гелгенде, бизде къалып болсун учун, Аллагъу-Тааланы пайхаммарына бир уьй къурайыкъчы, – дей.

Шолай олар уьюню тегиш къалкъысында уьй къуралар. Уьйню къуруп битгенде, къатын шонда ятив, ашайгъан ер онгара, шанжал ва чыракъ сала. Элиса оьзюне тарыкъ болгъанда оларда къалып болажагъына бек шат бола.

– Бу адамлар бизге кёп зат этдилер, – дей ол оьзюню къуллукъчусу Гъегъазиге. – Олагъа къайтарышгъа биз не этип болабыз?

– Олар бай, – дей Гъегъази. – Оланы жаны сюеген бары заты бар. Биргине-бир оланы авлетлери ёкъ.

Шо заман Элиса къатынгишини чакъыра.

– Гелеген йыл бу вакътиде сени уланынг болажакъ, – дей ол. Элисаны сёзлери яшавгъа чыгъып, къатынгишиге уллу къуванчлыкъ бола.

Амма арадан бир нече йыл обтюп, бир къайгъылы агъвалат бола. Уланъяш атасына тюшюм къайтарма кёмек этип турагъанда, ол бирден: «Башым авруй! Мени башым авруй!» – деп къычырып йибере. Атасы ону анасыны янына йибере. Амма бир нече сагъатдан сонг яш гечинип къала.

Яшны анасы суюкни Элисаны уюне де салып, эшикни бегитип къоя. Сонг эшегин де егип, ол Элисаны излей чыгъа. Къатынгиши ону уюне алып гелме сую.

Шюнемге гелип, Элиса уюне янгыз гире ва ятывгъа салынып турагъан гечинген яшны гёре.

– Аявлу Аллагъу-Таалам, – деп дуа эте Элиса, – бу яшны яшавгъа къайтар дагъы.

Ол астаракъ яшгъа тие, ону къаркъарасы исси болуп гете. Яш етти керен шюшгюре ва гёзлерин ача.

– Тез мунда гел! – деп, Элиса къатынгишини чакъыра. – Сени уланынг сав-саламат.

Сириялы асгербашчы

Нагъаман деген адам Сирияда белгили адам болгъан. Ол пачаны асерини башчысы болгъан. Ону жаны суюген бары заты болгъан: гъакимлиги, макътавлугъу, байлыгъы, уллу уюу ва къуллукъчулары. Амма ол бек яман бир гён аврувдан авруй болгъан. Шо вакътилерде шо аврувдан сав этме бажарылмай

болган. Нагъаман да, ону къатыны да бу зат саялы бек кыйналып тура болганлар.

Сириялылар озлени бир чыгышында исрайыллы бир кызыны есирликге алалар. Шо кыз Нагъаманны къатынына күүлукъ этме башлай.

– Бизде, Исрайылда бир пайхаммар бар. Ол бийибизни сав этип болажакъ эди, – дей кыз.

Сирияны пачасы Нагъамангъа къаравуллар да берип, ону Исрайылгъа Элисаны излеме деп йибере.

Олар Элиса турагъан уйге гелгенде, олагъа эшикни ону күүлукъчусу ача.

– Мени бийим сен Ёрдан озенде етти керен чайынып чыкъсын деди, – деп билдире күүлукъчу, – шо заман сен сав болажакъсан.

Бу не мысгъыллавдур! Элиса не буса да бир тамаша зат этер деп къаравуллай болган Нагъаман. Ол бу затгъа бирдокъда рази болмай.

– Эгер де магъа янгыз чайынып къалса бола буса, Сирияда мундан эсе къолай озенлер бар, – дей ол. Амма күүлукъчу нечик де Нагъаманны чайынма рази эте. Ол озенге багып барып, сувгъа гире, етти керен чомула ва саппа-сав болуп къала!

Шо заман Нагъаман алгъасавлукъда пайхаммаргъа разилигин билдирмек учун, къайтып геле.

– Гъали мен Аллагъу-Таала, Исрайылны Аллагъы биргине-бир гъакъ гerti Аллагъ экенин билдим, – дей ол.

Аллагъу-Тааланы асгери

Сирияны да, Исрайылны да арасында кыызгын дав башланып гете. Сириялылар исрайыллыланы яшыртгъынлыкъда къаравуллап токътап тура болганлар. Амма бу затны Аллагъу-

Тааладан билген Элиса Исрайылны пачасына душман къаравуллап токътaгъан ерге багъып бармасын деп буvara. Шолай гъар гезик сириялылар бир зат ойлашгъанда, Элиса шону билип, Исрайылны пачасына шо гъакъда билдирип тура.

– Барып Элисаны табып, ону есирликге алыгъыз, – деп кычыра Сирияны пачасы.

Оъзюн оьлтюрме сюе деген хабарны Элиса Дотан деген ерде эшите.

Сирияны пачасы гече атлыларын да, атарбаларын да шагъарны къуршап алма деп йибере. Артындагъы гюн эртен Элисаны къуллукъчусу оланы гёрюп, бек къоркъа.

– Биз тузакъгъа тюшдюк! – деп кычыра ол Элисагъа. – Энни не этейик биз?

Амма Элиса нече де парахат бола.

– Аявлу Аллагъу-Таалам, – деп дуа эте ол, – мени къуллукъчумну гёзлерин ачып бер дагъы.

Къуллукъчу къарай – бу гезик ол ялынлы атлагъа ва атарбалагъа да минип, сириялы асгерни къуршагъа алгъан бир асгерни гёре. Гъали ол Аллагъу-Таала Оъзюню пайхаммарын балагъдан къоруп сакълайгъанын биле.

Элиса оъзюню оьмюрюнде кёп гъайран ишлер эте. Ол шолай белгили болуп токътaй чы, ону янына гъатта пачалар да маслагъат ахтара туруп гелелер. Амма ол гъар заман пакъырлагъа кёмек этме де чола таба. Элиса гечингенде буса, бары халкъ терен къайгъыгъа тюшюп токътaй.

Ёгъаш деген яш пача бола

Темиркъазыкъдагы Исрайыл пачалыгъында (оъзюнде Илияс ва Элиса яшагъан) гъакимлик учун къуру ябушувлар юрюлюп тура болгъан. Пачалар Аллагъу-Таалагъа амин турмайлар. Къуру давлар, башгётеривлер болуп тура.

Шо вакътилерде Ягъудеяда – Къыбладагы пачалыкъда – ишлер хыйлы къолай юрюлюп тура. Тахшагъарда – Ерусалимде – тахгъа минип олтургъан пачалар бир-бирин алышдырып туралар. Тек олар бары да Давутну наслусундан болгъанлар. Оланы кёбюсю яхшы пачалар, Аллагъу-Таалагъа амин болуп чыгъалар. Амма оланы арасында Исрайылдагы пачалагъа ошагъанлары да бола. Олар гъакъ герти Аллагъны гери уруп, Баалгъа ва оъзге ялгъан аллагълагъа сужда кылып юрюйлер.

Сулаймандан сонг ону уланы Регъобогъам, Регъобогъамдан сонг ону уланы Абия, сонг Аса, сонг Ёсапат, артда буса Ёсапатны уланы Ёрам пачалар болалар.

Ёрам пача бир уллу хата иш этип къоя: ол оъзюне Исрайылны пачасы Агъавну кызы Аталияны къатын этип ала. Шо ишге буса Аллагъу-Таала рази болмай. Ёрам пача болгъан заманларда давлар юрюлюп тура. Амма лап да яман зат Ёрам гечинген сонг бола.

Огъозия деген янгы пача (Ёрамны ва Аталияны уланы) савлай агълюсю булан Исрайыл пачаны янына барма токъташа. Амма ол бу иш учун ончакъы онгайлы заманны тангламай.

Ёрам шондагы заман Ебу деген бир асгер халкъгъа хозгъавул сала. Исрайылны пачасын оьлтюрелер, Изабелни (пачаны анасын) Исреелдеги къаланы терезесинден алып ташлап йиберелер. Ол да бек ажизленип оьле. Аллагъу-Таала да шолай болажагъын алданокъ билдирген болгъан.

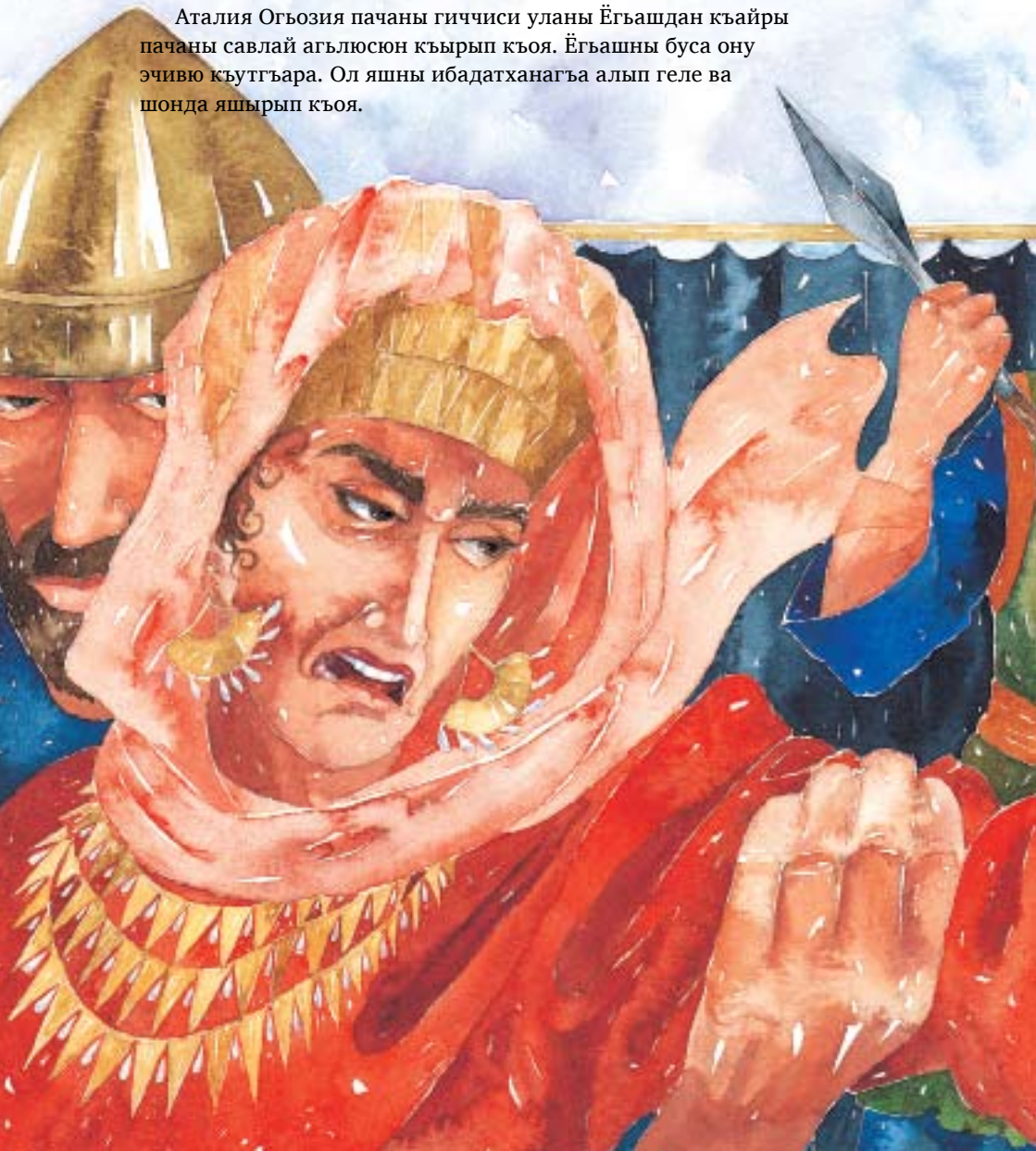
Огъозия атарбасына да атылып минип, къачма къарай, амма Ебуну адамлары ону артындан етишелер. Огъозиягъа оьлю яра тие ва ол уьюне де етишгенче оьлюп къала.

Пача къатын Аталия болгъан ишни гъакъында эшитгенде, бек яман кюьде къазаплана. Ягъудеягъа

гъакимлик этмек учун, ол шо заман асгерлеге пачаны агълюсюндегилени барын да оьлтюрме буйрукъ бере.

Амма шолай этилип къалгъан буса, Давутну тухуму къырылып къалажакъ эди. Аллагъу-Таала буса Давут пачагъа: «Сени наслуларынг даим гъакимлик этип туражакълар», – деп ваьда этген болгъан.

Аталиа Огъозия пачаны гиччиси уланы Ёгъашдан къайры пачаны савлай агълюсюн къырып къоя. Ёгъашны буса ону эчивю къутгъара. Ол яшны ибадатханагъа алып геле ва шонда яшырып къоя.

Ёгъашны алты йылны узагъында Ёдай деген дин кбуллукъчу тарбиялап тура. Бары затны къатты кюйде яшыртгъынлыкъда сакълап туралар. Бирев де бир зат да билмеген кюйде тура.

Амма Ёгъашгъа етти йыл битгенде, Ёдай пачаны къаравуллерыны артындан йиберип, олагъа озъюню сырын ачып бере.

– Сиз булай этме герексиз, – дей ол ва Давутну наслусуна пача тахны къайтармакъ учун ойлашгъан затын айтып бере.

Сонгугюн бары да къаравуллар ишинден сонг тувра ибадатханагъа багъып баралар.

Сонг Ёдай айланасында суворулгъан кылычлары да булангъы къаравуллар да булан Ёгъашны ибадатханадан чыгъара. Ол яшны башына таж да гийдирип, ону Ягъудеяны пачасы деп билдире.

Адамлар къуваналар.

– Яшасын пача! – деп кычыралар олар.

Пача къатын Аталия къавгъаны эшитип, ибадатханагъа багъып алгъасай. Шонда ол башында тажы да булангъы Ёгъашны гёре.

– Хыянатлыкъ! Хыянатлыкъ! – деп кычырып йибере ол.

Амма бирев де огъар кёмекге бармай. Пача къатын Аталияны гъакимлик этеген девюрю халкъ учун бек кыйынлы болгъан. Аталиядан бары да къоркъа болгъанлар ва ону гёрюп ярамай болгъанлар. Шо саялы асгерлер ону къаладан да чыгъарып, огъар оylum жаза берелер.

Сонг адамлар Баал деген ялгъан аллагъны ибадатханасына барып, бары да таш суратланы, къурбан этеген ерлени бузалар. Энни янгыдан азатлыкъгъа чыгъып, олагъа Аллагъу-Таалагъа сужда этме ва паракхатлыкъда яшама имканлыкъ бола.

Ёгъаш къркъ йилны узагъында гъакимлик этип тура. Дин къуллукъчуланы башчысы Ёдай яш йылларындан тутуп огъар Аллагъу-Тааланы Къанунун уйретип ва шогъар бакъгъан якъда сюев уятып тургъан болгъан. Ёгъаш бир заманда да Къанунну унутмагъан кюйде тургъан.

Аллагъу-Тааланы ибадатханасы бир нече йылланы узагъында къаравсуз къалып тура болгъан. Ёгъаш инг башлап ибадатхананы ярашдырма ва янгыртма сюе. Шолай Ёгъаш тарихге янгыз инг де яш пача гъисапда тюгюл, Аллагъу-Тааланы ибадатханасын янгыртгъан пача гъисапда да гирип токътай.

Темиркъязыкъдан гелген чапгъын

Ёгъаш гечинип, арадан етмиш йыл оьтген сонг, Ягъудеягъа Езекия гъакимлик этме башлай. Ол Ёгъашны дёртюнчю наслусундан болгъан. Езекияны девюрю кыйынлы девюр болуп токътай.

Темиркъязыкъ-гюнтувуш якъдагъы Ассирия пачалыгъы бек гючлю болуп чыгъа. Шо пачалыкъны асгерлери дазуланы кыркъып, хоншуларындагъы уьлкеlege гирип туралар. Олар шагъарланы елеп, талап туралар. Оланы вагъшилиги гъакъындагъы хабарлар бары да халкъланы титиретип тура.

Ассирия пачалыгъы гиччи пачалыкъланы бирини артындан бирисин елеп тура.

Ассириялылар кыблагъа, Исрайылгъа багъып тербенгенде, Езекия гъакимлик этип турагъаны дёрт йыл бола болгъан. Олар уьч йылгъа ювукъ Темиркъязыкъдагъы пачалыкъны тахшагъары Самарияны къуршавгъа алгъан кюйде туралар. Кёп адамлар ачындан кырылалар, ахырда да шагъар тюп бола.

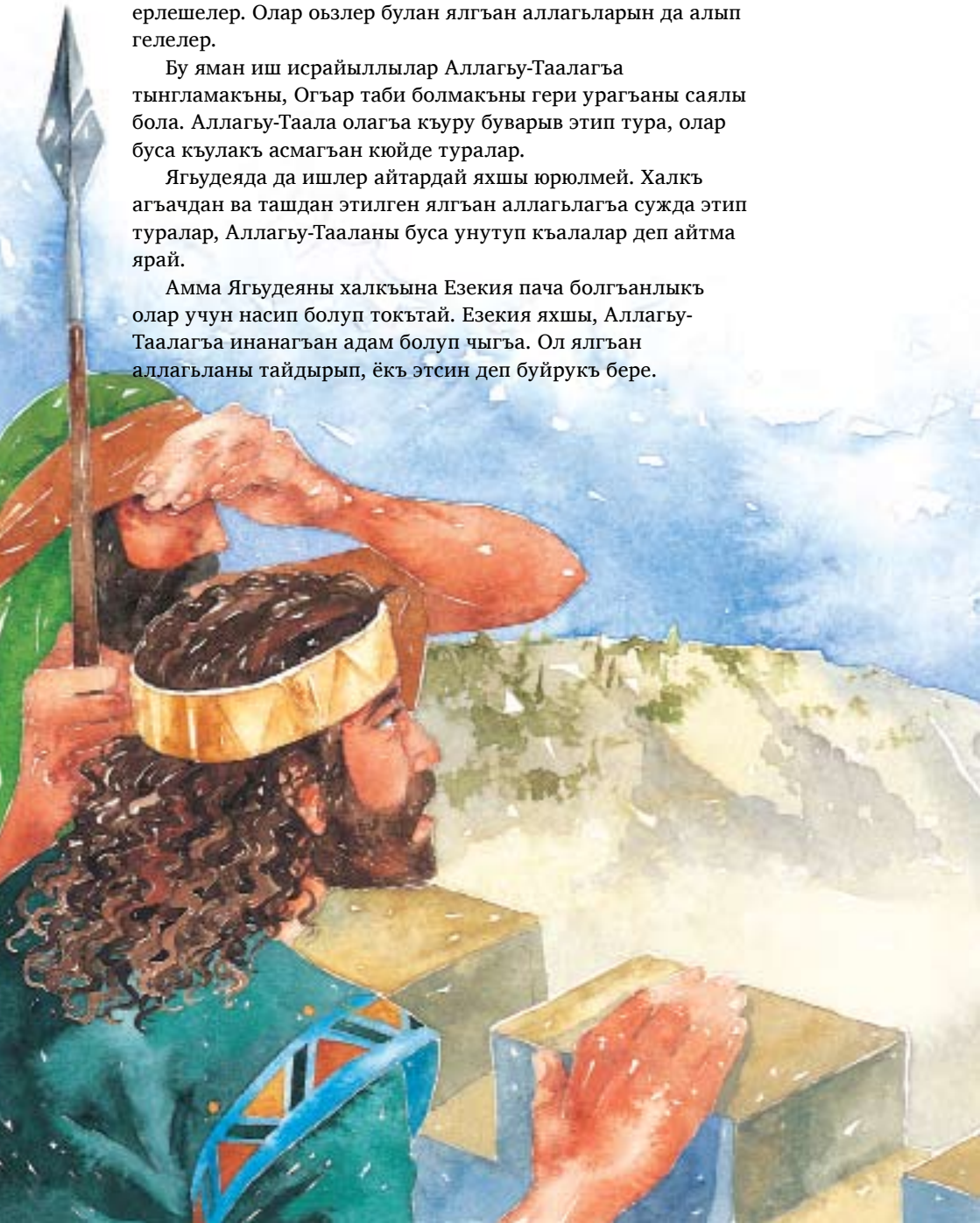
Ассириялылар Исрайылны пачасын есирликге алалар. Исрайыллылар оьзлени уьлкесин кююп, йыракъ элlege сапар чыкъма борчлу болалар. Олар дагъы бир де уюне кыйтып гелмейлер.

Исрайылгъа буса ят эллерден адамлар гелип, Самарияда ерлешелер. Олар оьзлер булан ялгъан аллагъларын да алып гелелер.

Бу яман иш исрайыллылар Аллагъу-Таалагъа тынгламакъны, Огъар таби болмакъны гери урагъаны саялы бола. Аллагъу-Таала олагъа къуру бுவарыв этип тура, олар буса къулакъ асмагъан кюйде туралар.

Ягъудеяда да ишлер айтардай яхшы юрюлмей. Халкъ агъачдан ва ташдан этилген ялгъан аллагълагъа сужда этип туралар, Аллагъу-Тааланы буса унутуп къалалар деп айтма ярай.

Амма Ягъудеяны халкъына Езекия пача болгъанлыкъ олар учун насип болуп токътай. Езекия яхшы, Аллагъу-Таалагъа инанагъан адам болуп чыгъа. Ол ялгъан аллагъланы тайдырып, ёкъ этсин деп буйрукъ бере.

– Мени халкъым янгыз Аллагъу-Таалагъа инангъанын, янгыз Огъар сужда этгенин сюемен! – дей ол.

Шо заманларда оланы арасында Ешя пайхаммар да бола. Ол халкъгъа Аллагъу-Таала рази къалагъан затланы англатып тура.

– Исрайылны халкъы йимик болуп къалмагъыз, – дей Ешя. – Гёремисиз шону ахыры не болагъанны? Аллагъу-Тааланы сююп, Огъар таби болуп туругъуз. Ассириялылар бизге чапгъын этежеклер, амма къоркъмагъыз, неге туюл де Аллагъу-Таала бизин булан.

Етти йылдан гертиден де ассириялылар гелелер. Олар ариге, къыблагъа, Ягъудеягъа багъып барып, дазудагъы бекликлеге чапгъын этелер. Олар Ерусалимни тап баруларына етип къалгъынча, баргъан сайын ювукъ гелип туралар. Езекия пача, Ешя ва бары да адамлар шагъарны ичинде челтирге тюшген къушлардай болуп къалалар.

Ассириялы асгерни уъч асгербашчысы шагъарны къапуларыны алдында эретуруп токътайлар. Олар пачаны чакъыралар. Езекияны уъч ойчусу оланы янына чыгъып къалалар. Ерусалимдеги адамлар шагъарны баруларыны артындан таба тынглап токътайлар. Гюнеш ассириялы асгерлени сюнгулерини ва къалкъанларыны темирлерин йыртыллатгъанда, олар къоркъмакълыгъындан къартыллап йиберелер.

– Ассирияны уллу пачасы Синагъерибни сёзлери булардыр, – дей ассириялылар. – Геч болгъанча, къолгъа

гелип кьалыгъыз. Сиз мени табилигимдесиз. Не эте, сиз озьюгюзню Аллагъыгъыз сизин кьутгъарма кѣмек этер деп ойлашамысыз? Оьзге аллагълар озьлени халкъларын ассириялы пачадан кьутгъарып кьойдуму башгъа? Бирев сама да Самарияны кьутгъардымы дагъы? Аллагъу-Таала сизин кьутгъаражакъ деп де айтдырып, Езекиягъа башыгъызны алдатма кьоймагъыз. Чыгъып, кьолгъа гелип кьалыгъыз!

Амма адамлар гъеч жавап бермейлер, неге тьююл де олагъа Езекия пача буйрукъ берген болгъан.

Езекия адамларын Ешаягъа сорап къарасын ва ондан кѣмек тилесин деп, ону янына йибере. Пайхаммар олагъа тынглап къарай.

– Езекиягъа къоркъмасын деп айтыгъыз, – деп жавап бере Ешая. – Аллагъу-Таала шагъарны узакъ кьалмай кьутгъаражакъ.

Шо вакътини ичинде ассириялы пача Синагъериб Езекиягъа кагъыз язып йибере.

– Мен сени шагъарынгны дагъытажакъман, – дей ол. – Аллагъу-Таала, сени Аллагъынг, сени кьутгъарып болмажакъ.

Езекия кагъызны ибадатханагъа да алып барып, Аллагъу-Таалагъа дуа этме башлай.

– Сен биргине-бир Аллагъсан, – дей ол. – Сен дюньяны яратдын. Сен пачаланы да уьстюндеги Пачасан. Бизин ассириялылардан кьутгъар дагъы.

Ешая пачагъа бирдагъы керен де булай дей:

– Аллагъу-Таала Ассирияны пачасыны мысгъыллавларын эшитди. Амма Аллагъу-Таала булай дей: «Мен огъар гъакимлик берип де къарадым. Гъали буса Мен ондан шо гъакимликни де алып, ону есирликге алажакъман. Ол шагъаргъа гирмежек. Ону асгерлери шагъаргъа багъып бир окъну да атмажакълар. Мен Ерусалимни якълап ва къоруп сакълап туражакъман».

Шо гече ассириялыланы къонушунда бек яман иш болуп къала. Аллагъу-Таала минглер булангъы ассириялы асгерлени оьлюмге тарытып къоя. Артындагъы гюн эртенге оланы къонушу оьлгенлени сюеклеринден толуп къала.

Ассирияны пачасына оьзюню уьлкесине Абиссинияны пачасыны асгерлери басып гирген деген хабарлар да етише. Огъар асгерлерин де алып уьюне, оьзюню тахшагъары Нинебиягъа бурулуп къайтмакъдан къайры дагъы этме зат кълмай. Арадан бираз заман гетип буса, ону оьзюню эки уланы оьлтюрюп къоя.

Ерусалимни парахат къоялар.

Ешая гележекде болажакъ затланы алданокъ айтып бере

Езекия къарт болгъанда, Бабилни пачасы йиберип, ону янына адамлар геле. Езекия оланы къурдашларыдай къаршылай ва оъюн байлыкъларын гёрсете.

Шо заман Ешая пачагъа булай дей:

– Бабиллилер гъалиге бизин къурдашларыбыз. Амма Аллагъу-Таала бир гюн сени бары да байлыкъларынгны да, кёп-кёп адамларынгны да бабиллилер есирликге алажакъ деп айта.

Аллагъу-Таала Ешаягъа Оъюню халкъына болажакъ затны алданокъ айтып бере.

– Аллагъу-Таала Ерусалимни ассириялылардан къутгъарып берди, – дей Ешая халкъгъа. – Амма сиз Огъар инанмайгъан, Ону Къанунуна гёре яшамайгъан болсагъыз, Ерусалим бир гюнню ичинде тюп болуп къалажакъ. Душманлар сизин есирликге алажакълар, сиз буса йыракъ уьлкеге къуваланып чыгъып яшап туражакъсыз. Амма Аллагъу-Таала сизин шо заманда да унутуп къоймажакъ, сизин есирликден уьюгюзге къайтаражакъ.

Сююнмеклигинден пайхаммарны гёзлери йыртыллап йибере, неге туюл де ол Аллагъу-Таала яшавгъа чыгъарма хыял этеген ишлени гъакъында биле болгъан. Амма шо ишлер не буссагъат, не тангала туюл, кёп узакъ замандан гележекде болажакъ. Бир керен Аллагъу-Таала Оъюню пачасын тахгъа миндирип олтуртажакъ.

– Аллагъу-Таала бизге бир Нарыстаны йибережек. Ол бизге гъакимлик этежек. Огъар «Гъайран Ойчу», «Къудратлы Аллагъ», «Даимликни Атасы», «Дюньяны Бийи»... деп айтажакълар. Ол Давутну наслусундан болажакъ. Биз Аллагъу-Таала йиберип гелеген Пачагъа ёл онгарма тарыкъбыз, – дей Ешая. Аллагъу-Тааланы макътавлугъун бары да халкъ гёрюп болсун учун, дангылдан таба Огъар ёлну тазалагъыз, къолланы толдуругъуз, тавланы тюзлегиз.

Арадан кёп йыллар гетип, Ешаяны сёзлери яшавгъа чыгъа – Аллагъу-Таала дюньягъа даим гъакимлик этип туражакъ Пачаны йибере!

Ёшия тапгъан зат

Езекиядан сонг гъакимлик этип тургъан пачалар ол этген бары да яхшы ишлени бузуп къоялар. Адамлар къайтып ялгъан аллагълар да этип, шолагъа сужда этип юрюйлер. Олар гъатта озълени яшларын озлтюрюп туралар ва оланы шо ялгъан аллагълагъа къурбан этип берип туралар. Олар гёзбавчулукъ булан машгъул болма, гюнешге, юлдузлагъа сужда этме башлайлар.

Ягъудеяны халкъы Исрайылны имансыз халкъындан яман уьлгю алып, оланы ёлуна тюшюп къала. Бираздан Ягъудея да дагъытылып къалажакъ. Амма Аллагъу-Таалагъа амин кюйде къалып турагъан бирдагъы бир пача болгъан – Ёшия.

Ёшия пача этилип белгиленгенде, ол Ёгъаш йимик яш болгъан. Озьуне он сегиз йыл битгенде, ол Аллагъу-

Тааланы ибадатханасын янгыртма буйрукъ бере. Ишлейген вакътисинде кѳурувчулар ибадатхананы бир еринден эсде ёкъдан бир эсги ва бек агъамиятлы китапны табып кѳоялар. Гьилкъия деген дин кѳуллукъчу шо китапны Ёшияны китаплар охуйгъан адамына бере. Ол да китапны пачагъа охуй. Ёшия шогъар титирейген гъалында тынглап тура.

– Бу Аллагъу-Тааланы Къанунуну китабы, – дей ол. – Шо Къанунгъа гёре юрюйген заманлардан берли кёп йыллар гетип тура. Биз Аллагъу-Таалагъа берген сёзюбюзню унутуп токътагъанбыз. Биз Ол не сюегенин билме герекбиз.

– Олдана бизге Аллагъу-Тааланы Къанунуну гъакъында хабарласын, – дей Гьилкъия.

Олдана гележекде болажакъ затланы алданокъ айтып берип болагъан къатын болгъан. Ол озыню терен гъакъылы булан белгили болгъан. Олар бу къатынны уёуне багъып алгъасайлар ва огъар китапны гёрсетелер.

– Бу не затдыр? Биз не этме герекбиз? – деп сорайлар олар.

– Аллагъу-Таала булай дей, – деп жавап бере Олдана. – Мени халкъым Магъа тынгламайгъан болуп токътагъан. Адамлар ялгъан аллагълагъа сужда кыылгъан болуп къалгъанлар. Шо зат саялы олар такъсыргъа тарылажакълар. Амма пача Магъа амин кюйде турагъанына гёре, ол сав турагъан чакъы Мен оланы такъсырламай туражакъман.

Ёшия пача халкъны башчыларын ва бютюн халкъны чакъырып жыя. Олар бары да ибадатхананы янында жыйылалар. Ёшия олагъа кычырып Къанунну китабын охуй. Бары да Аллагъу-Тааланы буйрукъларын кюте туруп яшама сёз берелер.

Сонг Ёшия адамлар озылеге сужда этип турагъан Баалны ва озыге ялгъан аллагъланы дагъытма башлай.

Ол агъачдан этилген бары да ялгъан аллагъланы да яллата.

Ол ят аллагълар ва шайтанлар учун кѳурулгъан кѳурбан этеген ерлени де бузуп ташлай.

Ол Гьинном деген кѳолдагъы кѳурбан этеген ерни де бузуп пата-пурхун чыгъара. Шонда адамлар озылени яшларын Мологъ деген ялгъан аллагъгъа кѳурбан эте болгъанлар.

Ол гюнешге сужда этмек учун кьолланагъан бары да атарбаланы да яллатып ташлай.

Бютюн пачалыкъда ялгъан аллагълагъа сужда этмек учун алдагъы пачалар кьургъан ерлер бузулуп ташланалар.

Баалны бары да пайхаммарлары, сигъручулар ва гёзбавчулар кьуваланып чыгъарылалар.

– Аллагъу-Тааланы халкъы Мисриден чыкъгъан заман этгенде йимик, гъали биз Пасханы байрамын оьтгерип болабыз, – дей Ёшия.

Пасханы шо байрамы йимик шолай байрам болмагъаны юз йыллар бола болгъандыр. Шо гюн минглер булан кьойлар, кьозулар, эчкилер ва бузавлар союлуп, ашгъа онгарыла. Гъар уягълюде байрам аш ашала.

Байрам етти гюн узатылып тура. Адамлар Аллагъу-Таалагъа сужда этип туралар.

Ёшия пача Аллагъу-Тааланы жаны-къаны булан сююп тура. Амма Ёшия бир ябушувда оьлтюрюлюп кьалгъанда, адамлар алдагъы яшавлукъ къайдасына къайтып кьалалар. Пача этип гетген бары да ишлер Аллагъу-Тааланы такъсырын гери урдуруп болмай.

ЕРЕМИЯ ПАЙХАММАР

Еремия ва Ерусалимни тюп болува

Аллагу-Таала Еремияны Озюне кюллукук этме деп чакырыв этгенде, Ёшия Ягудеяны пача вакътиси болгъан. Еремия жагил, уялчан хасиятлы болгъан. Ол халкъны алдына чыгып сёйлеп, озюн гёрсетип леззет алагъанлардан болмагъан.

– Мен сени озюнг тувгъанча да, Озюмню пайхаммарым этип тангладым, – дей Аллагу-Таала. – Къоркъма, Мен сени озюнгден де яхшы таныйман. Мен сагъа не сёйлеме герегингни айтып туражакъман. Мен сени къоруп сакълап да туражакъман.

Шолай чакырывдан сонг Еремия сёйлемей иннемей токътап туруп болмай. Аллагу-Тааланы чакырыву ялындай бола (бары затны ичинде сакълап турса, шо ялын Еремияны яллатып къояжакъ эди деп эсинге гелер эди). Ол да Аллагу-Тааланы каламын айтып юрюй.

Еремия яшайгъан йыллар къыйынлы йыллар бола. Ягудея деген гиччинева пачалыкъ даву ортасына тюшюп къала. Шо давада темиркъазыкъдагъы ва къыбладагъы

халкълар бир-бири булан гъакимлик учун ябушуп туралар. Ёшия пача бир ябушувда оъзюню уълкесин мисрили пачаны чапгъынындан сакълай туруп, жанын къурбан эте. Мисрили пача буса бабиллилеге кършы ябушагъан ассириялылагъа кёмеке деп темиркъазыкъгъа бара болгъан.

Дёрт йылдан Набугъодоносор уллу ябушувда уьст чыгъа. Ол Мисрини де тюп этип, Ягъудеяны елеп токътай.

Шо заман Еремия бир токътамай бютюн Ягъудеядан айлана туруп, адамлагъа Аллагъу-Тааланы каламын етишдирип тура. Ол адамлагъа Аллагъу-Таалагъа багъып къайтмаса, олагъа болажакъ такъсырланы буварып айтып тура.

Амма Еремия гъеч башгъа алмашынывну гёрмеген кюйде тура. Адамлар, алда да йимик, ялгъан аллагълагъа сужда этип юрйюлер. Бирев де Еремияны сёзлерине тийишли маъна берип тынгламайлар. Адамлар Еремияны сёзлери бир масхара деп ойлашалар. Адамлар гележекни гъакындагъы оъзюню даллайы булан ол башындан тайышып гетген деп де ойлашалар. Олар Аллагъу-Тааланы каламын эшитмек учун сангырав, озлеге етип гелеген балагъны гёрмек учун сокъур болгъанлар.

Бир керен Аллагъу-Таала Еремиягъа савут-саба этеген устаны уьуне багъып бар дей. Еремия шонда да гелип, ону ишине тергев берип къарама башлай. Чарны айландыра туруп, уста саз балчыкъдан сукара неде кажин этип тура. Бир-бирде бир зат да бажарылмай къала. Шо заман ол балчыкъны ийлеп, бары затны янгыдан башлай.

Аллагъу-Таала Еремиягъа булай дей:

– Саз балчыкъ устаны кьолунда йимик, Исрайылны

халкъы да Мени къолумда тура. Мени оланы бузуп, янгыдан этме ихтиярым бар. Эгер де олар тынгламаса, Мен шо затны этежекмен. Олар озлени яшав къайдаларын алышдырып, терс яшайгъан кюйлерин къойма тарыкълар.

Еремия шо сёзлени халкъгъа етишдире. Амма не этсе де, адамлар огъар тынглама суймейлер.

Артындагъы гюн Еремия ибадатхананы алдында да токътап, булай дей:

– Аллагъу-Таала: «Эгер де сиз Магъа тынгламасагъыз, Мени Къанунумну кютюп турмасагъыз, Мен ибадатхананы да, савлай Ерусалим шагъарны да бузажакъман», – деп айта.

Бу сёзлени буса дин къуллукъчулар гётерип болмайлар. Олар Еремияны тутуп токъсалайлар. Шо гюнден тутуп олар Еремияны ибадатхананы къырыына да гелме къоймайлар.

Амма Аллагъу-Тааланы каламын гъеч бирев токътатып болмас! Еремия Аллагъу-Тааланы айтгъанларын халкъгъа дагъы эркин кюйде етишдирип болмай, амма ол шоланы язып бола. Бары да айтма тарыкъ затын ол бурулуп чырмалгъан бир узун кагъызгъа язып тура. Бир керен

шо кагъыздагъы язылгъан затны пачагъа охуйлар. Пача ачувланып йиберип, шону отгъа ташлап къоя.

Амма шондан пайда болмай. Еремия бары затны янгыдан язып къоя.

– Аллагъу-Тааланы каламы от йимикдир, – дей Еремия. – Шону сѣндюрюп болмас. Шо лап къатты ярны да хумхуватын чыгъарып болагъан чѣкюч йимикдир.

Бираздан Ягъудеяны пачасы Набугъодоносор пачагъа ясакъ тѣлемекни гери ура. Ол башгѣтерме сюе...Амма оъзюню пача тахындан къуру къалып къала!

Набугъодоносорну асгерлери Ерусалимни елеп, пачаны есирликге алалар ва ону минглер булангъы озге есирлер булан бирче Бабилге элтелер. Шо есирлени арасында Езекийил деген бир жагъил адам да бола.

Пача болуп Седекъия тюше. Ол Ягъудеяны ахырынчы пачасы болуп токътай. Амма Ягъудеяны халкъы не этсе де, бир затгъа да уйренмеген кююнде къалалар.

– Аллагъу-Таала бабиллилеге къолгъа барып къалыгъыз дей, – деп билдире Еремия, – ѳгъесе олар сизин янчып къояжакълар. Бир пайдасыз ялгъан аллагълагъа да сужда этегенигизни токътатыгъыз. Геч болуп къалгъанча, Аллагъу-Таалагъа, Бар Аллагъгъа багъып къайтыгъыз. Бир аз заман тююл къалмагъан.

Адамлар шо гъакъда эшитме де суймейлер. Еремия Ерусалимде халкъ инг де суймейген адам болуп токътай.

– Хыянатчы! Хыянатчы! – деп къычыралар адамлар. – Сен душмангъа сатылып токътагъансан.

Олар пайхаммарны тутуп йиберип, токъсалама да токъсалап, зиндангъа ташлап къоялар.

Он йылдан сонг Седекья пача, атасы да йимик, башгётерме сюе. Бабилли пача Набугьодоносор асгери булан гелип йиберип, Ерусалимни кършавгъа алып токътай.

– Эгер де сав къалма сюе бусагъыз, таби болуп къалыгъыз, – дей Еремия халкъгъа. – Не этип къойсагъыз да, Аллагъу-Таала бу шагъарны бабиллилеге бережек.

Халкъны башчылары бу сёзлени эшитип, бек къзапланып йиберелер ва Еремияны бир терен къююгъа ташлап къоялар. Шону ичинде сув болмагъан, янгыз наслыкъ болгъан. Шонда олар Еремияны ачындан оълюп къалсын деп къоялар. Амма шонда Эфиопиядан гелген Эбед-Малик деген бир адам болгъан. Ол къалада къуллукъ эте болгъан. Эбед-Малик пачаны янына барып йиберип, ону пайхаммаргъа языкъсынма рази эте. Сонг ол ва дагъы да уъчев аркъанлар да йиберип, Еремияны чыгъаралар.

Шо заман Седекья пача Еремияны бир яшыртгъын сёйлешивлеге чакъыра.

– Мен не этме герекмен? – деп сорай пача.

– Таби болуп къал, шагъар бузулажакъ, – деп жавап бере Еремия.

Амма Еремия айтгъан кюйде этегенни орнуна, оъзю сама оълюмден кьутулуп къалайым деп, пача къачма къарай.

Амма бабиллилер ону тутуп, эки уланын да оьлтюрюп къоялар. Оъзю пачаны буса гёзлерин чыгъарып къоялар.

Бабиллилер шагъарны барусун, къаланы, Аллагъу-Тааланы ибадатханасын, бары да уыйлени де бузуп, сав шагъарны яллатып къоялар. Шолай да олар ибадатханадан бары да Баалы затланы алып гетелер.

Олар адамланы кьулчулукъгъа да айландырып, йыракъдагъы Бабилге, бир вакътилерде Аллагъу-Таала оъзюнде Ибрагъимге чакъырыв этген элге багъып элтелер.

Еремияны ва дагъы да бир нече адамны Ягъудеяда къоялар.

Аллагъу-Таала Оъзюню тынглавсуз халкъын шолай такъсырлай. Амма Ол халкъын суймейген болуп къалмай.

Еремия кьуваланып чыгъарылгъанлагъа маслагъат эте туруп, булай кагъыз яза:

– Аллагъу-Таала булай деп айта: «Бир вакътилерде Мен сизин къайтаражакъыма ваъда эте тураман. Кьуваланып чыкъгъан элде сиз Мени суйме уыйренежексиз. Сиз Мени Къанунумну эсигизге алажакъсыз, Мени булан янгыдан ярашывлукъда яшап къалажакъсыз. Кьуваланып чыкъгъан еригизден Мен сизин оъзюгюзню элигизге къайтаражакъ гюнню къаравуллап туругъуз».

ЕЗЕКИЙИЛ ПАЙХАММАР

Езекийил ва къуваланып чыгъарылгъанлар

у б ю н
о т у з
Ш о

Езекийил есирликде турагъан заманда бек сагъына. Бютюн оьмюрю ол оьзюне йыл битеген гюнню къаравуллап тура. Ш о заман ол не буса да Аллагъу-Тааланы ибадатханасында дин къуллукъчу болуп болажакъ.

Амма ол мунда, ватанындан юзлер булангъы чакъырымлар арекде къалып тура. Езекийил Ягъудеядан есирликге алынгъан он минг есирни бириси болгъан. Набугьодоносор Ягъудеяны биринчилей тюп этгенде, олар Бабилни тюзлюклеринде ишлемек учун есирликге алынгъан болгъанлар.

Езекийил уьюнден чыкъгъанлы беш йыл гете.

– Мундан нечик йыракъдадыр дагъы ибадатхана, – деп ойлаша Езекийил. – Аллагъу-Таала да йыракъда бугъай.

Ел бирден гючленип гетгенде, ол уьстге багъып къарама борчлу бола. Къайдан чыгъып къалды экен бу боран? Огъар багъып бир тамаша къара булут геле. Яшмын яшнай. Бары да зат шолай ювукъда бола чы, гъатта Езекийил боранны тап юрегин гёрюп болагъанда йимик болуп къала. Арагъа дёрт жанлы зат чыгъа. Олар къанатларын бир-бирине тийдире туруп учалар. Дагъы да о янгъа да, бу янгъа да

айланып болагъан дегерчиклер, бары да янгъа къарап болагъан гезлер арагъа чыгъалар.

Шо къарангылыкъны ортасында Езекийил гез къамашдырагъан шавланы гёре. Шо шавла кекден эсе кеп керенлер артыкъ ярыкъ бола ва энемжаяны бары да тюслери булан къувлуп тура.

Шо заман ол бир аваз эшите. Шо аваздан ер тербенип йибере. Езекийил къартыллап йибере. Мунда, Бабилде Озью Аллагъу-Таала сама да тюгюлмю экен?

– Гьей олюмге тарылажакъ адам, – дей шо аваз, – Мен сени къуваланып чыкъгъан Мени халкъыма билдирсин деп йибере тураман. Олар башгетерип, Магъа арт берип токътадылар. Олагъа Магъа багъып къайтсынлар деп буюр. Мен сагъа айтма тарыкъ сёзлени уйретежекмен.

Шонда шо гъайран гёрюнюш ёкъ болуп къала. Езекийил къартыллай туруп къонушгъа къайта. Аллагъу-Таала мунда экен, Ол гъар заманда да къырийында экен. Ол Езекийилге айрыча бир тапшурув да берген. Янгыз ибадатханада да тюгюл, мунда да, ят элде де, къуваланып чыкъгъанланы арасында да.

Шондан сонг Аллагъу-Таала Езекийилге дагъы да кеп башгъа гъайран гёрюнюшлер гёрсетип тура. Бир керен Ол Езекийилге Набугъодоносор янгыдан Ягъудеягъа гирип, Ерусалимни де елеп, ибадатхананы бузажакъ кююн гёрсетип бере.

Езекийил шо гъакъда башгъа адамлагъа да хабарлай. Ол янгыз сѣзлер булан хабарлап къоймай. Езекийил шо затланы шолай жанландырып гѣрсетип бере чи, гъатта сонг шоланы бирев де унутуп болмай.

– Бу затда оъзюбюзню айыбыбыз бар, – дей ол. – Аллагъу-Таала бизге бакъгъан якъда шончакъы сювюн, рагъмусун гѣрсетип тургъан сонг да, биз Ону Къанунун да бузуп, тюз иш гѣрмей турдукълар. Биз гъатта ялгъан аллагълагъа да сужда этип турдукълар. Бу бизин башыбызгъа тюшген такъсыр.

Амма Езекийил де алданокъ билдирген кююнде йимик, Набугъодоносор Ерусалимни де елеп, шагъарны ва ибадатхананы бузгъан деген хабар етише. Халкъ умутсуз гъалгъа тюшюп токътай.

– Гъали энни бизин гележегибиз ёкъ, – дейлер олар. – Бизге умут да ёкъ. Аллагъу-Таала бизин къоюп къойду.

Езекийил халкъны гѣнгюн ала туруп:

– Шолай ойлашмагъыз! Аллагъу-Таала бизин гъали де сюеген кююнде тура, – дей.

Амма не этсе де, адамланы гѣнгю ачылмай тура.

Шо заман Аллагъу-Таала Езекийилге янгы, айрыча башгъа гѣрюнюш гѣрсетип бере. Ол къолда токътап бола. Ону айланасы булан буса ер толуп сюеклер бола – адамланы эсги, къуругъан сюеклери.

– Шо сюеклеге Мен шолардан тыныш алып болагъан сав адамлар этежекмен деп айт, – дей Аллагъу-Таала.

Езекийил бары да затны оъзюне буюргъан кюйде эте. Ол Аллагъу-Тааланы сѣзлерин айтгъандокъ, бир тамаша иш болуп къала. Сюеклер бир-бирине къошула туруп, бирикме башлайлар. Сюеклер къандан-жандан амалгъа гелген къаркъаралагъа айланып йиберелер! Аллагъу-Таала Оъзюню сѣзю булан шоланы ичлерине жанлар гийрип къоя.

– Мени халкъыма Мен этип болагъан затны гъакъында хабарла, – дей Аллагъу-Таала. – Мен оланы ичлерине янгы жанлар гийрип, олардан янгыдан бир халкъ этип къояжакъман. Мен оланы уъюне, оъзлени топурагъына къайтаражакъман. Бу гезик олар Магъа амин болуп туражакълар. Мен олагъа шо затланы ваъда эте тураман. Олар буса Мен гъар заманда да Оъзюмню сѣзюмде табылагъанымны билип турма тарыкълар.

Даниялны гъакъындагъы хабар

Набугъодоносор пача Даниялны Ерусалимде уюнден есир этип алгъанда, ол яш болгъан.

Бабилге гелип, бираздан Даниял ва ону уьч къурдашы айрыча охутув учун сайланып алыналар. Олар бары да гърмекли, Ягъудеяны инг белгили агълюлеринден чыккъъан яшлар болгъанлар. Олар гъакъыллы ва бек гъюнерли де болгъанлар.

– Оланы уьч йылгъа мени мактабыма йиберегиз, – дей пача. – Олагъа бизин тилни, бизин язвну уьйретигиз. Олар бизин уллу терен ойлу адамларыбызны алдында охусунлар. Мен олагъа лап да тизив аш да, лап да тизив чагъыр да берсин деп буйрукъ бережекмен. Сонг магъа къуллукъ этсин учун, мен оланы къаркъаралары чыныккъанни да, яхшы билим алгъанни да сюемен.

Аллагъу-Таала Озьюню халкъы учун не затны ашама ярайгъанлыкъ, не затны буса ярамайгъанлыкъ булан байлавлу айрыча къайдалар берген. Даниял ва ону къурдашлары Аллагъу-Тааланы Къанунун кютме сюелер. Шо саялы олар озлени сакълавчусуна пачаны ашыны орнуна озлеле емишлер ашама ва сув ичме ихтияр бермекни тилейлер.

– Эгер де сиз бош болуп, неде авруп къалсагъыз, мени сав къоймажакълар, – дей сакълавчу. – Амма сиз он гюн шолай этип къарама боласыз, сонг буса къарарбыз.

Он гюнден сонг Даниял ва ону къурдашлары къурч, гъатта пачаны ашын ашайгъан жагъил уланлардан да гючлю болуп токътайлар. Олар охувда да алда болалар. Шо саялы сакълавчу олагъа озлер сюеген кююнде ашап турма ихтияр бере.

Уьч йылдан сонг олар бириси охувчуланы арасында инг де тизивлери болуп токътайлар. Олар гъатта Бабилдеги терен гъакъыллы адамларындан да артыкъ билеген болуп чыгъалар. Шо саялы пача оланы озьюню янында къуллукъ этме къюп къоя.

Пачаны тюшо

Бир керен пача бир кьоркьунчлу тюш гёре. Ол бирден-эки бек кьоркьуп, терен гьакьыллы адамланы артындан йибере.

– Мен сизге не тюш гёргенимни хабарлай турмажакьман, – дей ол. – Амма сиз магъа шону хабарлап да берип, шо тюш не англатагъанны айтып берме герексиз.

Булай буйрукьну эшитип, терен гьакьыллы адамлар рагъатсызланып йиберелер. Олар гъар къайсы тюшню де чечип болажакъ эди, амма башлап не тюш гёргенни билме герек чи дагъы.

– Сен бизге гёрген тюшонгню хабарлап берген бусанг, биз ону чечип берер эдик, – дей олар.

Бу сёзлени эшитип, пача оьтесиз гючлю кюйде къзапланып йибере.

– Мен сизин туврап, гесек-гесек этме буйрукъ бережекмен, – деп кьычыра ол.

– Амма сен тилейген затны бирев де этип болмажакъ, – деп жавап берелер терен гьакьыллы адамлар.

Шо заман пача оьзюню асгерлерине оланы барына да оьлюм жаза бермекни буюра.

Терен гьакьыллы адамланы барысы да булан Даниялгъа да оьлюм жаза бермек учун, асгерлер шо заман ону артындан гелелер.

– Бир башлап магъа пача булан сѣйлеп къарама изну беригиз, – дей ол. – Мен огъар тюшюн де хабарлап, шону чечип де бережекмен.

Даниял оъзюню къурдашлары булан да сѣйлеп къарай. Аллагъу-Таала оъзлеге бу масъаланы чечме кѣмек этсин деп, олар бары да бирче Огъар дуа этип тилейлер. Аллагъу-Таала да тюшню айтып ва шону чечип бере.

Пачагъа Даниял тюшню маънасын анлатгъан сонг, ол Аллагъу-Таалагъа, Даниялны Аллагъына гъюрмет этме башлай.

Алтындан этилген ялгъан аллагъ

Амма бир нече йылдан Набугъодоносор алтындан бир залим ялгъан аллагъ эте. Шо ону ялгъан аллагъларындан бириси болгъан. Шону бийиклиги отуз метрлеге ювукъ бола. Пачаны айланасындагъыланы барысы да: гъакимлер, ойчулар, дуванчылар – бары да шо ялгъан аллагъгъа сужда этме баралар. Согъув алатланы инг де яхшы согъуп бажарагъанлары шону гъюрметине зурнайланы, къомузланы ва аргъанланы сокъма деп гелелер.

Шо гюн пача булай буйрукъ бере:

– Кюй согъулма башлангъандокъ, бары да адамлар йыгъылып йиберип, шо аллагъгъа сужда этме гереклер. Шолай этмегенлени буса мен къызып турагъан кѣрюкге ташлама буйрукъ бережекмен.

Даниялны уъч къурдашындан къайры къалгъанлар барысы да пачаны буйругъун кютелер. Даниял оъзю буса шонда болмай. Олар гъеч тартынмайлы, пачагъа булай дейлер:

– Аллагъу-Таала, Аллагъыбыз, бизин отдан къутгъаражакъ. Ол этип болмайгъан гъеч бир зат ёкъдур. Амма ол бизин къутгъармай къойса да, биз гъеч дагъы башгъа аллагъгъа сужда этмежекбиз. Биз ялгъан аллагъгъа сужда этмежекбиз.

Бу сѣзлени эшитип, пача шолай къазапланып йибере чи, ол гъатта кѣрюкню гъамангъыдан эсе етти керен гючлю этип якъма буйрукъ бере. Жагъил уланланы къолларындан-

бутларындан да байлап, яхшы кызып турагъан кёрюкге багъып ташлап къоялар.

Пача оъзюню гёзлери булан гёрген затларына оъзю инанмай къала. Ол оъртенни ичинде эркин кюйде юрюп айланып турагъан уъчевню тююл, дёртевню гёре.

– Дёртюнчюсю, – дей ол, – аллагъгъа ошاپ къала!

– Чыгъыгъыз, – деп чакъыра ол. Уъч де кърдаш чыгъалар. Олар байланмагъан, оъртен буса оланы опуракъларына тиймеген ва башларындагъы бир тюкню де чиркитмеген гъалында болалар! Олардан гъатта тютюнню ийиси де гелмей.

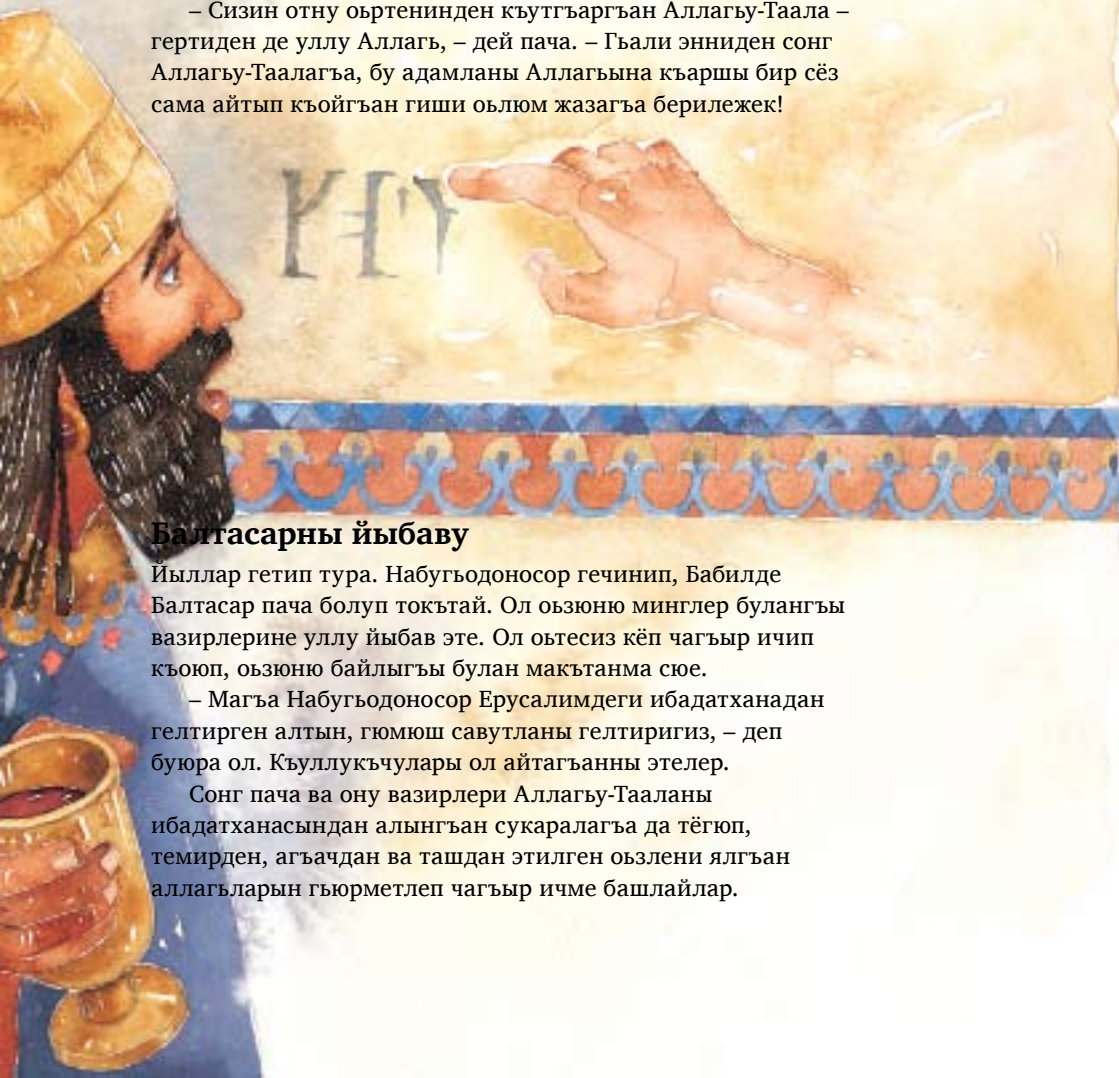
– Сизин отну оъртенинден къутгъаргъан Аллагъу-Таала – гертиден де уллу Аллагъ, – дей пача. – Гъали энниден сонг Аллагъу-Таалагъа, бу адамланы Аллагъына кършы бир сёз сама айтып къойгъан гиши оълум жазагъа берилежек!

Балтасарны йыбаву

Йыллар гетип тура. Набугъодонсор гечинип, Бабилде Балтасар пача болуп токътай. Ол оъзюню минглер булангъы вазирлерине уллу йыбав эте. Ол оъртесиз кёп чагъыр ичип къоюп, оъзюню байлыгъы булан макътанма сую.

– Магъа Набугъодонсор Ерусалимдеги ибадатханадан гелтирген алтын, гюмюш савутланы гелтиригиз, – деп буюра ол. Къуллукъчулары ол айтагъанны этелер.

Сонг пача ва ону вазирлери Аллагъу-Тааланы ибадатханасындан алынгъан сукаралагъа да тёгюп, темирден, агъачдан ва ташдан этилген оъзлени ялгъан аллагъларын гъюрметлеп чагъыр ичме башлайлар.

Олар кычырып, кюлеп, бек къавгъалап турагъанда, гъавадан чыгъып кългъан адам кълну гърюп къллар. Шо къл тамда язв этме башлай. Бары да кълнакълар пысып туралар, пача буса агъларып, кълрдан да акъл болуп токълтай. Язв бырынгъл, биревге де англашылмайгъан тилде бола.

– Мени терен гълкъллы адамларымны чакълрып гелтиригиз, – дей ол кълрлыкългъан тавуш булан. – Магъл язылгъан затны маълнасын англатьп берген гиши мени биринчи ойчум болуп кълалажакъл.

Амма терен гълкъллы адамланы бириси де язылгъан затны маълнасын билип болмайлар.

Шо заман пачаны анасыны эсине бир заманларда Даниял Набугълдоносор пачаны тълшюн чечип бергени тълшюп гете. Пача Даниялны артындан йиберме буйрукъл бере.

– Магъл бу зат не англатагъланны айтып берсенг, мен сени бай да, гълчлю де этежекмен, – дей пача.

– Савгълларынгни озълнге кълй, – деп жавап бере Даниял. – Мен гълли сагъл айтажакъл зат сени кепинге гелмежек. Сен озълнгню аллагълларынгни гълрметине Аллагъл-Тааланы ибадатханасындан алынгъан савутлардан ичип, Ону хорлап токълтадынг. Аллагъл-Таала сагъл пача болуп турма бир аз заман тълшюл къллмагълан, сени пачалыгълынг мидиянлыланы ва фарсланы къллуна берилип кълалажакъл деп айта.

Тап шо гече Балтасарны озълтюрюп къллар. Мидиянлылар ва фарслар Бабилни де елеп, тахгъл озълени пачасын – Дарийни олтурталар.

Даниялгъл кълршы этилген тилбирчилик

Дарий пача Даниялны уъл баш гълкиминден бириси этип белгилей. Даниял олай яш тълшюл буса да, ол пачагъл намуслу ва герти кълде къллукъл этип тура. Гълманда йимик, ол Аллагъл-Таалагъл сужда да этип тура: низамлы кълде, белгили бир вакълтиде, гълнде уъл керен, терезени алдында тизлеринден де туруп, юзюн Ерусалимге де бакълдырып.

Пачаны озълге эки гълкими Даниялны гъллелейлер ва огълар кълршы тилбирчилик этме токълташалар. Олар Даниялгъл не айып салып болар экен дагъл? Ол чу гълч бир яман зат да этмеген. Янгълз ону динин озълне кълршы къллламакъл кълалып токълтай.

Олар пачаны бузма ва алышдырма ярамайгъан янгы къанун къабул этме рази этелер. Шо къанунгъа гёре биревню де отуз гюнню ичинде гъеч бир аллагъгъа ибадат этме ихтияры болмай. Эгер де гъеч гиши шо къанунну бузуп къойса, ону ичинде арсланкъапланлары да булангъы терен оргъа ташлап къояжакъ эдилер.

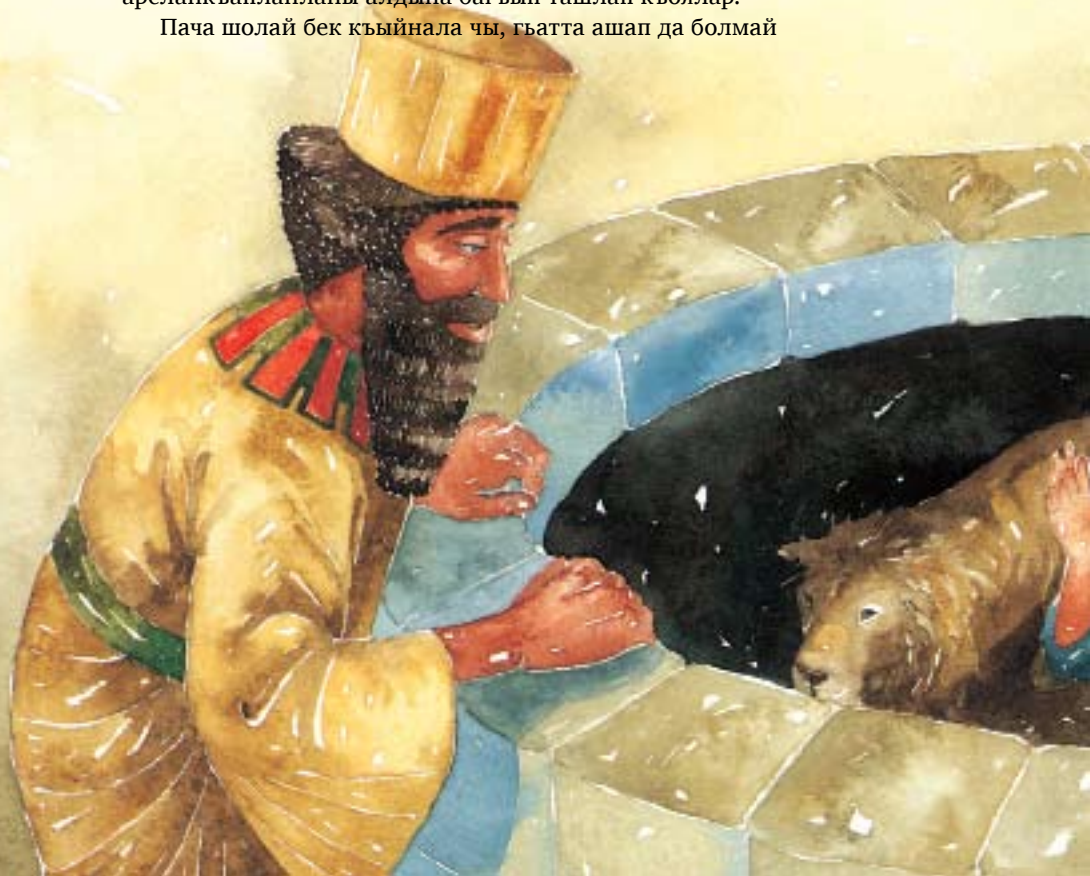
Даниял пача шолай къанунгъа къол салгъанны биле, амма ачыкъдан, гюнде уъч керен Аллагъу-Таалагъа ибадат этип тура.

Даниялны душманлары бу ишге бек сюенелер – олар ойлашгъан зат бажарылып къала. Олар бары затны пачагъа хабарлама алгъасайлар.

Олар Даниял учун тузакъ гъазирлегенни англап, Дарийни бек кепи бузула, неге тююл де пача ону сюе болгъан. Ол кёп заман ойлашып тура, амма Даниялны къутгъарып болардай бир зат да табып болмай.

Шо гече Даниялны терен ордагъы ач къалып турагъан арсланкъапланланы алдына багъып ташлап къоялар.

Пача шолай бек къыйнала чы, гъатта ашап да болмай

тура. Ол оъзюню согъувчуларыны ва самаркъавчуларыны барын да къувалап чангына батдыра. Сав гече ол кирпик де къакъмагъан кююнде тура. Эрген тез, танг билине турагъанда буса, ол арсланкъапланлар булангъы терен оргъа багъып бара.

– Даниял! – деп къычыра ол. – Аллагъу-Таала, Аллагъынг сени арсланкъапланлардан къутгъардымы дагъы?

Пача жавап эшитилмей къалар деп къоркъа. Амма орну къарангылыгъындан таба Даниялны булай тавушу эшитиле:

– Къутгъарды, пачам. Арсланкъапланлар магъа зарал этмедилер. Аллагъу-Таала мен айыплы тюгюлюмню биле эди, шо саялы Ол мени якълады. Мен сагъа къаршы гъеч бир зат да этмегенмен.

– Тезликде ону азат этигиз, – деп къычыра Дарий. – Арсланкъапланланы алдына Даниялны айыплагъанланы оъзлени алып ташлагъыз!

Даниял шолай заралланмагъан кююнде чыгъа, неге тюгюл де ол гъар заманда да Аллагъу-Таалагъа инанагъан кююнде тура.

Дарий пача башгъа булай буйрукъгъа къол сала:

– Мени пачалыгъымдагъы гъар ким Даниялны арсланкъапланлардан къутгъаргъан Аллагъу-Тааланы, ону Аллагъыны алдында къоркъуп, титиреп турсун. Аллагъу-Таала гъар даимге де Бар Аллагъдыр!

УЗАЙЫР, НЕЕМИЯ

Къайтып уыйге, Ерусалимге багъып!

Шо заманларда Бабилде гъакимлик этип турагъан Кир деген фарс пача яхшы ва рагъмулу адам болгъан. Ол булай деп билдире:

– Магъа Аллагъу-Таала Оьзюню халкъы болгъан ягъудилилер Ерусалимдеги ибадатхананы янгыдан къуруп болсун учун, мен оланы уьюне йиберме герегимни айтды. Сизин барыгъызны да гетме ихтиярыгъыз бар. Мен Набугъодоносор пача ибадатхананы бузгъанча, шондан алгъан бары да Баалы затланы да къайтаражакъман.

Шо гюн Бабилни орамлары къуванчлыкъдан толуп къала.

– Къуваланып яшайгъан заманыларыбызгъа ахыр гелди! – деген тавушлар эшитиле бары ерден. – Аллагъу-Таала Оьзюню ваъдасында табылды! Биз уьюбюзге къайтып болабыз!

Аллагъны халкъы оьзлени топурагъында Аллагъу-Таалагъа янгыдан сужда этме башлажакъ гюнню чыдамсыз кюйде къаравуллап тура. Къуваланып чыкыгъан йыллары оланы Аллагъу-Тааланы сойме, Огъар тынглама уйретип тургъан.

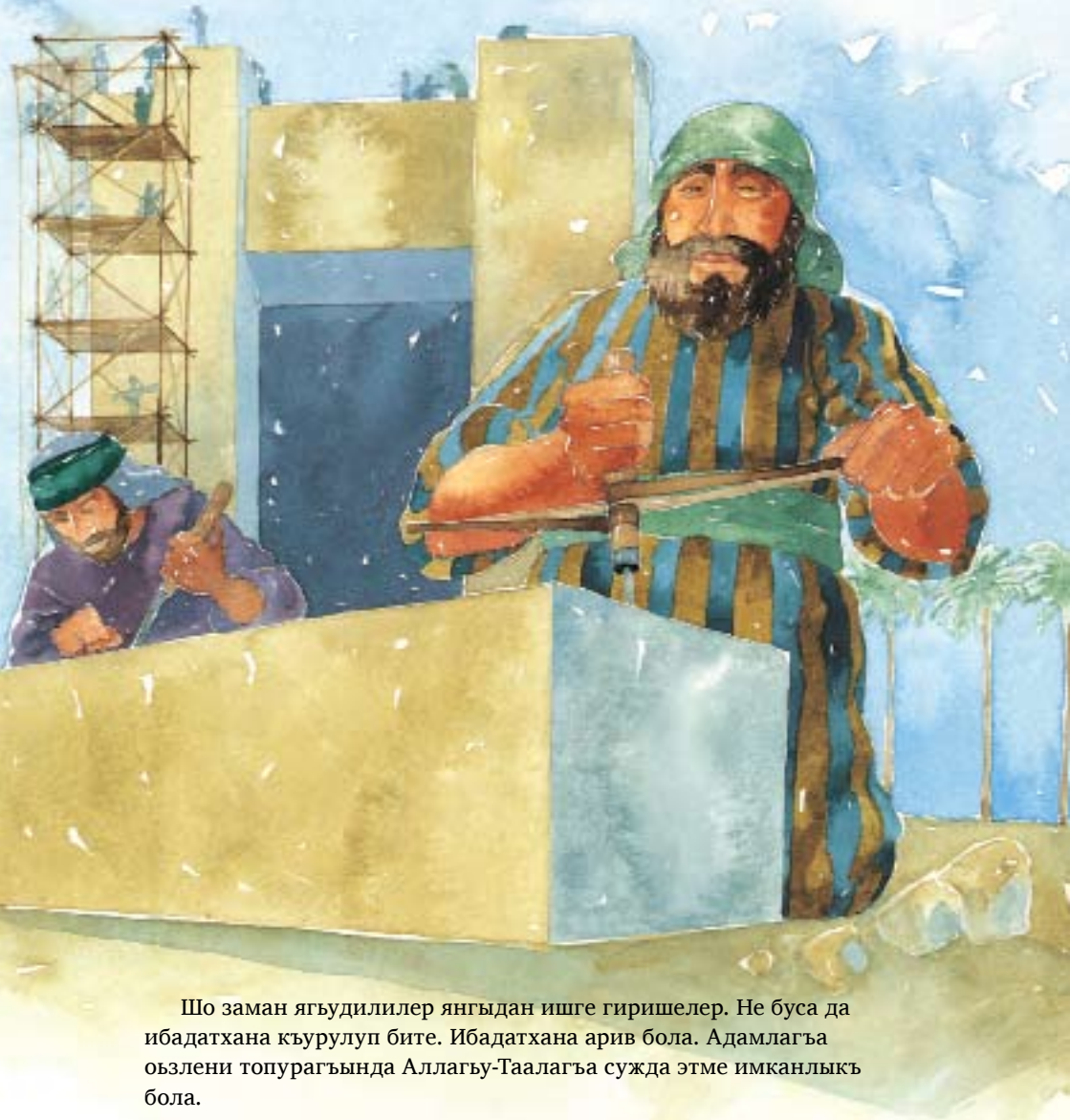
Оьзлени къуллукъчуларын ва бары-ёгъун да алып, къыркъ эки минг адам дангылдан таба ёл чыгъа. Оланы атлары, къачырлары, тюелери ёл учун тюрю-тюрю мал-матагъдан ва сурсатлардан юкленип тола.

Нечик де олар Ерусалимге гелелер. Мунда оланы инг биринчи мурады Аллагъу-Тааланы ибадатханасын янгыдан къурма гиришмек бола. Къурулуш ишлер учун алтын, гюмюш де гелтирилген болгъан. Биринчи гюнлерденюкъ уллу къуванчлыкъда ибадатхананы кюрчюсю салына. Ягъудилилер къуваланып чыгъып яшайгъан вакътиде оланы топурагъында яшап тургъан адамлар да кёмек этме гиришелер.

– Биз де Аллагъу-Таалагъа сужда этебиз, – дейлер олар. Амма ягъудилилер бары затны оьзлер этме сюелер.

Шо заман шо адамлар олагъа пуршав этме башлайлар. Ишлени кёп замангъа артгъа теберип къоялар. Аллагъу-Тааланы пайхаммарлары булай дейлер:

– Уялыгъыз, сиз чи оьзюгюзню уйлеригиз булан машгъул болуп къалгъансыз, Аллагъу-Тааланы уью буса чёкген гъалында къалып тура.

Шо заман ягудилилер янгыдан ишге гиришелер. Не буса да ибадатхана кѳурулуп бите. Ибадатхана арев бола. Адамлагъа оьзлени топурагъында Аллагъу-Таалагъа сужда этме имканлыкъ бола.

Дин алим Узайыр

Йыллар гете. Аллагъу-Тааланы Къанунун да уйрене туруп, Бабилде яшайгъан Узайыр деген адам болгъан. Исрайылдагъы ягудилилер Аллагъу-Тааланы Къанунун бирдокъда билмейгени ону рагъатсызландырып тура. Ол пачагъа оьзюне шонда да барып, олагъа Къанунну уйретме изну берсин деп тилей. Пача Узайыр терен гъакъыллы адам экенин биле болгъан ва огъар бек абур эте болгъан.

– Сени барма ихтиярынг бар, – дей ол, – оьзюнг булан сени булан гелме сюегенлени барысын да ал. Мен сагъа Аллагъу-Тааланы ибадатханасы учун гюмюш, алтын, сагъа тарыкъ болажакъ чакъы бары да затны бережекмен.

Ерусалимге элтеген ёл кьоркьунчлу болгъан, тонавчулар ёлугъуп кьалма бола болгъан. Амма Узайыр Оьзю Аллагъу-Таала оьзлени кьоруп сакълажагъына инана. «Пача бизге булай да рагъмулу болду, – деп ойлаша Узайыр, – мен огъар сакълавчулар да берсин деп дагъы да тилей турмажакъман».

Аллагъу-Таала ону гертиден де кьоруп сакълап тура.

Узайыр Ерусалимдеги адамлар тюз кюйде яшамайгъанын эслей. Эргишилер ят эллерден къатынлар ала болгъанлар. Олар буса оьзлер булан оьзлени ялгъан аллагъларын да алып гелип, эрлерин шологъа сужда этме уйьрете болгъанлар. Кёп йыллар алякъда Исрайылны халкъын Бабилге къувалап чыгъаргъанлыкъны себеби де тап шо эди чи дагъы.

– Сиз Аллагъу-Таалагъа берген сёзюгюзню унутуп токтагъансыз, – дей Узайыр. – Амма гъали энни сиз тюз кюйде яшама башлама тарыкъсыз.

Узайыр халкъны Аллагъу-Тааланы Къанунуна таби болма уйьретип тура.

Чагъыр тёгювчю Неемия

Ибадатхана янгъдан къурула, амма шагъар чёгюлген гъалында къалып тура. Шагъарны айланасы булан душманлардан

сакъланмакъ учун этилген барулар бузулгъан ва ялланылгъан болгъан. Фарс пачаны къаласында яшайгъан Неемия шо гъакъда эшитип, йылап йибере.

Неемия пачаны чагъыр тегювчюсю, къаладагъы бек агъамиятлы адам болгъан. Ол Аллагъу-Тааланы сюеген, озъюню халкъыны гъайын этеген ягъудили болгъан. Дерт гюню узагъында ол бир зат да ашамайлы, Аллагъу-Таалагъа ибадат этип тура. Ол бек пашман бола. Бираздан шону пача эс эте.

– Не болгъан? – деп сорай ол.

Неемия пача озъюне кемекек этсин деп, ичинден Аллагъу-Таалагъа къысгъача дуа да этип:

– Пачам, Ерусалим чегюлген гъалында къалып тура. Ярай буса, шонда да барып, магъа Ерусалимни янгыртып къурма изну бер, – деп жавап бере.

Аллагъу-Таала Неемияны дуасын къабул эте – пача ону янгыз йиберип къоймай, озъюню гъакимлерине елда ону къоруп сакъламакъны ва гъар тарыкъ болагъан кемекекни этмекни де буюра.

Неемия нечик де Ерусалимге етише.

Ол къарангы болгъунча токътай. Сонг ол атгъа да минип, барулары да тергей туруп, сав шагъарны айланып чыгъа.

Артындагъы гюн ол дин къуллукъчуланы, халкъны башчыларыны, бютюн халкъны алдына чыгъып сейлей.

– Шагъарны бузулгъан барулары – бизин учун уллу биябурлукъ, – дей ол. – Гелигиз, шоланы янгыртып къурма

башлайыкъ! Аллагу-Таала бизге кѐмек этежек.

Неемия олагъа Аллагу-Таала оъюню дуасын къабул этген кююн ва фарс пача мунда гелме изну бергенин хабарлай.

Неемия Ягъудеяны гъакими этилип белгилене. Бираздан ол ишлени къурма башлай. Гъар агълю баруну оъюню уьуне ювукъдагъы гесегин ишлей болгъан. Шо саялы олар бары гююн де салып къаст этип туралар.

Амма шонда яшап турагъан башгъа халкъланы вакиллери къоркъма башлайлар. Олар Ерусалим янгъдан гючлю ва беклешдирилген шагъар болгъанын суймей болгъанлар. Олар баруланы ишлейгенин токътатма сюелер.

Бир башлап олар ишлеп турагъан ягъудилилени уъстюнден мысгъыллап кюлейлер.

– Нечик ойлашасыз, нечик бару ишлежексиз дагъы сиз? – деп кюлейлер олар. – Муну гъатта тюлкю де тешип чыгъып болажакъ.

Амма ягъудилилер олагъа гъеч тергев бакъдырмайлы, къаныгъывлу кюйде ишлеп туралар. Барулар гѐтерилип туралар.

Шо заман душманлар олагъа чапгъын этме токъташалар. Неемия Аллагу-Тааладан кѐмек къаравуллап дуа эте ва къаравуллар сала. Адамланы яртысы ишлеп турагъанда, къалгъан яртысы савутларын да тутуп, гъазирлик гѐрюп туралар.

Душманлар буса булагъа къаршы янгы-янгы пышдырыкълар ойлашып туралар.

– Биз сизин булан сёйлеме сюебиз, – дейлер олар.

– Бу бек агъамиятлы иш. Бизин сёйлей турма чолабыз ёкъ, – деп жавап бере Неемия.

Шо заман олар пачагъа, сайки, Неемия башгётерме тура деп айтажакъбыз деп, къоркъутувлар берме башлайлар. Амма ону бир зат да токътатып болмай.

Не буса да Аллагъу-Тааланы кёмеклиги де булан ишлер тамамланагъан гюн етише. Къурулуш ишлер элли эки гюнню узагъында юрюлюп тура. Ерусалим оъзю булан ким де оъктем болуп болардай гючлю беклешдирилген шагъар болуп токътай.

Ягъудилилер байрам этелер. Баруланы уъстю булан къычыра, Аллагъу-Таалагъа алгъыш йырлар да айта туруп, олар шагъарны дёгерек айланып чыгъалар. Дин къуллукъчулар зурнайларын согъалар, кюй согъагъанлар согъув алатларын согъалар. Бары да адамлар оъзлени насипли гъис этелер!

Дин алим Узайыр халкъгъа къычырып Аллагъу-Тааланы Къанунун охуй ва шону англата. Адамлар Аллагъу-Тааладан оъзлер этип къойгъан бары да яман ишлени гечип къойсун деп тилейлер. Олар гъар заманда да Аллагъу-Тааланы сююп ва Ону Къанунун кютюп турма сёз берелер.

Шолай чагъыр тёгювчю Неемия ва дин алим Узайыр Аллагъу-Тааланы халкъына башчылыкъ этип туралар. Олар адамланы Аллагъу-Таалагъа тынглап яшама да уыйретип туралар.

ЕСПИР

Тюзелмей кългъан

тилбирчилик

Персияны Кесерикс деген пачасы оъзюню Суздагъы ватандашлары учун уллу йыбав эте. Шо йыбав пачаны бавларында юрюле ва етти гюн узатылып тура. Чагъырны таза алтындан этилген сукаралагъа да тегюп берелер, тепсилер буса ашайгъан-ичеген затлардан толалар.

Тап шо вакътиде пачаны Астин деген къатыны къланы ичинде къатынгишилер учун йыбав эте.

Еттинчи гюн пача бек шат да болуп, бары халкъгъа оъзюн гёзел къатынын гёрсетме токъташа.

– Гелтиригиз мунда къатыным Астинни, – деп буюра ол оъзюню къуллукъчуларына. Амма пачаны къатыны чакъырывну гери ура. Ол пачаны къонакъланы алдында гъайгев этип гёрсетип къоя. Пача бек къазапланып, ойчуларыны артындан йибере.

– Эгер де башгъа къатынгишилер де бу затны гъакъында эшитип къойса, -дейлер олар, – бары да къатынлар оъзлени эрлерине тынгламай турса да ярай деп токъташажакълар.

Этме бир зат къала – оъзюню оъктемлиги учун пача къатынны такъсырламакъ.

– Астинни къувалап чангына батдыргъыз, – деп буюра пача. – Энни мени янгы къатыным болажакъ.

Пачагъа янгы къатын излеме башлайлар.

Пачаны къласында Персияны инг де арив къызларын жыялар. Сав йылны узагъында оланы пачаны гъарамханасында сакълап туралар. Къызлар айрыча ашлар ашап, олагъа пачаны къаравашлары къуллукъ этип туралар.

Сонг пача гезик булан оланы гъарисини артындан йиберип тура.

Оланы арасындан инг де аривю Еспир дегени болгъан. Ол ягъудили Мардагъайны къызы болгъан. Ол бек гёзел къыз болгъан, ону бары да халкъ сие болгъан. Кесерикс Еспирни бек ушата ва ону озъюню янгы къатыны этип ала.

Бир керен Мардагъай пачаны оьлтюрмек учун этилген тилбирчиликни гъакъында эшитип къоя. Пачагъа етишдирсин деп, ол шо гъакъда Еспирге хабарлай. Пача шо зат саялы огъар бек рази къала. Ол Мардагъайны атын къаласындагъы китапгъа язып ала.

Арадан заман гетип, Аман деген бир адам баш гьаким этилип белгилене. Ол оьктем, хохайвчу ва вагыши адам болгъан. Ону алдында бары да адамлар тизден турма тарыкъ болгъанлар. Янгыз Мардагъай шолай этмекни гери ура болгъан.

– Мен ягьудилимен, – дей ол. – Мени халкъым янгыз Аллагъу-Тааланы алдында тизден тура.

Аман шонча да оьчлю бола чы, ол гьатта шо мюгьлетден тутуп Мардагъайны ва бары да ягьудилилени оьлтюрме хыял эте. Ол пачаны янына багъып бара.

– Сени пачалыгъынгда сени къанунларынгны гери уруп юройген халкъ бар. Магъа оланы къырып къойма изну бер.

Пача Амангъа оьзюню мюгьюрю де булангъы оьрмекчесин бере. Аман бары да вилайтланы баш гьакимлерине пачаны мюгьюрю де булан бегетилген къарар чыгъарып йибере. Шо къараргъа гёре белгиленген бир гюн бары да ягьудилилени къырып къойма герекли болгъан.

Амма пачаны къаласында Еспир де ягьудили экенни бирев де билме де билмей тургъан.

Мардагъай ва къалгъан бары да ягьудилилер айрыча дуаны ва оразаны гюнюн белгилейлер. Олар бир зат да ашамай туралар ва Аллагъу-Тааланы алдында къычырып йылайлар.

– Сиз неге булай пашмансыз? – деп сорай Еспир. Мардагъай огъар бары затны хабарлап бере.

– Пачаны янына да барып, оьзюнгню халкъынгны оьлюмден къутгъарсын деп ялбар, – дей Мардагъай.

– Пача мени артымдан чакъырып йибергенли бир ай битди, – деп жавап бере Еспир. – Эгер де мен чакъырывсуз барып къалсам, ол магъа оьлюм жаза берме бола.

– Аллагъу-Таала бизин барыбызны да къутгъарсын деп этди чи дагъы сени пачаны къатыны, – дей Мардагъай. – Пачагъа бизин якълап сёз айтып болажакъ дагъы бирев де ёкъ.

Еспир де пачаны янына багъып бара. Ону гёрюп, пача сююнюп йибере. Шо заман пачаны янында Аман да бола. Еспир оланы экевюн де ахшамгъы ашгъа чакъыра. Ахшам бары да зат бек тизив кюйде оьте.

– Тангала янгыдан гелигиз, – дей Еспир.

Аман гьавасланып йибере. Пача да, ону къатыны да булан бирдагъы да ахшамгъы аш ашама тюшюп турамы дагъы?! Амма Мардагъайгъа байлавлу ой бары затны бузуп къоя. Артындагъы гюн ягьудилини асмакъ учун, ол асмакъ этме буйрукъ бере.

Шо гече пача юхлап болмай тура. Юхусу къачып, ол къаладагъы язвланы китабын охума гирише ва шонда Мардагъайны атын гёрюп къоя.

– Мен ону савгъатлама тарыкъман, – деп ойлаша пача.

Шолай Аманны хыялына гёре асылма тарыкъ Мардагъайгъа пачаны янындан абурлар этилип къала.

Артындагъы гюн ахшамгъы ашгъа деп олтуруп турагъанда, пача Еспир нечик арив экени гъакъында ойлаша.

– Мен сагъа жанынг не сюе буса, шону бережекмен, – дей ол

Еспирге. – Сен тилеп къойсанг бола.

– Мени де, мени халкъымны да оьлтюрме тарыкълар, – деп жавап бере Еспир. – Мен оьзюмню де, халкъымны да оьлюмден къутгъармакъны тилеймен.

Бу затны эшитип, пача агъарып гете.

– Кимдир шону этме буйрукъ берген?

– Аман, – деп жавап бере ол.

– Ол гъатта Мардагъайны асмакъ учун, асмакъ этме де буюргъан, – деп къоша къуллукъчуларындан бириси.

– Буса оьзюню асмагъында ону оьзюн асып къоюгъуз, – дей пача. Олар да бары затны пача айтгъан кююнде этелер.

Шо гече Еспир оьзюню халкъын къутгъара, пача буса Мардагъайны оьзюню янгы баш гъакими этип белгилей.

ЮНУС ПАЙХАММАР

Пайхаммарны къачып гетивю

Пайхаммарлар адатлы пьалда озлеге тап Аллагу-Таала буюргъан кюде иш герюп тургъанлар. Амма Юнус пайхаммар бу къайдадан тайышып токътай.

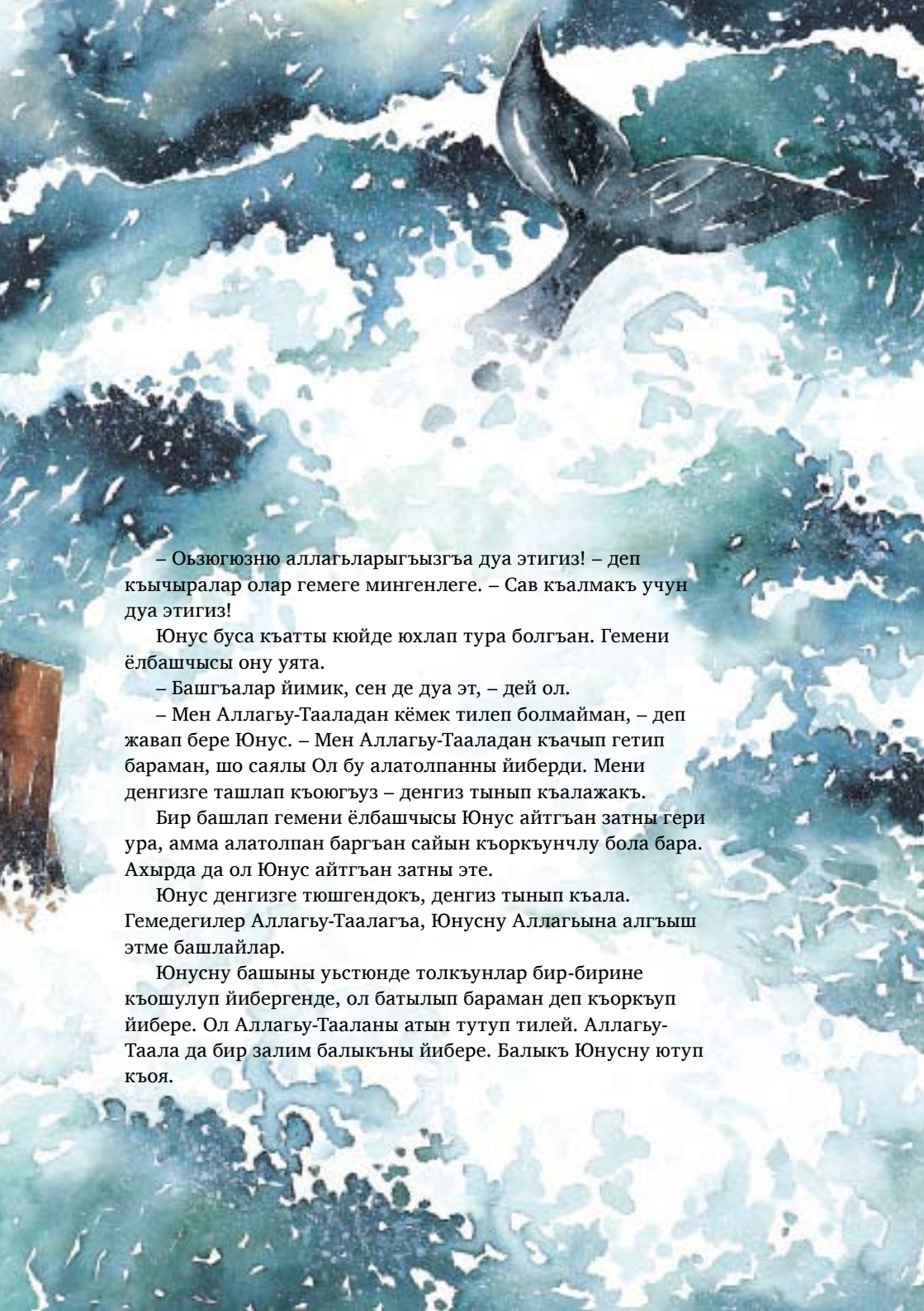
Бир керен Аллагу-Таала Юнусгъа булай дей:

– Нинебиягъа барып, шондагъы халкъгъа Мен олар этип турагъан бары да яман ишлени гергенимни ва къыркъ гюнден Нинебия дагъылажагъын айт.

Шо гюнлерде Нинебия Ассирияны тахшагъары болгъан. Ассириялылар буса Исрайлыны, Аллагу-Тааланы халкъыны душманлары болгъанлар. Шо саялы Юнус Нинебияны халкъына Аллагу-Таала озлени къырма айланагъанын етишдирме башгъа къаршылыгъы болмай. Амма ол булай деп ойлаша: «Аллагу-Таала – сюеген, адамланы гечеген Аллагу. Мен олагъа озлени къаравуллап турагъан такъсырны гъакъында айтсам, Аллагу-Таала Нинебияны къызгъанып къояжакъ, мен буса гъайгев болуп чыгъып къалажакъман».

Юнус ёл чыгъа, амма Нинебиягъа багъып тгююл, бютюнлей башгъа, Ёпия деген якъгъа багъып. Шонда ол Испаниягъа багъып тербене турагъан гемеге къаршылаша ва шогъар минип къала.

Геме денгизге чыкъгъандокъ, Аллагу-Таала алатолпан чыгъара. Гемени ёлбашчысы ва ону бары да кёмекчилери къоркъуп ййберелер.

– Оьзюгюзню аллагъларыгъызгъа дуа этигиз! – деп кычыралар олар гемеге мингенлеге. – Сав кълмакъ учун дуа этигиз!

Юнус буса къатты кюйде юхлап тура болгъан. Гемени ёлбашчысы ону уята.

– Башгъалар йимик, сен де дуа эт, – дей ол.

– Мен Аллагъу-Тааладан кёмек тилеп болмайман, – деп жавап бере Юнус. – Мен Аллагъу-Тааладан къачып гетип бараман, шо саялы Ол бу алатолпанны йиберди. Мени денгизге ташлап кююгъуз – денгиз тынып къалажакъ.

Бир башлап гемени ёлбашчысы Юнус айтгъан затны гери ура, амма алатолпан баргъан сайын кюркъунчлу бола бара. Ахырда да ол Юнус айтгъан затны эте.

Юнус денгизге тюшгендокъ, денгиз тынып къала. Гемедегилер Аллагъу-Таалагъа, Юнусну Аллагъына алгъыш этме башлайлар.

Юнусну башыны уьстюнде толкъунлар бир-бирине кюшулуп йибергенде, ол батылып бараман деп кюркъуп йибере. Ол Аллагъу-Тааланы атын тутуп тилей. Аллагъу-Таала да бир залим балыкъны йибере. Балыкъ Юнусну ютуп кбоя.

Уч гюнню узагъында яп-янгыз, къарангылыкъда, балыкъны ичинде де къалып туруп, Юнус Аллагъу-Таалагъа тынгламай къойгъанына гъёкюне. Ол шо гъакъда Аллагъу-Таалагъа да айта.

Шо заман Аллагъу-Таала балыкъгъа буюра, ол да Юнусну денгиз ягъагъа тюкюрюп ташлап къоя. Ол озюн бир заманда да болмагъан кююнде насипли гъис эте, ол къайтып гюнню гёрюп бола!

Нинебияны халкъына озлени къаравуллап турагъан такъсырны гъакъында айтмакъ учун, энни Юнус тувра шонда багъып тербене.

– Къыркъ гюнден сонг Нинебия дагъылажакъ! – дей ол.

Адамлар да Аллагъу-Тааланы сёзюне инаналар. Олар бары да, къулдан башлап пачагъа ерли, яшайгъан кююн алышдыралар. Олар озлени къылыкъсыз яшавлукъ къайдаларын къоялар. Аллагъу-Таала оланы къырмай къоя.

Юнус шагъардан, юртлардан ачувлу ва насипсиз кююнде чыгъа.

– Сен оланы аяп къояжакъсан деп айтмагъан эдимми дагъы мен Сагъа? – дей ол Аллагъу-Таалагъа. – Шо саялы мен къачма да къарагъан эдим. Сен рагъмулу экенингни мен биле эдим. Мен бу загъа къарап туруп болмайман! Оъюп къалсам, хыйлы да къолайдыр!

Амма Аллагъу-Таала шо затны болма къоймай. Ол бир осыюмлюк оьсдюре. Шо осыюмлюк Юнусгъа къыздырып турагъан гюнден салкъынлыкъ болдуруп тура.

Юнус озюн къолай гъис этме башлай.

Артындагъы гюн осыюмлюк бечип, гюн янгыдан къыздырма башлай.

– Мен бу осыюмлюк барына бир сююнюп тура эдим дагъы, – дей Юнус. – Не ямандыр дагъы шону къуруп къалгъаны.

– Сен гъали англама башлай турасан, – дей Аллагъу-Таала. – Сен озю учун бир зат да этмеген осыюмлюкню де къызгъанып турасан: сен ону не оьсдюремединг, не сугъармадын. Нинебияны халкъын, гюнагъсыз яшланы, уй гъайванланы къызгъанма Мени де ихтиярым бар деп гъисап этмеймисен дагъы сен? Менмен чи оланы яратгъан. Мен оланы гъайын этегенимни де токътатмагъанман.

Шо заман, нечик де, Юнус Аллагъу-Тааланы англай.

Исаны ва Ону якъчыларыны
гъакъындагъы хабар

Янгы Разилешив

Юз йыллардан сонг Аллагъу-Тааланы халкъы къуваланып
чыгъарылгъан ерлеринден къайтгъан сонг, румлулар
гелип, оланы уълкесин елеп токътайлар.

Румлу асгерлер бары да ерде болалар.

Адамлагъа Румгъа ясакъ тѣлеме тюше.

Олар шону гѣтерип болмайгъан гъалгъа тюшюп,
эркинликге чыкъма сюелер.

Пайхаммарлар Аллагъу-Таала бир керен Оъзюню Пачасын
– Месигъни йибережегин алданокъ айтып бергенлер.

«Ол бизин румлулардан къутултажакъ»,
– деп ойлашалар адамлар.

Амма пайхаммарлар бирдокъда шо затны
болмагъан айтагъаны.

Шо саялы, нечик де, Аллагъу-Таала Пачасын йиберип
гелгенде, кѣбюсю адамлар Ону
танымагъан кююнде къалалар.

Ишлер буса булай бола...

Мариям деген къыз

Исрайылны темиркъазыкъ ягъында Галилея деген ердеги Назарет шагъарда Мариям деген бир къыз тура болгъан. Оьзге къызлар да этегенде йимик, Мариям да анасына экмек биширме, юн тютме, сув ташыма кёмек эте болгъан. Заманы етишип гелгенде, ата-анасы ону шагъардагъы Юсуп деген агъач устагъа эрге берме токъташалар. Амма бек тамаша иш болуп къала.

Бир керен Мариям гъаманда йимик ишлерин де эте туруп, болажакъ тою гъакъда ойлашып тура. Ол башын гётерип къарай – оьзюне тергев берип къарап турагъан бир таныш тюгюл адамны гёрюп къоя. Мариям бир сёз айтып битгенче де, шо адам:

– Мен Жабрайылман, Аллагъу-Тааланы малайиклерини бирисимен. Мени сагъа айтма бир хабарым бар.

Мариям оьзю эшитген сёзлерине оьзю инанмай къала.

Ол бек кьоркъа ва малайик нени гьакъында айтагъанын
англап битмей тура.

– Кьоркъма, – деп узата сёзюн малайик. – Аллагъу-Таала
сени гьакъында бары да затны биле, Ол сени суюе. Аллагъу-
Таала сени бир айрыча иш учун танглагъан. Ол мени шо
гьакъда айтсын деп йиберген. Сен Аллагъу-Таала ваъда
этген Пачаны анасы болуп токътажакъсан. Сени Авлетинг
Аллагъу-Тааланы Уланы болуп токътажакъ.

– Мен англамай тураман, – дей Мариям. – Мен чи гъали
де эрге де барып битмегенмен...

Ону дагъы да кёп соравлары бола.

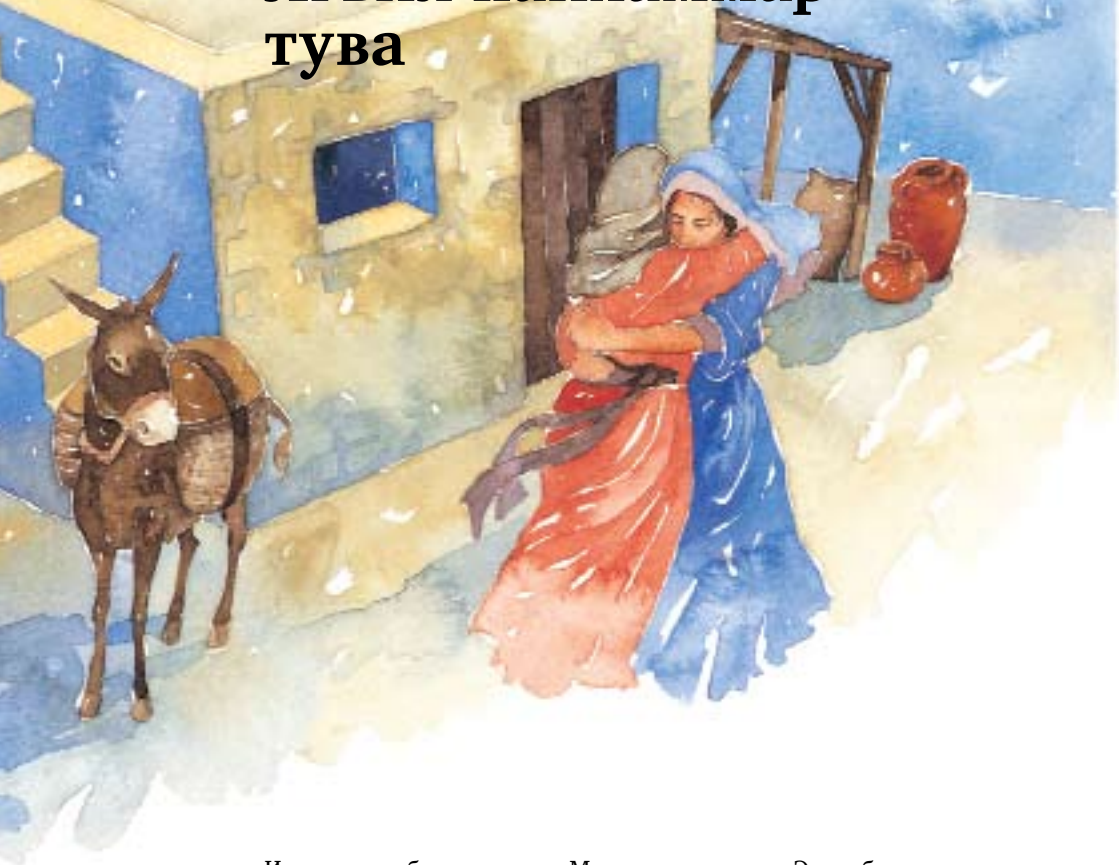
– Шону Аллагъу-Таала Оьзю этежек, неге туюл де
Ол этип болмайгъан гьеч бир зат ёкъдур. Зукъаринг
Элизабетни эсинге алып кьой. Бары да халкъ ону бир
заманда да авлети болмажакъ деп ойлаша эдилер, гъали
буса ол яш кьаравуллап токътагъан. Гёресен чи, Аллагъу-
Таала этип болмайгъан гьеч бир зат да ёкъ.

Мариям малайикге тынглап битген сонг, оьзю толу
кюйде Аллагъу-Таалагъа инанып болагъанын англай.

– Аллагъу-Таала Оьзю суюеген кююнде болуп кьалсын
дагъы, – дей ол.

ЛУКЪА 1:5-25, 39-80

Ягъия пайхаммар тува

Имканлыкъ болгъандокъ, Мариям зукъариси Элизабетни гърме деп бара. Ону сапары узакъ бола. Нечик де, Мариям Элизабет ва ону эри Закария яшайгъан уйге багъып геле.

– Мен янгылыкъланы эшитгендокъ, сени янынга гелме деп алгъасадым, – дей Мариям. Ол Элизабетге объюне болгъан затны гъакъында да хабарлай. Амма Элизабет бары затны билеген болуп чыгъа.

– Аллагъу-Таала Пачагъа ана этип сени танглагъаны бек тизив, – дей ол.

Элизабет Мариямгъа объюню гъакъындагъы тамаша хабарны айтып бере.

Элизабет де, Закария да озлени яшы болгъанни бек сие болгъанлар. Олар шо гъакъда Аллагъу-Таалагъа дуалар этип де тилеген болгъанлар. Йыллар гетип тура, амма яш тувмагъан кюйде къалып тура. Элизабет де, Закария да къарт бола туруп, умут узме башлайлар.

Закария дин къуллукъчу болгъан. Аллагъу-Таалагъа этилеген гъар гюнлюк къуллукъ этивде ортакъчылыкъ этмек учун, Ерусалимдеги ибадатханагъа гирме ону гезиги етише. Ол къурбан этеген ерде арив ийислер чыгъармакъ учун сайлангъан болгъан.

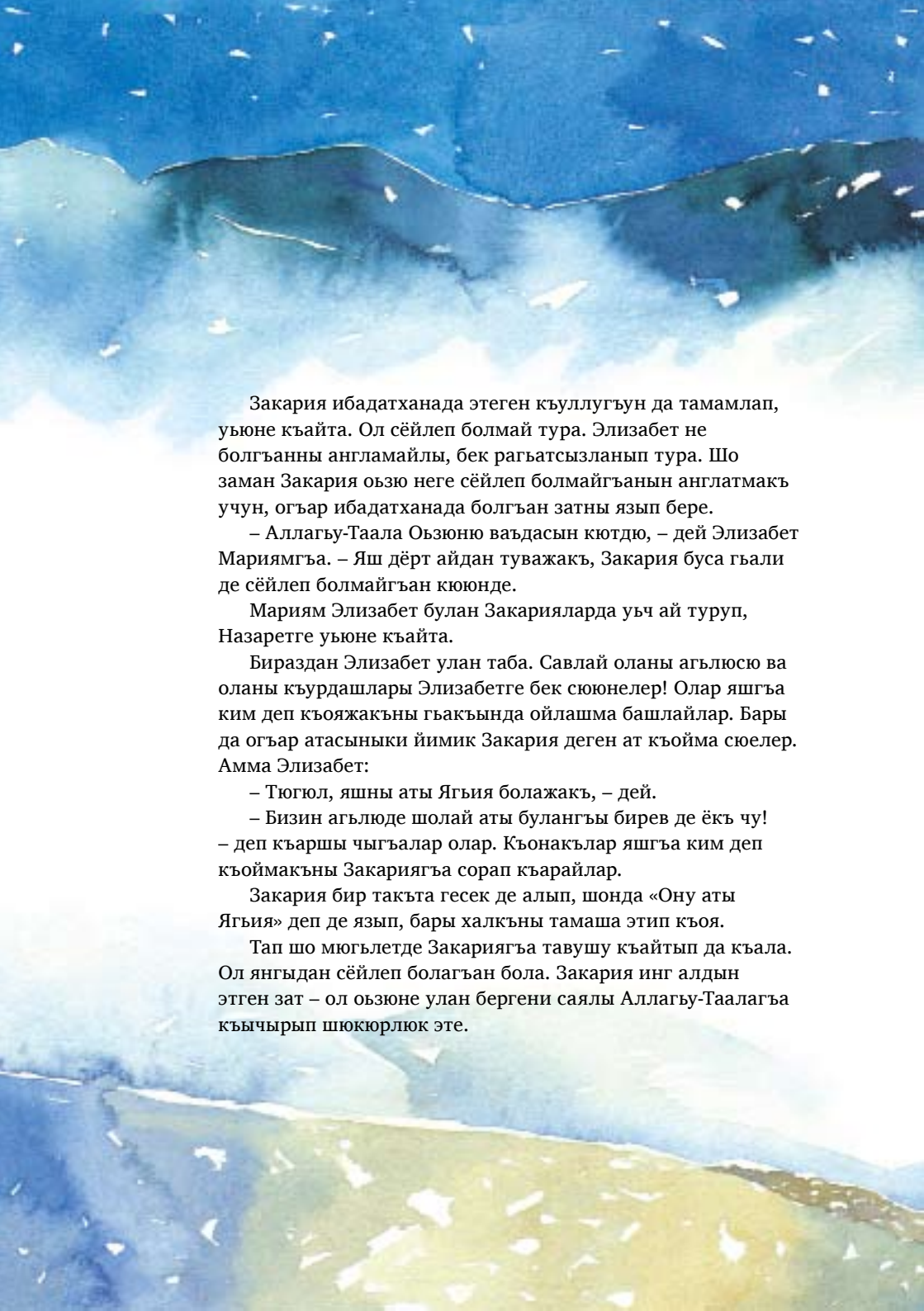
Закария ибадатханада янгыз къалып турагъанда, огъар Аллагъу-Тааланы малайиклеринден бириси болгъан Жабрайыл гёрюнюп, булай дей:

– Къоркъма, Закария. Аллагъу-Таала яшгъа байлавлу сени тилевлерингни эшитгенин айтсын деп йиберген мени. Сени де, Элизабетни де уланыгъыз болажакъ. Сен огъар Ягъия деп къойма тарыкъсан. Ол оьсюп, бек уллу адам болуп токътажакъ. Аллагъу-Таала сени уланынгны Оьзюню халкъына Пачасы гележегин билдирме танлагъан. Ягъия халкъгъа Ону булангъы ёлугъувгъа гъазирлик гёрме кёмек этежек.

Амма Закария шо затгъа инанып битмей. Авлетлери болмакъ учун, ол да, Элизабет де бек къарт болгъанлар!

– Сен Аллагъу-Тааланы айтгъанына инанмагъан сонг, – дей малайик, – бу мюгълетден тутуп, Аллагъу-Тааланы ваъдасы яшавгъа чыгъып къалгъанча, сен бир сёз де айтып болмай туражакъсан.

Закария ибадатханада этеген кьуллугъун да тамамлап, уьуне къайта. Ол сёйлеп болмай тура. Элизабет не болгъанны англамайлы, бек рагъатсызланып тура. Шо заман Закария оьзю неге сёйлеп болмайгъанын англамакъ учун, огъар ибадатханада болгъан затны язып бере.

– Аллагъу-Таала Оьзюню ваъдасын кютдю, – дей Элизабет Мариямгъа. – Яш дёрт айдан туважакъ, Закария буса гъали де сёйлеп болмайгъан кююнде.

Мариям Элизабет булан Закарияларда уьч ай туруп, Назаретге уьуне къайта.

Бираздан Элизабет улан таба. Савлай оланы агълюсю ва оланы къурдашлары Элизабетге бек сюенелер! Олар яшгъа ким деп къояжакъны гъакъында ойлашма башлайлар. Бары да огъар атасыныки йимик Закария деген ат къойма сюелер. Амма Элизабет:

– Тюгюл, яшны аты Ягъия болажакъ, – дей.

– Бизин агълюде шолай аты булангъы бирев де ёкъ чу! – деп къаршы чыгъалар олар. Къонакълар яшгъа ким деп къоймакъны Закариягъа сорап къарайлар.

Закария бир такъта гесек де алып, шонда «Ону аты Ягъия» деп де язып, бары халкъны тамаша этип къоя.

Тап шо мюгълетде Закариягъа тавушу къайтып да къала. Ол янгъидан сёйлеп болагъан бола. Закария инг алдын этген зат – ол оьзюне улан бергени саялы Аллагъу-Таалагъа къычырып шюкюрлюк эте.

МАТТАЙ 1:18-25; ЛУКЪА 2:1-20

Аранда тувгъан Пача

Агъач уста Юсуп оъзю сюеген Мариям деген къыз яшгъа токътгъанына талчыгъып тура болгъан. Олар эр-къатын болуп битмеген болгъан, шо саялы да яш оъзюнюки болмагъан. Шо гъакъдагъы хабар ййылып тербей. Юсуп Мариямгъа савбол этме герек болгъан.

Амма шо гече огъар тюш гёрюне. Тюшюнде Аллагъу-Тааланы малайиги огъар булай дей:

– Мариямгъа савбол этме. Ол этген бир яман зат да ёкъ. Аллагъу-Таала Мариямны Оъзюню Пача болажакъ деп ваъда этилген Уланына ана этип танглагъан. Яшынга Иса деп къой (шо Къутгъарывчу демекдир), неге тюгюл де Ол Оъзюню халкъын гюнагълардан къутгъаражакъ.

Юсуп тургъанда, аркъасындан бир авур юк тайгъандай болуп къала. Оъзгелер не айтагъаны авара тюгюл – ол Мариямны къатын этип алажакъ ва ону да, Яшны да гъайын этип туражакъ.

Шондан сонг бираздан Румну Август деген пачасы буйрукъ чыгъара. Шо буйрукъгъа гёре, Рум пачалыгъыны гъар ватандашы оъзю тувгъан шагъарда гысапгъа алынма тарыкъ болгъан. Август оъзюню пачалыгъында яшайгъан бары да адамланы гысапгъа да алып, олар бары да ясакъ тёлейгенине мюкюр болма сюе болгъан.

Юсупну агълюсю Давут пачаны тухумундан чыкыгъан болгъан. Шо саялы олар оъзюнде Давут тувгъан Байтлагъамгъа багъып баралар. Юсупгъа оъзю булан Мариямны да узакъ сапаргъа алып чыкъма тюше. Олар тёбечик ерлерден таба къыблагъа багъып оърлю-хырлы, чанг ёллар булан юз эллиге ювукъ чакъырым ёл юрюйлер. Оланы эшегини уъстюне ашамлыкъ, салкъын гечелер гиймек учун исси опуракълар, шолай да ёлдагъы вакъти тувуп къалма болагъан Яшы учун тарыкъ болагъан затлар юкленген болгъан.

Олар, нечик де, етишгенде, Мариям бек къавшалгъан болгъан. Амма олагъа ял алма токътама ер болмай. Петер тыгъылып толгъан болгъан. Петерни еси Мариямгъа языкъсына. Амма ону янгыз гъайванлар сакъланагъан араны бош бола. Шонда буса нас болгъан ва яман ийис геле болгъан. Нечик буса да Мариям шонда ял алма бола.

Шо гече Мариям Улан таба. Яшгъа исси болсун учун, Мариям ону къуннакълама да къуннакълап, отлукъгъа салып къоя.

Шо шагъарны айланасындагъы тѣбечиклерде буса къойчулар сиривлерин сакълап тура болгъанлар. Къарангы, шып гече болгъан, янгыз онда-мунда къойланы мангыраву эшитиле болгъан.

Бирден бек ярыкъ болуп гете. Шолай бек ярыкъ болуп гете чи, гъатта адамлагъа къоллары булан гѣзлерин япма

тюше. Шавлаланып турагъан ярыкъны ичинден малайикни булай деген тавушу эшитиле:

– Къоркъмагъыз. Мен сизге де, бютюн дюнъягъа да сююнч хабар гелтиргенмен. Бугюн Байтлагъамда Къутгъарывчу, Аллагъу-Таала ваъда этген Пача тувду. Сиз отлукъда юхлап турагъан Яшны табажакъсыз.

Къойчулар Аллагъу-Таалагъа макътав этип йырлап турагъан кёп санавдагъы малайиклени гёрелер.

– Кёклердеги Аллагъу-Таалагъа гъар-бир макътавлар, ер юзюнде Ону сюеген адамлагъа да парахатлыкъ болсун дагъы, – дейлер олар.

Малайиклер ёкъ болгъанда ва кёк къайтып къарангы болгъанда, къойчулар бир-бирине:

– Биз Байтлагъамгъа да барып йиберип, шонда болгъан затгъа къарама тарыкъбыз, – деп сёйлеме башлайлар.

Олар къойлары къоркъунчсузлукъда экенине де мюкюр болуп, шагъаргъа багъып алгъасайлар. Шонда олар Мариямны, Юсупну ва отлукъда ятып турагъан Яшны

табалар. Шо заман олар малайиклер айтгъан бары да затлар герти экенин англайлар.

Къойчулар Мариямгъа да, Юсупгъа да озлеге болгъан затны гъакъында хабарлайлар. Шондан сонг олар сиривлерини янына багъып къайталар. Къойчулар ёлда ёлукъгъанланы барысына да Яшны ва малайиклер айтгъан затны гъакъында хабарлай туруп баралар. Бары да гёрген затлары учун олар ёлда Аллагъу-Таалагъа йырлай туруп шюкюрлюк этелер. Шо гече олар учун бир заманда да унутулмас гече болуп токътай.

Ят уълкелилер ва юлдуз

Яшгъа сегиз гюн болагъанда, огъар Иса деп къоялар. Бираздан Юсупгъа да, Мариямгъа да ягъудилилени Къанунунда гёрсетилген затны кютме ва озълени башлапгъы Яшын Аллагъу-Таалагъа тапшурма заман етише. Шо саялы олар Яшын Аллагъу-Тааланы Ерусалимдеги ибадатханасына алып баралар.

Шо шагъарда Симон деген бир динагълю къарт болгъан. Аллагъу-Таала Симонгъа ол Пачаны гёрмей туруп гечинмежегин ваъда этген болгъан. Мариям да, Юсуп да Иса булан ибадатханагъа гелгенде, Симон шонда бола. Ол Яшны да къолуна алып, Ол учун Аллагъу-Таалагъа шюкюрлюк эте.

– Аллагъу-Таала Озьюню ваъдасын кютдю, – дей Симон. – Гъали энни мен парахат оьлюп болажакъман, неге тьююл де мен Кьутгъарывчуну гёрдюм.

Гъанна деген пайхаммар къатын да Яшны гёрюп, Аллагъу-Таалагъа шюкюрлюк эте. Огъар сексен дёрт йыл бола болгъан. Ол гъар гюнюн ибадатханада Аллагъу-Таалагъа ибадат ва шюкюрлюк эте туруп оьтгере болгъан. Гъанна шагъардагъылыны барысына да олар къаравуллагъан Пача гелгенин айта.

Мариям да, Юсуп да бары да болгъан затлагъа тамашалыкъ этип туралар. Олар къайтып Байтлагъамгъа багъып баралар. Амма арадан бираз заман гетип, олар гёзлемеген бирдагъы бир иш болуп къала. Гьнтувушдан Ерусалимге бир ят уълкелилер гелелер. Олар юлдузланы ахтарып юрюйгенлер болгъанлар.

– Айтыгъыз чы бизге, Ягъудеяны Пачасы болмакъ учун тувгъан Яшны биз къайдан табып болабыз? – деп сорайлар олар. – Биз Ону юлдузун гёрюп, Огъар сужда этме гелгенбиз.

Бираздан сав шагъар шо терен гъакъыллы адамланы ва олар берген тамаша соравну гъакъында сёйлеме башлай. Не затны англата экен дагъы шо?

Румлулар Ягудеягъа пача этип Гъирод деген адамны салалар. Шо хабарны эшитгенде, ол бары да халкъдан артыкъ рагъатсыз болма башлай. Гъирод оъзюне чегелешип болагъан адам арагъа чыкъгъанны сюймей болгъан. Ол дин къуллукъчуланы ва дин алимлени артындан йибере.

– Месигъ къайда тувма тарыкъдыр? – деп сорай Гъирод.

– Байтлагъамда, – деп жавап берелер олар. – Шолай деп Аллагъу-Тааланы пайхаммарлары айталар.

Шо заман Гъирод ят уълкелилер башлап юлдузну къайда гьргенин билмек учун, олар булан яшыртгъын ёлугъув оьтгере.

– Барып, Байтлагъамда Яшны излегиш, – дей ол. – Тапгъанда буса, мен де барып оъзюне сужда этип болсун учун, магъа да айтарсыз.

Шолай ят уълкелилер юлдузну арты булан юрйю туруп, Байтлагъамгъа гирип гелелер. Бир уьйде олар Яшны да, Ону ата-анасын да табалар. Шо заман олар дорбаларын да ачып, Яшгъа деп гелтирген Баалы савгъатларын чыгъаралар: алтынланы ва атив ийис чыгъарагъан сыламаланы.

Аллагу-Таала шо терен гъакъыллы адамлагъа тюзюнде гёрюнюп, олар Гъирод пачаны янына къайтмасынлар деп бувара. Шо саялы олар уюне башгъа ёл булан къайтып къалалар.

Ят уьлкелилер гетген сонг, Юсупгъа тюзюнде малайик гёрюне.

– Тезликде тур, – дей ол. – Сен Мариямны да, Яшынгны да Мисриге алып чыгып гетме герексен. Тез-тез гетигиз. Мунда къалмакъ сизин учун къоркъунчлу. Гъирод пача Исаны излеп айланажакъ, неге тюзюл де ол Ону оьлтюрме сюе. Мен айтганча, Мисриде къалып турарсыз.

Юсуп заманын бошуна йибермей. Ол Мариямны уята. Олар кьоолуна тюшген гийимлени, Яшына тарыкъ болагъан затланы ва Юсупну иш кьуралларын жыйып алалар. Олар чанггъа батгъан ёллар булан дангылдан таба Мисриге багъып тербенгенде, ерге ярыкъ да тюшюп битмеген болгъан.

Терен гъакъыллы адамлар оьзюн алдатып кьойгъанын билгенде, Гьирод оьтесиз бек кьзаплана. Ол бек вагъши адам болгъан, ону кёп душманлары да болгъан. Шо саялы да ол гьар заман ким буса да бирев оьзюн оьлтюрюп, пача тахын елеп кьояр деп кьоркзуп тура болгъан. Гьирод Яш-Пача оьсюп кьалгъанын суймей, шо саялы оьзюню асгерлерин Байтлагъамгъа багъып йибере. Олагъа эки йыл битмеген бары да уланъяшланы оьлтюрме герек деген буйрукъ бериле. Гьирод пача тавакалыкъ этме суймей.

Шо оьтесиз яман гюнню Байтлагъамдагъы бирев де унутуп болмажакъ. Шо саялы адамлар Гьиродну бирден-бир бек гёрюп ярамайгъан болуп кьалалар.

Шондан сонг узакъ кьалмай Гьирод пача оьлюп кьала. Юсупгъа тюшюнде янгыдан малайик гёрюне. Ол Юсупгъа кьоркзунчукъ тайгъанын ва олар уьуне кьайтып болагъанын айта. Шо саялы Юсуп, Мариям ва Иса уьуне Назаретге багъып тербенелер.

Мариям бир заманда да Симонну, Гьаннаны, кьойчуланы ва терен гъакъыллы адамланы унутмагъан кююнде тура. Ол чакъда-чакъда Иса тувгъан сонг болуп кьалгъан бары да гьайран ишлени гъакъында ойлашып тура.

Йыллар гете. Иса оьсюп тура. Ол гючлю бола ва охувунда алгъа чыгъа. Аллагъу-Таала да, Исаны танийгъанланы барысы да Ону сююп туралар.

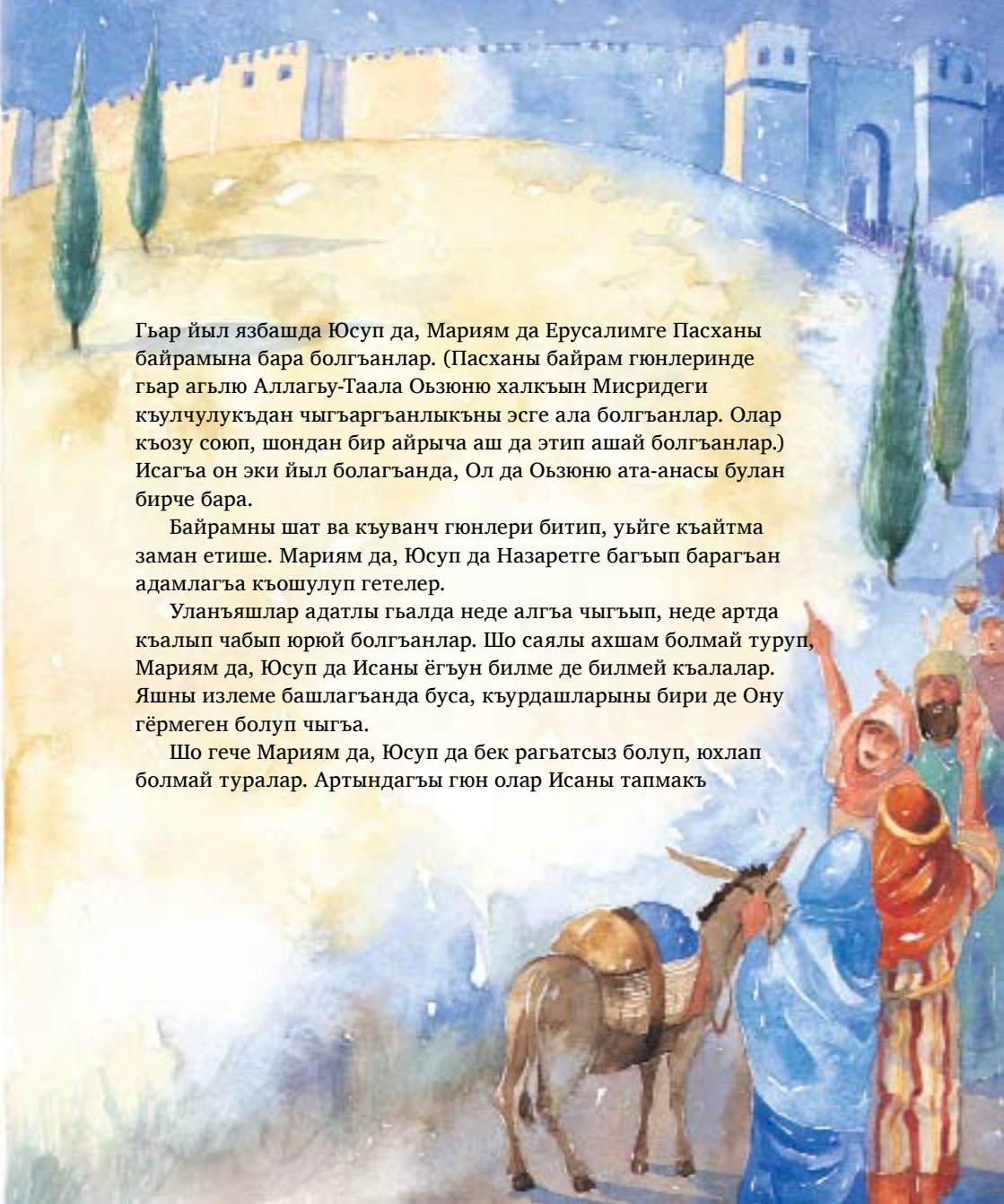
Ибадатханадагъы Яш

Гъар йыл язбашда Юсуп да, Мариям да Ерусалимге Пасханы байрамына бара болгъанлар. (Пасханы байрам гюнлеринде гъар агълю Аллагъу-Таала Оъзюню халкъын Мисридеги къулчулукъдан чыгъаргъанлыкъны эсге ала болгъанлар. Олар къозу союп, шондан бир айрыча аш да этип ашай болгъанлар.) Исагъа он эки йыл болагъанда, Ол да Оъзюню ата-анасы булан бирче бара.

Байрамны шат ва къуванч гюнлери битип, уйге къайтма заман етише. Мариям да, Юсуп да Назаретге багъып барагъан адамлагъа къошулуп гетелер.

Улангъашлар адатлы гъалда неде алгъа чыгъып, неде артда къалып чабып юрюй болгъанлар. Шо саялы ахшам болмай туруп, Мариям да, Юсуп да Исаны ёгъун билме де билмей къалалар. Яшны излеме башлагъанда буса, къурдашларыны бири де Ону гёрмеген болуп чыгъа.

Шо гече Мариям да, Юсуп да бек рагъатсыз болуп, юхлап болмай туралар. Артындагъы гюн олар Исаны тапмакъ

учун, Ерусалимге багъып гелелер. Ону табып битгенче, бирдагъы бир гюн гете. Исаны Аллагъу-Тааланы Къанунуна уйретеген ибадатханада табалар. Шонда Ол дин алимлеге де тынглап, олагъа соравлар берип тура болгъан. Иса булан лакъыр этип къарагъанланы барысы да Ону терен гъакъылына ва билимлерине гъайранлыкъ эте болгъанлар.

– Сен неге бизге шолай этдинг? – деп сорай Мариям. – Сени атанг да, мен де бек рагъатсызланып турдукъ чу.

Иса анасы берген соравгъа тамашалыкъ этгенде йимик бола.

– Мен мунда, Мени Атамны уюнде болма тарыгъымны сиз билмейми эдигиз дагъы? – деп жавап бере Ол.

Мариям да, Юсуп да Исаны жавабына адап-абдырап къалалар. Олар Иса бек гъайран Яш экенин, Ону Атасы Аллагъу-Таала экенин унутуп къалгъан болгъанлар.

Сонг олар Назаретге къайталар. Иса олагъа гъаманда йимик тынглап юрюп тура.

Пачаны гъакъында алданокъ хабар берген Ягъия

Закария обзюню уланына Сыйлы Язывланы (Аллагъу-Тааланы къанунларын ва пайхаммарланы сёзлерин) уйренме ва шоланы англама кёмек этип тура. Ягъия гиччи заманындан тутуп Аллагъу-Таала обзюн танглагъан ишге гъазирлик гёрюп тура.

Бираз уллу болгъанда, Ягъия дангылгъа чыгъып яшама башлай. Ону тюени юнунден этилген гийими, белинде буса гёнден этилген белбаву болгъан. Ол ченгерткилер ва къыр бал ашап яшавлукъ этип тура.

Шонда, дангылда, Аллагъу-Таала Ягъиягъа тапшурув бере. Обсген сонг, Ягъия халкъны Аллагъгъа чакъырма, Къанунгъа уйретме башлай. Бир тамаша, къыр адамгъа ошап къалагъан, обзю буса гючлю кюйде сёйлеп бажарагъан

бу адамгъа тынгламакъ учун, кѣп-кѣп адамлар жыйыла болгъанлар.

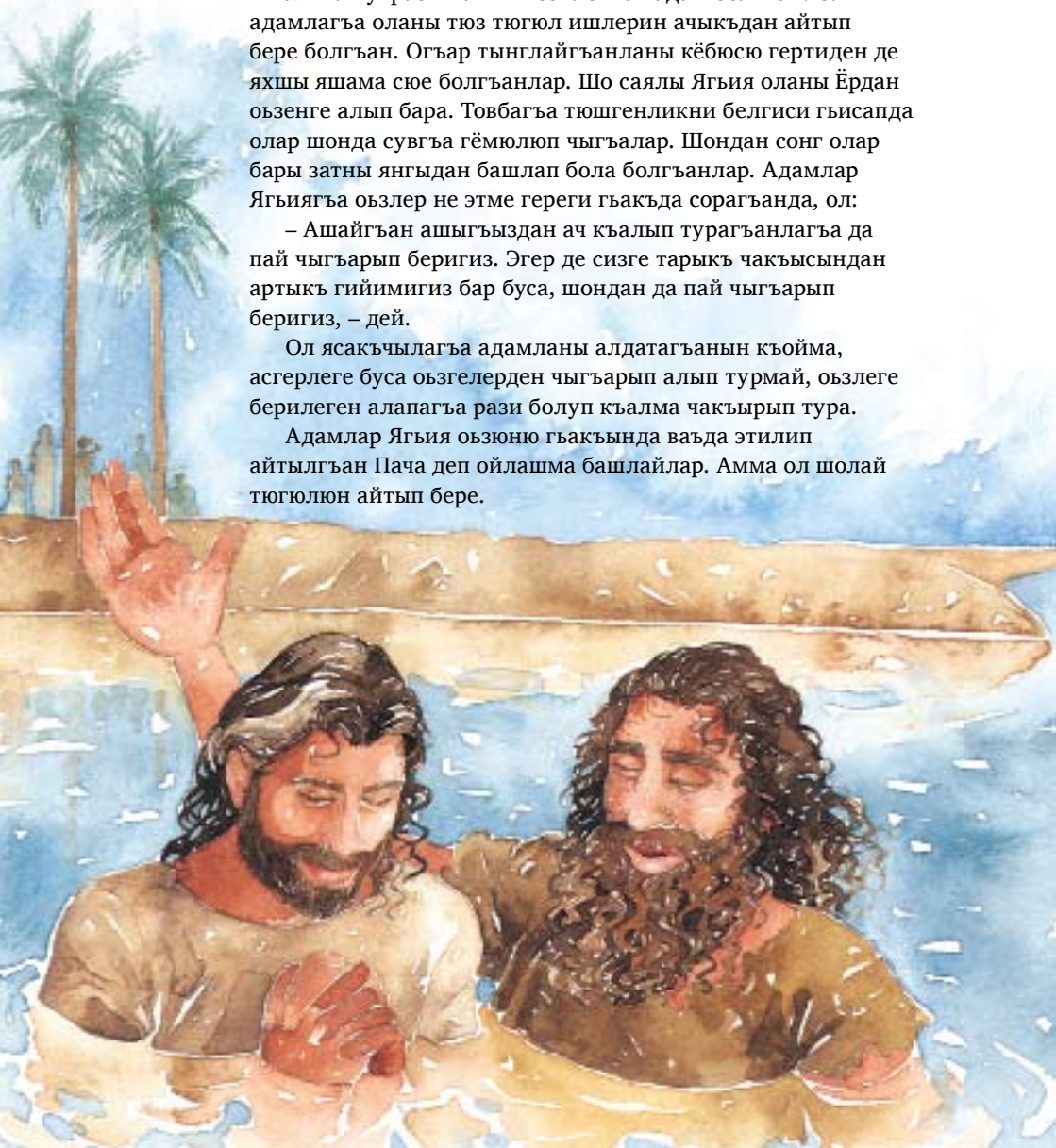
– Аллагъу-Таала йиберип Пача геле тура, – дей ол. – Ону булангъы ёлугъувгъа гъазирми экенсиз – оьзюгюзню тергеп къарагъыз. Оьзюгюзню юрйюген кююгюзню алышдырыгъыз, Аллагъу-Таала да сизин гечип къояр.

Ягъия туврасын айтып сѣйлейген адам болгъан. Ол адамлагъа оланы тюз тюгюл ишлерин ачыкъдан айтып бере болгъан. Огъар тынглайгъанланы кѣбюсю гертиден де яхшы яшама сюе болгъанлар. Шо саялы Ягъия оланы Ёрдан оьзенге алып бара. Товбагъа тюшгенликни белгиси гъисапда олар шонда сувгъа гѣмюлюп чыгъалар. Шондан сонг олар бары затны янгъдан башлап бола болгъанлар. Адамлар Ягъиягъа оьзлер не этме гереги гъакъда сорагъанда, ол:

– Ашайгъан ашыгъыздан ач къалып турагъанлагъа да пай чыгъарып беригиз. Эгер де сизге тарыкъ чакъысындан артыкъ гийимигиз бар буса, шондан да пай чыгъарып беригиз, – дей.

Ол ясакъчылагъа адамланы алдатагъанын къойма, асгерлеге буса оьзгелерден чыгъарып алып турмай, оьзлеге берилеген алапагъа рази болуп къалма чакъырып тура.

Адамлар Ягъия оьзюню гъакъында ваьда этилип айтылгъан Пача деп ойлашма башлайлар. Амма ол шолай тюгюлюн айтып бере.

– Мен янгыз Пачаны гыакында алданокъ хабар береген, Ону гелмеклиги гыакында хабарлажакъ адамман – дей ол. – Пача буса менден эсе кѣп керенлер къудратлы да, лайыкълы да дюрдюр.

Ягыяны алдында сувгъа гѣмюлюп чыгъагъан адатны кютмек учун, Иса Назаретден таба кыблагъа багъып бара. Бир-бирине къардашлар болса да, олар бир де ёлукъмагъан болгъанлар. Озьюне багъып ювукълашып гелеген Исаны гѣрюп, Ягыя шоссагъат Ол кѣп тезден къаравулланып турагъан тап шо Пача экенин англай.

– Бу адатны Сагъа кютме тюшеми экен дагъы? – дей Ягыя. – Сагъа тюгюл, магъа тарыкъ тазаланма.

Амма Иса да бу адатны озгелер йимик кютме сюе. Ол сувдан чыкыгъанда буса, кѣклерден:

– Бу Мени сююмлю Уланымдыр. Мени бары къуванчым Ондадыр! – деген тавуш чалына.

Сынав

Шондан сонг Иса дангылда яп-янгыз кыркъ гюн къалып тура. Иса ачындан осаллашгъан сонг, иблис – Аллагъу-Тааланы душманы – Ону сынама башлай. Ол Исаны Аллагъу-Таалагъа тынгламайгъан этме, гюнагъ этдирме къарай.

– Сен ачсан. Шу ташланы экмекге айландырып къой, – дей иблис.

Амма Иса ол айтагъан затны этмей. Исаны Аллагъу-Тааладан гелеген бир айрыча къудраты болса да, Ол шону Озью учун къоллама сюймей.

– Магъа сужда этсенг, мен Сагъа дюньяны бары да байлыкъларын бережекмен, – дей дагъы да иблис.

Иса къайтып рази болмагъан кююнде къала.

– Аллагъу-Таала биз янгыз Озьюне, дагъы биревге де тюгюл, сужда этме герекбиз деп айта, – деп жавап бере Иса.

Иблис озью болагъан бары да затын этип къарай, амма Исаны Аллагъу-Таалагъа тынгламайгъан этип чи болмай. Кыркъ гюнден сонг Иса уьюне багъып бара. Гъали Ол Аллагъны бу дюнья булан байлавлу тапшурувун кютме гъазир бола.

Иса къуллукъ этивюн башлай

Иса Галилеягъа къайтып гелегенде, Ол янгыз болмай. Энни Иса булан Ону башлапгъы якъчылары бола. Оланы Андрей деген бириси алда Ягъия булан бирче болгъан. Иса булан ёлукъдурмакъ учун, ол оъзю булан Петир деген инисин де ала геле. Андрей де, Петир де Галилей кёлюндеги балыкъчылар болгъан. Филип де шо шагъардан болгъан. Ол да Исаны янына Натанайылны алып геле.

Оъзюне тапшурулгъан къуллукъ этивню башламакъ учун, Иса Галилеядагъы агъач устаханасын къоюп къоя. Исаны адамлар учун Аллагъу-Тааладан гелген хабары болгъан.

– Биз бир айрыча девюрде яшайбыз, – дей Ол. – Аллагъу-Тааланы гъакимлик этивю, Ону Гъакимлиги, мундадыр. Янгы девюр башлана тура! Яман ишлер этеген кююгюзню къоюп, Аллагъу-Тааланы Сююнч Хабарына инаныгъыз!

Амма Оъзюню ватаны болгъан Назаретде адамлар Огъар тынгламайгъан кюйде туралар.

– Оъзюн киммен деп гъисаплай бу агъач уста? – деп хонтурланалар олар. – Билим де алмайлы, сен устаз болуп болмайсан!

Бир керен Иса ягъудилилени ибадат этеген уюнде сёйлеп турагъанда, Ону шондан къувалап чыгъарып да йиберелер. Шо уйде бир жуманы узагъында уланъяшлагъа дарслар, сонгугюнлер буса дин къуллукъ этивлер юрюле болгъан.

Шо саялы Иса Оъзюне тынглама гъазир адамлары булангъы урукъда ерлешген юртлагъа ва шагъарлагъа багъып бара.

Иса тойда

Галилеяны Кана деген еринде бир той болгъан. Исаны анасы шонда кѣмек этип тура болгъан. Озью Иса ва Ону якъчылары буса шо тойгъа къонакълар гысапда чакъырылгъан болгъанлар. Той да битгенче, иннемей чагъыр битип къала. Мариям барып, шо гъакъда Исагъа айта. Сонг Мариям къуллукъчулагъа:

– Ол буюргъан затны этерсиз, – дей.

Той бар ерде ичинде сув алынмакъ учун бир залим алты кажин болгъан. Шо кажинлер ягъудилилени Къанунуна гѣре адамлар ашама гиришгенче, жувунуп болсун учун салынгъан болгъан. Шо вакътиде шолар боп-бош болгъан.

– Кажинлени толтуругъуз, – дей Иса. Къуллукъчулар шоланы шип-шип этип толтуралар.

– Гъали бираз зат сув алып, тойну тамадасына ичме беригиз.

Къуллукъчулар адап, бир-бирине къарап къалалар, амма Иса айтгъан кююнде этелер. Тамада ичип къарап, гиевге:

– Бары да адамлар башлап яхшы чагъырны чыгъарып салалар, яманын буса артгъа къоялар. Сен буса яхшысын артгъа сакълагъан болгъан экенсен.

Сув чагъыргъа айланып къала! Бу Иса этген кѣп-кѣп гъайран ишлени биринчиси болуп токътай. Ону якъчылары бу гъайран ишни гѣргенде, олар Иса айтагъан затлагъа инанма башлайлар.

ЛУКЪА 5, 6:12-16

Исаны он эки якъчысы

Иса айтагъан затланы эшитегенлени барысы да Ол уйретеген затлагъа тамашалыкъ этип туралар. Ол уйретеген затлар янгы затлар болгъан. Иса шоланы бир къудрат булан айтып тура болгъан дагъы! Ол авруйгъанланы сав этме башлагъанда, шоланы гъакъындагъы хабарлар ялындан да чалт яйылып гете болгъан.

Адамлар Исаны янына бары да якълардан гелип тура болгъанлар. Ону эртенден ахшам болгъунча бир бош мюгълети де болмай болгъан. Ол къайда багъып барса да, кѣп-кѣп адамлар жыйылып къала болгъанлар. Бир-бирде бек талып къалса да, Иса бир заманда да оланы къуваламай болгъан.

Бир керен кѣлню ягъасында шолай кѣп халкъ жыйылып къала чы, гъатта Исагъа Петирни къайыгъына минме тюше.

– Ягъадан бираз ариге багъып юзюп тайсана, – деп тилей Ол Петирге ва шондан таба халкъгъа Аллагъны каламын англатма башлай.

Шондан сонг Иса Петирге дагъы да бираз ариге юзюп, кѣлге торлар ташламакъны буюра.

– Биз сав гечени узагъында къаныгъывлу кюйде ишлеп турдукъ, – дей Петир, – амма бир зат да тутуп болмадыкъ. Амма Сен айта болгъан сонг...

Исагъа тынглап, Петир де, Андрей де торланы ташлай. Шолай кѣп балыкъ тутулуп къала чы, гъатта оланы торлары да йыртылып гете!

– Бизге кѐмек этигиз, – деп кычыралар олар башгъа къайыкъдагъы оьзлени Якъуб ва Югъан деген ёлдашларына. Эки де къайыкъ тутулгъан балыкъдан толуп къала.

Олар кёлню ягъасына гелип токътагъанда, Иса:

– Сиз торларыгъызны да къоюп, Мени артыма тюшгенигизни сюемен, – дей. – Гъали энни сиз адамлар тутуп туражакъсыз.

Амма Исаны якъчыларыны барысы да балыкъчылар болмагъан. Бир керен чыгъып айланагъанда, Иса Маттай деген ясакъ жыйычуну гёрюп къоя. Ол оьзюню ишлейген еринде олтуруп тура болгъан.

– Мени артыма тюш! – дей Иса. Маттай да Ону артына тюше.

Маттай йимик адамлар ягъудилилерден румлулар учун ясакъ жыя болгъанлар. Жыйма тарыгъындан артыкъны жыйып, олар кѐбюсю бай болуп да къала болгъанлар. Шо саялы адамлар оланы гёрюп ярамайгъан ва эсгик гѐреген болуп къалагъаны тамаша тюгюл чю дагъы.

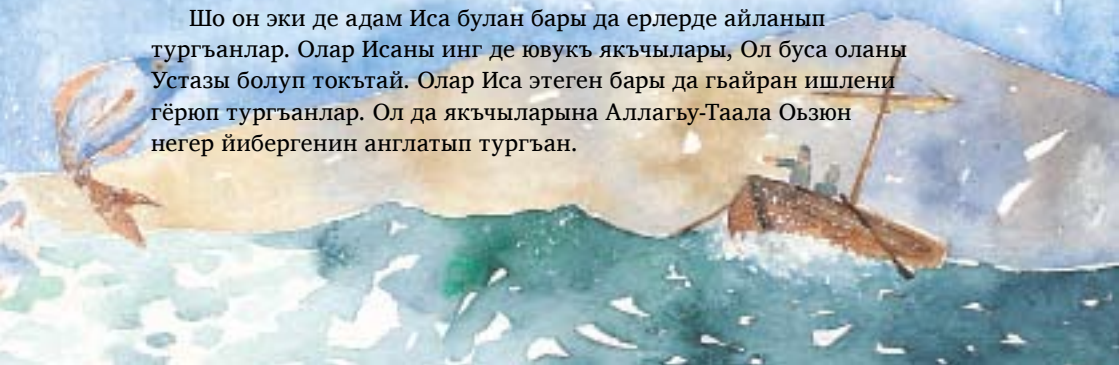
Маттай оьзюню уьюнде Иса учун йыбав эте. Динагълю адамлар Иса ону уьюне баргъанына бек уллу тамашалыкъ этелер.

– Иса шолай адамлар булан аралыкъ юрютегени тамаша чы, – дейлер олар.

– Эмчи савланы тюгюл, авруйгъанланы сав этегенде йимик, – дей Иса, – Мен де муъминлени тюгюл, бу гюнагълы эргишилени де, къатынгишилени де Аллагъу-Таалагъа къайтарма гелгенмен.

Гечелер адамлар уйлереине тозулгъанда, Иса чакъда-чакъда тѐбечиклеге де минип, янгыз ерге чыгъа болгъан. Шонда Ол шыплыкъда ибадат этип тура. Бир-бирде Ол сав гечени узагъында ибадат этип тура болгъан. Гезикли шолай ибадатланы бирисинден сонг Иса Оьзюне амин болгъан якъчыларыны арасындан он экисин айыра. Олар Исаны ювукъ къурдашлары да болуп токътайлар. Исаны он эки якъчысы булардыр: Петир ва Андрей, Якъуб ва Югъан, Филип ва Бартолмай (Натанайыл), Маттай, Тома, Якъуб (Алфайны уланы), Ягъуда, Симон ва артда Исагъа хыянатлыкъ этген Ягъуда Искариет.

Шо он эки де адам Иса булан бары да ерлерде айланып тургъанлар. Олар Исаны инг де ювукъ якъчылары, Ол буса оланы Устазы болуп токътай. Олар Иса этеген бары да гъайран ишлени гёрюп тургъанлар. Ол да якъчыларына Аллагъу-Таала Оьзюн негер йиберегинин англатып тургъан.

МАТТАЙ 5 - 7

Табиатдагы дарслар

Сонгугюнлер Иса ибадат этеген уйлерде адамланы Къанунгъа уйретип тура. Амма кёбюсю Ол табиатда уйретип тура. (Яз Исрайылда узакъ, бек исси ва къургъакъ бола). Огъар тынглама деп гелген халкъгъа Галилея кёлню ягъасындагы тебечиклерде таман чакъы ер болгъан. Ол айланасын кършап алгъан Озьню тынглавчуларыны ортасында яшыл отну устьюнде олтура болгъан.

Иса насипни гъакъында сёйлей туруп, булай дей:

– Жаны нени суйсе де, бары да заты болуп къалагъаны саялы, байлар инг де насипли адамлар деп турамысыз сиз? Ёкъ, сиз янгылыш боласыз.

Ол Обзюню якъчыларына багъып къарай. Олар ярлы болгъанлар. Оланы бирлери буса ач да болгъанлар. Иса олагъа Аллагъу-Тааланы гъакимлик этеген девюрю гелгенде, бары да зат башгъача болажагъын англатып бере.

– Насиплидир гъали ач къалып турагъанлар, – дей Ол, – сиз тоюп къалажакъсыз!

Насиплидир гъали йылап турагъанлар – сиз кюлеп туражакъсыз!

Насиплидир гъали Мени якъчыларым деп обзлени адамлар гёрюп ярамайгъан ва обзлени адамлар гери урагъанлар – кёклерде сизин зор уллу савгъат къаравуллап турадыр.

Адамлар ойгъа тюшюп турагъанын гёрюп, Иса булай деп узата:

– Акъча жыйма неде кёп мал-матагъ алма къарамагъыз. Шоланы урлап болар. Обзюгюзню байлыгъыгъызны Аллагъу-Тааланы янында жыйып туругъуз. Шонда сизин бирев де урламас. Сиз токъташма тарыкъсыз: обзюгюзню яшавугъузну байлыкълар да жыя туруп оьтгерезежекмисиз неде Аллагъу-Таала сюеген затны этип туражакъмысыз? Сиз осун да, бусун да этип болмассыз. Сиз кёп затны гъакъында ойлашып турасыз: не зат ашайыкъ, не зат гийик деп. Амма яшав ашдан да, гийимден де агъамиятлыдыр. Бир къарагъыз чы бийикликлерде учуп айланагъан къушлагъа. Аллагъу-Таала шоланы да гъайын этип тура, сизинкин чи дагъокъ да этип туражакъ! Айланагъызгъа бир къарагъыз чы. Гёремисиз Аллагъу-Таала авлакъ чечеклени гийиндирип турагъанын? Гъатта белгили болгъан Сулайман пачаныки де болмагъан шолай арив гийимлери. Шо саялы оьмюрюгюзню аваралар булан оьтгерип турмагъыз. Аллагъу-Таала сюеген затланы этип туругъуз, Ол да сизге бары да тарыкъ затны берип турар. Янгыз Огъар аркъатаяп туругъуз!

Аллагъу-Таала салгъан уллу талаплар

Оъзю уйретеген затланы адамлагъа англама кѣмек этмек учун, Иса мисаллар гелтирип сѣйлей.

– Сиз туз йимиксиздир, – дей Ол. – Туз ашгъа татыв да бере, шону бузулма кѣймай да сакълай. Шолай сиз де дюньяны бузулуп барагъанын токътатып, шону яхшы болагъан кююн этме герексиз. Сиз чыракъ йимиксиздир. Сизин яшавугъуз къарангылыкъда шавлаланып кълсын дагъы. Шо заман сиз этген яхшы ишлени гѣрюп, адамлар Аллагъу-Таалагъа шюкюрлюк этежеклер.

Иса Аллагъу-Таала озълеге рази кълсын учун, адамлар нечик яшама тарыгъы гъакъда айта.

– Тавратда, Забурда, Пайхаммарланы Китабында сизге деп Аллагъу-Тааланы къланулары берилген, – дей Ол. – Амма сиз гъар заман шоланы тынчлашдырма кълрап турасыз. Аллагъу-Таала буса уллу талаплар сала. Ол сизге оьлтюрмегиз дей, сиз де тынглайсыз. Амма сиз кълзапланып турасыз, бир-бирде буса шолай ачувланып йибересиз чи, гъатта биревню оьлтюрюп кѣйима гълзир боласыз. Шо да тюз зат тюгюл.

Сиз озъюгюзню хатиригизни кълдыргъан адамгъа кълйатарышын этмек адилли иш деп ойлашасыз. Амма Аллагъу-Таала Оъзюню халкъы душманларын суюгенин де, яманлыкъгъа яхшылыкъ булан кълйатарыш этгенин де сюе.

Аллагъу-Тааланы ёллары булан юрюп турма тынч тюгюл. Шо бек авур ёл, гиреген ердеги кълпулар да бек тар. Амма сиз шондан таба гирип, яшавдагъы озъюгюзню сапарыгъызны башлама тарыкъсыз.

Исаны дуасы

Сонг Иса тарчыкълыкъда турагъанлагъа этилме герек кѳмекни гъакъында айта.

– Сиз адамлагъа кѳмек этегенде, шону бир сыр этип сакълап туругъуз, – дей Ол. – Макътанмагъыз. Дуа этегенде де, шону гѳрмемишге неде башгъалардан макътав эшитмек учун да этмегиз. Бир шып ер табыгъыз. Аллагъу-Таала булан Атагъыз булан йимик сѳйлегиз. Бир айтгъан сѳзлеригизни де къайтып-къайтып такрарлай турмагъыз. Кѳп сѳз айтгъан булан сизин эшитип къояр деп эсигизге гелмесин. Сизин къыйынларыгъызны Аллагъу-Таала Оъзю биле.

Сиз шулай дуа этме герексиз:

– Гъей кѳклердеги Атабыз!

Инсанлар Сени сыйлы атынгны гъюрметлесин дагъы.

Сени гъакимлигинг токъташсын дагъы.

Кѳкде йимик, ерде де Сени айтгъанынг болсун дагъы.

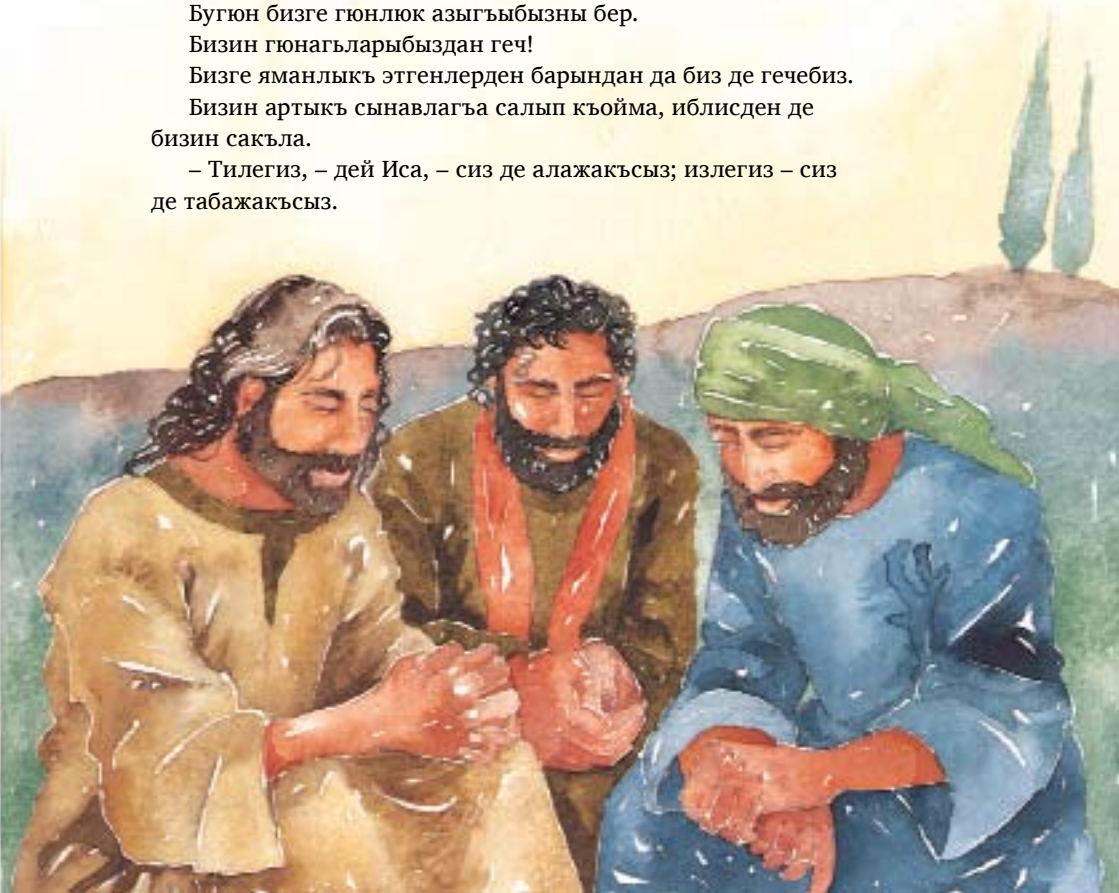
Бугюн бизге гюнлюк азыгъыбызны бер.

Бизин гюнагъларыбыздан геч!

Бизге яманлыкъ этгенлерден барындан да биз де гечебиз.

Бизин артыкъ сынавлагъа салып къойма, иблистен де бизин сакъла.

– Тилегиз, – дей Иса, – сиз де алажакъсыз; излегиз – сиз де табажакъсыз.

Эки уй кьурувчу

Иса булай хабар айта:

– Бир керен эки адам гьариси обзюне уйлер кьурма токъташалар.

Гьакьыллысы обзюню уьюн кьатты ярны уьстюнде кьура. Янгур явуп, ташгьын гелип, ел уьфюрюп йибере, амма ону уью таш гесекдей токътап тура, неге тьогюл де ярны уьстюнде кьурулгьан болгьан. Эгер де сиз Мен айтагьан затлагьа тынглап, Мени буйрукьларымны кьютюп юрью бусагьыз, сиз шо гьакьыллы адам йимик иш гьереген боларсыз.

Авлиясы обзюню уьюн кьайырны уьстюнде кьуруп кьоя, неге тьогюл де шотай тынч болгьан. Янгур явуп, ташгьын гелип, ел уьфюрюп йибере, ону уью чьегюп гете! Эгер де сиз Мен айтагьан затлагьа да тынглап, амма Мени буйрукьларымны кьютмей бусагьыз, сиз шо авлия адам йимик боларсыз.

Гъайран кюйде сав болув

– Сиз Назаретдеги Устазны гъакъында эшитгенмисиз? Ол бары да аврувлардан сав этип бола деп айталар.

Шо заманларда эмчилерден кѣмек къаравуллап янгыз байлар бола болгъанлар. Шо саялы да шолай хабарлар тез яйылып гетегени бир де тамаша тюгюл. Иса къайда барса да, Ону янына аврувлар гелип тура болгъанлар. Иса да оланы сав этип тура болгъан.

Ол сокъурланы сав этип тура болгъан.

Ол сангыравланы сав этип тура болгъан.

Ол тилсизлени сав этип тура болгъан.

Не ругъ, не къаркъара булан байлавлу Иса сав этип болмайгъан бир аврув да болмагъан, неге тюгюл де Аллагъу-Таала Огъар бир айрыча къудрат берген болгъан.

Иса сав этип болагъанын гѣргенде, адамлар Ол айтагъан затлагъа да инанма башлайлар.

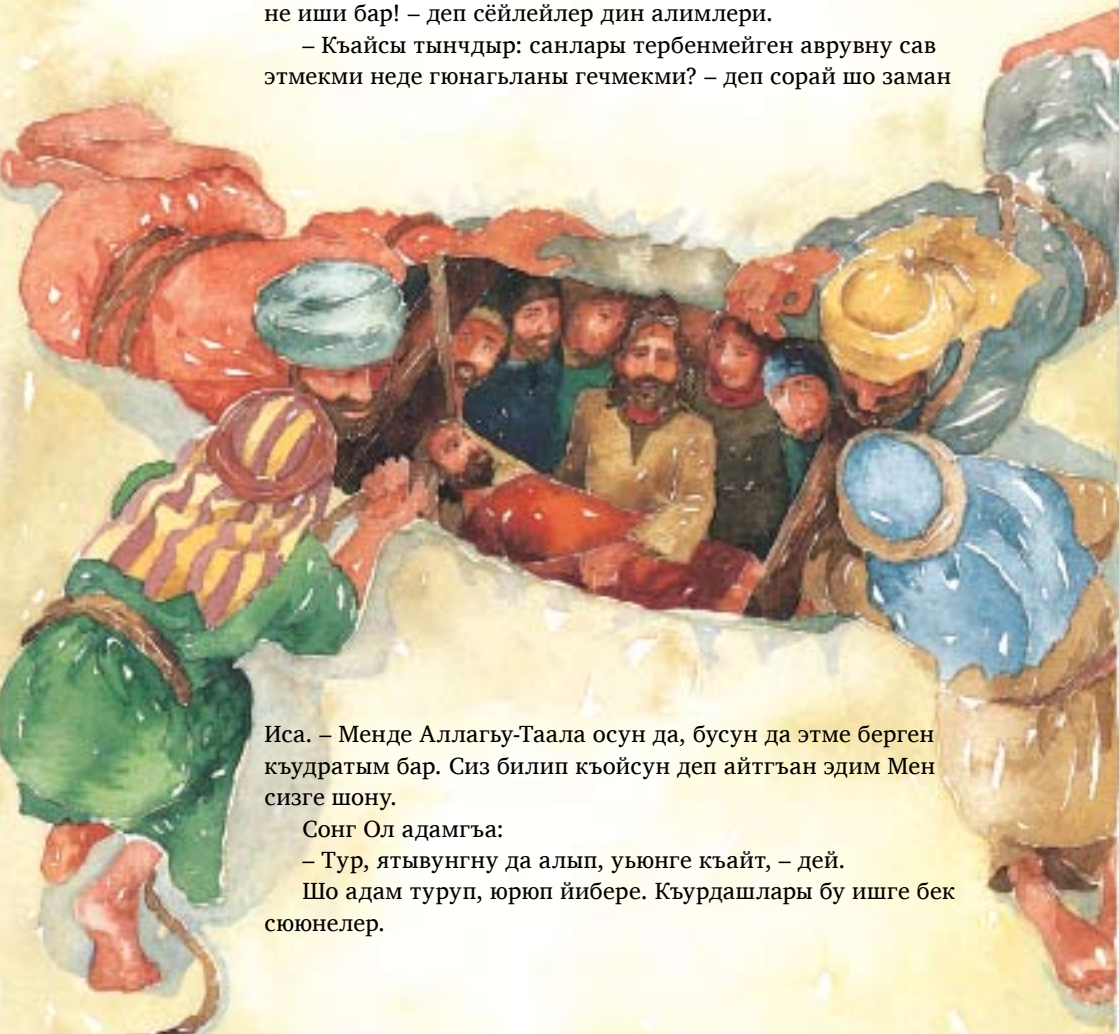
Санлары тербенмейген болуп къалгъан бир адам болгъан. Шо адамны къурдашлары Иса ону сав этип болажагъына инангъанлар. Амма шо адам аврувуну себебинден тербенип де болмай болгъан. Шо саялы аврувну дѣрт къурдашы батгъычгъа да салып, ону Исаны янына багъып алып баралар.

Иса насигъат этип турагъан уйню алдында шолай кѣп адам бола чы, гъатта уйню ичине бирев де гирип болмай къала. Шо саялы къурдашлары аврувну шо уйню тегиш къалкъысына алып минелер. Сонг олар къалкъыны лабизисин тайдырып, къурдашын шондан таба уйню ичине багъып тюшюрелер. Иса бу дѣрт адамгъа багъып бурулуп къарай. Огъ, нечик сюе болгъан дагъы олар къурдашын! Огъ, бир иманы болгъан дагъы оланы!

– Сени гюнагъларынг гечилди, – дей Ол аврувгъа.

– Янгыз Аллагъу-Таала бола гечип. Шолай сѣйлеме Ону не иши бар! – деп сѣйлейлер дин алимлери.

– Къайсы тынчдыр: санлары тербенмейген аврувну сав этмекми неде гюнагъланы гечмекми? – деп сорай шо заман

Иса. – Менде Аллагъу-Таала осун да, бусун да этме берген къудратым бар. Сиз билип къойсун деп айтгъан эдим Мен сизге шону.

Сонг Ол адамгъа:

– Тур, ятывунгну да алып, уюнге къайт, – дей.

Шо адам туруп, юрюп йибере. Къурдашлары бу ишге бек сюенелер.

Алатолпан

Бир шып ахшам вакъти болгъан. Иса ва Ону якъчылары къайыкъгъа да минип, кѣлно бириси ягъасына юзюп чыкъма къарайгъан вакътиде кѣл сабур болгъан. Сав гюнню узагъында Исаны бир бош мюгълети болмагъан кюйде тургъан. Ол бек къавшалып, бираздан юхлап да къалгъан.

Бирден къатты ел чыгъып йибере. Бир аз заманны ичинде сувда бир залим толкъунлар гѣтерилип гете. Гиччирек къайыкъны якъ-якъгъа чайкъап йибере. Исаны якъчылары толкъунлар булан ябушуп туралар, Ол буса юхлап тура.

Алатолпан баргъан сайын гючленип тербей. Толкъунлар къайыкъгъа багъып уруп йибергенде, шо сувдан толма башлай. Бу адамланы къоркъутма тынч болмагъан, неге тюгюл де булар балыкъчылар болгъанлар ва оъмюрюнде кѣп алатолпанланы гѣрген болгъанлар. Амма гъали буса бир зат да къутгъарып болмас йимик. Булай вакъти Иса нечик юхлап бола экен дагъы?

Балыкъчылар Ону уяталар.

– Тур! Тур! – деп кычыралар олар. – Биз батып къала турабыз. Иса туруп йиберип, оькюрюп турагъан елге ва тик толкъунлагъа да багъып:

– Тыныгъыз! – деп буйрукъ бере. Шыплыкъ болуп къала.

Шо заман Иса якъчыларына:

– Къайдадыр сизин иманыгъыз? – дей.

Бирев де бир сѣз де айтып болмай къала. Балыкъчылар алатолпандан къоркъгъан болгъанлар, амма гъали буса олар бираз Исадан къоркъалар. Ол оьзге адамлардай болгъан, амма Огъар ел де, толкъунлар да тынглай болгъан.

– Гертиден де Бу Ким экен дагъы? – деп шыбышлап тербейлер олар.

Ерусалимге барыв

Гъар йыл язбашда Иса Ерусалимге Пасханы байрамына бара болгъан. Шонда Ону насигъатларына тынгламакъ учун, кѣп адамлар жыйыла болгъанлар. Кѣп-кѣп халкъ Ол уйретеген затлагъа тынглап тура болгъанлар.

Яшыртгъын гелген адам

Никодим деген адам да устаз болгъан. Ол Исаны гъакъында кѣп эшитген болгъан ва Ону булан сѣйлеме сюе болгъан. Амма Никодим шону адамлар билгенин суймей болгъан, шо саялы ол къарангы болгъан сонг геле.

– Сени Аллагъу-Таала йиберип гелгенингни биз билебиз, – деп башлай Никодим. – Аллагъу-Тааланы кѣмеклиги булан болса тюгюл, бирев де Сен этип турагъан гъайран ишлени этип болмас.

Иса Никодим Оъюне не соравлар берме сюегенин биле.

– Сен кѣп уллу устазсан, – дей Иса, – амма сагъа гъали де уйренме затлар бар. Сен Аллагъу-Таалагъа ярама сюесен, амма яхшы болуп къалмакъ таманлыкъ этмей. Аллагъу-Тааланы гъакимлик этивюн гѣрмек учун, сагъа янгыдан тувма тарыкъ.

– Шо бажарылагъан затмы дагъы? – деп сорай Никодим.

– Бары затны янгыдан башлама тарыкъ, бюс-бютюнлей янгы яшавну, – деп жавап бере Иса, – Мен берме гелген яшавну. Аллагъу-Таала дюньяны шонча да бек суюе чи, гъатта Ол мунда Оьзюню Уланын йиберип токътагъан. Магъа иман салгъан гъар ким шо янгы яшавгъа ес болуп болар.

Къырда къарангы болгъан, уйде буса чыракъ янып тура болгъан.

– Дюньяда Аллагъу-Тааланы ярыгъы шавла берип тура, – дей Иса. – Амма адамлар къарангылыкъда яшамакъны къолай гёрелер, неге туюл де ярыкъ олар этип турагъан бары да яманлыкъны гёрсетип къоя.

Къуюну янындагъы къатынгиши

Арадан бир нече гюн оьтюр, Иса да, Ону якъчылары да Галилеягъа уьуне багъып баралар. Бек исси гюн болгъан. Самариядагъы Сигъар деген бир гиччирек шагъаргъа етишип, Исаны якъчылары сатып ашама затлар алма бара болгъанлар. Тюш вакъти болгъан. Иса къуюну янында ял алма деп олтургъан болгъан. Къую бек терен болгъан, Иса буса сувукъ сув ичме бек суюп тура болгъан.

Бираздан къуюгъа багъып бир самариялы къатынгиши геле. Шо заманларда ягъудилилер самариялылар булан сёйлемей болгъанлар. Бир савутдан чы олар, озокъда, сув ичме де ичмежек эдилер. Шо саялы Иса оьзюнден ичме сув тилегенде, бу къатынгиши бек тамаша болуп къала.

– Эгер де сен Аллагъу-Таала не берип болагъанын да, Мен Ким экенимни де биле болгъан эдинг буса, – дей Иса, – сен

оьзюнг Менден яшав берген сув тилежек эдинг. Сен бир заманда да сувсаплыкъ не зат экенни де билмежек эдинг.

– Мен шотай болуп къалгъанын сюер эдим. – деп жавап бере къатынгиши. – Шо заман магъа дагъы къююгъа багъып гелме де герек болмажакъ эди. Амма къайдадыр дагъы сув? Сени чи кажининг сама да ёкъ.

– Сен англамай турасан, – дей Иса. – Мен булай ичеген сувну айтмайман. Мен сизге берме гелген янгы яшавну гъакъында айтаман.

Олар бир-бири булан бир де ёлукъмагъан болгъанлар. Амма Иса шо къатынгишини гъакъында бары да затны биле болгъан. Исаны сёзлери къатынгишиге шотай таъсир этип къоя чы, ол гъатта кажинин къююну янында къююп гетип къала! Самариялы къатын оьзю эшитген Сююнч Хабарны гъакъында оьзгелеге де айтмакъ учун, шагъаргъа багъып алгъасап гете.

– Барыгъыз, къарагъыз шо адамгъа, – дей ол. – Аллагъу-Таала ваъда этген Пача, балики де, Олдур?

Исаны якъчылары ашама затлар да алып къайтала. Бираздан олар оьзлени янына багъып алгъасап гелеген адамланы гёрелер.

– Бу адамлар Аллагъу-Таалагъа къайтма сюелер, – дей Иса. – Оланы къайтарылма заманы етишген гелим булан тенглешидирме ярай.

Иса Сигъарда эки гюн къалып тура. Самариялылар Ол уьйретеген затланы эшитгенде, кёплер Иса гертиден де дюньяны къутгъармакъ учун Аллагъу-Таала йиберип гелген Пача экенине инаналар.

Сонгугюнге байлавлу эришивлюк

Къара халкъ Исаны сие болгъан. Ол да къара халкъны сие болгъан. Исаны артына тюшмек учун, биревлер уйлерин, ишлерин къоюп къоя болгъанлар.

Исаны кѣп къурдашлары болгъан, амма бираздан арагъа Ону душманлары да чыгъалар. Бир-бир дин ёлбашчылар ва дин алимлер Огъар гюнчюлюк этме башлайлар.

Бир керен сонгугюн, ашлыкъ къайтарывну вакътисинде Иса да, Ону якъчылары да авлакълардан таба юрюп бара болгъанлар. Олар ач болгъанлар. Шо саялы олар бир нече будайбашны узюп, шоланы ашайлар. Оьзлер ягъудилилени Къанунуну гъар увакъ-тюегин де къатты кюйде кютегенлиги булан оьктем болуп юрюйген бир дин бѣлюк болгъан. Олар Иса ва Ону якъчылары этген затгъа ачувланып токътайлар.

– Сиз Къанунну бузасыз, – дейлер олар. – Сиз этген зат бир иш чи. Сонгугюнлер буса ишлеме ярамай.

– Аллагъу-Таала: «Рагъмуну сюемен», – дей. Адамлар айыплы тююлде сиз оланы тюз айыпламайсыз, – деп жавап бере Иса.

Иса шо шагъардагъы ибадат этеген уйге багъып бара. Шонда къолу тербенмейген болуп къалгъан бир адам болгъан. Адамлар къарап, Иса ону сав этип болармы экен деп ойлашалар. Шо зат да бир ишге гысаплана болгъан.

– Сонгугюнлер Къанун бизге не этме къоя? – деп сорай Иса. – Кѣмек этмегеми неде зарал гелтирмегеми? Адамны оьлюмден къутгъармагъамы неде ону оьлтюрюп къоймагъамы? Сиз сонгугюн, озокъда, ойтангъа тюшюп къалгъан къойну къутгъаражакъ эдигиз. Амма адамлар агъамиятлы тююлмю дагъы?

– Узат къолунгуну, – дей Иса къолу тербенмейген болуп къалгъан адамгъа. Шоссагъат ону къолуна янгъдан гюч де гелип, ол саппа-сав болуп къала.

Бир башгъа гезик Иса Ерусалимде Байт-Гъазда деген киринеген ерни къырыйында оьзюню ятывунда ятып

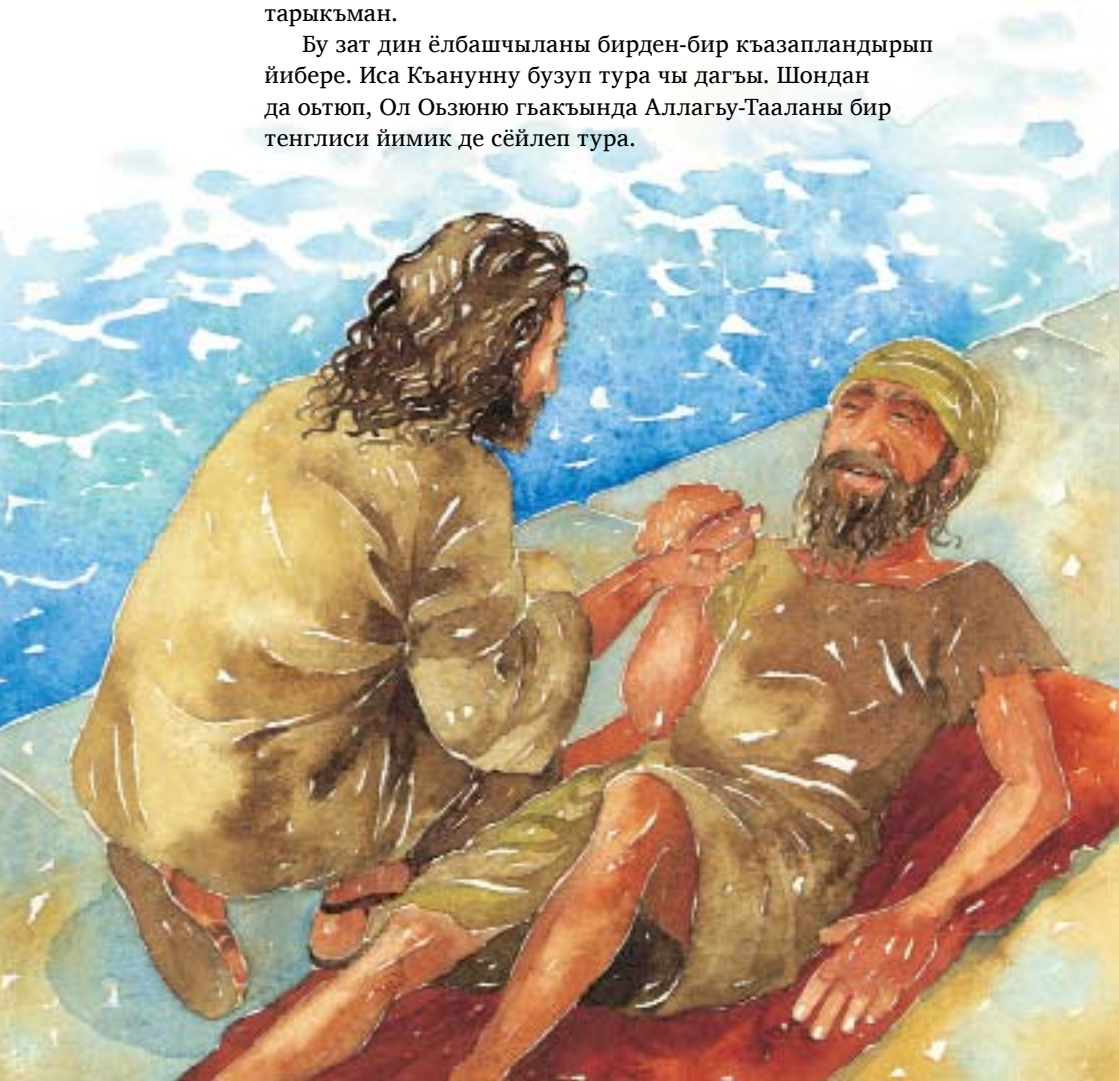
турагъан бир гишини гёрюп къоя. Шо гиши авруйгъаны отуз сегиз йыл бола болгъан.

– Сав болма сьемисен, – деп сорай огъар Иса. – Тур, алып ятывунгну да, юрюп йибер!

Шо иш сонгугюн болгъан экени саялы, ягъудили гъакимлер къайтып ачувланып токътайлар. Къанунгъа гёре ятывун алып юрюмеклик бир ишге гъисаплана болгъан. Къзааплана туруп, дин ёлбашчылар Исаны янына багъып гелелер.

– Аллагъу-Таала гъар заманда да ишлеп тура, – деп жавап бере Иса олагъа. – Мен де шолай этип турма тарыкъман.

Бу зат дин ёлбашчыланы бирден-бир къзаапландырып йибере. Иса Къанунну бузуп тура чы дагъы. Шондан да объуп, Ол Оъзюню гъакъында Аллагъу-Тааланы бир тенглиси йимик де сёйлеп тура.

Гъирод пачаны

ТУВГЪАН ГЮНЮ

Ягъия пайхаммарны бир балагъ къаравуллагъан болгъан. Гъирод Антипа пача агъасы Филипден къалгъан Гъиродигъаданы къатын этип алмакъ учун, оьзюню къатынындан айрылып токътай. Амма Ягъия огъар шолой этмек тюз тюгюлюн айтып бере. Шо саялы Гъирод Ягъияны тутуп, туснакъгъа салма буйрукъ бере. Гъиродигъада Ягъияны оьлтюрме сюе, амма Гъирод шону этме къоркъа. Ол Ягъия яхшы адам экенин биле болгъан.

Гъиродну тувгъан гюнюнде Гъиродигъадагъа пайхаммардан оьч алма имканлыкъ тувуп токътай. Ону къызы байрамдагъы къонакъланы йыбандыра туруп, бийип тура болгъан. Шо зат пачаны шолой бек кепине гелип токътай чы, ол къызгъа суйген затын, гъатта пачалыгъыны яртысын да берме сёз берип къоя!

– Бошгъапгъа да салып, Ягъия пайхаммарны башын гелтирсин деп тиле огъар, – дей къызына Гъиродигъада. Къызы да анасына тынглап, пачагъа тилей.

Гъирод бек пашман болуп токътай. Ол сёз берип, авлиялыкъ этип къойгъан. Гъали энни буса бары да къонакъланы алдында шо сёзюн ер этип де болмай. Шо саялы Гъирод къаравулну туснакъгъа багъып йибере, ол да Ягъияны башын гесип ала.

Ягъияны къурдашлары шо гъакъда эшитгенде, олар гелип йиберип, ону сюегин алалар ва гёмелер.

Сонг олар барып, шо гъакъда Исагъа хабарлайлар.

Иман ва гечмеклик

Ягъудилилер румлу асгерлени гёрюп ярамай болгъанлар. Буса да оланы бары да яман да болмагъанлар. Капернагъум деген ерде турагъан бир румлу асгербашчы ерли халкъгъа бакъгъан якъда рагъмулу болгъан. Ол гъатта оъзюню харжына ибадат этеген уый де кърүгъан болгъан.

Ону кърүлүкчүсу оъле тура болгъан. Асгербашчы оъзюню ягъудили кърүдашларын Исагъа ону сав этерми экен деп сорама йибере.

– Шо румлу – яхшы адам, – дейлер олар Исагъа. – Ол бизин халкъны сюе. Ярай буса, огъар кёмек эт.

Иса олар булан бирче бара.

Олар асгербашчыны уюне етишип турагъанда, ол булай деп сорама йибере:

– Сен мени уюме гирер деп умут этип де болмайман. Буйрукъ берип къойсанг, мени кърүлүкчүм сав болуп къалажакъ эди. Мен асгермен, мен буйрукълар берип де, буйрукъланы кютюп де уыйренгенмен. Ону сав этмек учун, Сени бир буйругъунг таманлыкъ этежегине мен инанаман.

Булай затны эшитип, Иса тамаша болуп къала.

– Мен гъали болгъунча булай имангъа гъатта ягъудилилени арасында да къаршылашмагъанман, – дей Ол.

Асгербашчы йибергенлер къайтып гелгенде, олар къуллукъчу сав болуп турагъанын гѳрелер. Шолай Иса румлу асгербашчыны тилевюн кюте.

Бир гесек заман объют, Иса Тавратны кютеген кюйню тергейген Симонну уюне тюш ашгъа чакъырыла.

Адатгъа гѳре олар тепсини янында янтайып турагъанда, къырдан чакъырывсуз бир къатынгиши гирип геле. Ол къолуна ичинде арив ийисли майы да булангъы кажин тутгъан болгъан. Къатынгиши Исаны янына гелип йиберип, гѳзьяшлары булан Ону чангъа батгъан аякъларын жувуп йибере. Сонг ол Исаны аякъларын узун чачлары булан сибирип, шоллагъа багъып арив ийисли майны тѳгюп йибере.

Симон уялып, багъыйсыз гъалгъа тюшюп къала. Неге тюгюл де, шо къатынгишини аты ямангъа айтылгъан болгъан. Иса нечик ону Озьуне тийме сама да къойду?

Иса Симон ойлашагъан затны билип тура.

– Симон, – дей Ол, – объюню борчун гечип къойса, къайсы артыкъ рази къалажакъ: кѳп борчу булангъы адаммы неде аз борчу булангъысымы?

Бу соравгъа нечик жавап берилме гереги булай да англашыла.

– Сиз Аллагъу-Таала барыгъызны да гечгенине харлысыз. Амма кимни кѳп гюнагъы гечилип къалса (бу къатынгишиники йимик), шо адам Аллагъу-Тaalаны артыкъ сююп туражакъ.

Иса къатынгишиге:

– Сени гюнагъларынг гечилди. Сени объюнню иманынг къутгъарды. Гъали энни парахат кюйде барагъан еринге бар, – дей.

Тизив кьойчу

Иса сѣйлейген заман Огъар бары да адамлар тынглап тура болгъанлар. Хабаргъа тынглама сююп, гъатта яшлар да шып болуп къала болгъанлар. Англама кыйын затланы гъакъында сѣйлейгенде, Иса чакъда-чакъда масалланы къоллай болгъан. Ол адамлар шоланы гъакъында ойлашып тургъанны сюе болгъан. Эгер де адамлар гертиден де Исаны артына тюшме сюе болгъан эди буса, олар Ону масалларыны маънасын англама къаражакъ эдилер.

– Эгер де къулакъларыгъыз бар буса – тынглап туругъуз, – дей чакъда-чакъда Иса. – Ойлашып туруп, англама къаст этигиз.

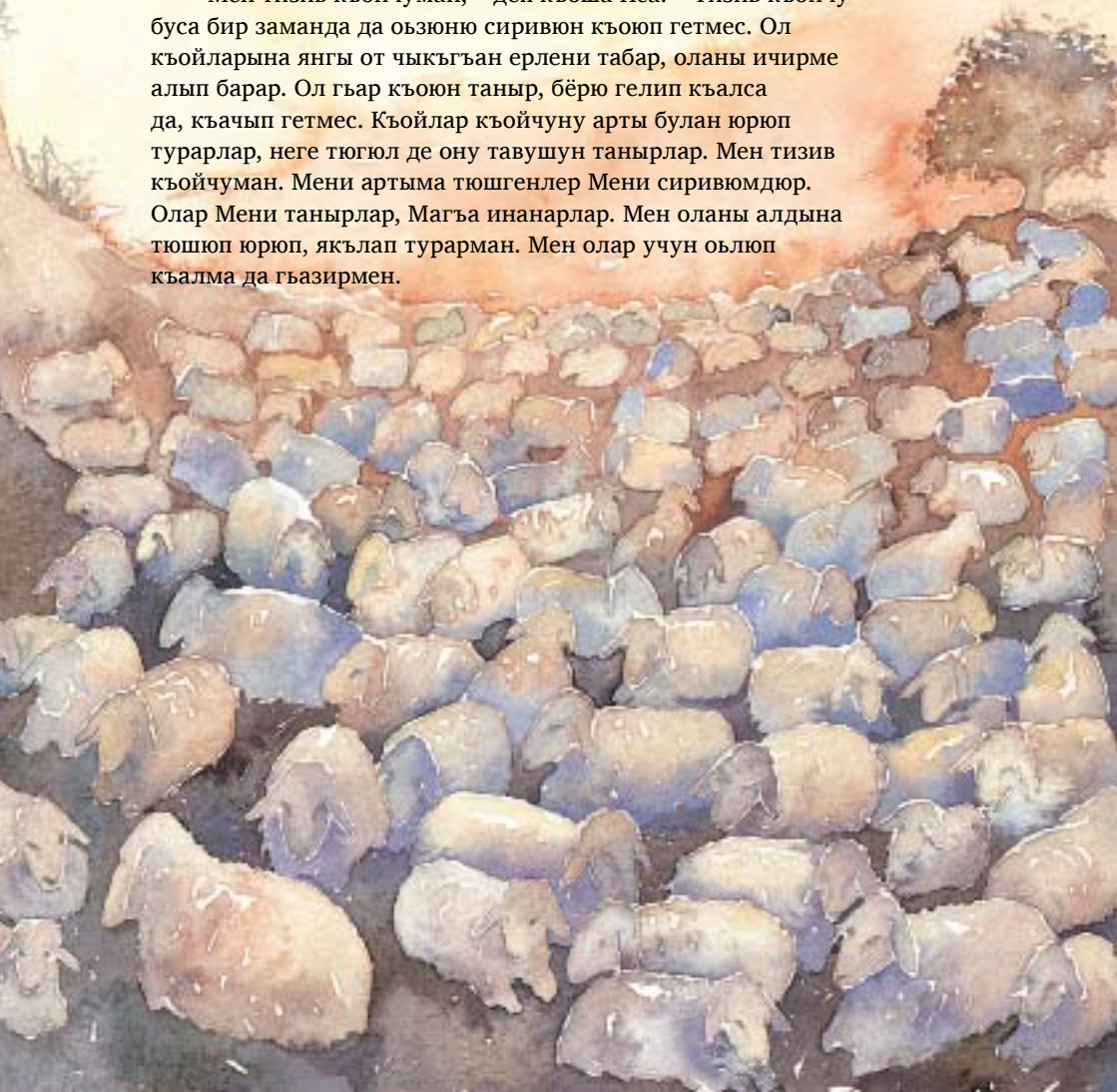
Оъзюню масалларында Иса бары халкъгъа оланы гъар гюнлюк яшавундан белгили затланы гъакъында айта болгъан. Исрайылны къонгур тюсю тѣбечиклеринде кьойчулар озлени гиччирек сиривлерин багъып тура болгъанлар.

– Айтайкъ, сизин биригизни юз кьоюгъуз бола, – дей Иса. – Шоланы бириси сиривден айрылып, тас болуп къала. Шо заман кьойчу не этежек эди? Ол къалгъан токъсан тогъуз кьоюн да къоркъунчлукъ ёкъ ерде де кьоюп, тас болгъанын излей чыгъар эди. Муна кьойчу шону мангыравун эшите. Кьойну ол шо гирип, чырмалып неде яраланып къалма болагъан бары да ерлерде излеп айлана. Кьойчу озюню бек къавшалгъаны, шо кьойну дагъы да

нечакгы узакъ заман излеп турма тюшежеги гъакъында ойлашмай. Ол шо тас болгъан къойну тапмай туруп, бир де рагъатлыкъ тапмай. Тапгъанда буса, сюуне, къойну гётерип йиберип, уюне багъып алып юрюй. Сонг къойчу къурдашларын да чакъырып: «Гелигиз мени байрамыма, неге тюгюл де мен тас болгъан къоюмну тапдым», – дей. Адамлар янгыдан Аллагъу-Таалагъа къайтгъанда, кёклерде де тап шо кюйде къуванажакълар. Мен Аллагъу-Тааланы къоюп гетгенлени табып, оланы уюне къайтармакъ учун гелгенмен.

– Мен тизив къойчуман, – деп къоша Иса. – Тизив къойчу буса бир заманда да оъзюню сиривюню къоюп гетмес. Ол къойларына янгы от чыкыгъан ерлени табар, оланы ичирме алып барар. Ол гъар къоюн таныр, бёрю гелип къалса да, къачып гетмес. Къойлар къойчуну арты булан юрюп турарлар, неге тюгюл де ону тавушун танырлар. Мен тизив къойчуман. Мени артыма тюшгенлер Мени сиривюмдюр. Олар Мени танырлар, Магъа инанарлар. Мен оланы алдына тюшюп юрюп, якълап турарман. Мен олар учун оълюп къалма да гъазирмен.

Сав-саламат!

Иса языкълыкъдагъыланы барысына да рагъмулу болгъан. Бир керен ибадат этеген уйню гъакимлеринден бириси болгъан Яйыр деген адам Ондан кѣмек ахтара туруп геле.

– Мени къызым авруп тура, – дей ол. – Ол оьле турамы экен деп эсиме геле. Гел, ярай буса, къызымны сав эт.

Шо заман Иса Яйырны уьуне багъып бара. Ону арты булан халкъ да бара.

Шо халкъны арасында бир къатынгиши де болгъан. Ол къаны агъылып инжинип тура болгъан. Он эки йылны узагъында шо къатынгиши бир эмчиден башгъасына юрюп тургъан, амма оланы бириси де огъар гъеч бир кѣмек этип болмагъан. Иса ону биргине-бир умуту болуп токътай.

– Мен Ону опурагъына сама да тийип бола эдим буса, – дей ол, – мен сав болуп къалажакъ эдим.

Исаны къырийына етишгенде, къатынгиши Ону опурагъына тие. Къатынгишини къаны агъылагъаны токътап къала.

– Ким тийди Мени опурагъыма? – деп сорай Иса. Ону айланасына шончакъы кѣп халкъ жыйылып турагъанда, шолай сорав бир тамаша чалынып да гете. Амма Иса Оьзюню къудратыны кѣмеклиги булан бирев сав болуп къалгъанын биле.

Къатынгиши тартына туруп, алгъа багъып чыгъа ва Огъар оьзю тийгенин айта.

– Иманынг сени сав этди, – дей Иса. – Парахат кюйде барагъан еринге барып къал.

Шо вакътиде Яйырны уьунден чавушлар гелелер.

– Устазны авара эте турма, сени къызынг гечинди, – дейлер олар Яйыргъа.

– Къоркъма, – дей Иса Яйыргъа, – инанып къалсанг бола, къызынг саппа-сав болуп къалажакъ.

Олар Яйырны уьуне гелгенде, бары да халкъ йылап, яс этип тура болгъанлар, неге тьогюл де къыз гечинген болгъан.

– Йыламагъыз, – дей Иса. – Ол гечинмеген, юхлап тура.

Сонг Ол Петир, Якъуб, Югъан ва къызыны ата-анасы да булан уйге багъып гире.

Иса кызны кьолундан да тутуп:

– Тур! – дей.

Ол шоссагъат тирилип, туруп къала.

– Огъар ашама бир затлар беригиз, – дей Иса.

Кызны атасы да, анасы да болуп къалгъан затгъа гъарангъа инаналар. Олар озълени кызы янгыдан сав-саламат экенинден сююнюп тоюп болмай туралар.

Аллагъу-Тааланы гъакимлик этивю

Иса Аллагъу-Тааланы гъакимлик этеген девюрюнде адамланы янгы яшавгъа чыгъармакъ учун гелген. Аллагъу-Таала рагъмулу Пачадыр. Ол бир гюнню ичинде бары затны камиллешдирип къояжакъ. Ол гъакимлик этеген девюрде халкъ насипли болуп токътажакъ. Шо заман не гюнагъ, не оylum деген затлар болмажакъ. Аллагъу-Тааланы гъакимлик этеген девюрю не затгъа ошагъанын англатмакъ учун, Иса кеп масаллар хабарлап тура.

Чачывчу

– Чачывчу чачмакъ учун чыкъгъан, – деп башлай Иса. – Ол чачагъанда, бир-бир урлукълар ёлгъа тюшюп къалалар. Бираздан кбушлар шоланы чокъуп битдирип къоялар. Башгъалары сай, ташкъатыш топуракъгъа тюшюп къалалар. Яхшы къыздырып турагъан гюн янгы чыгъып гелеген оьрюм будайланы гюйдюрюп къоя, неге тьгюл де шоланы тамурлары теренге тюшюп битмеген. Учюнчюлери тегенеклени, чеп отланы арасына тюшюп къалалар. Шолар урлукъланы басып, оьсме къоймай къоялар. Амма бирлери яхшы топуракъгъа тюшюп, гелим берелер.

Сонг Иса масалны маънасын англатып бере.

– Аллагъу-Тааланы Сююнч Хабары булан да тап шо кюйде болар, – дей Ол. – Иблис гелип йиберип, шону инсанланы юреклеринден урлап гетип бола. Бир-бирде инсанлар сююне туруп тынглайлар, амма балагълар гелип къалса, Сююнч Хабарны гъакъында унутуп къалалар. Башгъаланы буса гъар гюнлюк аваралары неде акъчагъа гъасиретлиги Сююнч Хабарны сёндюрюп къоялар. Амма яхшы топуракъгъа чачылгъан урлукълагъа ошайгъан инсанлар да бар. Олар Сююнч Хабарны эшитме де эшителер, англама да англайлар.

Шо тайпа инсанланы яшаву олар Аллагъу-Тааланы Сююнч Хабарын юрегине де алып, нечик яхшы емишлер берме башлагъанны гёрсете.

Будай ва чѐп отлар

Иса дагъы да булай бир масал хабарлай:

– Бир сабанчы авлагъын да сюрюп, будай чачгъан болгъан. Чачылагъан урлукъ яхшы урлукъ болгъан. Амма шо сабанчыны душманы болгъан. Бары халкъ юхлап турагъанда, душман гелип йиберип, будайны арасына чѐп отлар чачып къоя. Чыгъып къалмай туруп, шону бирев да билмей тургъан. «Биз чѐпге каза урма тарыкъбызмы экен?» – деп сорайлар сабанчыны къуллукъчулары. «Тюгюлсюз», – деп жавап бере сабанчы, – сиз билмей будайны да къыркъып къойма боласыз. Къююгъуз, будай да, чѐп де оракъны заманы етишгенче оъсюп турсунлар. Сонг биз чѐпню юлкъуп алып, яллагъып къоярбыз, будайны буса инныргъа ташырбыз».

Халкъ уйлерине багъып тозулгъанда, Исаны якъчылары Огъар масалны маънасын англатып бермекни тилей.

– Мен чачывчуман, – дей Иса. – Авлакъ – дюнья. Яхшы урлукълар – Аллагъу-Тааланы адамлары; чѐп отлар – Аллагъу-Тааланы душманы болгъан иблисни адамлары. Оракъны заманы бу дюньяны ахырында етишежек.

Гиччинеу урлукъ

– Бир адам гиччинеу урлукъ да алып, – дей Иса, – шону оъсюню топурагъына чачгъан болгъан. Урлукъ чанг гесек йимик шонча да гиччи болгъан. Шо урлукъ бир уллу терек болуп къалгъынча, оъсюп тура. Шону бутакъларында

кѳушлар уялар тигелер. Аллагѳу-Тааланы гѳакимлик этивю оѳюп-оѳюп турагѳан шо урлукѳгѳа ошайдыр.

Яшырылып салынгѳан хазна

– Бир адам авлакѳда ишлей туруп, яшырылып салынгѳан хазна табып кѳойгѳан болгѳан. Ол бек рагѳатсыз болуп токѳтагѳан болгѳан. Амма топуракѳ оѳюнюки болмагѳангѳа гѳере, шо адам хазнаны кѳайтып гѳмюп

басдырып кѳойгѳан. Ол барып йиберип, оѳюню бар-ѳкѳ затын сатып кѳойгѳан. Сонг буса шо авлакѳны сатып алгѳан, хазна да онуки болуп токѳтагѳан. Кѳарагѳыз, Аллагѳу-Тааланы гѳакимлик этивю де сизинки болуп токѳтасын!

Жавгѳар бюртюк

– Бир савдюгерчи жавгѳар булан сатыв-алыв юрютюп тура болгѳан. Бир керен ону янына инг де тизив жавгѳар бюртюгю булангѳы бир адам гелип кѳала. Савдюгерчи шолай жавгѳарны бир заманда да гѳрмеген болгѳан. Жавгѳар уллу ва арив болгѳан. Шо жавгѳар бюртюк оѳюнюки болмай туруп, савдюгерчи насипли болмажагѳын англай. Шо саялы ол оѳюню бар-ѳкѳ затын да сатып, шону сатып ала. Аллагѳу-Тааланы гѳакимлик этивю шо жавгѳар бюртюкге ошайдыр: шо оѳзге бары да затдан артыкѳдыр.

Ач болгъан кѣп халкъ

Гъатта ашама сама чола тюшмейген бирдагъы бир авур гюн бола. Халкъ Исагъа тынглап тура. Гюн артыла тура болгъан. Бары халкъ ач болгъан.

– Оьзлеге сатып ашама затлар алып болсун учун, адамланы йиберип къой, – дейлер Исаны якъчылары.

– Йибермеймен, – деп жавап бере Иса. – Оланы биз ашатма тарыкъбыз. Бизин нече экмегибиз бар?

Петирни иниси Андрей:

– Мунда беш арпа экмеги де, эки гиччирек балыгъы да булангъы бир уланъяш бар. Амма шолар таманлыкъ этмежек, – дей.

– Бары халкъгъа отну уьстюнде олтуругъуз деп буюругъуз, – дей Иса. (Шо кѣп халкъны арасында янгыз эргишилени санаву беш минг болгъан.)

Шо заман Иса уланъяшдан экмекни де, балыкъны да алып, шолар учун Аллагъу-Таалагъа шюкюрлюк эте. Ону якъчылары ашны дѣгерек айландырып бары халкъгъа бере. Тамаша тююлмю – аш барысына да етишип къала. Сонг олар халкъдан къалгъанындан он эки земгилни толтуруп жыялар.

Артындагъы гюн Иса башгъа экмекни гъакъында сѣйлей.

– Мен яшав береген экмекмен, – дей Ол. – Магъа багъып гелигиз. Мен сизге янгы яшав берме гелгенмен. Сизин шо янгы яшавугъуз учун бары да тарыкъ затыгъыз болуп къалажакъ.

Тавда

Иса уйретеген затланы кѣп-кѣп адамлар эшитип туралар. Олар Иса этеген гъайран ишлени де гѣрюп туралар.

– Олар Магъа ким деп тура экенлер? – деп сорай бир керен Иса Оъзюню якъчыларына.

– Бирлери Сен тирилип къалгъан Ягъия пайхаммар неде бырынгъы пайхаммарланы бириси дейлер, – деп жавап берелер олар.

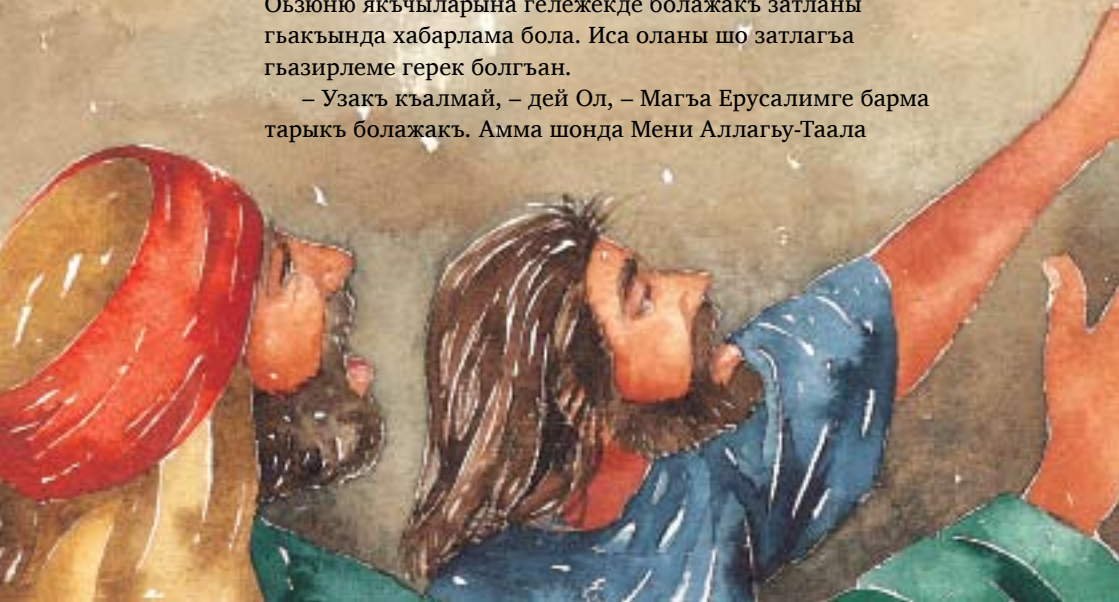
– Сиз буса? Сиз ким деп турасыз Магъа?

Бары да саялы Петир жавап бере. Ол таман чакъы токъташып битген болгъан.

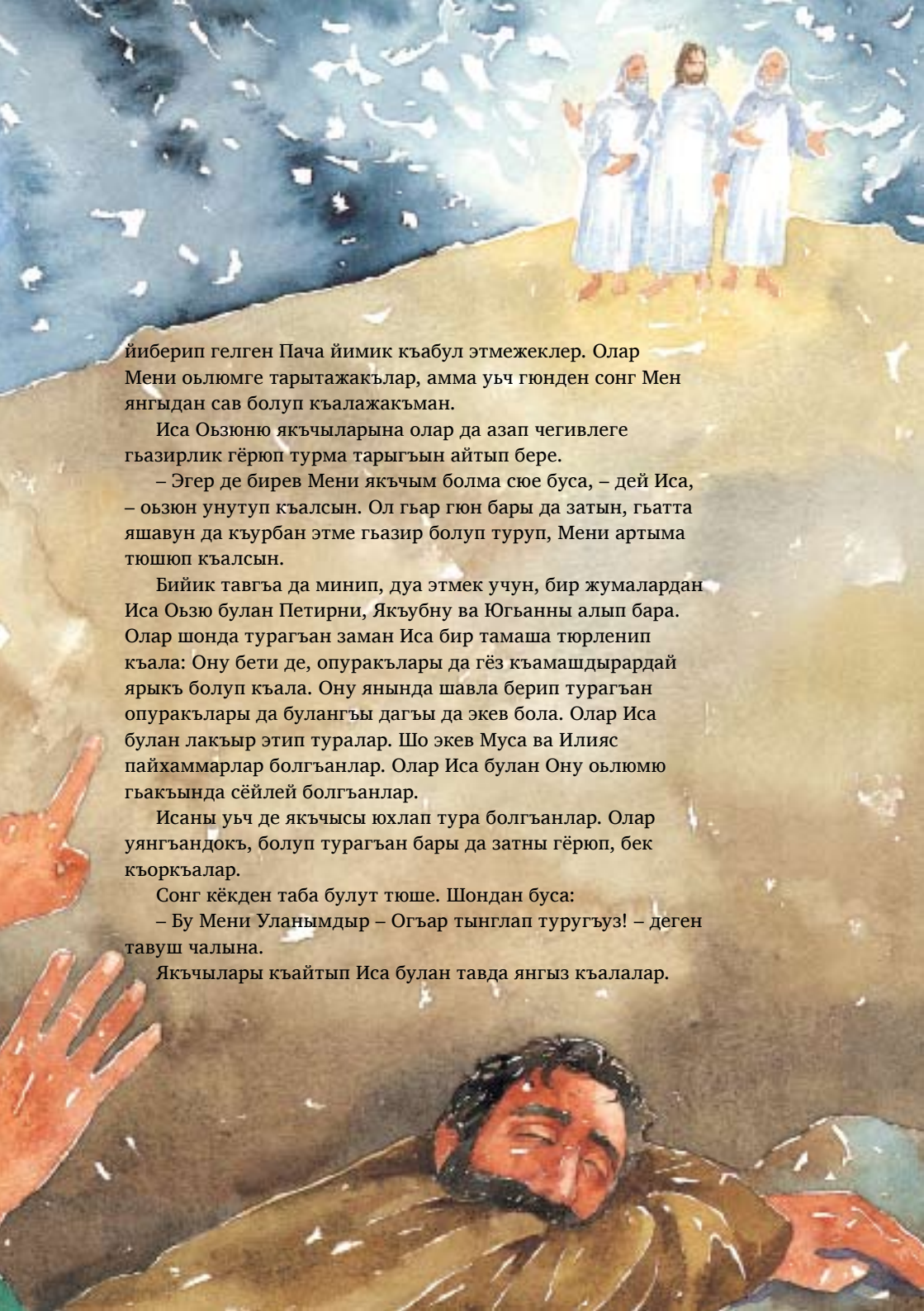
– Сен Аллагъу-Таала ваъда этген Пачасан, Гъакъ герти Аллагъны Уланысан, – дей ол.

Иса Петирни жавабына рази къала. Гъали энни Ол Оъзюню якъчыларына гележекде болажакъ затланы гъакъында хабарлама бола. Иса оланы шо затлагъа гъазирлеме герек болгъан.

– Узакъ къалмай, – дей Ол, – Магъа Ерусалимге барма тарыкъ болажакъ. Амма шонда Мени Аллагъу-Таала

Йиберип гелген Пача йимик къабул этмежеклер. Олар Мени оьлюмге тарытажакълар, амма уьч гюнден сонг Мен янгьдан сав болуп къалажакъман.

Иса Оьзюню якъчыларына олар да азап чегивлеге гъазирлик гьрюп турма тарыгъын айтып бере.

– Эгер де бирев Мени якъчым болма сюе буса, – дей Иса, – оьзон унутуп къалсын. Ол гъар гюн бары да затын, гъатта яшавун да къурбан этме гъазир болуп туруп, Мени артыма тюшюп къалсын.

Бийик тавгъа да минип, дуа этмек учун, бир жумалардан Иса Оьзю булан Петирни, Якъубну ва Югъанны алып бара. Олар шонда турагъан заман Иса бир тамаша тюрленип къала: Ону бети де, опуракълары да гьз къамашдырардай ярыкъ болуп къала. Ону янында шавла берип турагъан опуракълары да булангъы дагъы да экев бола. Олар Иса булан лакъыр этип туралар. Шо экев Муса ва Илиас пайхаммарлар болгъанлар. Олар Иса булан Ону оьлюмю гъакъында сьйлей болгъанлар.

Исаны уьч де якъчысы юхлап тура болгъанлар. Олар уянгъандокъ, болуп турагъан бары да затны гьрюп, бек къоркъалар.

Сонг кькден таба булут тюше. Шондан буса:

– Бу Мени Уланымдыр – Огъар тынглап туругъуз! – деген тавуш чалына.

Якъчылары къайтып Иса булан тавда янгыз къалалар.

Биревню эки уланы

Исагъа тынгламакъ учун янгыз гьюрметли адамлар гелип къалмай болгъанлар. Ол озлер булан бир-биревлер гъатта сэйлеме де сэйлемейген адамлар булан да къатнаша болгъан. Тавратны кютеген кюйню тергейгенлер Исаны айланасындагъылагъа рази болмагъанлар. Бир керен Иса олагъа булай бир масал хабарлай:

– Бир адам болгъан. Ону эки уланы болгъан. Гиччиси озюне тиеген варис пайны тилеп ала. Шону да алып, ол уюнден чыгъып гете. Ол йыракъ уълкелеге де барып, акъчасын харжлама башлай. Ону бары да акъчасы битгенде, шо уълкеде гючлю ачлыкъ башлана. Шо улан тарчыкълыкыгъа тюшюп токътай. Ол донгузлар сакълайгъан аранда ишлеме башлай. Ол шолай ач бола чы, гъатта донгузлагъа берилеген емни де ашама гъазир бола!

Шо улан уюон бек сагъынма башлай. «Бу авлиялыкыгъа, – деп ойлаша ол, – атамны уюнде гъатта ону алдында ишлегенлени де таман чакъы ашама заты бар. Мен буса мунда ачлыкыгъа тарыгъанман! Мен уюме де къайтып,

атама озюм этген бары да ишлеге гъёкюненимни айтайым. Мен ону уланы болма чы лайыкълы туюлмен, амма, балики де, ол мени озюню алдында ишлеме алып къояр».

Ол уюне багъып ёл чыгъа. Атасы къайтып гелеген уланын гёрюп, ону алдына чабып чыгъа ва ону къысып къучакълай.

– Бугъар янгы опуракълар гелтиригиз гъали, – деп буюра ол къуллукъчуларына. – Инг де тизив тананы да союгъуз гъали. Биз уланымны къайтып гелмеклигин уллу йыбав да этип къаршылама тарыкъбыз. Уланым мени учун оьлюп къалгъанда йимик эди, амма ол гъали саппа-сав. Тас болуп къалгъан эди – амма гъали табылып къалды.

Уллусу уланы къайтгъанда, уллу йыбавну гёрюп, бек ачувланып йибере.

– Мен сагъа иним ёкълу уьч йылны узагъында ишлеп турдум, сен буса мен учун бир йыбав да этмединг, – дей ол атасына. – Амма мени дели инимни гьюрметлеп, тизив тананы чы союп токътагъансан.

– Мени бар-ёкъ затым сеники экенни билесен чи, – деп жавап бере атасы. – Биз йыбав этме, къуванма тарыкъбыз. Сени ининг тас болгъан эди, гъали буса табылды.

Тавратны кютеген кюйню тергейгенлер ва оланы соравлары

Тавратны кютеген кюйню тергейгенлер ва дин ёлбашчылар Исагъа гюнчюлюк эте болгъанлар ва Ондан кьоркъа болгъанлар. Олар Исаны гёрюп ярамай болгъанлар, Ону озлени ёлундан тайдырма сюе болгъанлар. Шо саялы олар Исагъа адашдырагъан соравлар да берип, Ону тутма сюе болгъанлар. Амма Исаны гъар заманда да гъап-гъазир жавабы бола болгъан.

Бир рагъмулу самариялы адам

– Устаз, даимлик яшавгъа чыкъмакъ учун, мен не этме герекмен?
– деп сорай Тавратны кютеген кюйню тергейгенлени бириси.

– Аллагъу-Тааланы Къануну сагъа не этме буюра? – деп сорай огъар Иса.

– Аллагъу-Тааланы бары юреги, бары гъакъылы, бары юреги булан сююп турма, – деп жавап бере шо адам. – Сонг да ювугъунгну озюнгни йимик сююп турма.

– Герти, – дей Иса.

– Амма шолай демек не демекдир? – деп сорай шо адам. –

Кимдир дагъы мени ювугъум?

Шо заман Иса огъар башгъа булай масал хабарлай:

– Бир адам Ерусалимден Еригъонгъа элтеген ёл булан эниш багъып бара болгъан. Адамлар ёкъ ерде огъар къачакълар чапгын этип къоялар. Олар шо адамны тонама да тонайлар, токъалама да токъалайлар. Бираз заман гетип, бир дин къуллукъчу оьтюп бара болгъан. Ол ятып турагъан адамны гёре, амма огъар гъеч бир кёмек этмей. Ол ёлну бириси ягъына чыгъып, оьтюп гетип къала. Сонг шондан таба дин алим оьтюп бара болгъан. Ол гелип йибериц, шо адамгъа къарай, тек бир кёмек де этмей. Амма шо ёл булан эниш багъып барагъан самариялы бир адам яралангъан адамны гёрюп, токътай. Ол астаракъ ону яраларын жува ва байлай. Сонг шо адамны озюню эшегине де миндирип, ювукъда ерлешген петерге этишдире. Артындагъы гюн озюне гетме тарыкъ болгъанда, ол

петерни есине акъча бере. «Бугъар яхшы кюйде къара. Эгер де сен бергенимден эсе артыкъ акъча харжалап къойсанг да, мен къайтыв ёлумда сен чыгъаргъан харжны къайтаражакъман», – дей ол. Ол бу затланы барын да таныш тююл, ят уълкели, самариялыланы гёрюп ярамайгъан ягъудили учун эте.

Иса бу адамгъа да бурулуп йиберип:

– Гъасили, яралангъан адамгъа шо адамланы къайсы ювугуъ болуп токътай? – деп сорай.

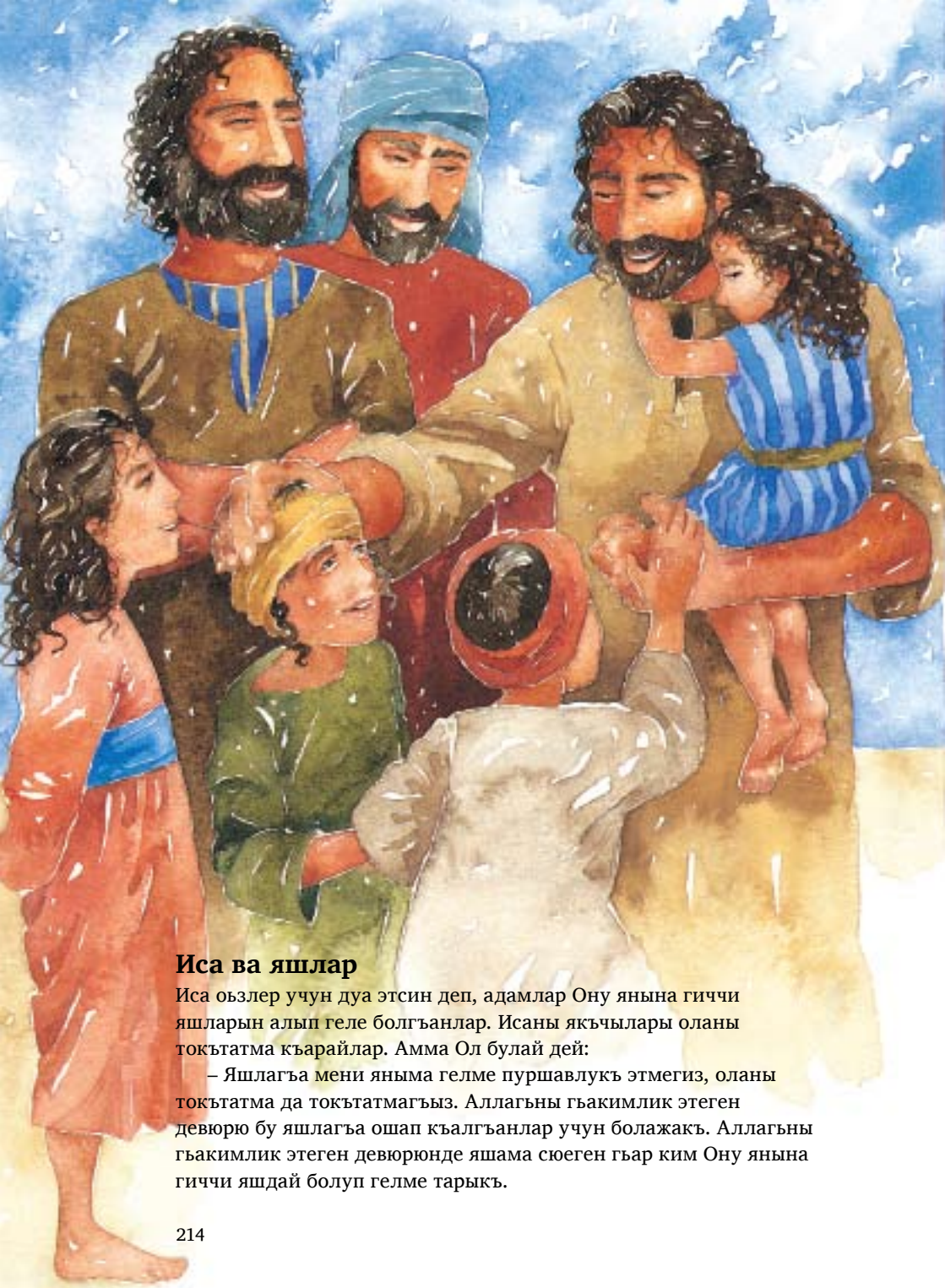
– Огъар рагъмулу болгъаны.

– Алайса, бар, – дей Иса, – шо адам йимик иш гёрюп тур.

Тавратны кютеген кюйню тергейген адам ва ясакъ жыйывчу

Овълени сыйлыбыз деп де гъисап этип, овъгелеге сансымай къарайгъанлар болгъан. Иса олагъа булай масал хабарлай:

– Дуа этмек учун, экев Аллагъу-Тааланы уёуне багъып бара болгъан. Оланы бири тавратны кютеген кюйню тергейген адам, бириси буса ясакъ жыйывчу болгъан. Тавратны кютеген кюйню тергейген адам булай дуа эте: «Аллагъым, овъзге адамлар йимик къызгъанч тююлюме мен Сагъа шюкюрлюк этемен. Бу ясакъчы йимик мен ялгъанчы да тююлмен. Мен Сени Къанунунг буюрагъан бары да затны этип юрюймен. Овъюме тюшеген затдан да мен гъар заман он пай этгенде бир пайын Сагъа беремен». Ясакъ жыйывчу буса уялмакълыгъындан башын да салландырып токътагъан болгъан. «Аявлу Аллагъым, мен гюнагълыгъа рагъму эт дагъы», – деп дуа эте ол. Сизге айта тураман, уёуне къайтгъанда, Аллагъу-Тааланы алдында тазалангъаны Тавратны кютеген кюйню тергейген адам тююл, ясакъ жыйывчу болгъан. Неге тююл де, овъюн оър тутагъан гъар ким тёбен болуп токътажакъ, овъюн тёбен тутагъан гъар ким буса оър болуп токътажакъ.

Иса ва яшлар

Иса озлер учун дуа этсин деп, адамлар Ону янына гиччи яшларын алып геле болгъанлар. Исаны якъчылары оланы токътатма къарайлар. Амма Ол булай дей:

– Яшлагъа мени яныма гелме пуршавлукъ этмегиз, оланы токътатма да токътатмагъыз. Аллагъны гъакимлик этеген девюрю бу яшлагъа ошап къалгъанлар учун болажакъ. Аллагъны гъакимлик этеген девюрюнде яшама сюеген гъар ким Ону янына гиччи яшдай болуп гелме тарыкъ.

Марта, Мариям ва Лазар

Ерусалимге гелген заманда Иса гъар гезик Озюню кърдашлары Марта, Мариям ва оланы эркърдашы Лазарларда къала болгъан. Олар Ерусалимден дёрт чакъырым арекде Байт-Гъанияда деген ерде яшай болгъанлар.

Марта гъар заман аш биширив, уй къллукъланы кютюв булан машгъл болгъан. Шо ишлени ол нече де яхшы этип бажара болгъан. Мариям буса бир иннемей турагъан къыз болгъан. Бир керен Иса оларда къала. Огъар тынглай туруп, Мариям ишин де унутуп къала. Шо зат Мартаны ачувун чыгъара.

– Мариямгъа гелип магъа кёмек этсин деп айт! – дей Марта Исагъа.

– Марта, – дей Ол, – алгъасап айланма гъали. Сен кёп затлагъа талчыгъып, кёп затланы гъайын этип турасан. Бизге ашама не аш да ярап къалажакъ. Мариям Магъа тынглап тюз эте, неге тюзюл де Мен гъар заманда да сизин булан болуп турмажакъман чы дагъы.

Бир керен эки де къызардаш Исагъа: «Лазар авруп тура», – деген хабар йиберелер.

Олар Иса озлени барысын да бек сюегенин биле болгъанлар. Шо саялы олар Иса гъазирине гелип къалажакъ деп къаравуллай болгъанлар. Амма шону орнуна Ол турагъан еринде дагъы да эки гюнге къалып къала. Иса шо гюнлерде Лазар гечинип къалгъанны биле болгъан. Амма бу ишге байлавлу Аллагъу-Тааланы бир айрыча хыялы болгъан.

– Гъали энни барайкълар, – дей Иса он эки де якъчысына.

– Шо къоркъунчлу чу, – деп къаршы чыгъалар олар. – Сени чи Ерусалим де кѣп зат душманынг бар.

Амма не болуп къалса да, Исаны барма хыялы бола. Шо заман Тома:

– Гелигиз, Ону булан бирче барып, бирче оълюп де къалайыкъ!

Иса гелгенде, Лазар къабурунда ятагъаны дѣрт гюн бола болгъан. Марта Исаны къаршыламакъ учун чыгъа.

– Эгер де сен мунда болгъан эдинг буса, – дей Марта, – эркъардашым оълмей къалажакъ эди.

– Ол тирилип къалажакъ, – деп инандыра ону Иса.

– Бары да оълюлени тирилтип, яшавгъа къайтарагъан Гюн Аллагъу-Таала ону да тирилтип къояжакъын мен билемен, – дей Марта.

– Менмен чи дагъы тирилив де, яшав да, – деп жавап бере огъар Иса. – Магъа иман салгъан гъар ким гъатта оълюп къалса да, яшап туражакъ.

Марта къызардашы Мариямгъа Иса чакъырагъанын айта. Мариям да йылай туруп, Ону алдына чыкъма алгъасай.

– Эгер де сен мунда болгъан эдинг буса, эркъардашым оьлмей къалажакъ эди, – дей ол да Исагъа Марта ймик.

Иса ону, оланы йылайгъан бары да къурдашларыны ва хоншуларыны гёзьяшларын гёрюп, Озью де йылап йибере.

Бары халкъ Иса Лазарны нечик гючлю кюйде сюе болгъанын гёре. Олар Иса неге тез гелмей къалгъанын англап битмей тура болгъанлар.

Иса оланы къабур бар ерге багъып элтип, О булай буюра:

– Къабурну алдындагъы ташны йылышдыргъыз.

– Дёрт гюн болуп тура. Шонда гъали яман ийис де бардыр, – деп къаршы чыгъа Марта.

– Эгер де сиз инана бусагъыз, Аллагъу-Тааланы макътавлугъун гёрежексиз деп айтмагъан эдимми дагъы Мен сизге? – дей Иса.

Ол дуа эте, сонг буса гючлю тавуш булан:

– Лазар, чыкъ! – дей.

Лазар гебинге де чырмалгъан кююнде чыгъып геле.

– Чечип, азат этигиз ону, – дей Иса.

Бу ишни гёрюп турагъан адамлар Исаны Аллагъу-Таала йиберип гелгенине инаналар. Амма Ерусалимде Тавратны кютеген кюйню тергейгенлер де, баш дин къуллукъчулар да болгъан затны эшитгенде, бирче жыйылып токътайлар.

– Эгер де биз бу затны токътатмасакъ, – дейлер олар, – бары халкъ Исагъа инанып къалажакъ. Румлулар биз башгётере деп шекленип, бизин барыбызны да оьлтюрюп къояжакълар.

Шо гюнден тутуп, олар Исаны нечик оьлтюрейик экен деп ойлашма башлайлар.

ЛУКЪА 17:11-19, 19:1-9; МАРК 10:46-52

Ерусалимге барагъан ёлда

Иса Ерусалимге багъып ахырынчы керен бара болгъан. Иса да, Ону якъчылары да бир юртгъа гиргендокъ, олагъа он эргиши къаршы болуп къала.

Шо адамлар яман гён аврувдан авруп инжинип тура болгъанлар. Шо аврув оланы къолларын ва бетлерин бек къолайсыз этген болгъан. Шо саялы олагъа уйлерин де къоюп чыгъып, юртундан тышда яшама тюшген.

Гъали энни буса олар бираз ювукъда да токътап, Исагъа:

– Бизге рагъмулу бол! – деп чакъырыв этелер.

Оланы гёрюп, Иса:

– Дин къуллукъчуну янына багъып барыгъыз, ол сизге бир къарап чыкъсын гъали.

(Дин къуллукъчу олар сав болгъанына хас кюйде мюкюр болма тарыкъ болгъан. Янгыз шондан сонг олар уюне къайтма бола болгъанлар.)

Шо адамлар дин къуллукъчуну янына деп барагъан заманны ичинде, гён авруву да тайып, олар янгыдан саппа-сав болуп къалалар.

Шо он да адамны арасындан янгыз бир самариялысы Исагъа баракалласын билдирмек учун къайта. Къалгъанлары буса уйлерине алгъасайлар.

– Он адам аврувундан сав болду. Къалгъан тогъулав къайдадыр дагъы? – деп сорай Иса. – Неге Аллагъу-Таалагъа

биргине-бир ят уылкеден гелген адам баракалла берме гелип токътaды дагы?

Бар-Тимай деген бир сокъур

Еригъонда яшaп турагъан Бар-Тимай деген бир адам болгъан. Ол сокъур экени саялы оъзюне яшaвлукъ этмек учун къазанып болмай болгъан. Шо саялы ол гъар гюн дегенлей чанггъа батып турагъан ёлда да олтуруп, оътеген-барагъандан акъча тилеп тура болгъан.

Бар-Тимай оъзгелер йимик ишлемек, яшaвдан къуванмакъ учун, гёреген болма бек гъасирет болгъан. Ол Иса аврувлардан сав этегенни гъакъында кёп эшитген болгъан. Бар-Тимай Иса къачан буса да бир заман Еригъонгъа гелип къалса, Ондан кёмек тилежекмен деп токътaша.

Бир керен Иса шо шагъаргъа гелип къала.

Бар-Тимай ёл булан юрюп гелеген кёп-кёп халкъны тавушун эшитип къоя.

– Бу недир? Бу недир? – деп сорай ол. – Магъа да айтыгъыз сиз гёрегенигизни!

– Бу Иса, – дейлер огъар. – Ол бу ёл булан геле тура.

Бар-Тимай Ону гёрме болмай, амма:

– Иса, Давутну уьунден чыкъма деп ваъда этилген Пача! Магъа бир рагъму эт! – деп къычырма башлай.

Ол шолай бек къычыра чы, гъатта адамлар огъар ачувланып йиберелер. Амма не этсе де, Бар-Тимай къычырагъанын узатып тура.

Иса Бар-Тимайны Оъзюню янына багъып чакъыра. Сокъур садагъачы атылып туруп йибере, уьст опуракъларын де ташлап, Ону янына багъып бара.

– Мен сагъа не этгенимни сюесен? – деп сорай огъар Иса.

– Мен янгъдан гёреген болма сюемен, – деп жавап бере Бар-Тимай.

– Сен гёреген болажакъсан, – дей Иса. – Сени иманынг сав этди.

Бар-Тимай шоссагъат гёреген болуп къала. Ол гъали энни Исаны да гёрюп бола чы! Бар-Тимай къувана туруп, Исаны арты булан юрюп барагъан кёп халкъгъа къошулуп къала.

Закай

Еригъонда ясакъ жыягъанланы башчысы Закай деген бир бай адам болгъан. Ол алаша адам болгъан.

Бир керен Закай Исаны гёрме сюе, амма Ону айланасында кёп адам болгъан. Закай тазза умут узьюп битип турагъанда, огъар бир ой гелип къала. Ол Исаны айланасын къуршап алып барагъан кёп халкъны алдына чыгъып йиберип, бир терекге минип къала. Закайгъа булай этмек эрши буса да, шондан таба бары да зат яхшы гёрюне болгъан.

Иса тап шо терекни тюбюнден таба обтюп бара болгъан. Ол оьрге багъып къарап, Закайгъа:

– Тюш, Закай. Бугюн Мен сизде къалма сюемен, – дей.

Закай бек ажайыплыкъ этип, гъатта терекден йыгъылып къалма аз къала. Ол озью эшитген затына гъаран инана. Ол сююнмеклигинден ер табып болмай айлана, неге тююл де ол озьюню уьюнде Исаны къаршылай чы дагъы.

Шо гюнден тутуп Закай алышынып, бир башгъа адам болуп къала.

– Мен озьюню акъчамны яртысын ярлылагъа бережекмен, – дей ол. – Мен озълени алдатгъанлагъа буса дёрт керен артыкъ этип къайтаражакъман.

Пачаны геливию

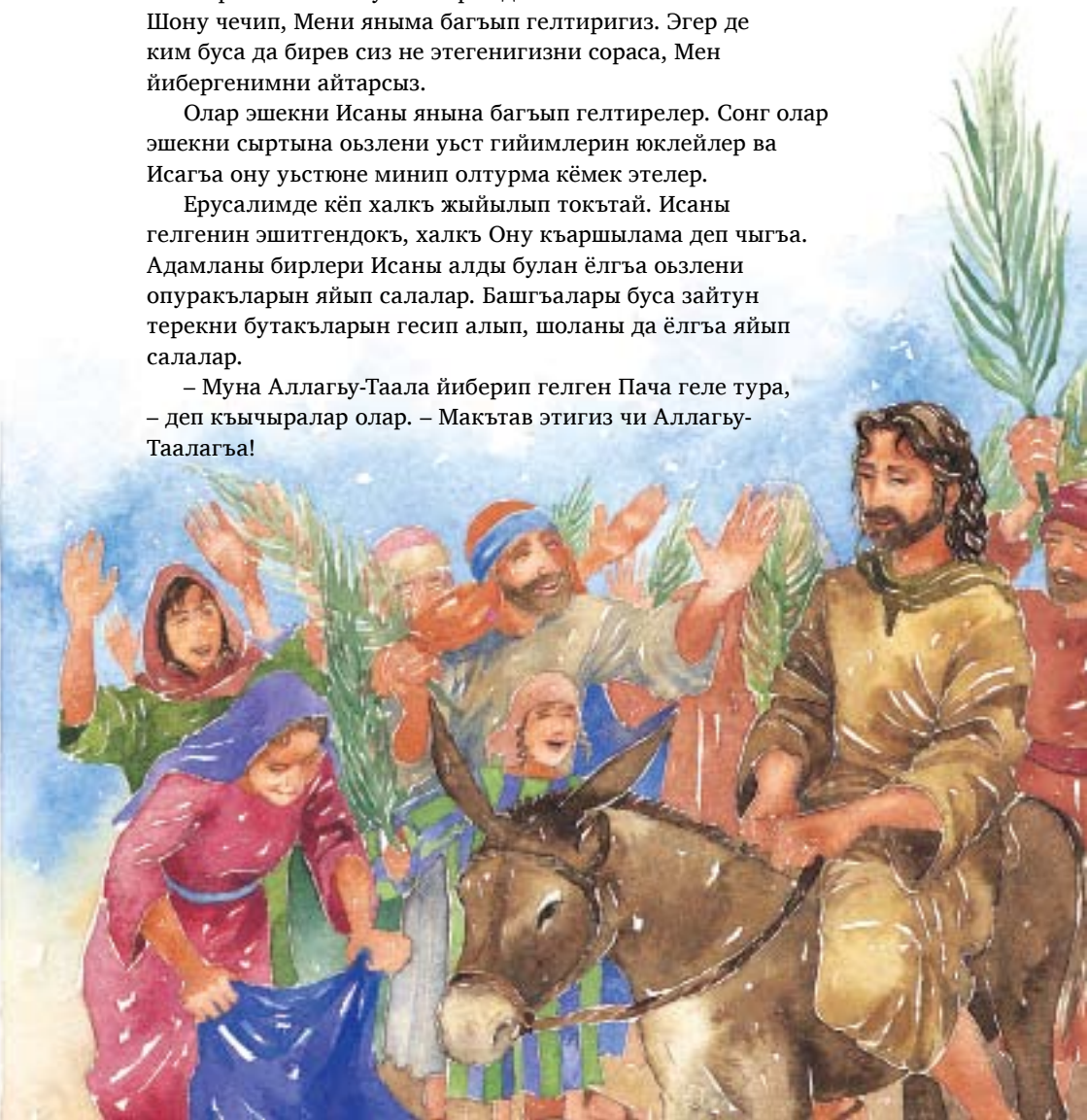
Иса Ерусалимни ювугуна гелип токътaгъан болгъан. Ол шонда Пасханы байрамына гелме сюе болгъан. Иса Озьюню эки якъчысына булай дей:

– Хоншудагъы юртгъа багъып барыгъыз. Сиз шонда терекге байланып турагъан бир эшекни табажакъсыз. Шогъар гъали болгъунча бирев де минип айланмагъан. Шону чечип, Мени яныма багъып гелтиригиз. Эгер де ким буса да бирев сиз не этегенигизни сораса, Мен йибергенимни айтарсыз.

Олар эшекни Исаны янына багъып гелтирелер. Сонг олар эшекни сыртына озлени уьст гийимлерин юклелер ва Исагъа ону уьстюне минип олтурма кѐмек этелер.

Ерусалимде кѐп халкъ жыйылып токътaй. Исаны гелгенин эшитгендокъ, халкъ Ону къаршылама деп чыгъа. Адамланы бирлери Исаны алды булан ѐлгъа озлени опуракъларын яйып салалар. Башгълары буса зайтун терекни бутакъларын гесип алып, шоланы да ѐлгъа яйып салалар.

– Муна Аллагъу-Таала йиберип гелген Пача геле тура, – деп кычыралар олар. – Макътав этигиз чи Аллагъу-Таалагъа!

Иса шагъаргъа парахатлыкъ булан гелеген Пача йимик солай гирип токътай.

Ол ибадатханагъа багъып бара. Шонда Иса къурбан этмек учун гёгюрчюн сатагъанланы, ибадатхананы айрыча акъчаларын булай акъчалагъа алышдырагъанланы гёрюп, бек къзапланып йибере. Шо адамлар Аллагъу-Таалагъа сужда этмек учун гелгенлени алдатып тура болгъанлар!

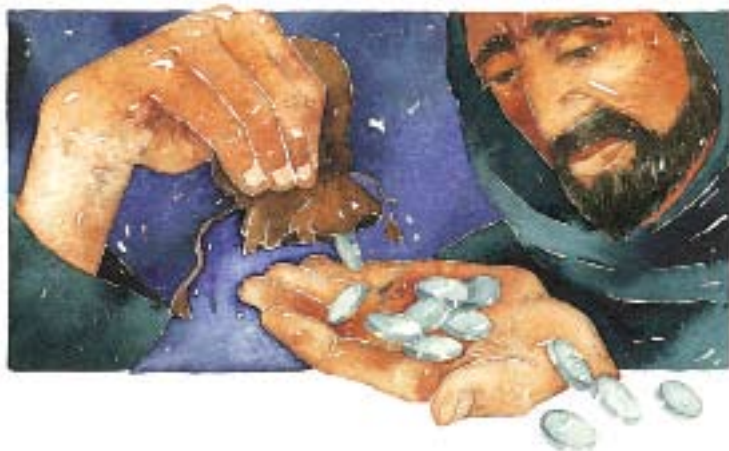
– Аллагъу-Тааланы ибадатханасы дуа этеген ердир, – деп къчыра Иса. – Амма сиз буса шону бир талавурчуланы уясына айландырып битгенсиз!

Сонг Иса оланы такъчаларын бёттёбен этип айландырып, озлени буса къувалап чангына батдыра. Къавгъа гётерилип гете.

Дин къуллукъчулар бир заманда болмагъан кююнде ачувлу болуп токътайлар. Исаны тутуп, туснакъ этме герек. Амма шону нечик этме герек дагъы? Олар халкъ башгётерип йиберерден къоркъалар.

Ахырынчы ахшамгъы аш

Пасханы байрамына эки гюн къалып турагъанда, Исаны он эки якъчысындан бириси болгъан Ягъуда Искариет баш дин къуллукъчуланы янына багъып бара. Ол ачувлу ва гёнгулсюз болгъан. Иса румлулагъа къаршы ябушувну башын тутажакъ деп къаравуллай болгъан Ягъуда. Гъали энни буса ол Исагъа къаршы хыянатлыкъ этме гъазир болуп тура болгъан.

– Исаны айланасында халкъ ёкъ заман мен сизин Ону янына багъып гелтирежекмен, – дей Ягъуда дин къуллукъчулагъа. Олар да Ягъудагъа отуз гюмюш акъча берелер.

Байрам гюн эртен якъчылары Исагъа:

– Пасханы байрам гюнюн гъюрметлеп, биз ахшамгъы ашгъа къайда жыйылабыз? – деп сорайлар. – Гъазирлик гёрме заман болду.

– Шагъаргъа багъып барыгъыз, – дей Иса. – Сиз шонда суву булангъы кажин гётерип барагъан адамны табажакъсыз. Шо адамны арты булан ону уюне багъып барыгъыз. Шонда оърде биз жыйылажакъ айрыча бир уый бар.

Шо гюн ахшам ашама олтургъанча, Иса бетъявлукъ да алып, легенге сув да тёгюп, якъчыларыны аякъларынын жувма башлай. Петир бек тамшалыкъ эте, шо иш къуллукъчуну иши болгъан чы дагъы.

– Мен сизге күүлукъ этгеним йимик, сиз де бир-биригизге күүлукъ этме гъазир болуп турма тарыкъсыз, – дей Иса.

Иса бираздан Овзю оланы кьоюп гетегенин биле болгъан. Ол оьлме гъазирлик гёрюп тура болгъан. Якъчылары да не зат буса да бир зат барына шекленип тура болгъанлар. Иса пашман гёрюне болгъан.

– Сизин биригиз Магъа хыянатлыкъ этежек, – дей Ол ахырда да. Ону якъчылары абдырап къалалар. Бир мюгълетге бары да пысгъан кюйде туралар.

Сонг Исаны къырыйында олтуруп турагъан Югъан Огъар аста тавуш булан:

– Кимдир ол? – деп сорай.

– Мен бошгъапгъа да мандырып, оьзюне аш гесек бережек адам, – деп жавап бере Иса.

Ол ашны Ягъудагъа бере.

– Бар, этме герек затынны эт, – дей Иса огъар. Шо заман Иса туруп йиберип, къарангылыкъда ёкъ болуп къала.

Шо гече Иса кёп затны гъакъында сёйлеп тура. Ону якъчылары шо сёзлени бир заманда унутмажакълар. Иса якъчыларын оьтесиз гючлю кюйде сюегенин, гъатта олар саялы оьлюп гетежегин де айтып бере.

– Мен сизин янгыз кьоюп кьоймажакъман, – дей Иса. – Гъар заманда да сизин булан болуп туруп, сизге кёмек де

этсин деп, Аллагу-Таала сизге Оьзюню Ругьун йибережек.
Мен кьайтып Аллагу-Тааланы янына багып гетемен. Мен
шонда сизге ер гьазирлеп туражакьман. Сиз Мени булан болуп
турсун учун, сонг Мен гелип йиберип, сизин алып гетежекмен.
Рагьатсызланмагьыз. Кьоркьма да кьоркьмагьыз.

Иса экмекни алып, рызкьы саялы Аллагу-Таалагьа
шюкюрлюк эте ва шону барына да пайлап бере.

– Бу Мени кьаркьарамдыр, – дей Ол, – бу экмек йимик, шо
да пайланып кьалажакь. Мени оьлтюрежеклер. Мен сиз саялы
оьлюп гетежекмен.

Сонг Ол чагьыр тегьулген пияланы ала. Аллагу-Таалагьа
шюкюрлюк этип, шону иче.

– Бу кеп адамлар саялы тегьулген Мени кьанымдыр. Мени
оьлюмюм Аллагу-Тааланы да, Ону халкьыны да арасындагьы
янгы разилешивню бегетип кьояжакь.

Ахшамгьы ашын да ашап, олар уьйден чыгьалар ва
Гетсимания бавуна багып баралар.

Хыянатлыкь

Бавгьа багып барагьан елунда Иса якьчыларына болажакь
затланы гьакьында сейлей.

– Бир нече сагъатдан сонг, – дей Ол, – сиз барыгъыз да Мени де кьоюп, къачып гетежексиз.

– Мен шо затны бир заманда да этмежекмен! – дей Петир.

Амма Иса булай жавап бере:

– Тангда хораз къычыргъанча, сен уьч керен Мени танымайман дежексен.

– Шо затны этгинче, мен оьлюп къаларман! – дей Петир. Исаны бириси якъчылары да шолай дейлер.

Гетсиманиягъа гелгенде, Иса Оьзю булан Петирни, Якъубну ва Югъанны ала. Оьзге якъчылары оланы да къаравуллап токътап тура.

– Мени булан да туруп, юхламайлы, дуа этип туругъуз, – дей Ол уьч де якъчысына. Иса бек пашман бола. Олар тереклени арасындан таба оьтелер. Иса тизлеринден де туруп, дуа этме башлай.

– Атам, эгер де бажарыла буса, – дей Ол, – Мени шу оьлюмден къутгъарып кьой. Амма шону Сен Оьзюнг сюе бусанг.

Ол уьч керен дуа эте. Петирни, Якъубну ва Югъанны янына уьч керен гелип, оланы юхлай туруп таба.

Уьчюнчю гезик Иса оланы тургъуза ва олар бир авазланы эшителер. Яллайгъан ярыкълар да тутуп, булагъа багъып адамлар гелелер. Башына Ягъуда да тюшюп, ибадатхананы къаравуллары ва баш дин къуллукъчулар Исаны тутуп, туснакъ этме гелип токътайлар.

– Мен Оьзюн оьпген Адам тап сизге тарыкълы Адам, – дей Ягъуда асгерлеге. Сонг ол Исаны янына гелип йиберип, Ону оьбе. Асгерлер ювукълашып токътайлар.

Иса олагъа не къачма, неде къаршылыкъ билдирме къарамай. Амма Петир къылычын да сузуруп, дин къуллукъчуланы башчысыны къуллукъчусу болгъан Маликни онг къулагъын гесип ташлай.

– Тайдырып кьой къылычынгны, – дей Иса Петирге. Сонг Маликни къулагъына тийип, шону сав этип кьоя.

Сонг Иса баш дин къуллукъчулагъа сьйлей туруп:

– Бир жинаятчыгъа йимик, неге сиз Магъа къаршы къылычларыгъызны да, токъмакъларыгъызны да алып чыгъып токътагъансыз? – дей.

Гьеч башгъа жавап берилмей. Асгерлер яман кюйде Исаны къолларындан да тутуп, Ону алып гетелер.

Бары да якъчылары Ону да кьоюп къачып гетип къалалар.

ОБЛЮМ ГЪУКМУ ЧЫГЪАРЫЛА

Асгерлер Исаны дин къуллукъчуланы башчысыны уюне гелтирелер. Петир озюне къоркъунчсуз болар чакъы мезгил де тутуп, оланы арты булан юрюп тура. Ичдеги абзарны ортасында от яллап тура болгъан. Отну айланасы булан исине туруп токътагъан къаравулла болгъанлар. Петир олагъа къошулуп къала. Буланы къырыйындан оьгюп барагъан бир къараваш Петирни гёрюп:

– Назаретдеги Иса булан сен де бар эдинг, – дей.

Петир шону инкар этип, шо ерден тайып ёкъ болуп къала.

Амма къараваш башгъалагъа:

– Бу да Исаны якъчыларындан бириси, – дей.

– Тюгюлмен, сен янгылыш боласан. Мен Исаны якъчысы тюгюлмен, – деп жавап бере Петир.

Бираз заман гетген сонг, шондагъы бирев Петир бираз башгъача, темиркъязыкъдагъылыны йимик сёйлейгенин билип къоя.

– Сен Галилеядан гелгенсен, – дей шо адам. – Сен Исаны таныма тарыкъсан.

– Ант этип айта тураман, Мен Огъар бир заманда да ёлукъма да ёлукъмагъанман, – деп жавап бере къоркъмакълыгъындан терге де басып Петир.

Шо мюгълетде хораз къычыра. Петирни эсине Иса айтгъан зат тюшюп гете. Ол чыдап болмай, йылап йибере.

Дин къуллукъчуланы башчысыны уюнде дин алимлери ва тамазалар жыйылалар. Олар Исадан сорав ала болгъанлар.

Дин къуллукъчуланы башчысыны къуллукъчулары оланы барын да чакъыргъанда, къарангы вакъти болгъан. Олар Исагъа

оълум гукму чыгъарма хыял этелер, амма бары да бу иш адилли дувангъа ошагъанын сююп айланалар. Олар ялгъан шагъатлар чакъырып гелтирелер, амма бирисини айтгъан заты башгъасыныкине кыйышмай къала. Ахырда да дин къуллукъчуланы башчысы тутулгъан оъзю Исагъа:

– Неге Сени устыюнге салынагъан айыплагъа жавап бермейсен? – деп сорай. Амма Иса бир жавап да бермей къоя.

Шо заман дин къуллукъчуланы башчысы Исагъа Ол танглангъан Пачамы, Аллагъу-Тааланы Уланымы экен деп сорай.

– Дюрмен, – деп жавап бере Иса. – Сиз Мени Аллагъу-Тааланы янында да болуп, кёклердеги булутланы устыюнде гелегенимни гёрежексиз.

– Эшитдигизми бу айыпланагъанны айтгъанын. Бизге дагъы башгъа шагъатлар да тарыкъ тююл, – дей дин къуллукъчуланы башчылары. – Ол Оъзюн Аллагъу-Таалагъа тенг этип сёйлей, шо буса Аллагъны мысгъылламакъ бола. Ону айыплы деп гъисаплаймысыз?

– Гъисаплайбыз, Ол айыплы, – деп къычаралар бары да.

Исагъа оълум гукму чыгъаралар. Амма гукмуну яшавгъа чыгъармакъ учун, румлу гъаким берген ихтир болма тарыкъ болгъан. Шо саялы эртен тез Исаны Понтий Пилатны янына алып баралар.

Исагъа оълум гукму чыгъарылгъанны эшитгенде, Ягъуда этген ишине бек гёкюнме башлай. Ол баш дин къуллукъчуланы янына да барып, гююш акъчаланы оланы алдына багъып ташлай. Сонг барып, асылып къала.

Иса румлу гъаким Понтий Пилатны алдында эретуруп токътай. Ягъудили дин къуллукъчулар Огъар хыянатлыкъ этген деп айып салалар. Неге тююл де, олар Пилат Аллагъу-Тааланы мысгъыллагъан адамгъа оълум жаза бермейгенин биле болгъанлар.

– Ол Обзюне Пачаман деп айтып юрюй эди, – дейлер олар.

Шо заман Пилат Исадан сорав алма башлай. Амма Огъар оylum жаза берип болардай гъеч бир зат да табып болмай. Иса этген бир яман зат да болмагъан. Шо заманларда Пасханы байрам гюнюне туснакъдан биревню азат этеген адат болгъан.

– Мен бу Адамны гъеч айыбын табып болмадым, – дей Пилат.

– Мен Исаны азат этме боламан.

Амма озлени дин къуллукъчулар кисдирип турагъан кеп адамлар огъар Исаны азат этме къоймайлар.

– Ольтюр Исаны! – деп къычыралар адамлар. – Хачгъа да илип ольтюр Ону! Бар-Аббаны азат эт. (Бар-Абба буса ольтюрювчю болгъан.)

Шондагъы кеп халкъ шолай къавгъа гетерип къоя чы, Пилат ахырда да ёл къоюп къоя. Ол обзю этген зат тюз тюгюлюн биле. Амма Пилат халкъ башгетерип йиберерден къоркъа. Шо заман буса румлу пача рази къалмай къалажакъ.

– Мен бу адамны оylumю саялы жавап бермежекмен, – дей ол. – Бу сизин ишигиз.

Сонг ол Исаны къамучулар булан тюйме буйрукъ бере, сонг хачгъа илип ольтюрмек учун, Ону асгерлени къолуна бере. Хачгъа илинмек узакъ ва бек къыйынлы оylum болгъан. Румлулар жинаятчылагъа шолай оylum жаза бере болгъанлар.

Асгерлер Исаны алып гетелер. Олар Исагъа пачагъа йимик авур къызыл тюсдеги опуракълар гийдирелер, башына буса тегенекден этилген таж салалар. Асгерлер Ону мысгъыллама башлайлар, бетине тюкюрелер. Сонг олар Исаны опуракъларын чечип алалар, Ону шагъарны орамлары булан оylum жаза берилежек Къолгъота деген ерге алып баралар.

Исаны оylumю

Олар Исаны авур агъач хач да гетертип юютелер. Ёлда тебелевлерден тазза гьалсыз болгъан Иса сюрюнюп, йыгъылып къала. Шо заман кеп халкъны арасындагъы бириси болгъан киринейли Симонгъа Исаны орнуна хачны гетерсин деп буюралар.

Голготада, шагъарны баруларыны артында Исаны кьолларын да, бутларын да хачгъа мыхлап илелер.

Ону башыны устьюне: «Бу Иса, ягьудилилени Пачасы», – деген языву булангъы такъта гесек салынып бола.

Къызгъан гюн тазза чиркитип тура. Иса буса гючлю авуртувлардан да инжине туруп, хачда илинген кюйде тура. Амма Ону Озьюне оьлюм жаза бергенлеге бакъгъан якъда гьеч бир оьжетлиги болмай.

– Олардан геч дагъы, Атам, – деп дуа эте Ол. – Олар не этегенин оьзлер де билмей туралар.

– Эгер де Сен гертиден де Аллагъу-Тааланы Уланы бусанг, – деп мысгьыллайлар шондагъы адамлар, – Озьюнгни кьутгъарып кьой!

Исаны эки де янында хачгъа илинген эки уручу болгъан. Оланы бириси Исаны устьюнден кюлеп тербей. Амма экинчиси:

– Бизге чи оьлюм тийишли, бу адам буса гьеч бир яманлыкъ да этмеген. Иса, Сен Пача болуп гелгенде, мени де эсге аларсан, – дей.

– Ваьда эте тураман: бугюнденокъ сен Мени булан бирче женнетде болажакъсан, – дей Иса.

Шо ерде Исаны анасы, Югъан ва Ону дагъы да бир нече кьурдашы зретуруп токътап болалар.

Иса Югъангъа булай дей:

– Анамны уьюнге де алып, Мени орнума ону гъайын этип тур.

Тюш вакътиде гюн тутулуп, уьч сагъат бир тамаша кьарангылыкъ болуп тура.

– Аявлу Аллагъым, Сен Мени неге кьоюп кьойдунг? – дей аста тавуш булан Иса.

Сонг Ол гючлю тавуш булан: «Болагъаны болду!» – дей ва жан бере.

Тап шо мюгълетде ибадатханадагъы перде оърден тюпге ерли экиге бѣлюнюп йыртылып къала. Асгерлени аякъ тюбюндеги ер тербенип йибере. Оълум жазаны алдында олар Исаны опуракълары къайсына тюшер экен деп чѣп сала болгъанлар. Гъали энни буса олар уллу къувунлу гъалгъа тюшюп йиберелер.

– Бу Адам гертиден де Аллагъу-Тааланы Уланы болгъан экен! – дейлер олар.

Иса жан бергенине мюкюр болмакъ учун, асгерлени бириси Ону къабургъасына сонгюню сугъуп къарай. Сонг олар сюекни хачдан алып тюшюрелер.

Ариматея деген ерде турагъан Юсуп деген Исаны бир якъчысы болгъан. Ол Пилатны янына барып, огъар Исаны сюегин алып гѣмме ихтияр бермекни тилей. Пилат рази бола. Юсуп да, Никодим де (Исаны янына гече гелген) сюекни арив ийисли сылама ва оъзге арив ийисли затлар синген узун гесек-гесек къумачлагъа гебинлейлер.

Галилеядан Исаны артына да тюшюп юрюп тургъан Маждал деген ердеги Мариям ва оъзге къатынгишилер Юсупну арты булан бара болгъанлар. Олар Юсуп Исаны сюегин янгы къабургъа – яргъа къазылып этилген уллу анакъгъа – салгъанын гѣрелер. Къабурну алдын авур таш салып ябып къоялар. Шо гюн жумагюн болгъан, тангда сонгугюн башлана болгъан. Шо саялы сонгугюн оьтген сонг, къатынгишилер сюекге сюртмек учун майлар, арив ийисли затлар онгарма алгъасайлар.

Ягъудили гъакимлер тилеп Пилатдан къаравуллар алалар. Къабурну алдындагъы ташгъа мюгъюр басып къоялар. Къабургъа гиреген ерни алдын сакъламакъ учун, румлу къаравуллар шону къырыйында ерлешип токътайлар.

МАТТАЙ, МАРК, ЛУКЪА ВА ЮГЪАН

Тирилив

Къаттыгюн эртен. Танг къатма башлагъанча вакъти. Шыплыкъ. Гюнешни башлапгъы шавлалары кёкге яйылма башлагъандокъ, ер тербенип йибере. Бир малайик чыгъып, къабурну алдына салынгъан ташны йылышдырып тайдыра. Къаравуллар шолай бек къоркъуп йибере чи, гъатта къачып гетип къалалар.

Къатынгишилер арив ийис чыгъарагъан затлар да алып гелгенде, къабур ачылып, шону ичиндеги сюек буса ёкъ болуп табыла. Малайик олагъа:

– Къоркъмагъыз. Сиз Исаны излей туруп гелгенигизни билемен. Тек Ол мунда ёкъ. Ол оьлумден тирилди! Къарагъыз гъали, Ону сюеги мунда салынгъан эди. Алгъасагъыз, бу затны гъакъында Ону якъчыларына хабарлагъыз. Узакъ къалмай сиз Ону янгъдан гёрежексиз.

Исаны якъчылары къатынгишилер хабарлагъан затгъа инанма суймейлер, къатынгишилер хабарлагъан затлар оланы гёзлерине гёрюнген затлардыр деп ойлашалар. Амма

Петир де, Югъан да озлер мюкюр болмакъ учун, къабургъа багъып тербенелер.

Югъан Петирден чалт чаба болгъан, шо саялы ол шонда биринчилей гелип токътай. Ол къабурну ичине багъып къарай, амма гирмей токътап тура. Сонг Петир етишип геле. Олар экею де анакъны ичине гирелер.

Олар тийилмей салынып турагъан къумач гесеклени гёренелер. Шоланы къырыйында бир айрыча согъулгъан къумач бола. Шо къумач булан Исаны башын чырмагъан болгъанлар. Шону гёрюп, Югъан шоссагъат сюекни бирев де урламагъанын англай. Къатынгишилер хабарлагъан зат гerti болуп чыгъа! Иса оълумден тирилген!

Исаны эки де якъчысы уйге багъып гетелер. Амма оланы арты булан юрюп тургъан Маждаллы Мариям буса шонда къалып къала. Ол шонда да токътап, йылап тура. Ол болгъан затны англап битмей тура болгъан. Сонг ол бир адамны гёре. Мариям огъар бавчу деп тура.

– Эгер де Ону сен алгъан бусанг, – деп тилей ол, – ярай буса, Ону къайдан излеме герегин айт магъа.

Ол озю Иса булан сёйлеп турагъанын билме де билмей тура болгъан.

Шо заман Иса: «Мариям», – дей. Мариям шоссагъат Ол ким экенин англап къоя. Ону юреги зор къуванчлыкъдан толуп гете.

– Якъчыларыма Мени гёргенингни айт, – дей Иса.

Эммагъусгъа барагъан ёлда

Шо гюн бираз заман гетген сонг, Клеопа деген адам да, Исаны бирдагъы бир якъчысы да уьуне, Ерусалимден сонг ерлешген Эммагъусгъа багъып баралар. Ёлда олар лакъыр эте туруп юройлер. Олагъа бир таныш тюгюл адам къошула.

– Неге сиз булай пашмансыз? – деп сорай шо адам.

– Не эте, Ерусалимде биргине-бир сенмисен ардагъы бир нече гюнню ичинде мунда болуп гетген затланы билмейген? – деп сорай Клеопа.

– Не болду дагъы мунда? – деп сорай янгыдан шо адам.

– Шо затлар Назаретдеги Иса булан байлавлу, – деп жавап бере Клеопа. – Ол зор уллу Устаз эди. Биз барыбыз да Ол Аллагъу-Таала ваьда этген Пачадыр деп тура эдик. Амма жумагюн Огъар оьлюм жаза бердилер. Бугюн эртен буса бир нече къатын бизин гъайран этип къойдулар. Олар Исаны къабурна баргъан болгъанлар. Къатынгишилер бизге къабурдагъы сюек ёкъ болуп къалгъанын, бир малайик олагъа Иса сав деп айтгъанын хабарладылар.

– Неге ойгъа батып къалгъансыз дагъы? – деп сорай таныш тюгюл адам. – Пайхаммарлар бу затланы гъакъында алданокъ айтгъанын билмеймисиз дагъы?

Сонг Ол олагъа Сыйлы Язывларда гележекде болажакъ ишлени гъакъында айтылгъан затланы англатма башлай.

Уьуне етишгенде, олар шо адамны ичине гирме чакъыралар.

– Къарангы бола тура. Юрю, бизин булан ахшамгъы ашгъа олтур.

Аш гъазир болгъанда, къонакъ къолуна экмекни де алып, шо саялы Аллагъу-Таалагъа шюкюрлюк эте. Олар шоссагъат таныш тюгюл адам Иса экенин англап къоялар. Олар Исаны таныгъандокъ, Ол ёкъ болуп къала.

Гъалеклене туруп, шо гъакъда кърдашларына хабарламакъ учун, олар Ерусалимге багъып алгъасайлар.

Бу бир гёрюнюш тюгюл!

Исаны якъчылары бирче болуп туралар.

– Шо герти болма тарыкъ, – дейлер олар. – Ону Петир де гёрген.

Эшиклер бегилген болгъан, неге тюгюл де олар ягъудилилерден къоркъа болгъанлар. Булар бары да жыйылгъан уйге бирден Иса гирип гелип къала. Бир башлап булар бек къоркъалар. Олар озлеге бир гёрюнюш гёрюне деп туралар. Амма Иса оланы рагъатландыра. Иса олагъа Озюню къолларындагъы ва бутларындагъы мыхлардан къалгъан гъызланы гёрсете. Шо заман олар бу гертиден де Иса экенин англайлар.

– Магъа тийип къарагъыз, – дей Ол. – Гёрюнюшлени къаркъарасы, сюеги болмай.

Олар Огъар тийип, Ол гертиден де Иса экенин англайлар. Исаны янгъдан гёрме, Ону булан лакъыр этме бир тизив бола дагъы! Буса да олар бу зат герти экенине гъарангъа инаналар.

– Сизин ашама бир затыгъыз сама бармы? – деп сорай Иса.

Олар Исагъа бираз балыкъ да берип, Ол ашайгъан кююне къарап токътайлар. Шондан сонг шеклик этме гъеч бир зат къалмай. Бу Иса. Ол герти Иса! Ол саппа-сав!

Иса бары да болуп гетген затлар Аллагу-Тааланы гъайран хыялыны бир гесеги болуп токътайгъанын англатып бере. Ол Тавратдан, Пайхаммарланы Китапларындан, Забурдан кѣп мисаллар гелтирип сѣйлей.

– Аллагу-Тааланы танглангъан Пачасы азап чекме, оьлме, сонг тирилме герек эди, – дей Ол. – Гюнагъ учун гъакъ берилди. Оьлюм тьоп болуп токътады. Гъали энни Аллагу-Таала Оьзюне инангъанланы да, янгы яшав ахтара туруп Огъар багъып гелгенлени де барысына да эркин кюйде гечип турмакъны таклиф эте. Бу бары да халкълар учун Сююнч Хабардыр. Сиз барып йиберип, олагъа хабарлагъыз.

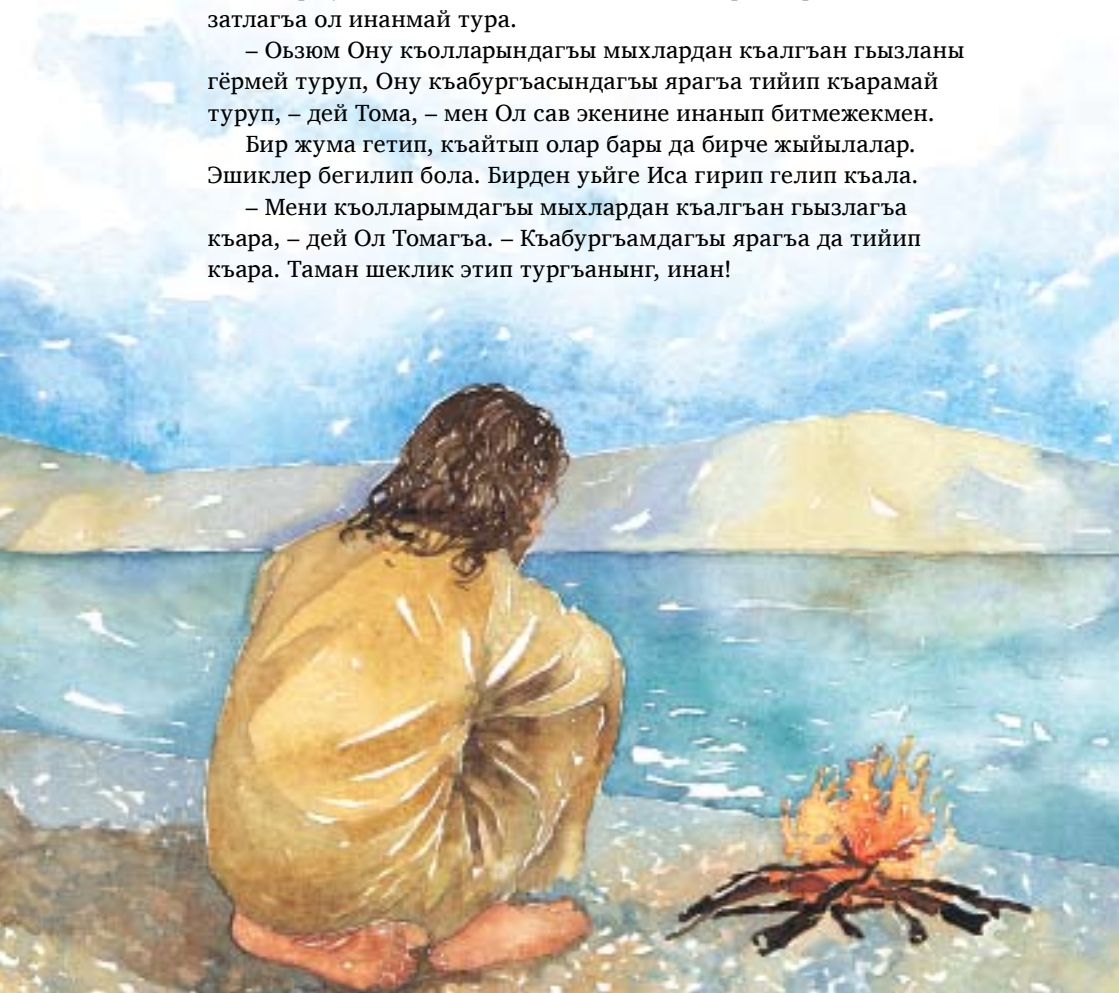
Шеклик этип тургъан Тома

Оьзгелер булан шо гече Тома болмагъан. Олар хабарлагъан затлагъа ол инанмай тура.

– Оьзюм Ону кьолларындагъы мыхлардан кългъан гызланы гѣрмей туруп, Ону кълбургъасындагъы ярагъа тийип къларамай туруп, – дей Тома, – мен Ол сав экенине инанып битмежекмен.

Бир жума гетип, кълайтып олар бары да бирче жыйылалар. Эшиклер бегилип бола. Бирден уйге Иса гирип гелип кълала.

– Мени кьолларымдагъы мыхлардан кългъан гызлагъа кълара, – дей Ол Томагъа. – Кълбургъамдагъы ярагъа да тийип кълара. Таман шеклик этип тургъанынг, инан!

Амма Томагъа къарама неде тийме тюшмей. Ону шеклик этегенлигии болмагъандай болуп къала.

– Мени Есим, Мени Аллагъым, – дей ол.

Кёлню ягъасындагъы эртенги аш

Сонггъу бир нече жуманы ичинде Исаны якъчыларыны кёбюсю Ону гёрюп туралар. Ону якъчылары Ерусалимден чыгъып, Галилеягъа багъып гетелер.

– Мен балыкъ тутма айланаман, – дей Петир къалгъанлагъа.

– Биз де гелебиз, – дейлер олар. Шо саялы олар къайыкъгъа да минип, сав гечени узагъында балыкъ тутма къарайлар, амма гъеч зат тутуп болмайлар.

Танг вакътиде Иса кёлню ягъасында токътап бола. Амма якъчылары Ону танымай туралар.

– Бир зат сама тутдугъузму? – деп къычыра Ол.

– Гъеч бир зат да, – дейлер олар.

– Энни торларыгъызны атыгъыз гъали, тутажакъсыз.

Олар торларын да атып, шолай кёп балыкъ тутуп къоя чы, гъатта чыгъарып болмай да туралар.

– Бу Иса, – дей Югъан Петирге.

Иса буса от ягъып тура болгъан.

– Тутгъан балыгъыгъызны гелтиригиз, – дей Ол, – сонг буса ашама барарсыз.

Ашап битген сонг, Иса Петирге:

– Сен Мени сюемисен? – деп сорай.

– Сюемен, – деп жавап бере Петир. – Мен Сени сюегенимни Озьюнг билесен чи.

Иса шо бир затны уъч керен сорай. Петир гъар гезик:

– Сюегенимни Озьюнг билесен чи, – деп жавап бере.

– Шолай буса Мени якъчыларымны яхшы кюйде гъайын этип тур, – дей Иса.

Кёклерден гелеген кьудрат

Иса якъчылары да булан Ерусалимден сонг ерлешген Зайтун тавда болгъан. Ол тирилгенли алты жумалар битип, ахырынчылай савболлашма заман етише.

– Кёп узакъ кьалмай, – дей Иса, – Аллагьу-Таала сизге Озьюню Ругьун йибережек. Шо сизге тартынмайлы сёйлеме гюч бережек. Сиз Ерусалимдеги, Самариядагъы, бюгюн дюньядагъы адамлагъа Мен этген затны хабарлама тарыкъ болажакъсыз. Олагъа булай Сююнч Хабарны етишдиригиз: Магъа инанагъан, озьюню этген гюнагъларына гъакъ юрекден гёкюнеген гъар-бир адамдан гечилип къалажакъ.

Шону айтгъан сонг, Иса кёкге алына. Якъчылары Ону булут япгъан кююне къарайлар. Бирден оланы алдына апакъ опуракълар гийген эки эргиши гелип токътай.

– Иса Аллагьу-Таала булан бирче болуп турмакъ учун къайтып гетди, – дейлер олар. – Амма бир керен Ол къайтып гележек.

Ягъудилени Башлапгъы Емишлени байрамында Исаны якъчылары Ерусалимдеги уьюнде янгьдан бирче жыйылалар. Бирден гючлю елни къавгъасы чыгъып гете. Оланы гъарисине ялынны тиллери тийип йибере.

Иса да айтгъаны йимик, Аллагьу-Таала Озьюню Ругьун йибере. Адамлар сёйлеме башлайлар, амма оьзлени тилинде тюгюл, башгъа, оьзлер бир заманда да билмеген тиллерде!

Шо заман Ерусалим байрамгъа гелген адамлардан толуп болгъан. Олар Мисриден, Темиркъазыкъ Африкадан, Персиядан, Критден ва Арабстандан гелген болгъанлар. Шо адамлар Исаны якъчылары Аллагъу-Таала этген гъайран ишлени гъакъында озълени ана тилинде айтагъанын эшитип, тамашалыкъ этип туралар.

Шонда Петир сёйлеме башлай.

– Магъа Исаны гъакъында хабарлама изну беригиз, – деп башлай ол. Ол Иса этген гъайран ишлени, Огъар оьлюм гъукму чыгъарылгъаны ва Аллагъу-Таала Ону тирилтгени гъакъда хабарлай.

– Сиз эпсиз яман иш этип къойдугъуз, – дей Петир.

– Сиз Аллагъу-Таала ваьда этген Пачаны хачгъа илип оьлтюрдююз.

– Гъали энни биз не этме гереkbиз дагъы? – деп сорайлар адамлар.

– Аллагъу-Таалагъа озьюгюзден гечсин деп тилегиз. Янгы яшав башлагъыз. Иса Месигъ учун сувгъа гёмюлюп чыгъагъан адатны кютюгюз. Аллагъу-Таала да сизге Оьзюню Ругъун берип къояжакъ. Шо Ругъ гъар заманда да сизин булан болуп туруп, сизге кёмек этип туражакъ.

Шо гюн уьч минг адам Исаны якъчысы болуп токътай.

Акъсакъ адамны сав болуву

Гъар гюн Исаны алдагъы якъчылары да, янгылары да ибадатханагъа жыйылып ёлугъуп тура болгъанлар. Петир де, башгъалары да оланы уйретип тура болгъанлар. Оланы барыны да ашайгъан ашы да, акъчасы да ортакъ болгъан.

Бир керен Петир де, Югъан да дуа этмек учун, ибадатханагъа багъып баралар. Къапу алда олар тувмадан акъсакъ болгъан бир адамны гёрелер. Ол садагъа тилей болгъан.

Петир ону булан сёйлеме башлай.

– Мени сагъа бермек учун акъчам ёкъ, – дей ол. – Амма мен сагъа бир башгъа яхшы зат берип боламан. Иса учун туруп, юрюп йибер!

Огъар кёмек этмек учун, Петир къолун узата. Акъсакъ адам аякъларыны тюплерине, тобукъларына гюч гелме башлагъанны гъис этип йибере. Ол эретуруп болагъан бола! Ол юрюп болагъан бола! Ол гъатта атылып болагъан бола!

– Шюкюр болсун Оьзюнге, аявлу Аллагъым, шюкюр болсун! – деп къычырып йибере ол. Акъсакъ адамны гёрюп турагъанлар барысы да бу болуп турагъан затгъа бек тамашалыкъ этип туралар.

Дин къуллукъчулар Исаны якъчылары бары халкъгъа Ол оьлюмден тирилген деп айтып юрюйгенине булай да ачувланып тура болгъанлар. Гъали буса олар акъсакъ адамны аякъгъа тургъузуп да токътагъанлар. Сав шагъар

шо гьякъда сёйлей болгъан. Дин къуллукъчулар Петирни де, Югъанны да тутуп туснакъ этмек учун, къаравулланы йиберелер.

Шолай эки къурдаш Оър Мажлисни ортакъчыларыны алдында эретуруп токътайлар.

– Сиз акъсакъ адамны нечик сав этип болдугъуз? – деп сорайлар олар.

– Ону Иса сав этди, – деп жавап берелер олар.

– Шо атны дагъы эсгермегиз! – деп буйрукъ эте олагъа Мажлис.

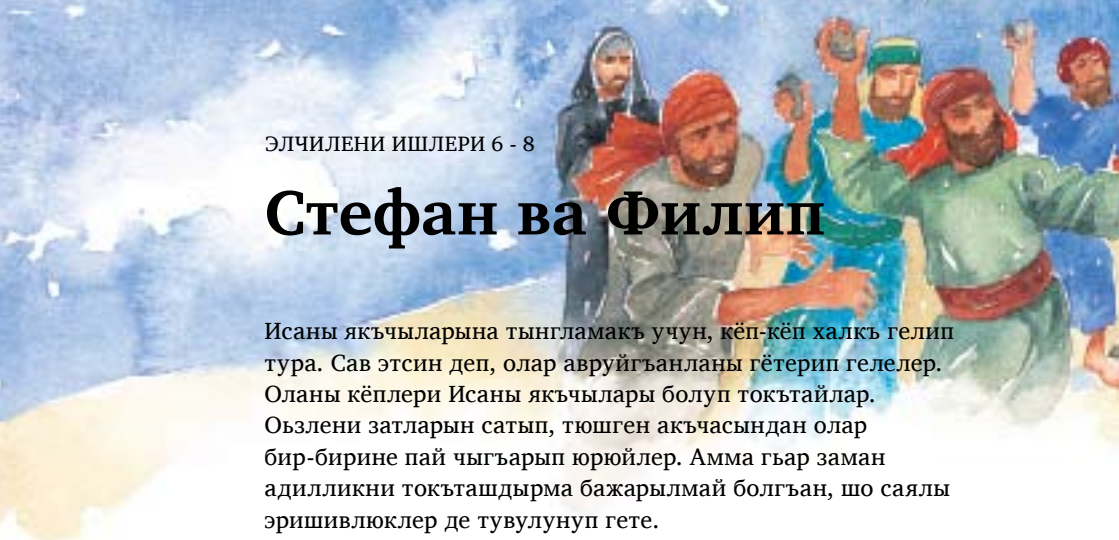
Петир де, Югъан да оъзлеге къоркъунч барны англайлар. Бир нече жумалар альякъда олар къоркъма да къоркъар эдилер. Амма гъали олар булан Аллагъу-Тааланы Ругъу бола.

– Не зат этсек тюз болажакъ: сиз бизге буйрукъ этеген затны этсекми неде Аллагъу-Таала буйрукъ этеген затны этсекми? – деп жавап берелер олар тартынмайлы.

– Биз оъзюбюз гёрген, эшитген затланы гьякъында айтагъаныбызны токътатып болмайбыз.

Мажлис олагъа къоркъув берме башлай. Сонг Петирни де, Югъанны да йиберип къоялар. Олар тувра къурдашларыны янына барып, дуа этме башлайлар. Амма олар Аллагъу-Таалагъа оъзлени къоруп сакълап турсун деп тилемейлер. Терсине, Ол оъзлеге тартынмайгъан кюйде сёйлеп турма кёмек этсин деп тилейлер. Аллагъу-Таала да оланы дуаларын къабул эте.

Стефан ва Филип

Исаны якъчыларына тынгламакъ учун, кѣп-кѣп халкъ гелип тура. Сав этсин деп, олар авруйгъанланы гѣтерип гелелер. Оланы кѣплери Исаны якъчылары болуп токътайлар. Оьзлени затларын сатып, тышген акъчасындан олар бир-бирине пай чыгъарып юрюйлер. Амма гъар заман адилликни токъташдырма бажарылмай болгъан, шо саялы эришивлюклер де тувулунуп гете.

Шо заман адамланы арасындагъы эришивлюклени тюзлемек учун, Исаны якъчылары етти адамны айырлар. Оланы бириси Стефан болгъан. Ол Аллагъу-Таалагъа амин адам болгъан.

Амма Стефанны айыпламакъ учун, ону душманлары халкъны кьолгъа алып токътайлар.

– Биз ону Мусагъа, Аллагъу-Таалагъа кьаршы сѣйлейгенин эшитдик, – дейлер олар.

Стефан Оьр Мажлисни ортакъчыларыны алдында эретуруп токътай. Стефан олагъа Исрайылны тарихин хабарлап бере: Ибрагимни, Якъубну ва Юсупну гъакъында. Айта туруп, ол Мусаны гъакъындагъы ва исрайыллылар Аллагъу-Таалагъа нечик тынгламай болгъанны гъакъындагъы хабаргъа етишип токътай.

– Шо заманда да, гъали буссагъатда да, – дей ол, – сиз Аллагъу-Таала айтгъан затгъа тынглама суймей турдугъуз. Гъали буса сиз Исаны, Аллагъу-Тааланы муьмин Кьулун оьлтюрюп токътадыгъыз.

Шо заман Стефан кѣкге багъып къарай.

– Гъали мен Аллагъу-Тааланы янында токътагъан Исаны гѣрюп тураман! – дей ол.

Бу затгъа буса Мажлисни ортакъчылары дагъы чыдама да болмай. Олар Стефанны уьстуне багъып чабып, ону шагъардан тышгъа багъып суйреп йиберелер. Сонг Стефанны оьлтюрмек учун, ону таш урушгъа туталар.

– Есим Иса, – деп чакъырыв эте Стефан, – этеген жинаятчы ишлери саялы Сен буланы такъсырламай кьой дагъы.

Сонг ол жан бере.

Бу ерде къарап токътагъан Павел деген бир жагыл адам болгъан. Озью таш урушда ортакъчылыкъ этмесе де, ол Стефанны оьлтюрмекни яны болгъан. Ол Исаны якъчыларын ёкъ этип къутулма тарыкъ деп гысап эте болгъан.

Павел адамланы Тавратгъа гёре юройген кююн тергейген адам болгъан. Ол оьзю Аллагъу-Тааланы Къанунун кютегени булан оьктем болуп юрой болгъан. Озью йыракъдагъы Тарс деген шагъарда тувса да, ол Ерусалимде инг тизив устазланы алдында охугъан болгъан.

Стефан оьлген сонг, Исаны якъчыларын излей туруп, Павел гъар уйню айланып чыгъа. Оланы кёбюсю туснакълагъа ташлана, бирлери яшынып токътайлар.

Месиғни Филип деген якъчысы Исаны гъакъында хабарламакъ учун, Самариягъа багъып бара. Бир керен Аллагъу-Таала ону Гъазагъа багъып элтеген ёлгъа багъып йибере. Ону алдына аста булан бир атарба геле болгъан. Шо арбада эфиопиялы пача къатынны вазири олтургъан болгъан. Ол къычырып китап охуй болгъан.

Шо сёзлер Филипге таныш болгъан.

– Сен охуйгъан затынгны маънасын англама сама да англаймысан? – деп сорай ол.

– Эгер де ким буса да бирев магъа англатып берсе, англар эдим, – деп жавап бере шо адам.

Ол Филипни де оьзю охуйгъан затны къошулуп охума чакъыра. Ол Исай пайхаммар айтгъан затланы охуй болгъан. Шо гесекни Иса да Оьзюню якъчыларына чакъда-чакъда англата болгъан. Шонда Исаны оьлюмю гъакъында алданокъ айтылгъан болгъан. Шо заман Филип Исаны гъакъындагъы Сююнч Хабарны шо адамгъа да хабарлай. Эфиоп тезликде Исаны якъчысы болуп къалма сюе. Шо саялы, адатны кюте туруп, Филип ону сувгъа чомуп чыгъара. Ол да сюене туруп оьзюню ёлуна тюшюп гете.

Павел Исаны якъчыларыны сыдраларына къошула

Павел Ерусалимден Шамгъа, Сириягъа багъып ёл чыгъа. Ол Исаны якъчыларыны шондагъы бир бёлюгю барын эшитип, оланы тутуп туснакъ этме айлана болгъан. Амма шонда барагъан ёлда бир тамаша иш болуп къала. Бирден кёкден бир бек ярыкъ ону гёзлерин къамашдырып къоя. Павел ерге йыгъыла. Ол бирев оюзюю атын айтып чакъырагъанын эшите.

– Павел! Павел! Сен неге Мени гъызарлап юрюйсен?

– Сен кимсен? – деп сорай Павел.

– Мен Исаман. Шагъаргъа багъып бар. Шонда етишгенде, сагъа не этме герекни айтажакълар.

Павел булан бирче болгъан адамлар да шо авазны эшителер, амма олар биревню де гёрмейлер. Павел туруп, гёзлерин ачып къарай, амма гёрюп болмай. Ону гёзлери гёрмейген болуп къала. Адамлар Павелни къолундан да тутуп, ону Шамгъа багъып алып юрюйлер.

Шамда Исаны Гъанан деген бир якъчысы яшай болгъан. Аллагъу-Таала бир гъайран гёрюнюште де гёрюнюп, огъар булай дей:

– Павел деген адам Тувра орамдагъы бир уйде токътап тура. Сен Павелни устюне къолларынгни да салып, ону янгыдан гёреген этип къояжакъсан. Мен огъар шо гъакъда айтдым.

– Шо адам чы Исаны якъчыларына кёп зулму этип турду!– деп къаршылыкъ билдире Гъанан. – Мунда да ол бизин тутуп туснакъ этмек учун гелген.

– Гелмеген. Мен Ону къуллукъ этмек учун тангладым. Мени Суюнч Хабарымны ол дюньяны халкъларына етишдирме герек болажакъ. Мен огъар дагъы да Мен учун оюзюне нечакъы азап чекме тюшежегин де гёрсетежекмен.

Шо заман Гъанан Павелни янына багъып бара.

– Янгыдан гёреген болсун учун, сен Аллагъу-Тааланы Ругъун алып болсун учун, Иса мени сени янынга йиберди, – дей ол.

Уьч гюн ярыкъны гёрмеген Павел шоссаят гёреген болуп къала.

Иса булангъы ёлугъув Павелни яшавун бюс-бютюнлей алышдырып къоя. Алда ол Исагъа къаршы ябушуп тура эди буса, гъали энни ол Иса гертиден де Аллагъу-Тааланы Уланы экенин биле. Павел алда этген затларына оьтесиз бек къыйналып тура. Амма шо мюгълетден тутуп, ону яшаву Исаныки болуп токътай.

Ягъудилилени ибадат этеген уйлерине барып, Павел бары халкъгъа Исаны гъакъындагъы Сююнч Хабарны айтма башлай. Адамлар алдагъы Павел де, гъалигиси де бир адам экенине инанып болмайлар.

Бираздан ягъудилилер Павелни оьлтюрмек учун хыял этип айланалар. Амма бир къарангы гече къурдашлары ону бир четенге де салып, шагъарны баруларындан таба тюшюрюп йиберелер. Павел де гетип къала. Исаны якъчыларына къошулмакъ учун, ол тувра Ерусалимге багъып бара.

Петир ва Корнел

Петир Исаны гъар ерге чачылгъан якъчылары булан ёлугъуп тура. Павел Исаны гъакъында айтагъан затлагъа олар кёп сюуп тынглайлар. Ёпия деген ерде Петир гён ишлетеген Симон деген бир адамны уьюнде къала. Ол денгизни ягъасындагъы бир уьйде яшай болгъан.

Шонда бир нече чакъырымлар ариде, Къайсария деген ерде Корнел деген адамны ую болгъан. Ол румлуланы асгеринде къулдукъ эте болгъан. Корнел италиян асгер бёлюкню чыны булангъы асгери болгъан. Ол ягъудилилеге ва Аллагъу-Таалагъа - оланы Аллагъына - бек гъюрмет эте болгъан. Аллагъу-Таала румлуланы аллагъларына бир ошамай болгъан дагъы! Пакъырлагъа кёмек эте туруп, Корнел бары да болагъан затын этип тура. Ол гъар гюн два этип тура. Корнел ягъудили болмагъан, шо саялы да Аллагъу-Тaalаны халкъыны бир гесеги болмагъан.

Бир керен тюш вакътиден сонг огъар бир малайик гёрюне.

– Аллагъу-Таала сени дуалырынгны эшитди, – дей ол.

– Ёпияда токътап бир Петир деген адам бар. Оьзюнгню адамларынгны ону артындан йибер. Ону сени учун Аллагъу-Тааладан гелген бир Хабары бар.

Малайик Корнелге Петир токътагъан ерни айтып бере.

Артындагъы гюн тюш вакътиде Петир Симонну къалкъысына да минип, два этип тура болгъан. Бираздан ол биширилип турагъан ашны ийисин билип, оьзю ач экенин гъис этме башлай. Шонда ол булай бир гъайран гёрюнюшню гёре:

Кёкден дёрт де мююшю байлангъан бир уллу шаршав тюшюп геле. Шону уьстюнде Аллагъу-Таала яратгъан бары да зат бола – гъайванлар ва къушлар. Аллагъу-Тaalаны Къанунуна гёре шоланы бирлери мурдар деп гъисаплана болгъанлар, шоланы ашамакъ гъарам болгъан.

– Тур, Петир, – дей бир тавуш. – Шоланы союп аша.

– Мен шо затны этме болмайман. Шо гъайванлар чы мурдар.

– Аллагъу-Таала мурдар деп айтмагъан затгъа мурдар деп айтма.

Шо кюйде уьч керен болуп тура. Петир оьзюне гёрюнген зат Аллагъу-Таала йиберип гелген зат экенин англай. Амма шо не затны англата болгъан экен дагъы?

Шо мягълетде Корнелни адамлары гелип, эшикге кьагъалар. Петир Корнел булан ёлукъгъан сонг, ол бары да затны англап къоя. Исаны гъакъындагъы Сююнч Хабар янгыз ягъудилилер учун тюгюл, шо бары да халкълар учун болгъан экен.

Корнел оъзюню бары да къурдашларын да, хоншуларын да Петирге тынгламакъ учун чакъырып гелтире.

– Сен къайсы уълкеден экенинг агъамиятлы тюгюл, – дей Петир, – Аллагъу-Таала бары да адамлагъа бирни йимик янаша.

Петир олагъа Исаны гъакъында хабарлай.

Ол хабарлап битгенде, Аллагъу-Таала Оъзюню Ругъун йибере. Бары да зат Биринчи Емишлени байрамында йимик бола. Шо заман Аллагъу-Тааланы Ругъу Исаны якъчыларына биринчилей тюшген болгъан.

Арадан бираз заман гетип, Гъирод Агърипа пача Якъубну тутдуруп, огъар оълум жаза бердире. Исаны якъчылары

туснакъгъа тюшген Петир учун къаныгъывлу кюйде дуа этип туралар. Къачып къутулмакъ учун гъеч бир умут да болмай. Ону къоллары шынжырлар булан бугъавлангъан болгъан. Оъзю буса эки къаравулну ортасында юхлай болгъан.

Амма гече Петир бар туснакъ уйге малайик гелип йиберип, ону уята. Петирни билеклеринден шынжырлары тюшюп гете.

– Уст опуракъларынгны да, аякъгийимлерингни де гийип, мени булан юрю, – дей малайик.

Петир бу затгъа бир тюшдюр деп тура.

Олар къаравул этип турагъанланы кырыйындан обътю гетелер. Муна гъали олар къапу алгъа етишип токътайлар. Къапулар Петирни ва малайикни алдында объзлюгюнден ачылып къалалар, олар да чыгъып гетелер. Петир эркинликге чыгъып токътай, малайик буса ёкъ болуп къала. Сувукъ ел бар экени саялы, Петир къартыллап йибере.

– Бу зат герти экен! – деп ойлаша ол. – Мени къутгъармакъ учун, Аллагъу-Таала Оъзюню малайигин йиберип гелген.

Петир Югъанны анасы Мариямны уюне багъып бара. Югъангъа бары да адамлар Марк дей болгъанлар. Исаны якъчылары дуа эте туруп уйде болгъанлар.

Петир барып, эшикге къагъа. Рода деген бир къараваш жавап бере. Ол Петирни тавушун таный. Сююнмеклигинден эшикни ачма да унутуп къалып, Рода къалгъанлагъа да билдирмек учун чабып гете.

Башлап бары да бу къараваш гъакъылдан тайышгъан деп ойлашалар. Амма эшикге къагъылыыв буса узатылып тура. Нечик де олар эшикни ачалар. Петир де олагъа болгъан затны хабарлап бере.

Артындагъы гюн эртен туснакъда не болуп къалгъанны бирев де англап болмай тура. Амма бары да халкъны арасындан къаравуллар языкъ бола. Неге тюгюл де, Петирни бирев де табып болмагъанда, Гъирод оланы обълтюрме буйрукъ бере.

Павелни сапарлары

Сирияны Антиоггия деген еринде баргъан сайын кѣп адамлар Исаны якъчылары болуп туралар. Олагъа устазлар тарыкъ болгъан. Олагъа кѣмек этмек учун, Ерусалимден Барнаба деген адам геле. Гелеген ёлунда ол Павелни артындан да гире. Павел шо заман Тарс деген шагъарда болгъан.

Амма Аллагъу-Тааланы олар учун бир айрыча хыялы болгъан.

– Мени ишим учун Магъа Павел де, Барнаба да тарыкъ, – дей Ол иман салгъанланы жыйынларыны ёлбашчыларына. – Олар Исаны гъакъында бир заманда да эшитмеген адамланы янына барма тарыкълар.

Башлап Павел де, Барнаба да Кипрге багъып баралар. Барнаба озью шонда тувгъан болгъан. Атавну гъакими оланы илиякълы кюйде къабул эте. Ол Павел де, Барнаба да айтагъан затлагъа тынглап туруп, Исаны якъчысы болуп токътай. Шолай оланы иши бек яхшы башлана.

Сапарын узата туруп, Павел де, Барнаба да денгиз булан Гиччи Азиягъа (гъалиги Тюркияны топурагъына) багъып гелелер. Олар шонда бир шагъардан башгъа шагъаргъа юрюп туралар. Аслу гьалда олар яв юрюйлер.

Ягъудилилеге шагъатлыкъ этмек учун, Павел де, Барнаба да гъар заман инг алдын ибадат уйлеге гирип юрюйлер. Амма ягъудилилени кѣллери олагъа тынгламайлар. Олар Иса Аллагъу-Таала ваъда этген Пача болгъанлыгъына инанмакъны гери уралар. Ягъудилилер чакъда-чакъда Павелге де, Барнабагъа да зарал этме къарап туралар, амма гъар гезик олагъа нечик буса да къутулма бажарыла.

Амма гъар шагъарда олагъа тынглайгъан ва Исагъа инанагъан адамлар да болалар. Сапарын узатгъанча, Паул да, Барнаба да Исаны якъчыларыны гъар янгы жыйынында ёлбашчыларын да белгилеп туралар.

Антиогъиягъа къайтып гелип, олар Исаны якъчыларына бары да болгъан затланы гъакъында хабарлайлар. Бираздан Павел янгыдан сапаргъа чыгъа. Бу гезик ол оъзю булан Сила деген адамны да ала. Къурудан таба олар Гиччи Азияны Листра деген ерине багъып баралар. Шонда олагъа Тиметей деген бир жагъыл адам да къошула. Олар денгиз ягъагъа багъып етишелер. Сонг Павелни алдында къайда барма тюше экен деген масъала гелип токътай. Гече ол бир тюш гёре. Тюшонде македониялы бир адам ону:

– Македониягъа багъып гелип, бизге кёмек эт!– дей.

Уянгъанда, Павел гёрюнген тюшю Аллагъу-Таала йиберген зат экенин англай. Шо саялы олар Эгей денгизден таба ёлгъа чыгъалар.

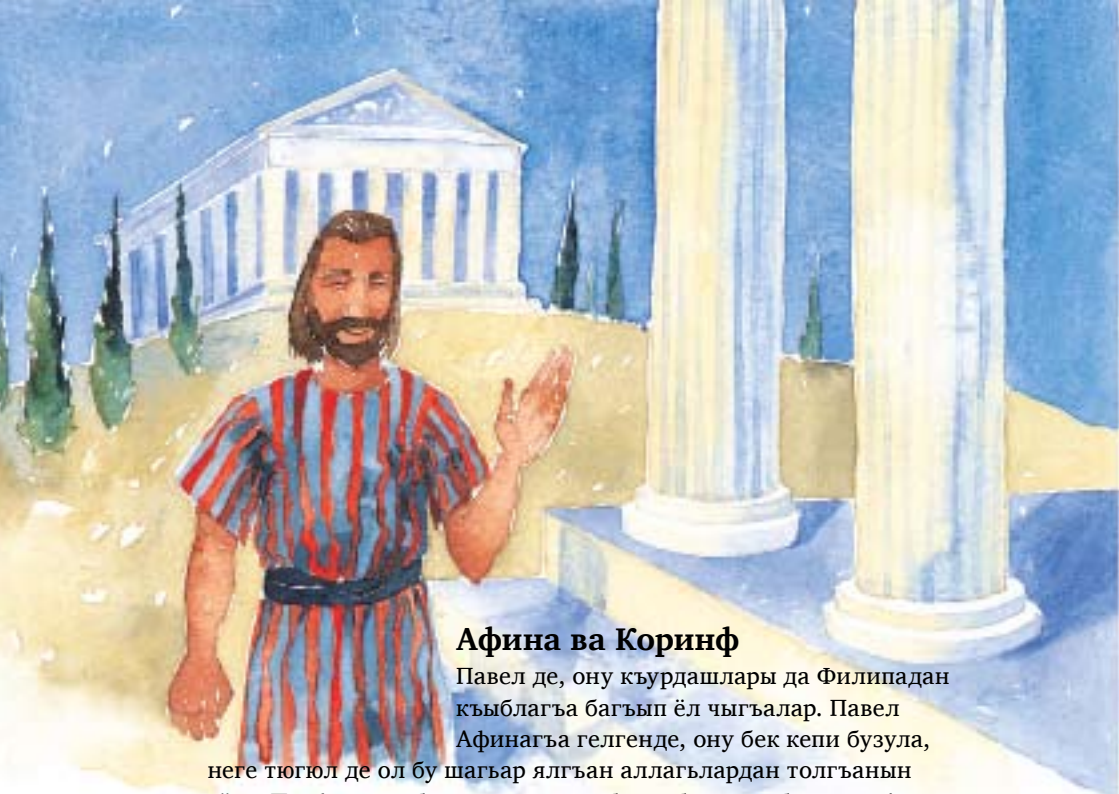
Филипадагъы туснакъда

Бир жумалардан Павел де, Сила да Македонияда туснакъгъа тюшюп къалалар. Оланы туснакъгъа да ташлап, яхшы кюйде токъалайлар. (Шо буса къанунгъа къаршы чыгъагъан иш болгъан, неге тюгюл де румлу ватандашларын дувансыз такъсырлама ярамай болгъан. Павел буса румлу ватандаш болгъан, амма филипадагъылар шону билмей болгъанлар.)

Гечортада Павел де, Сила да туснакъда Аллагъу-Таалагъа дуа этип ва Ону алгъышлап йырлар айтып туралар. Оланы аркъалары шолай авруй чу, олар гъатта юхлап да болмайлар. Бирден олар ертербенип йибергенин гъис этелер. Туснакъны эшиклери оъзлюгюнден ачылып къалалар, Павелни де, Силаны да къолларындагъы шынжырлар тюшюп гетелер. Къаравулчу туснакъдагъылары барысы да къачып гетип къалар деп ойлашып, къоркъуп йибере. Ол оъз-оъзю оьлтюрюп къойма да сюе. Амма Павел огъар къычырып, туснакъдагъылар еринде экенин айта. Тап шо гече къаравулчу да Исаны якъчысы болуп токътай. Павел де, ону къурдашлары да Филипадан чыгъып гетеген замангъа шонда Иса Месигъни якъчыларыны бир гиччи жыйыны амалгъа геле.

Олар булан ва оъзге жыйындар булан байлавлукъ тутуп турмакъ учун, Павел кагъызлар язма башлай. Шо кагъызлардан ол адамланы гъайын этме ва олагъа кёмек этме белсенгени гъис этиле болгъан. Павелни кагъызлары Иса Месигъни уйретивюн англата болгъан.

Афина ва Коринф

Павел де, ону кърдашлары да Филипадан кыблагъа багъып ёл чыгъалар. Павел Афинагъа гелгенде, ону бек кепи бузула, неге туюл де ол бу шагъар ялгъан аллагъардан толгъанын гёре. Парфенон, ибадатханалар ва базар бек арев болгъан. Амма адамланы биргине-бир гъакъ герти Аллагъны гъакъында билегени болмагъан. Павел шоссагъат адамлагъа оъзюню иманыны, Исаны, Ону тириливюню гъакъында хабарлама башлай.

Афинаны халкъы эришме сюе болгъан. Оъзюню уйретивюне тынглап болсун учун, Павел шагъарны мажлисини ортакъчыларыны алдына чыгъып да токътай. Адамлар ону булан кёп сююп лакъыр этип туралар. Амма Афинадагъылыны кёплери Исаны якъчылары болмайлар.

Сонг Павел Коринф деген бир уллу шагъаргъа багъып бара. Шонда ол оъзюню эки кърдашын таба: Акила деген бир ягъудилини ва ону къатыны Прискиланы. Оъзюне яшавлукъгъа зат чыгъармакъ учун, Павел оларда да яшай туруп, олар булан бирче чатырлар онгарып тура. Он сегиз айны узагъында Павел де, ону кърдашлары да Коринфдеги адамлагъа Исаны гъакъында хабарлап туралар.

Эфесдеги башгётерив

Сонг олар бирче гемеге минелер: Акила да, Прискила да Эфесге багъып, Павел де, ону кърдашлары да буса Антиогъиягъа

багъып юзелер. Амма арадан заман гетип, Павел де Эфесге багъып геле. Ол шонда эки йыл тура. Шо заманны ичинде Павел адамланы уйретип тура.

Эфес озьюндеги Артемида деген ялгъан аллагъны ибадатханасы булан белгили болгъан. Гюмюш усталар шо ибадатхананы гиччи гюмюш суратларын да сатып, бай болуп тура болгъанлар. Павелни ва ону къурдашларыны яхшылыгъындан шолай кеп халкъ Исаны якъчылары болуп токътай чы, гъатта гюмюш суратлардан хайыр гелмейген болуп къала.

Гюмюш усталаны Деметир деген бириси кеп халкъны Павелге къаршы кисдирип, башгетерив башлана. Павелни эки къурдашын ачыкъ кекню тюбюнде ерлешген бир залим театрға багъып суйреп гелтирелер. Кеп халкъ шонда да жыйылып, узакъ заман къычырып тура. Сонг низамға жаваплы адам халкъны рагъатландыра.

Халкъ тынгъан сонг, Павел Исаны якъчыларын да чакъырып, олар булан савболлаша. Бир башлап ол Грецияға къайта, сонг буса денгизден таба Ерусалимге багъып тербене.

Ол шонда озьюн къоркъунчуклар къаравуллап турагъанын биле. Шо саялы озьюню гемеси Эфесни къырыйындагъы гемелер токътайгъан ерге етишгенде, ол иманлыланы жыйынларыны ёлбашчыларыны артындан йибере. Павел оланы ругъландыра ва олар бары да бирче дуа этелер. Сонг олар пашман кюйде Павел булан гемени янына да барып, геме денгизни ягъасындан юзюп гетеген кююне къарап туралар.

Туснакъ ва гемени батыву

Павел Ерусалимге гелип бираз да къалмай, ол янгыдан башгетеривню къап ортасына тюшюп къала. Ягудилилер Павел ибадатханагъа озюню ягудили тюгюл къурдашын алып гелген деп ойлашалар. (Шолай этмек буса къатты кюйде гери урулгъан болгъан.) Павелни олюмден къутгъармакъ учун, румлу асгерлер шонда заманында гелип къалалар. Олар Павелни туснакъгъа салалар.

Амма гъатта туснакъда да Павелге къоркъунчлукъ бола. Огъар къаршы тилбирчилик этиле. Шо саялы ону Къайсариягъа чыгъарып къойма тюше. Шонда ягудилилер Павелге айыплар салалар. Феликс деген румлу гъаким Павел озюн якълап сёйлейгенине тынглап къарай. Амма ол Павелге байлавлу бир гъукму да чыгъармай къоя. Эки йылдан сонг Феликсни орнуна Фест геле. Павел шо заманда да туснакъда къалып тура болгъан.

– Сен Ерусалимдеги дувангъа чыкъма сюемисен? – деп сорай Фест.

Павел Румну ватандашы болгъан. Ол озюню масъаласына Румну пачасы къарагъанын талап этип бола болгъан.

– Суймеймен, – деп жавап бере Павел, – мен пача булан сёйлеп къарама сюемен.

– Шолай буса мен сени Румгъа бакъдыражакъман, – дей Фест.

Олар денгизден таба ёл чыкъгъанда, гюзню башы болгъан. Чыны булангъы Юлий деген асгерге Павелни ва Исаны озге якъчыларын тергеп турмакъ тапшурулгъан болгъан. Критден тышда Павел минген геме гючлю алатолпангъа тюшюп къала. Ёлну тюз тутуп юрюме бажарылмай болгъан. Шо саялы олар гемени елкенлерин де тюшюрюп, елни уфюрювюне гёре юзюп туралар. Гемеге енгил болсун учун, артындагъы гюн юкню бир пайы денгизге ташлана. Алатолпан он дёрт гюнню узагъында

гъалекленип тура. Гемедегилер не гюнню, не юлдузну гёрме болмайлар, шо саялы олар оззлер къайда экенин де билип болмайлар.

Бир керен гемедегилер ювукъда топуракъ барын гьис этелер. Гемеси ярлагъа урунуп бузулуп къалар деп къоркъуп, олар лабарларын ташлайлар. Танг булан Павел олагъа бир затлар сама ашамакъны таклиф эте.

– Биз гемебизни тас этежекбиз, – дей ол. – Амма Аллагъу-Таала бизин барыбызны да оълюмден къутгъарма ваъда этди.

Гюндюз вакъти геме денгизни сай ерине къаршы болуп къалып, бузулма башлай. Туснакълар къачып къутулуп къалмасын учун, асгерлер оланы оьлтюрме сюелер. Амма Юлий шо затны этме къоймай. Юзюп билегенлени барысына да ол къуругъа багъып юзме буйрукъ бере. Къалгъанлар буса бир такъталагъа да илинип, оланы арты булан юзме башлайлар. Шолайлыкъда, бары да эсен-аман ягъагъа етишип токътайлар. Сонг олар Мальта деген атавгъа чыгъып токътагъанын англайлар.

Олар язбаш болгъунча дагъы денгизге чыгъып юзмокни ювукъ да этмейлер. Язбашда Павел эсен-аман Румгъа етише.

Исаны якъчылары ону къаршылама чыгъалар. Сонггъу эки йылны ичинде, Павел оьзюне болажакъ дуванны къаршылай туруп, янына гелегенлени барысын да илиякълы кюйде къабул этип тура. Павел олагъа Иса Месигъни уйретивю гъакъында хабарлап тура.

Сююнч Хабар Ерусалимден тутуп ареклеге яйылып тербей. Шо хабарны Сириядагъы Антиогъиягъа, Грециягъа ва Румгъа етишдирелер. Месигъни якъчылары бютюн Рум

пачалыгындагы объге адамлагъа да Исаны гъакындагы Суюнч Хабарны билдирип туралар. Павел йимик, олар да озлени иманы учун азап чегип турма ва олюп къалма гъазир туралар.

Бу затлардан сонг болгъан ишлени айтса – шо бир айрыча хабар болуп токътай. Шо хабар эки минг йылны узагында болуп тургъан ишлени ва бютюн дюнъяны къуршай. Шо ишлер гъали де таммланып битмеген. Шолар Иса янгыдан къайтып гелгенде таммланажакъ. Шо заман янгы кёк, янгы дюнъя болажакъ, Аллагъу-Таала да Оьзюню халкъы булан даим яшап къалажакъ.

